

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI

HASAN NAİL CANAT'IN ESERLERİNDE DEĞERLER
ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Emel SANDIKÇI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Doç. Dr. Mehmet KIRBIYIK

Konya, 2014

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK SAYFASI.....	v
YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU.....	vi
ÖNSÖZ.....	vii
ÖZET.....	ix
SUMMARY.....	x
GİRİŞ.....	1
I. BÖLÜM.....	2
1.Problem Durumu.....	2
1.2.Değerler.....	3
1.2.1.Değerlere Kavramsal Bakış.....	3
1.2.2.Değerlerin Özellikleri.....	6
1.2.3.Değerlerin Sınıflandırılması.....	7
1.2.4. Değerlerin İşlevleri.....	9
1.3. Türk Milli Eğitiminin Genel Amaçlarında Değerler.....	11
1.3.1. Genel Amaçlar.....	11
1.4. Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Değerler.....	13
1.4.1. İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı 5-8. Sınıf.....	13
1.4.2. İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programında Değerler 5-8. Sınıf.....	13
1.5. Hasan Nail Canat'ın Eserlerinin İncelenmesi.....	17
1.5.1. Hasan Nail Canat'ın Hayatı ve Eserlerindeki Değerler.....	49
1.6. Problem Cümlesi.....	50
1.7.Araştırmanın Amacı.....	50
1.8.Araştırmanın Önemi.....	50
1.9. Sınırlılıklar.....	52
1.10. Tanımlar.....	53
II. BÖLÜM.....	54
2.1. İlgili Araştırmalar.....	54
III. BÖLÜM.....	57
3.1.Araştırmanın Modeli.....	57
3.2. Evren ve Örneklem.....	57

3.3. Verilerin Toplaması.....	57
3.4.Bulgular ve Yorum.....	58
3.5. Hasan Nail Canat'ın Eserlerinde Yer Alan Değerlerin Tanımları.....	58
3.6. Hasan Nail Canat'ın Eserlerine Ait Bulgu ve Yorumlar.....	63
3.6.1. Adil Olma Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar.....	63
3.6.2. Aile Birliğine Önem Verme Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar.....	65
3.6.3. Barış Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar.....	71
3.6.4. Bilimsellik Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar.....	72
3.6.5. Çalışkanlık Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar.....	72
3.6.6. Dayanışma Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar.....	79
3.6.7. Dini Değerler ile İlgili Bulgular ve Yorumlar.....	82
3.6.8. Duyarlılık Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar.....	97
3.6.9. Dürüstlük Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar.....	103
3.6.10. Estetik Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar.....	106
3.6.11. Hoşgörü Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar.....	110
3.6.12. Misafirperverlik Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar.....	111
3.6.13. Bağımsızlık ve Özgürlük Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar.....	115
3.6.14. Sağlıklı Olmaya Önem Verme Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar.....	117
3.6.15. Saygı Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar.....	120
3.6.16. Sevgi Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar.....	123
3.6.17. Sorumluluk Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar.....	136
3.6.18. Temizlik Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar.....	140
3.6.19. Vatanseverlik Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar.....	142
3.6.20. İyilik ve Yardımseverlik Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar.....	147
3.6.21. Millet Sevgisi Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar.....	155
3.6.22. İnsan Haklarına Saygı Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar.....	157
3.6.23. Dil Sevgisi Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar.....	158
3.6.24. Kişisel ve Sosyal Değerler ile İlgili Bulgular ve Yorumlar.....	158
3.6.25. Birey ve Çevreye Duyarlılık Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar.....	160
3.6.26. Hayvan Sevgisi Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar.....	163
3.6.27. Okul Hayatının Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar.....	164
3.6.28. Acıma Duygusu Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar.....	170

3.6.29. Arkadaş Sevgisi ve Paylaşma Duygusu Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar.....	175
3.6.30. Meraklılık, İsteklilik, Girişkenlik Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar.....	180
3.6.31. Atatürk Sevgisi ve Tarih Bilinci Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar.....	184
3.6.32. Doğa Sevgisi Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar.....	185
3.6.33. Yaşama Sevinci Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar.....	187
3.6.34. Komşuluğa Önem Vermek Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar.....	190
3.6.35. Özgüven Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar.....	192
3.6.36. Sabırlı ve Azimli Olmak Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar.....	194
3.6.37. Vefalı Olma Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar.....	201
3.6.38. İhtiyatlı Olma Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar.....	203
3.6.39. Cesaret Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar.....	205
3.6.40. Fedakârlık Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar.....	211
3.6.41. Sadakat Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar.....	215
3.6.42. Nezaket Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar.....	216
3.6.43. Kitap ve Okuma Sevgisi Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar.....	221
3.6.44. Alçakgönlülük Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar.....	223
IV. BÖLÜM.....	225
4.1. Sonuçlar ve Öneriler.....	225
4.1.1. Sonuçlar.....	225
4.1.2. Öneriler.....	226
KAYNAKÇA.....	228
Özgeçmiş.....	234

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Öğrencinin

Adı Soyadı: Emel
SANDIKÇI

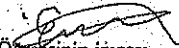
Numarası
118303011007

Ana Bilim / Bilim Dalı Türkçe Eğitimi/Türkçe Öğretmenliği

Programı Tezli Yüksek Lisans

Tezin Adı: Hasan Nail
Canat'ın Eserlerinde
Değerler Üzerine Bir
Araştırma

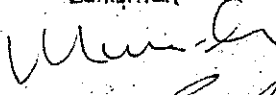
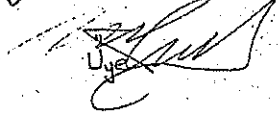
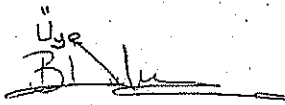
Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Öğrencinin imzası
(İmza)

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin	Adı Soyadı Esmel SANDIKÇI
	Numarası 118303011007
	Ana Bilim / Bilim Dalı Türkçe Eğitimi/Türkçe Öğretmenliği
	Programı Tezli Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı Doç. Dr. Mehmet KIRBIYIK
	Tezin Adı Hasan Nail Canar'ın Eserlerinde Değerler Üzerine Bir Araştırma

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan Hasan Nail Canar'ın Eserlerinde Değerler Üzerine Bir Araştırma başlıklı bu çalışma 07.11.2014 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Unvanı, Adı Soyadı	Danışman ve Üyeler	İmza
Doç. Dr. Mehmet KIRBIYIK	Danışman	
Doç. Dr. Mustafa YILDIZ	Üye	
Doç. Dr. Bilent DİZMAC	Üye	

ÖN SÖZ

Çocuk, dünyaya geldiği zaman ailesinden ve yakın çevresinden dilini öğrenmeye başlar. Okul çağına geldiği zaman da okulda ana dilini öğrenmeye devam eder. Değer aktarımının ilk olarak başladığı yer ailedir. Aile çocuğa değerleri aktarırken dili kullanır. Değerlerin örgün eğitim kurumlarında aktarılması her dersin kendine has öğretim programları ve öğretmenleriyle gerçekleşir.

Türkçe eğitiminde öğrencilere değerlerin kazandırılması ders kitaplarındaki metinler aracılığıyla olur. Değerlerin öğretiminde sadece Türkçe ders kitaplarında bulunan metinler yeterli değildir. Değer öğretiminin devamlı olması ancak değişik yazarlara ait okuma metinlerine derslerde fazlaca yer verilmesiyle mümkün olacaktır. Bu kitaplar, çocukların değer yargısını zenginleştirir. Seçilecek kitaplar hususunda Türkçe öğretmenlerine çok büyük görev düşmektedir. Türkçe öğretmenleri bu kitapları incelemeli ve öğrencilerine tavsiye etmelidir.

Türkçe öğretiminde başarılı çocuk roman örneklerini veren Hasan Nail Canat. Millî Eğitim Bakanlığı'nın tavsiye ettiği 100 temel eser ve yazarlar listesi içinde yer almıştır. Eserleri, akıcı, merak uyandırıcı ve Türkçe öğretiminin parçası olan değerler öğretimi hususunda zenginliğe sahiptir. Bu çalışmada, Hasan Nail Canat'ın çocuklar için yazdığı romanlarında çocuk eğitimi açısından taşıdığı özellikler değerler öğretimi açısından incelenmiştir.

Hasan Nail Canat'ın çocuklara yönelik olarak yazdığı dokuz tane romanı vardır. Bunlar sırasıyla şunlardır: Bir Küçük Osmancık Vardı (2011), Yasemen (2011), Gül Yarası(2011), Nur Dağındaki Çocuk (2011), Yaralı Serçe (2011), Yiğit Mustafa (2011), Kırıklı Murat Destanı (2011), Yiğit Mustafa (2011), Bir Avuç Ateş (2011), Kırıklı Zindan.

Çalışmada, Hasan Nail Canat'ın romanları romanın bütün unsurları bakımından incelenmiştir. Türkçe Müfredat Programı'nda yer alan değerler saptanmıştır. Hasan Nail Canat'ın romanlarında yer alan değerler tespit edilmiştir. Türkçe eğitiminde değer öğretimi, müfredat programında ve Türkçe derslerinde planlı bir şekilde yer almalıdır.

Çalışmanın başlangıcından beri her türlü desteğini gördüğüm danışmanım, saygıdeğer hocam Doç. Dr. Mehmet KIRBIYIK'a teşekkürü bir borç bilirim. Çalışmanın her safhasında yardımlarını esirgemeyen Arş. Gör. Derya ÇINTAŞ YILDIZ'a, Yard. Doç. Dr. Murat ATEŞ'e, Arş. Gör. Hüseyin ÖZTÜRK'e ve eşim Cafer SANDIKÇI'ya da teşekkür ederim.

Emel SANDIKÇI

Konya, 2014

Öğrencinin	Adı Soyadı:	Emel SANDIKÇI
	Numarası:	118303011007
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı / Türkçe Öğretmenliği Bilim Dalı
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☐ Doktora ☐
	Tez Danışmanı:	Doç Dr. Mehmet KIRBIYIK
	Tezin Adı	Hasan Nail Canat'ın Eserlerinde Değerler Üzerine Bir Araştırma

ÖZET

HASAN NAİL CANAT'IN ESERLERİNDE DEĞERLER ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Bu çalışmada Milli Eğitim Bakanlığı'nın ilköğretim okulları için hazırladığı 100 temel eser listesi içerisinde yer alan yazarlardan Hasan Nail Canat'ın eserlerinde yer alan değerler tespit edilmiştir. Araştırmanın birinci bölümünde, değerlerin tanımı, işlevleri ve öğretimi, Türkçe öğretiminde değer öğretimi, metnin tanımı ve özellikleri, okuma kitapları ve özellikleri anlatılmıştır. Problem durumuna bağlı olarak da araştırmanın amacı, önemi, sınırlılıkları, sayıtları ve tanımları yer almıştır. İkinci bölümde ise; araştırmanın yöntemi, kapsamı ve sınırlılıkları üzerinde durulmuştur. Üçüncü bölümde Hasan Nail Canat'ın romanlarında yer alan değerler tespit edilmiştir. Dördüncü bölümde ise araştırmayla ilgili sonuç ve öneriler üzerinde durulmuştur.

Araştırmada doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini Hasan Nail Canat'ın eserleri, örneklemini ise Hasan Nail Canat'ın romanları oluşturmuştur. Eserlerde işlenen değerler kitaplardan fişlenerek bilgisayara aktarılmıştır. Elde edilen bilgilerden hareketle sonuç ve önerilerde bulunulmuştur.

Sonuç olarak Hasan Nail Canat'ın eserlerinin, Türkçe Müfredat Programı doğrultusunda değerler öğretimi hususunda zengin içeriğe sahip olduğunu söylemek mümkündür. Hasan Nail Canat'ın romanlarını, Türkçe dersi öğretmenlerinin öğrencilerine tavsiye etmesinin faydalı olacağı söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Hasan Nail Canat, değerler, değer aktarımı, okuma kitapları, Türkçe eğitimi.

Adı Soyadı:	Emel SANDIKÇI		
Numarası:	118303011007		
Ana Bilim / Bilim Dalı	Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı / Türkçe Öğretmenliği Bilim Dalı		
Programı	Tezli Yüksek Lisans ☐	Doktora ☐	
Tez Danışmanı:	Doç Dr. Mehmet KIRBIYIK		
Öğrencinin			
	Tezin İngilizce Adı	A study on the values of the Works Hasan Nail Canat	

SUMMARY

A STUDY OF VALUES ON HASAN NAIL CANAT'S WORKS

In this study the values of Works of Hasan Nail Canat who is in the list of 100 main Works prepared by the Ministry of National Education for primary schools are detected. In the first part of the research the topics below are explained: Definition of values, functions and teaching; The values in the area of teaching Turkish; Description and function of teaching texts. Depending on a status problem the aim, importance, limitations and the definitions of the research are included in this part. In the second part it is focused on the method, extent and the limitations of the research. In the third part the values in the novels of Hasan Nail Canat are detected.

In the forth part focus is on the conclusion and the recommendations about the research. The method of analysing document is used in the research. The total field under survey of the research is Hasan Nail Canat's values and the samples of the research is Hasan Nail Canat's novels. The values processed in the Works are transferred from books to the computer by quating. With the obtained information, conclusions and recommendations are made.

As a result it is possible to say that the works of Hasan Nail Canat have a rich content in respect of teaching teaching values in accordance with Turkish Curriculum. One can say that recommendation of Hasan Nail Canat's novels to the students by the teachers of Turkish will be helpful.

Keywords: Hasan Nail Canat, Values, Transfer Of Values, Reading Books, Turkish Education.

GİRİŞ

Dil, toplumların ve bireylerin kimliğini temsil eder. Dil, bir anlaşma vasıtası, kültür taşıyıcısıdır. Dil nesillere kültürü aktararak geçmiş, gelecek ve bugün arasında köprü görevi görür. Dil, aynı zamanda değerlerin aktarıcısıdır. Yüzyıllar öncesinden günümüze, sözlü ve yazılı anlatımlar yoluyla değerlerin aktarımı dil sayesinde olmuştur.

Çinli filozof Konfiçyüs'e: "Bir ulusun tüm yönetimi sana bırakılsaydı ilkin ne yapardın?" diye sorulduğunda o, "İlkin dilini düzeltirdim. Dil düzgün olmayınca söylenen, söylenmek istenen değildir. Söylenen, söylenmek istenilen olmayınca, yapılması gereken, yapılmadan kalır. Yapılması gereken, yapılmadan kalınca törelerle sanat geriler. Törelerle sanat gerileyince de adalet yoldan çıkar. Adalet yoldan çıkınca halk çaresizlik içinde kalır. İşte bunda söylemesi gereken başıboş bırakılamaz. Bu her şeyden önemlidir." (Karasooy, 2001: 206) diyerek dilin önemini vurgulamıştır.

"Eğitimin amaçları düşünüldüğünde, bu amaçlardan birincisi ve belki de en önemlisi toplumun değer yargılarını bir sonraki nesle aktarmaktır. Eğitimde değerlerin rolü yüzlerce yıl önceden tartışılmaya başlanmış ve değerler doğrudan veya dolaylı olarak eğitimin içinde, özellikle hazırlanan programlarla açık veya kapalı bir şekilde verilmiştir." (Keskin, 2008:32).

Öğrenci, dilin sunduğu anlatım gücünü, zenginliğini ve toplumun değerlerini okuma kitaplarındaki yer alan metinler aracılığıyla edinir. Okuma kitaplarında yer alan metinleri bir kısmı Türkçe ders kitaplarında örnek metin olarak kullanılmaktadır. Okuma kitapları da bu anlamda öğrenme-öğretme ortamlarında ders kitapları kadar önemli bir yere sahiptir.

Tezin birinci bölümünde problem durumuna, değerler kavramına, Türk Milli Eğitiminin genel amaçlarında yer alan değerler incelenmiştir. Akabinde Türkçe Öğretim Programındaki ve Hasan Nail Canat'ın eserlerindeki değerler incelenmiştir.

Araştırmanın amacı ve önemine, problem cümlesine, sınırlılıklara ve tanımlara yer verilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde konuyla ilgili araştırmalar üzerinde durulmuştur. Üçüncü bölümde araştırmanın yöntemi, verilerin toplanması, Hasan Nail Canat'ın eserlerinde yer alan değerler tespit edilmiştir. Çalışmanın son bölümünde sonuçlar ve öneriler tespit edilmiştir.

1. BÖLÜM

Dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan bir vasıta olarak hayatımızın her safhasında mevcuttur. İnsan konuştuğu dili ilk önce ailesi ve yakın çevresiyle birlikte tanımaya ve öğrenmeye başlar. Daha sonra dil öğrenimine okulda devam eder. Böylece dilini öğrenen her insan, dilinin ve kültürünün aktarıcısı olur.

Dil her şeyden önce sosyal ve millî bir varlıktır. Fertlerin üstünde bir milleti ilgilendirir. Millet'in duygu ve düşünce hazinesini oluşturur. Dil, bir millet'in geçmişle geleceği arasında köprü vazifesi görür. Dil, bir millet'in en büyük değeridir. Her millet'in kendisine has değerleri vardır. Milletler kendi değerleriyle ayakta dururlar. Yeni yetişen nesillere millî, ahlâkî, manevî ve kültürel değerlerin verilmesi konusunda hiç şüphesiz Türkçe derslerinde kullanılan okuma metinlerine çok büyük görev düşmektedir. Bu nedenle Türkçe Müfredat Programı'nda değerlerin öğretimi planlı bir şekilde ele alınmalıdır.

1.1. Problem Durumu

“Değerler, uzun yıllardır sosyolojiden felsefeye, antropolojiden psikolojiye kadar birçok alanın çalışma konusu olmuştur. Son yıllarda ise özellikle eğitimin konusu olmuştur. Değerlerin öğrencilere aktarılması, örgün eğitim kurumları için hazırlanan öğretim programları aracılığıyla bir plan çevresinde yapılmaktadır. Öğretim programının uygulayıcısı olan öğretmenler değerlerin aktarılmasında etkin rol oynarlar. Öğretmenler, okulda değerlerin öğretimi için ders kitaplarını esas alırlar. Ayrıca dilin sunduğu anlatım gücünü, anlatım zenginliğini öğrenci okuma kitaplarındaki metinler aracılığıyla edinir. Öğrenciye okuma zevki kazandırmak,

onlara yeni ufuklar açmak, dil becerilerini geliştirmek için tavsiye edilecek okuma kitaplarının seçiminde büyük görev ders kitaplarımızı hazırlayanlara ve öğretmenlere ve –özellikle de Türkçe öğretmenlerine- düşmektedir. Değer öğretiminin en iyi yapılacağı derslerin başında Türkçe dersi gelir.” (Özbay, 2002:118).

Değerler, insan hayatını etkileyen ve değer verilen düşüncelerdir. Değerler, toplumu her yönüyle etkileme özelliğiyle sosyal bilimlerin önemli bir alanıdır. Genel olarak değerler eğitimi, eğitim sistemi içerisinde de çok tartışılan konulardan biri olmaya devam etmektedir.

1.2 Değerler

1.2.1. Değerlere Kavramsal Bakış

Değer kavramı, geçmişten günümüze kadar birçok alanda kullanılmıştır. Bunun bir sonucu olarak da çeşitli değer tanımları ortaya çıkmıştır.

“Değer teriminin, iktisattan etiğe geçmiş bir terim olduğu söylenir.” (N. Hartman s. 59’dan aktaran Kuçuradi, 2003: 38). “İktisadın bir terimi olan değer, insan emeğinin ürünüyle, nesnelere, parayla ilgilidir.” (Özgen, 2005: 6).

Değer: “Bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünü” (TDK, 2008) olarak ifade edilebilir.

Bir sanat eserinin değerinden bahsedilebilir; ancak sanat eserinin değerlerinden bahsedilemez. Tablonun değeri denildiğinde, ressamın emeği karşılığında esere biçilen parasal kıymet, o eserin diğer eserlere göre taşıdığı ayrıcalıklı özellikleri anlaşılır. Tablonun değerleri denildiğinde, içi boş bir kavram karşımıza çıkar. Tablo değerlere sahip değildir; ancak onun yaratıcısı olan ressamın değeri ve değerleri vardır.

Ressamın değeri, diğer meslektaşları içindeki ayrıcalığı, resmedişindeki farklılıkları ve toplumdaki özel yeridir. Ressamın değerleri ise toplumdaki kişilerle olan ilişkilerindeki estetik, sevgi, dürüst olma ya da topluma karşı bakış açıdır. Değer ve değerlerle ilgili bu örnekler çoğaltılabilir. .

“Bir şeyin değeri, onun anlamı ya da önemi kişiden kişiye farklılık gösterebilir. Değerlere ilişkin bir bildirimde bulunulmaz, değerlerin bir tasarımı kurmak, sonuçta da değerlere ilişkin bir yargıda bulunmak mümkün olmaz.” (Tepe, 2002: 350).

Bunlardan hareketle şunları söyleyebiliriz: Değerlerin önem derecesi özeldir. Değerlerle ilgili yargıda bulunma doğru olmaz.

Bu çalışmada kullanılan değer kavramı, ekonomideki anlamından farklı olarak psikologların, sosyologların, eğitimcilerin ve davranış bilimcilerin kullandığı anlamıyla kullanılmıştır. Değerler üzerine yapılmış çalışmalar, çoğunlukla sosyal bilimciler tarafından ortaya konmuştur. Bunun sebebi değerlerin, insan davranışlarının açıklanmasında ve sosyal hayatın şekillenmesinde önemli yere sahip olmasıdır.

Felsefeciler ve sosyal bilimcilerden sonra son yıllarda değerler, eğitim bilimcilerin de araştırma konusu olmuştur. Değişen ve gelişen dünyada değerlerin eğitimi önemli konu olma durumundadır.

“Değer, belirli bir durumu bir diğerine tercih etme eğilimi olarak tanımlanmaktadır. Değerler, davranışlara kaynaklık eden ve onları yargılamaya yarayan anlayışlardır. Değerler, ayrıca bireylerin neyi önemli gördüklerini tanımlayarak istekleri, tercihleri, arzu edilen ve edilemeyen durumları gösterir.” (Erdem, 2003: 56).

Bu tanıma göre değerlerin kişiden kişiye, ortamdan ortama değişebileceği savunulmaktadır. Değerler için böyle bir durumun söz konusu edilmesi mümkün gibi

gözükmemektedir. Değerler, toplumun sahip olduğu kültür içinde kalıplaşmış değerlerdir. Toplumun fertleri bu değerlere göre hareket eder.

“Değerler, genelde inanılan, arzu edilen ve davranışlar için bir ölçek olarak kullanılan olgulardır. İlk defa Znaniecki tarafından sosyal bilimlere kazandırılan değer kavramı Latince “kıymetli olmak” veya “güçlü olmak” anlamlarına gelen valere kökünden türetilmiştir.” (Bilgin, 1995: 83).

Sosyolojik açıdan değerler kısaca kişiye ve gruba yararlı, istenilen ve beğenilen şeyler olarak tanımlanabilir. Buna göre değer; olgunun kendinden çok, ona transfer edilen önemliliklerdir.

Theodorson, değeri “Sosyal olguların önemliliği üzerindeki değerlendirmede, özel cylemleri ve amaçları yargılamada temel ölçü sağlayan ve bir grubun üyelerin güçlü duygusal bağlarıyla oluşmuş soyut, genelleştirilmiş davranış prensipleri.” (Aydın, 2003: 122) olarak tanımlanır.

“Fichter, sosyal değerleri incelerken şu üç ögenin dikkate alınması gerektiğini ifade etmiştir. Bunlar: 1. Bizatihi bir değer olan nesnenin kendisi, 2. Nesnenin sosyal gereksinimleri karşılama kapasitesi, 3. İnsanların bu nesneyi, tatmin etmesi ve tatmin verme kapasitesinden dolayı takdir etmesidir.” (Özencel, 2003: 225).

“Psikolojik yaklaşımlara göre değerleri ele aldığımızda, değerlerin tutumlarla bir arada kullanıldığı görülmüştür. Bazı sosyal psikologlar, tutumlar ve değerler sözcüklerini birbiri yerine kullanmaktadır. Tutum yerine kullanılan değerler, psikologların davranışlarındaki düzenlilikleri ayırmsamalarına ve anlamalarına yarayan kavramsal araçlardır.” (Kağıtçıbaşı, 1981: 20).

“Bir toplumun yapısını o topluma ait değerlerin bütünü oluşturur. Toplumların değerleri uzun zaman içerisinde yavaş yavaş oluşmuştur. Toplumdaki sosyal kontrol mekanizmalarının ve ödüllendirme araçlarının kaynağının değerler olduğu görülür. Toplumdaki değerler kişiye bağlı değildir. Kişinin üstündedir. Toplum değerlerinin

oluşmasında aile ön plandadır. Toplumun üyeleri aile kurumunda değer yargılarına sahip olmaya başlar. Örneğin Türk çocukları Türk toplumunun değerlerini annesinden dinlediği ninnilerle ve manilerle; babasından dinlediği destanlarla; dedesinden, ninesinden dinlediği masallarla, hikâyelerle; sokakta arkadaşlarıyla oynadığı oyunlarla öğrenmeye başlar.” (Aral, 2008: 18).

Bunlardan anlaşılacağı üzere çocuk ilk önce değerlerini ailesinden ve yakın çevresinden öğrenmeye başlar. Türk çocuğu daha sonra örgün eğitim kurumları olan okullarda yazılı edebiyat ürünleri yoluyla değerlerini öğrenir. Yazılı edebî eserler çocuğun değer yargılarını oluşturur.

1.2.2. Değerlerin Özellikleri

Bu bölümde değerlerin özellikleri üzerinde durulacaktır. Değerleri birbirinden farklı birçok özelliği vardır.

“Ekonomi, siyaset, aile, hukuk, eğitim, din alanında oluşan değişimler, bireylerin kişilik yapılarının da değişmesine sebep olmaktadır. Değerlerdeki köklü değişiklikler, toplumsal özellik değişimlerine kadar yol açabilmektedir.” (Şen, 2007: 22).

“Değerler, birbirini etkileyen aynı zamanda da etkilenen özelliğe sahiptir. Yardımseverlik, duyarlılık, sevgi, saygı gibi değerleri birbirinden ayrı düşünmek doğru değildir. Bu değerler arasında karşılıklı ilişki vardır.” (Güngör, 1993: 23).

“Değerler, arasında kesin bir sınır çizgisi çizmek de mümkün değildir. Değerler birbirinden bağımsız düşünülemez.” (Güngör, 1993: 23).

“Değerler, durağan değildir. Değişkenlik özelliği vardır. Değerlerdeki değişim birdenbire değil, zaman içerisinde olmaktadır.” (Güngör, 1993: 23).

“Değerler, katılsal değildir. Değerler, bir sonraki kuşağa sosyal rollerle öğrenilerek aktarılır.” (Güngör, 1993: 23).

“Değerler; aileden, yakın çevreden, yazılı ve görsel materyallerden taklit ya da model alma yolu ile öğrenilir.” (Güngör, 1993: 23).

“Hangi değerim kime göre üstün veya önce olduğu kişinin öznel bakış açısına göre farklılık gösterir. Bazı kişiler için üstün olan bir değer bazıları için aynı önemi taşımayabilir.” (Güngör, 1993: 23).

Değerler arasında da bir üstünlük ve öncelik münasebeti vardır.” (Güngör, 1993: 23).

Yukarıda söylenenlerden hareketle şunları söyleyebiliriz: Değerlerin öncelik ve sonralığı kişilere göre değişkenlik gösterebilmektedir. Kimi için saygı baş değerken, kimi için sevgi baş değer olabilmektedir. Her toplumun kendine özgü değerleri vardır. Bu değerler, millet özelliklerinin oluşmasına etkide bulunur. Misafirperverlik değeri, Türk milleti ile özdeşleşmiş bir değerdir.

1.2.3. Değerlerin Sınıflandırılması

Değerler, muhteva özelliklerine ve işlevselliklerine göre sınıflandırılabilir. Günümüze kadar birçok bilim adamı birçok sınıflama yapmıştır. Değerlerin sınıflandırılmasında da görüş birliğine varılamamıştır. En çok kabul gören sınıflama Spranger tarafından yapılmıştır.

Spranger, değerleri altı grupta sınıflandırmıştır. Bunlar: 1. Estetik, 2. Teorik, 3. Ekonomik, 4. Siyasî, 5. Sosyal, 6. Dinî değerlerdir. (Akbaş, 2004: 30).

Rokeach, değerler üzerinde uzun süre çalışmalar yapmıştır. Bu çalışmalar sonunda değerleri amaç ve araç değerler olarak ikiye ayırmıştır. Amaç değerler, yaşamın temel amaçlarını (özgürlük, mutluluk, aile güvenliği, barış içinde bir dünya, başarılı olma, bilgelik, dinî olgunluk, eşitlik, gerçek dostluk, güzellikler dünyası,

heyecan verici bir yaşam, iç huzur, kendine saygı, rahat bir yaşam, sosyal kabul, ulusal güvenlik, zevk); araç değerler ise bu amaçlara ulaşmada kullanılacak davranış tarzlarını (bağımsız olma, bağışlayıcı, cesaretli, dürüst, entelektüel, geniş görüşlü, hırslı, itaatkâr, kendini kontrol eden, kibar, kendine hâkim, mantıklı, neşeli, sevecen, sorumluluk sahibi, temiz, yardımsever, yaratıcı olma) içermektedir. (Akbaş, 2004: 30).

Schwartz, değerleri sınıflandırmada daha geniş bir yelpaze kullanılmıştır. Schwartz, sınıflandırmasında on tane değer grubu belirlemiştir. Her bir değer grubu için çeşitli değer beklentileri belirlemiştir. (Akbaş, 2004: 34).

Değer Grupları	Değerler
Güç(pover): Toplumsal konum insanlar ve kaynaklar üzerinde denetim gücü.	Sosyal güç sahibi olmak, otorite sahibi olmak. Zengin olmak, toplumdaki görüntümü koruyabilmek, insanlar tarafından benimsenmek.
Başarı (achievement): Toplumsal standartları temel alan kişisel başarı yönelimi.	Başarılı olmak, muktendir olmak, hırslı olmak, sözü geçen biri olmak.
Hazcılık (hendonism): Bircysel zevke ve hazza yönelim.	Zevk, hayattan tat almak.
Uyarılım (stimulation): Heyecan ve yenilik arayışı.	Cesur olmak, değışken bir hayat yaşamak, Heyecanlı bir yaşantı sahibi olmak.
Özyönelim (self-direction): Düşünce ve eylemde bağımsızlık.	Yaratıcı olmak, merak duyabilmek, özgür olmak, kendi amaçlarını seçebilmek, bağımsız olmak, kendine saygısı olmak.

Evrenselcilik (universalism): Anlayışlılık, hoşgörü ve tüm insanların ve doğanın iyiliğini gözetmek	Açık fikirli olmak, erdemli olmak, toplumsal adalet, eşitlik, dünyaya barış istemek. Güzelliklerle dolu bir dünya, doğayla bütünlük içinde olma.
İyilikseverlik (benevolence): Kişinin yakın olduğu kişilerin iyiliğini gözetme ve geliştirme.	Yardımsaver olmak, dürüst olmak, bağışlayıcı olmak, sadık olmak, sorumluluk sahibi olmak, gerçek arkadaşlık, olgun sevgi, manevi bir hayat, anlamlı bir hayat, alçakgönüllü olmak.
Geleneksellik (tradition): Kültür ya da dinsel töre ve fikirlere saygı ve bağlılık.	Alçakgönüllü ve dindar olmak, hayatın bana verdiklerini kabullenmek, geleneklere saygılı olmak, ılımlı bir hayat, mahremiyet.
Uyma (confirm): Başkalarına zarar verebilecek toplumsal beklentilere aykırı olabilecek dürtü ve eylemlerin sınılanması.	Kibarlık, itaatkâr olmak, anne baba ve yaşlılara değer vermek, kendini denetleyebilmek.
Güvenlik (security): Toplumun var olan ilişkilerin ve kişinin kendisinin huzuru ve sürekliliği.	Ulusal güvenlik, toplumsal düzenin sürmesi istemek, temiz olmak, aile güvenliği, iyiliğe karşılık vermek, bağlılık duygusu, sağlıklı olma.

Çok boyutlu bir yapı gösteren değerlerin bilim adamlarının inceleme amaçlarına göre farklı sınıflamalar altında ele aldığı bilinmektedir.

1.2.4. Değerlerin İşlevleri

“Değerlerin toplumsal yaşam içinde önemli özellikleri ve bu özelliklere bağlı olarak yerine getirdiği çeşitli işlevleri şu şekilde ifade edilmiştir.” (Özensel 2003: 231).

1. Sosyal değer, temel seçici oryantasyonun standardıdır. Yani bu bağlamda değerler, bilinçli ve amaçlı davranışın genel ölçütüdür. Bu bakımdan değer, sosyal eylemde bulunan bir kişinin sosyal olarak kabullenebilen olgu ve istekleri için temel atf noktası görevini görmektedir.
2. Değerler, kültürel olarak şekillendirilmiştir. Aynı zamanda kültür üzerinde de yönlendirici olarak etki etmektedir. Bu bakımdan değerler, belli bir kültürün gelişme süreci içinde şekil almaktadır. Bu da genel olarak sembol, moral ve estetik normlar, davranış şekilleri olarak belirginleşir. Bu açıdan değerler, kültürün esasını oluşturmaktadır.
3. Değerler, insanlarla özdeşleşmiştir. Yani sosyalleşme sürecinde değerler, kişiler tarafından öğrenilmekte ve üstlenilmektedir. Kısaca, kişinin şahsiyet yapısına entegre olmaktadır. Bunun doğal bir sonucu olarak değerler, kişinin şahsiyetinin bir parçası olarak görülmektedir.
4. Değerler, sosyal bir boyuta sahiptirler. Yani değerler, hem zihinsel hem de duygusal yönü belirten ifadelerdir.

Sosyal değerler, belli sosyal sonuçlara yol açarlar. Bu sosyal sonuçlar literatürde, sosyal değerlerin işlevleri olarak adlandırılmaktadır. "Fichter'den aktarılan bu işlevler şunlardır:

1. Değerler, kişilerin ve birlikteliklerin sosyal değerinin yargılanmasında, hazır birer araç olarak kullanılır. Tabakalaşma sistemini mümkün kılar. Bireyin çevresindekilerin gözünde nerede olduğunu bilmesine yardım eder.
2. Değerler; kişilerin dikkatini çeker ve kişilerin dikkatini yararlı ve önemli olarak görülen maddî kültür nesnelere üzerinde odaklar. Bu değerli nesne, her zaman birey veya grup içinde en iyi olmayabilir. Fakat o nesne için çaba gösterilmesine yol açtığı da bir gerçektir.

3. Her toplumdaki ideal düşünme ve davranma yollarına, değerler tarafından işaret edilir. Değerler, sosyal olarak kabul edilebilir davranışın adeta şemasını çizerler. Böylece kişiler de hareket ve düşüncelerini en iyi hangi yolda gösterebileceklerini kavrayabilirler.
4. Değerler, kişilerin sosyal rollerini seçmesinde ve gerçekleştirilmesinde rehberlik ederler. İlgili yaratırlar, cesaret verirler. Böylelikle de kişilerde çeşitli rollerin gerekliliklerinin ve beklentilerinin, birtakım değerli hedefler doğrultusunda işlemekte olduğunu kavramış olurlar.
5. Değerler, sosyal kontrol ve baskının araçlarıdır. Kişileri törelere uymaya yöneltir, doğru şeyleri yapmaya yüreklendirir. Değerler, ayrıca onaylanmayan davranışları engeller, yasaklanmış örüntülerin neler olduğuna işaret eder ve sosyal ihlallerden kaynaklanan utanma ve suçluluk duygularının kolayca anlaşılabilmesini sağlar.
6. Değerler, dayanışma araçları olarak da işlevde bulunurlar. Kişiler, aynı değeri güden kişilere doğru çekimlenir. Ortak değerler, sosyal dayanışmayı yaratan ve sürekli kılan en önemli faktörlerden biridir.” (Şen, 2007: 28).

Değerler insanların ve toplumun vicdanlarına hükmeder. Bu yüzden insanlar toplum içerisinde daha huzurlu ve mutlu olurlar.

1.3.Türk Milli Eğitiminin Genel Amaçlarında Değerler

1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'na göre Türk Milli Eğitiminin Genel Amaçları:

1.3.1.Genel Amaçlar:

Madde 2.

Türk Milli Eğitiminin genel amacı: Türk milletinin bütün fertlerini;

1. Atatürk ilke ve inkılâplarına ve Anayasa'da ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk milletinin milli, ahlâkî, insanî, manevî ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik; lâik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış hâle getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek;
2. Beden, zihin, ahlâk, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek;
3. İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek, gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlama ve onların kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak;

Böylece bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak; öte yandan milli birlik ve bütünlük içinde iktisadî, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk milletini çağdaş uygarlığın üst seviyesine çıkarmaktır.

Bunlardan hareketle şunları söyleyebiliriz: İlköğretime yönelik bu amaçlar fertlerin çok yönlü bir fert olarak yetişmelerini amaçlar. Türk Milli Eğitiminin genel amaçları, öğrencilerin değerler bakımından zengin bir biçimde yetişmesi gereğini ortaya koymaktadır.

Okullarda değerlerin öğretilmesi, öğretmen, müfredat programı ve metinler aracılığıyla olmaktadır.

1.4. Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Değerler

1.4.1. İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı 5-8. Sınıf

Eğitim sistemimizin daha etkili ve verimli hale getirilebilmesi için Millî Eğitim Bakanlığı ilköğretimde özellikle 2003 yılından itibaren program geliştirme çalışmalarını başlatmıştır. Değerler ve öğretimi yenilenen müfredat programlarında yer almaya başlamıştır.

İlköğretim Türkçe dersi Öğretim Programı 2006 yılında yayımlanmıştır. Programda değerlerin öğretimi ile ilgili bilgi ya da Türkçe dersinde verilmesi gereken değerlerin neler olduğuna dair bir açıklamaya yer verilmemiştir. Programda değer özelliği taşıyan ifadelerin geçtiği bölümler ise şunlardır. (6-8 Türkçe Öğretim Programı 2006: 12-54).

“Türkçe Dersi Öğretim Programı’yla dinlediklerini, izlediklerini ve okudukların anlatan; duygu, düşünce ve hayallerini anlatan; eleştirel ve yaratıcı düşünen, sorumluluk üstlenen, girişimci, çevresiyle uyumlu, olay, durum ve bilgileri kendi birikimlerinden hareketle araştırma, sorgulama, eleştirme ve yorumlamayı alışkanlık haline getiren, estetik zevk kazanmış, millî değerlere duyarlı bireyler yetiştirilmesi amaçlanmıştır.

1.4.2. İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programında Değerler 5-8. Sınıf

İlköğretim Türkçe Dersi (5, 6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı’nda değerlerle ilgili olarak genel amaçlar arasında şunlar belirtilmiştir:

9. Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla millî ve evrensel değerleri tanımaları,

10. Hoşgörülü, insan haklarına saygılı, yurt ve dünya sorunlarına duyarlı olmaları ve çözümler üretmeleri,

11. Millî, manevî, ahlâkî değerlere önem vermeleri ve bu değerlerle ilgili duygu ve düşüncelerini güçlendirmeleri amaçlanmaktadır, ifadeleri geçmektedir.

Türkçe Öğretim Programı'nda aşağıda belirtilen değerler tespit edilmiştir.

Okuma Metinlerinde Bulunması Gereken Özellikler

Metinlerde millî, kültürel ve ahlâkî değerlere, milletimizin bölünmez bütünlüğüne aykırı unsurlar yer almamalıdır.

Metinlerde siyasi kutuplaşmalara ve ayrımcılığa yol açacak bölücü, yıkıcı ve ideolojik ifadeler yer almamalıdır.

Metinlerde, insan hak ve özgürlüklerine, insanî değerlere aykırı öğeler yer almamalıdır.

Metinler, öğrencinin kişisel gelişimine katkıda bulunacak ve onlara estetik bir duyarlılık kazandıracak nitelikte olmalıdır.

Dinlenecek/İzlenecek Materyallerin İçeriğinde Bulunması Gereken Özellikler

Millî, kültürel ve ahlâkî değerlere, milletimizin bölünmez bütünlüğüne aykırı unsurlar yer almamalıdır.

Siyasi kutuplaşmalara ve ayrımcılığa yol açacak bölücü, yıkıcı ve ideolojik ifadeler yer almamalıdır.

Öğrencilerin sosyal, zihinsel, psikolojik gelişimini olumsuz önde etkileyebilecek cinsellik, karamsarlık, şiddet vb. öğeler yer almamalıdır.

İnsan hak ve özgürlüklerine, insanî değerlere aykırı öğeler yer almamalıdır.

Programda etkinlik örnekleri aracılığıyla kişisel ve sosyal öğelere önem verme üzerine durmuştur.

Türkçe Öğretimi Müfredat Programı'nda değerler öğretimi konusunda az da olsa dil becerileri kazanımlar listesinde yer verilmiştir.

Okuma becerisi ile ilgili verilen kazanımlar arasında değerle ilgili olan kazanımlar:

Millî ve evrensel kültür değerlerini fark eder.

Okuduğu metindeki millî ve evrensel kültür değerlerinin hayatla ilişkisini sorgular.

Dinleme becerisi ile ilgili verilen kazanımlar arasında değerle ilgili olan kazanımlar:

Dinlediklerinde/fizlediklerinde millî ve evrensel değerleri fark eder.

Dinlediklerinde/fizlediklerinde geçen millî ve evrensel değerlerin hayatla ilişkisini sorgular.

Konuşma becerisi ile ilgili verilen kazanımlar arasında değerle ilgili olan kazanımlar:

Konuşmasını bilimsel verilere dayandırır.

Konuşmasında nezaket kurallarına uyar.

Söylediklerinin sorumluluğunu taşır.

Konuşması ile ilgili eleştirileri hoşgörü ile karşılar ve düzeltir.

Yaşadığı çevre, ülke ve dünya ile ilgili sorunlara çözüm önerilerinde bulunur.

Konuşma becerisi ile ilgili verilen kazanımlar arasında değerle ilgili olan kazanımlar:

Yaşadığı çevre, ülke ve dünya ile ilgili sorunlara çözüm önerilerinde bulunur.

Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda değerlere örtük bir biçimde yer verilmiştir. Değerler planlı bir şekilde verilmemiş, ayrı başlık altında ele alınmamıştır. Ayrıca değerler ve öğretimi konusunda programda verilen bilgiler yok denecek kadar azdır.

Türkçe Dersi Müfredat Programı'nda aşağıdaki belirtilen değerler tespit edilmiştir.

Adil Olma
 Duyarlılık
 Hoşgörü
 Temizlik
 Aile Birliğine Önem Verme
 Dürüstlük
 Misafirperverlik
 Vatanserverlik
 Estetik
 Özgürlük
 İyilik ve Yardımserverlik
 Barış
 Millet Sevgisi
 Sağlıklı Olmaya Önem Vermek
 İnsan Haklarına Saygı
 Bilimsellik
 Dil Sevgisi
 Saygı
 Kişisel ve Sosyal Değerler
 Çalışkanlık
 Dini Değerler
 Sevgi
 Birey ve Çevreye Duyarlılık
 Dayanışma

Hayvan Sevgisi
 Sorumluluk
 Okul Hayatının Değeri
 Acıma Duygusu
 Arkadaş Sevgisi ve Paylaşma Duygusu
 Meraklılık, İsteklilik ve Girişkenlik
 Doğa Sevgisi
 Tarih Bilinci ve Atatürk Sevgisi
 Yaşama Sevinci
 Komşuluğa Önem Vermek
 Özgüven
 Sabırlı ve Azimli Olmak
 İhtiyatlı Olmak
 Vefalı Olmak
 Cesaret
 Fedakârlık
 Nezaket
 Sadakat
 Kitap ve Okuma Sevgisi
 Alçakgönüllülük

1.5. Hasan Nail Canat'ın Eserlerinin İncelenmesi

Gül Yarası

Romanın özeti

Gül Yarası romanının ana karakteri Fatma'dır. Fatma annesi ile birlikte yaşamaktadır. Fatma'nın annesi reklam filmlerinde oynamaktadır. Düzenlenen bir partide kameraman olduğunu sonradan öğrendiği gencin Fatma'ya bakması onu çok rahatsız eder. Fatma bu durumdan şüphelenir ve onların yanlarına gider. Daha sonra kameraman o sırada partide bulunan bir film yapımcısı olan Sadun Bey'e giderek:

-Hülya için aradığımız tip var ya onu salonda görebiliyor musun? diye sorar.

Dr. Sadun Bey etrafa bakarken gözleri Fatma'ya takılıp kalır ve filmdeki rolü Fatma'ya teklif eder.

Fatma'nın başına konan talih kuşu ondan çok annesini sevindirir. Fatma ise bu olay okulda duyulursa kazanacağı prestiji düşünür. Okula gittikten sonra yapılan bu film teklifini öğretmeni Mustafa Bey'e anlatır ve Mustafa Bey'in bu konu hakkındaki düşüncelerini sorar. Mustafa Bey teklifin sakıncalı yönlerini uzun uzun anlatmasına rağmen Fatma bu teklifi reddedemez. Kapılarını farklı bir dünyaya açan Fatma öğretmenin tavsiyelerine uymaz. Artık her yerde Fatma'dan bahsedilir olmuştur.

Bu sırada gazetede ki manşetleri gören Saffet Hoca'nın gözleri dolar ve kızını bulduğu için çok sevinir. Saffet Hoca ise Fatma'nın ödüğü bildiği babasıdır.

İlk başlarda şöhretin büyüğü dünyasına kapılan Fatma daha sonra "Soğuk Çiçekler" filmi bırakmayı düşünür. Çünkü toz pembe sandığı dünya Fatma'nın karakterine uymaz. Şubat tatiliyle beraber bu filmi bitirir. Bunun üzerine bir parti daha verilir.

Fatma annesinin uyuşturucu madde kullandığını tesadüfen öğrenir ve çok yıkılır. Olayların üst üste gelmesi Fatma'yı bir çıkmaza sürükler ve Fatma yaşama sevincini kaybeder.

Bir gün okul çıkışı Osman'la birlikte onların evine doğru yürürler. Osman'ın annesi Fatma'yı ve Osman'ı güler yüzle karşılar. Osman'ın ailesinin mütevazılığı, dini değerlere bağlılığı Fatma'yı oldukça etkiler ve dini bilgileri öğrenmek için Pınar Hanım'dan yardım ister. Fatma hakikati aramaktan vazgeçmez. Artık namaz kılmaya ve başörtüsü takmaya da başlar. Annesi ise bu durumdan rahatsızdır.

Fatma, Pınar Hanım'ın sohbetinden dönerken annesinin kaza yaptığını öğrenir. Fatma hastaneye geldiğinde annesi ameliyattadır. Bu sırada polisler Fatma'ya birtakım sorular sorarlar.

Yetkililer, hastanede Fatma'ya annesinin uyusturucu sonucu kaza yaptığını, arabada bulunan iki kişinin öldüğünü ve kameraman Çetin Bey'in ise gözaltında olduğunu söyler.

Fatma, doktorlardan annesinin yüzünde iz kalacağını ve görünüşünün değişeceğini öğrenince çok üzülür. Annesinin yüzü bir süre sargı içinde kalır. Sargılar çıktıktan sonra yüzü çok kötü gözükmektedir. Annesi estetik ameliyatı için para bulması konusunda Fatma'ya yalvarır. Fatma iş arar ve bir yerde sekreter olarak çalışmaya başlar. Annesi evdeki bütün eşyaları satıp herkese ameliyat olacağım demiştir. Fatma bu duruma sessiz kalır ve ayrı yaşamaya başlar.

Fatma, bir gün iş çıkışı, komşulardan annesinin öldüğünü öğrenir. Bu sırada fenalaşır ve kendine geldiğinde gerçek ortaya çıkar. Annesi alkol komasından ölmüştür.

Hastaneden çıktığında Mustafa Bey ve eşi Fatma'nın yanındadır ve yaralarını sarması için Fatma'nın yanında olurlar.

Haberi öğrenen Saffet Bey kızının yanına gelmek için yola koyulur. Fatma'nın iş yerini bulur ve oraya gelir. Hâlbuki Fatma işi bırakmıştır. Saffet Bey Fatma'nın yerini söylemesi için arkadaşı Ayşe'ye sorar. Ayşe her şeyi anlatır.

Saffet Bey dalından kopan bir yaprak gibi havada savrulduğunu duyumsuyor ve biricik kızının ayakları dibine düşmek için sabırsızlanıyordu...

Ana fikir: Annesinin ısrarıyla artist olmaya heveslenen Fatma'nın doğru yolu bulması, gerçekleri görmesi ve doğru yolu seçip o yolda ilerlemesi.

Zaman: Olaylar Fatma'nın hayatını anlatmaktadır. Romanda belli bir zaman yoktur. Okulda başlayıp Fatma'nın okul dışındaki hayatını kapsayan ve ünlü olmasıyla birlikte gelişen bir zaman vardır.

Mekân: Romanda yazar genellikle açık ve somut mekânları tercih etmiştir. Romanda işlenen mekânlar şunlardır: Okul, Fatma'nın evi, Osman'ın evi, Zehra'nın evi, iş yeri, hastane, Mustafa Hoca'nın evi.

Kahramanlar

Karakter: Fatma

Diğer kahramanlar: Fatma'nın annesi, Mustafa Hoca, Zehra, Osman, Ayşe, Pınar Hanım (Osman'ın annesi), Zeki Bey, Saffet Hoca, Çetin Bey, Sadun Bey.

Sonuç: Fatma'nın, doğru yolu bulması. Öldü bildiği babası ile kavuşması.

Eserde işlenen değerler: İyilik, yardımseverlik, misafirperverlik, meraklılık, öz güven, dostluk, güven, okul hayatı, dini değerler, saygı, sevgi.

Anlatıcı: Bu romanda hâkim bakış açısı ve ben anlatımı tekniği kullanılmıştır.

Olay Örgüsü

Başlatıcı olay: Fatma'nın davete gitmesi ve kameraman olan Çetin Bey'in onu keşfetmesiyle başlayan ünlü bir hayat.

Problemler

Fatma'nın seçeceği hayat.

Şöhretli bir hayatın kendisine getirecekleri.

Fatma'nın seçimleri

Problemlerin çözüm girişimleri

Fatma'nın seçeceği hayatla ilgili Mustafa Hoca'ya danışması.

Fatma'nın bir süre sonra şöhretten sıkılması ve şöhretin kendine getirdiği hayatın farkına varması.

Fatma'nın gerçeklerle yüzleşmesi ve bazı seçimler yapması. Doğru yolu bulma çabaları. Verdiği mücadeleler.

Yaralı Serçe

Hasan Nail Canat'ın bu eserinde Yıldırım Reis ve beraberinde Afganistan dağlarında bağımsızlık mücadelesi veren Kerim'in gösterdiği kahramanlıklar anlatılmaktadır. Roman 142 sayfadır.

Ana fikir: Kahramanlık öyküsü.

Özet

Kerim öksüz ve yetimdir. Ne annesi ne de babası vardır. Yıldırım Reis, bu yüzden Kerim'e Yaralı Serçe adını verir. Yıldırım Reis ve beraberinde bağımsızlık mücadelesi verenler uzun bir yola çıkmışlardır. Aç, susuz, yorgun ve yaralıdır. Adım atacak dermanları kalmamıştır.

Yıldırım Reis ve beraberindekiler biraz dinlendikten sonra Obek şehrine doğru karınlarını doyurmak için yola koyulurlar. Karınlarını doyurabilme ihtimali onları bir hayli canlandırmıştır. Açlık yüzünden ne yaralarının sızılarını ne de ellerindeki makinelerin ağırlığını duymaktadırlar. Uzun bir yolculuktan sonra şehre gelirler. Orada dinlenip, yemek yedikten sonra vatanlarını işgalden kurtarmak için plan yaparlar ve yola çıkarlar. Yolda ilerlerken karaltılar fark ederler. Bunlar Afgan askerleridir. Ateş ederler. Kurtulmak için dağa kamyonla tırmanmaya başlarlar. Fakat sağa sola yalpa vuran kamyon geri geri kaymaya başlar. Hemen inip kayaların ardına siperlenirler. Tepeyi aşmalarıyla bu direniş biter. Bu direnişte çok şehit vermişlerdir. Şehitleri toprağa verip tekrar yola çıkarlar.

Bu mücadele sırasında Kerim yaralanmıştır. Yolda yarasını sarmak için bir benzini istasyonuna uğurlar. İstasyondaki yaşlı adam Kerim'in yarasını sarar. Kerim'in en çok korktuğu şey başına gelmiştir. Yıldırım Reis onu ve ağır yaralı dört mücahidi burada bırakmıştır. Bugüne kadar birçok yaralıyı köylere bırakmışlardır. Yıldırım Reis, Kerim'e söz verir ve iyileşirse on beş gün sonra gelip o köyden onu alacağını söyler. Araba istasyonun önünden hızla uzaklaşmıştır. Kerim uyuyakalmıştır. Birden dışarıdan gelen sesle uyanır. Gelen Heratlı Cafer'dir. Kerim'i ve üç mücahidi yanlarına alıp Yeşilce Köyü'ne gelmişlerdir. Cafer'in evine yerleşirler. Yeşilce Köyü'ne gelişlerinin üçüncü günü Heybetliyi ve başından yaralı mücahidi toprağa verirler. Kolundan yaralı olan mücahit ise bu hale daha fazla dayanamayıp köyü terk etmiştir. Şimdi koca odada Heratlı Cafer ve Kerim kalmışlardır. Kerim'in ayağı gün geçtikçe iyileşir.

Mirza Ağa, Cafer ve Kerim yola çıkarlar. Yine bir çatışma ile karşı karşıya kalırlar. Bu çatışmada Mirza Ağa'nın karısı ve kızı da vardır. Karısı şehit olur. Kerim'in çevresinde adı 'ölüm' olan bir rüzgâr esmektedir.

Kerim'in tanıdığı, sevdiği insanlar rüzgârla toprağa düşen yapraklar gibi birer ikişer yok olurlar. Yaralı Serçe kısa bir süre sonra Yıldırım Reis'e kavuşur. Şeyh Efendi Herat'ı kurtarmak için emir verir. Emrin verilmesiyle plan yapılır. Zafer artık kesindir. Hem zırlı bir bölük kurabilecek güç kazanmışlardır, hem de düşmanın gücünden zırlı bir bölük azaltmışlardır. Herat'ı kurtarmışlardır. Fakat şehit ve yaralı sayısı bir hayli fazladır.

Yaralı Serçe yine yatağa mahkûm olmuştur. Yaralı Serçe'nin savaşı dağlarda başlamıştır ve yine dağlarda devam etmektedir. Yanında dağlar kadar sevdiği, tek güç kaynağı olan dağ gibi dostu vardır: Yıldırım Reis. Yaralı Serçe Yıldırım Reis'e sonsuz bir sadakatle bağlıdır.

Vatanı işgal altında... Kalbi savunmadadır. Yaralı Serçe, direnebildiği kadar direnecek, er ya da geç vatanı kurtaracaktır. Buna fazlasıyla inanmaktadır. Ama o güzel günleri o da görebilir mi? Takdir Allah'ındır...

Zaman: Romanda belirli bir zaman yoktur. Romanın başından sonuna kadar dağlarda verilen bir mücadelenin zamanı anlatılmıştır. Sürekli ilerleyen bir zaman unsuru hakimdir.

Mekân: Romanda yazar olayları bir değil, birden fazla mekânda işlemiştir. Eserde dağlarda verilen mücadeleler anlatıldığı için mekân dağlardır. Bunun yanında işlenen diğer mekânlar ise şunlardır: Bend-i Türkistan Dağları, Obek Şehri, Herat Vadisi, Yeşilce Köyü.

Kahramanlar

a) Yaralı Serçe: 14-15 yaşlarında daha çocuk. Bu yaşta hem öksüz hem de yetim gerçek bir kahraman.

b) Yıldırım Reis: Bağımsızlık mücadelesinde savaşılan gerçek bir kahraman.

c) Heratlı Cafer: Kıvrıkcık saçlı, esmer, uzun boylu özelliklere sahip bir kahraman.

Yardımcı Kahramanlar: Romanda işlenen gerçek kahramanlar dışında yardımcı kahramanlar da yer almaktadır: Mirza Ağa, Mirza Ağa'nın karısı, Saliha, Bilal, Şeyh Efendi, Demirci, Selman, Şeyh Abdullah.

Olay örgüsü

a)**Başlatıcı olay:** Yıldırım Reis, Kerim ve mücahitlerin vatanlarını işgal altından kurtarmak için yola düşmeleri.

b)**Problemler:** Romanda bir temel problem bulunmaktadır.

1. Yaralı Serçe vatanını kurtarabilecek mi?

Problemin çözüm girişimleri:

1. Yaralı Serçe'nin vatanını kurtarmak için yollara düşüp mücadele etmesi.

c)**Sonuç:** Vatanı hala kurtulamamıştır. Yaralı Serçe mücadeleye devam etmektedir. Ama yanında dağ gibi dostu Yıldırım Reis vardır.

Anlatıcı: Bu romanda hâkim bakış açısı ve yazar anlatıcı tekniği kullanılmıştır.

Eserde işlenen değerler: Dini değerler, alçak gönüllülük, saygı, sevgi, sabırlı olmak, yaşama sevinci, azimli olmak, fedakârlık, vatanseverlik, ihtiyatlı olmak, misafirperverlik, dayanışma, acıma duygusu

Yasemen

Özet

Geçim sıkıntısı içindeki bir ailenin biricik kızları Yasemen anne ve babasının her gün kavga etmelerine rağmen ikisini de çok sevmektedir. Yasemen bir gün sokakta oynarken babası sandığı adamın arkasından giderek garip bir şekilde kaybolur.

Yasemen kaybolduktan sonra ailesi perişan olmuştur. Uzun yıllar boyunca kızlarını aramalarına rağmen bulamazlar. Yasemen zengin bir ailenin kızı olarak büyür. Aradan zaman geçtikten sonra Yasemen'in annesi dediği kadın ölür ve Yasemen sokağa atılır. İyiliksever biri Yasemen'e yardım eder ve onu evine alır. Onu iyi bir şekilde eğitir. Yasemen Kur'an-ı Kerim'ini ve namazını öğrenir. Düzenli bir hayatı olur.

Aradan uzun yıllar geçtikten sonra hayat Yasemen'e ve ailesine gülen yüzünü gösterir. Yasemen artık ailesine kavuşmuştur. Hep beraber mutlu ve huzur dolu bir hayatta yaşamaya devam ederler.

Ana fikri:

En çaresiz anlarda bile ümitsizliğe kapılmamak gerekir.

Zaman

Eserdeki olaylar 17-18 sene içerisinde yaşanan bir zaman dilimini kapsamaktadır.

Mekân

Romanda yazar genellikle açık ve somut mekânları tercih etmiştir.

Mekânlar: Yasemen'in gecekondusu, Ali Hoca'nın evi, Neriman Hanım'ın ve Nazmi Bey'in konağı, Rahmi Bey'in yeri, pastahane, Rahmi Bey'in evi, Kur'an Kursu, Hüseyin Ağa'nın evi.

Kahramanlar

Karakter: Yasemen

Yardımcı Kahramanlar

Yasemen'in babası Ömer.

Yasemen'in annesi Fatma.

Yasemen'in dedesi Hüseyin Ağa.

Ömer'in arkadaşı, Ali Hoca.

Yasemen'in üvey annesi Neriman Hanım.

Yasemen'in üvey babası Nazmi Bey.

Yasemen'e yardım eden Rahmi Baba.

Yasemen'e yardım eden Cemile Hanım.

Yasemen'in arkadaşı Selime.

Olay örgüsü

Yasemen'in kaybolması, ailesinin harap olması, Yasemen'in Neriman Hanım'la karşılaşması ve orada büyümesi, Neriman Hanım öldükten sonra Yasemen'in sokağa atılması, Yasemen'in Rahmi babayla karşılaşması ve ailesine kavuşması.

Eserde işlenen değerler

Estetik, yaşam sevinci, sabırlı ve azimli olmak, dürüstlük, ihtiyatlı olmak, yardımseverlik, cesaret, fedakârlık, temizlik, çalışkanlık, kişisel ve sosyal değerler, sevgi, komşuluğa önem vermek, vefalı olmak, acıma duygusu, özgüven, nezaket, duyarlılık, sadakat, hoşgörü, alçakgönüllülük, dinî değerler, iyilik, saygı, misafirperverlik değerleri işlenmiştir.

Kırımli Murat Destanı

Özet

Kırımli Murat Destanı adlı eser İslam dini için, canı pahasına her şeyi göze alan bir gencin romanıdır.

Rusya'da herkes haşa Allah'ın olmadığını ve papaların her şeyin sahibi olduğunu düşünür. Yalnız ona inanıp ona ibadet ederler.

Murat ve kardeşi Mehmet birlikte yaşamaktadırlar. Kim ne derse desin; onlar Allah'ın var olduğunu bilir, Allah'a inanır ve gizli de olsa ibadetlerini yaparlar. Mehmet lise son sınıftadır. Ama sırf Allah'a kulluk ediyor diye onu okuldan atıp, sürgün ederler; sakat bile kalır. Murat buna dayanamaz. Annesi, babası ve kız kardeşinin sakat kalması da onların yüzündendir...

Murat, kardeşi Mehmet ve birkaç arkadaşı daha birleşip Örgütler Birliği İslam Cemiyeti'ni kurarlar. Başta az sayıda üyesi olan bu örgüt sağlam olarak yavaş yavaş herkesi buraya çekecektir. Allah'ın adı orada olacak ve artık ezanlar korkusuzca okunacaktır. Örgüt üyeleri geç de olsa bunu başaracaklarından emindirler ve en azından bunun için uğraşacaklardır.

Rusya'nın adamı Malinkof Doktor örgüte sinsiçe girerek bu örgütte bütün yapıları ve plânlananları gizli işleri öğrenir. Onlara gereken cezayı verebilmek için an kollamaktadır. Çünkü burada İslam dinine inanmak suçtur ve cezası ölümdür. Mehmet'i iyi etmek bahanesi ile aralarına sokulan doktor her şeyi öğrenip polise haber verir. Murat ve Mehmet'i tutuklayan ajan böyle bir örgüt kurup kurmadıkları üzerinde durup, bunun doğruluğunu tespit etmeye çalışır. Murat susmayı tercih eder. En sonunda doğru olduğunu öğrenince Mehmet'i öldürürler ve Murat'ı ise gizli ajanlık yapmak üzere askerlerle beraber Rusya dışına gönderirler. Murat, oradan kaçmayı başarsa da tekrar yakalanır. Gazeteciler ise onların peşindedir. Murat'a işkence ettiklerini saklamak amacıyla gazetecilerin geldiği sırada Murat'ı en güzel yerlerde ağırlayıp, ona en güzel kıyafetlerden giydirirler. Gazeteciler gittikten sonra üzerinde sürgün damgalı kıyafetleri Murat'a giydirirler ve ona doğru düzgün yemek vermezler. Bu işkence günlerce devam eder. Gazeteciler gelince aynı işkencelerine devam ederler.

Murat bütün zorluklara rağmen oradan kaçmayı tekrar başarır. Bir köye sığınır. Murat'ı gören herkes onu gazetelerden tanır ve ona imrenirler. Murat, köyden birinin kapısını çalar. Evdeki bir Müslümandır. Murat'a barınacak yer ve yiyecek verirler. Murat birkaç gün o evde saklandıktan sonra arkadaşlarıyla beraber gayri Müslimler için bir plan yapar. Orada o gece bir polisiyenin önünde ayrı ayrı yerlerde ve her biri haberleşerek bomba patlatırlar. Murat bu patlamada yaralanmıştır ama yine de kaçmayı başarır. Arkasından gelen askerlerle ne pahasına olursa olsun mücadele edecek ve asla teslim olmayacaktır. Yoldan geçen kamyonun birini çevirir

ve kamyonu süratli bir şekilde kullanırken önüne çıkan uçurumu fark etmez.
Kamyon yuvarlanarak uçurumdan düşer...

Murat son nefesinde Kelime-i Şahadet getirerek Allah'a kavuşmanın mutluluğu ile o kazada ölür.

Olay

Murat'ın içinde dinine karşı beslediği derin sevgi,
Rumların Murat'la ve İslam dinine inananlarla, uğraşmaları,
Murat'ın İslam Cemiyeti kurması,
Doktor Malinkof'un yapılan plânları öğrenmesi,
Doktorun, polis teşkilatına haber vermesi,
Polis teşkilatının Murat'ı ve kardeşini tutuklamaları,
Teşkilatın Mehmet'i saklayıp, Murat'ı zindana göndermesi,
Murat'a zindanda işkence edilmesi,
Murat'ın oradan kaçmayı başararak bir köye sığınması,
Ajanların Murat'ın peşine düşmesi,
Murat'ın her yerde İslam dinini haykırması,
Teşkilatın Murat'ın peşine düşüp, onu öldürme çabaları,
Murat'ın polisleri bombalaması,
Murat'ın oradan kaçarak, bir kamyonu durdurması,
Murat'ın hızla giderken uçurumdan düşmesi ve Kelime-i Şahadet getirerek
hayata gözlerini kapatması.

Ana fikri:

İslam dini için her şeyi göze alan bir gencin Rusya'da ezanların rahatça okunması ve korkmadan namaz kılınması için mücadele vermesi. Bu mücadele uğruna canını feda etmesi

Yer: Rusya

Zaman: Osmanlı tarihinden sonra

Kahramanlar

Murat: Olayın başkahramanıdır. Çalışkan, cesaretli, sözüne sadık, dini için mücadele veren birisidir.

Mehmet: Murat'ın kardeşidir. Çalışkan ve saygılıdır.

Malinkof: İri yapılı, Murat'ı ezmek için elinden geleni yapan ve İslam dinine şiddetle karşı çıkan birisidir.

Zülfinaz: Murat'ın nişanlısı(ama evlenemiyorlar)

Doktor Ragıp: G.P.T.'da yer alıyor. Ajanlık yapıyor.

Albay: G.P.T.'da yetkili olan şahıs.

Eserde İşlenen Değerler: İyilik, aile birliğine önem verme, arkadaş sevgisi, saygı, dini değerler, ihtiyatlı olmak, fedakârlık, dostluk.

Bir Avuç Ateş

Ana fikir

İçki, kumar gibi kötü alışkanlıklar kişinin hayatını mahveder. Bunları bırakıp doğru yolda gitmek en iyisidir.

Özet

Abdullah dalgın bir şekilde düşünürken çocuk, çayının soğuduğunu ona haber verir. Abdullah düşüncelerden sıyrılıp kendini çevresiyle ilgilenmeye zorlar. Anında gözüne bir ayna takılır. Kendine bakarak içinden: "İhtiyarladım." diye düşünür. Gençliğini hayal etmek isterken, ihtiyar hali inatla gözüne gelir. Çayını içip evin yolunu tutar.

Altı aydır evde kimse yoktur. İffet hastaneye yatmıştır. İffet Abdullah'ın eşidir. İki oğlu vardır. Kenan, Abdullah'ın büyük oğludur. Mehmet ise küçük oğludur. Mehmet iki yıldır Edebiyat Fakültesi'nde ikinci sınıfta okumaktadır. Kenan, askerden geleli bir buçuk yıl olmuş doğru dürüst bir işe girememiştir. Kenan'ın serseri bir hayatı vardır. Eve sadece yiyecek bir şey ve yatacak bir yer bulamayınca gelir. Babasına saygısı yoktur. Aklına bunlar gelince Abdullah ağlamaya başlar.

Abdullah'ın oturduğu evde yakın komşuları yok denecek kadar azdır. Düşüncelerdeyken uyur. Kenan, Seyfi Bey'in meyhanesine çok takılmaya başlar. Bir sürü borç yapmıştır ve bu borcu ödeyemeyecek hale gelmiştir.

Seyfi Bey, Abdullah'ın evini alarak, büyük bir kumarhane açmak ister. Abdullah'ı ikna etme çabasıdır. Abdullah evi tam satacakken Seyfi Bey'in kumarhane için evi alacağını öğrenince vazgeçer. Seyfi sinirle meyhaneye gelir. Kenan salona gelinece onu yanına çağırır ve Kenan ile konuşmaya başlar.

Seyfi, Kenan'a babasını ikna ederse Kenan'ın borçlarının kapanacağını, Nermin'le evleneceğini ve güzel bir düğün olacağını söyler. Bunun üzerine Kenan kendine güveni gelerek babasının yanına gider. Kardeşine olaydan bahseder ve Mehmet karışmam deyip çekilir. Kenan, babasıyla konuşmaya başlamıştır. Abdullah ikna olmamış ne dersin de satmayacağım o evi demiştir. Mehmet, Kenan'a: "Sen önce tövbe et, kendini bu hayattan kurtar." diye söylemiştir. Bu sözü beklemeyen Kenan bir şey demeden evden hızla çekip gider.

Abdullah ertesi gün morali bozuk bir şekilde Beşiktaş iskelesine oturur. Böyle otururken turistler gelince kalabalıktan sıyrılarak caddeye geçer ve yürürken bir araba durur. Yarı Arap yarı Türkçe konuşan kişiler, Abdullah'a Taksim'i sormuşlar ve anlamamış gibi yaparak onu taksiye bindirmişlerdir. Bu kişiler, Abdullah'ı Belgrad Ormanları'na getirirler ve arabadan indirerek evi satması için döverler. Sonra Abdullah'ı bırakarak giderler. Hava kararmaya başlamıştır. Mehmet babasının gelmemesinden endişe duymaktadır. Abisi Kenan da eve gelmemiştir.

Abdullah gözlerini yavaş yavaş açmış, yaşadığına sevinmiş, ayağa kalkmış ve ağaç arkasına saklanmıştır. İki kişi gelip Abdullah'ı görmüşler ve telefon ışığı tutarak yüzüne bakmışlardır. Abdullah korkusundan cüzdanını çıkarıp: "Allah için parayı alın, gidin." demiş ve hırsızlar parayı alarak uzaklaşmışlardır. Mehmet uzun bekleyişten sonra uyuyup kalmıştır. Sabah babasını bulamayınca endişesi büyümüştür. Abdullah ağır ağır kalkmaya çalışmış ama yapamamıştır. Bir ara kulağına araba sesleri gelir. O yöne doğru sürünerek gider ve aşağı yuvarlanır.

Yolculardan birinin Abdullah'ı bulması sonucunda polise haber verirler ve hastaneye kaldırırlar.

Mehmet, annesini görmek için hastaneye giderken Mustafa Bey'in seslenmesi ile durup babasının eve gelmediğini ona anlatır. Mustafa, Mehmet'e: "Sen hastaneye git ben de karakola gideyim." der ve ayrılırlar.

Mustafa Bey, karakola gelip olanı biteni komisere anlatır. Bu sırada Mehmet de annesinin odasına buruk bir tebessümle girmiştir. Annesine belli etmemeye çalışarak hastaneden çıkmıştır. Evde oturup ümitle beklemeye başlamıştır. Kenan da bu sırada Çengelköy'deki arkadaşında kalmıştır. Nuri, Üsküdar'da kahve ocakçısıdır. Evli ve iki çocuk babasıdır. O gün sabaha kadar içmişlerdir. Sabah Taksim-Levent hattında çalışan Dolmuşçu Semih, aklına gelmiş ve onun yanına gitmiştir. Herkes içkici Semih'e Semih Hoca demektedir. Semih çok değişmiş, böyle şeylere tövbe etmiştir. Kenan, Semih'ten borç para istemiş. Semih Hoca da Kenan'a doğru yolda olmak şartıyla ona para vermiştir. Kenan parayı alıp gitmiştir.

Mehmet de düşüncelere dalmışken kapı ziline çalınması ile irkilir. Mustafa Bey, Mehmet'e babasının hastaneye kaldırıldığını söyler. Mehmet haberi duyar duymaz soluğu hastanede alır. Babasını görünce hıçkırığa hıçkırığa ağlar. Kenan da Figüran Ali adlı arkadaşının tarladaki evine gider. Dört arkadaş sohbet ederler. Kenan, Yusuf'ta emanet para olduğunu öğrenince bir plan yapar. Herkes uyuduktan sonra parayı alıp kaçar. Bunun farkına varan Yusuf hemen polise haber verir ve polis orayı basar. Ertesi gün Kenan Nermin'le tartışmıştır. Nerminin nişanı atmıştır, Kenan bu moral bozukluğuyla bir bankta oturup düşünürken yanındaki adamın elindeki gazetede haber dikkati çeker.

Kenan, babasının hastanede olduğunu öğrenince Semih Hoca'nın yanına giderek her şeyi ona anlatır. Semih Hoca bu durumda Kenan'a çok kızar. Kenan sinirle birahaneye gidip içki içer. Abdullah da yavaş yavaş kendine gelmeye başlamıştır. İlk iş olarak eşinin odasına gider. Kendini toplayınca doktoruyla konuşur. Abdullah, eşini alarak eve gelmiş ve bu duruma Mehmet çok sevinmiştir.

O gece yarısı eve bir araba yaklaşarak eve ateş açılır. İffet, çılgılık atarak uyanır. Onlar gittikten sonra ışıkları yakarak polise haber verirler ve bu gürültü üzerine komşular eve toplanırlar. Komşular merakla ne olduğunu öğrenmek isterler. İffet çok fenalaşır. Abdullah başucuna oturup Yasin okumaya başlar. Sabahleyin Mehmet, Kamil ve Selim'e olanları anlatır.

Kamil, arkadaşı İzzetli Hasan'ı arayıp yardım ister. Mehmet eve gelip babasına evi yakacaklarını söyler. İffet bu durumdan çok korkar. Mehmet aklındaki fikri anlatarak onları İzzet'e götürür. Mehmet İstanbul'a geri gelir ve arkadaşı Ferhat'la konuşarak Seyfi'nin yaptığı anlaşmada pürüz aramaya başlar. Birkaç sayfada eksik yerler olduğunun farkına varır ve gerekli yerlere bildirir.

Seyfi iyice köşeye sıkışmıştır. Kenan da bir köşede oturup, yaptıklarını düşünmeye başlamıştır. Nasıl kurtulacağına çözümler aramaya koyulur. Oturduğu yerden kalkıp giderken iki adam Kenan'ın koluna girip onu Seyfi'nin yanına zorla götürürler.

Seyfi Kenan'a borçlarını ödemediği için kızar ve ondan babasını öldürmesini ister. Kenan bu duruma itiraz eder ve çok kızar. Sonra vazgeçerek bunu yapacağını söyler ve onların yanından ayrılır ayrılmaz karakola giderek komisere her şeyi anlatır. Seyfi tutuklanır, Kenan bu duruma sevinerek eve gelir. Mehmet'e: "Annemgili geri getir." der ve ailesi geri döner. İffet Hanım, durumlarının düzelmesine şükreder. Artık her günü beraber geçirirler. Mehmet, ilk işinin parasıyla lokantada ailesine yemek ısmarlar ve ertesi sabaha İffet Hanım vefat eder. Bundan sonra Abdullah Bey oğullarını hiçbir zaman yalnız bırakmaz.

Zaman: Romandaki zaman sekiz buçuk, dokuz aylık bir dönemi kapsar.

Mekân: Romanda mekânlar genellikle evlerden seçilmiştir. Abdullah'ın evi, Seyfi Bey'in evi, Hasan'ın evi, Figüran Ali'nin tarladaki evi, hastane, Beşiktaş İskelesi, Taksim, Belgrad Ormanı, cami.

Kahramanlar

a.Karakter: Kenan, Abdullah

b.Yardımcı kahramanlar: Mehmet, Abdullah'ın karısı, Mustafa Bey, Seyfi Bey, Naci, Nuri, Hasan, Ferhat, Semih Hoca, Mustafa Bey'in eşi ve kızı, Yusuf, Kamil ve Selim.

Olay örgüsü

a. Başlatıcı olay: Seyfi'nin Abdullah'ın evini satın almaya çalışarak yerine kumarhane açma düşüncesi.

b. Problemler: Kenan hayatını düzene sokabilecek mi? Mehmet okulunu bitirebilecek mi?

Problemlerin Çözüm Girişimleri

Kenan'ın ibadetine yönelmesi ve bıkmadan iş arayıp çalışması.

Mehmet'in de zorluklar içinde çalışıp okulunu bitirmesi.

Anlatıcı Bakış Açısı: İlahi bakış açısı, yazar anlatma tekniği kullanmıştır.

Eserde İşlenen Değerler: İyilik, aile birliğine önem verme, arkadaş sevgisi, saygı, dini değerler, ihtiyatlı olmak, fedakârlık, dostluk.

Bir Küçük Osmançık Vardı

Ana Fikir: İnsan ne kadar büyük acılarla karşılaşursa karşılaşsın yine de umidini kaybetmemelidir. Kitapta, küçük bir çocuğun, uzun yıllardan sonra, ailesine kavuşması gayet güzel ve yalın bir şekilde anlatılmaktadır.

Özet:

Abdullah Bey, inşaat çivisi imal eden bir fabrikanın sahibi idi. Abdullah Bey'in işleri yerindedir ve evine bağlı bir hanımı, Osman isimli küçük bir de çocuğu vardır.

Bir gün, gündüz vakti, Abdullah Bey'in evine postacı kılığında bir soyguncu girerek, evin hanımını bayılıp çelik kasayı açar. Para bulamayınca, bu sefer de ağladığı için sesini duyduğu, bebeği kaçırmaya karar verir. Çünkü eli boş dönmek

istememez. Abdullah Bey iş yerindedir. Çalan telefonu açınca, karşısındaki ses, çocuğunu kaçırdığını, karısının evde baygın bir şekilde yattığını, hemen evine gitmesini ve polise haber vermemesi gerektiğini söyler. Abdullah Bey şaşkın ve kararsızdır. Evi aradığında telefona cevap verilmemesi kuşkularını artırır ve hemen evine koşar. Fatma Hanım perişan bir vaziyette ağlamaktadır.

Birkaç saat endişeli bekleyişten sonra, beklediği telefon gelir. Arayan aynı sestir. Adam yarın akşam şu kadar parayı falan yere getirmesini ve polise de haber vermemesini bir kere daha söyleyip, telefonu kapatır.

Çocuğu Pendik'te yıkık bir eve götürürler. Çetenin reisi Apo isimli titiz bir heriftir. Avarasının birinin adı Zevzek'tir. Bir de İstanbul'a artist olmak için gelip aradığını bulamayıp kötü yola düşen Romantik isimli sevgilisi vardır.

Abdullah Bey'in eşi, kocasından habersiz, durumu akrabalarına ve Komiser Mahmut'a bildirir. Mahmut Bey, eve iki sivil polis gönderir.

Karı koca, gece gündüz çocuklarına kavuşmak için Allah'a dua ederler. Osman'a ne olmuştu? Çete tarafından Osman yol kenarına bırakılır. Tesadüfen orada durmak zorunda kalan kamyonunda Ali ve on iki yaşında muavini Garip bulunmaktadır, Garip'in hassas kulakları sayesinde Osman'ı bulurlar. Osman'ın altını değiştirip kamını doyururlar.

Ali Garip'e iyice alışmış olan Osman'la birlikte yaklaşık on beş saat yolculuktan sonra, yaşadıkları Kayseri'ye varırlar. Ali'nin Fatoş ve Nihat isimli iki küçük çocuğu vardır. Ali, hanımına Osman'ı teslim eder. İyi yürekli olan kadıncağız Osman'ı yıkar, onun kamını doyurur ve ona temiz elbiseler giydirir. Ali'nin kızı Fatoş Osman'ı çok sevmiştir. Onunla oyunlar oynar ve ona oyuncaklarını verir.

Ali'nin aklına, Garip ve Osman'ı, Kayseri'ye yakın bir köyde çiftliği olan, ancak çocukları olmadığı için çok üzülen ve kendisine 'bir çocuk bulursa evlathk

alacağım' diye devamlı olarak söyleyen Bünyamin Amca ile Şerife Hanım'ların evine götürmek gelir.

Ali, yola çıkarak ikisini de onlara bırakır. Çocuksuz anne ve baba, birdenbire iki çocuk sahibi oldukları için çok sevinmişlerdir. Sessiz çiftlik evleri, cıvı cıvıl neşe ile dolmuştur.

Osman'ın anne ve babası ise aylarca normal hayata dönemezler. Annesinin saçları ağarmış ve zayıflamıştır. Ayşe Kadın ve oğlu Kemal'i evin içine almışlar, bahçeye bakması için de Gül Dede isimli bir bahçıvan bulmuşlardır. Gül Dede, ismine yakıştır bir şekilde bahçeye gül gibi bakar. Yanlarından bir dakika bile ayrılmayan Abdullah Bey'in yeğeni Zarife de Edebiyat Fakültesi'ni bitirmiştir ve lisede müdürlük yapmaktadır.

Bir gün yaşlı bir kadın gelerek eski bahçıvanın hapisten çıktığını ve karısı Ayşe ile görüşmek istediğini bildirir. Ayşe, Abdullah Bey'le Fatma Hanım'ın bilgisi dahilinde gidip görüşür ve kocasına 'namusunla yaşayacağımı ispatla, o zaman gelirim' der ve tekrar yaşadığı yere döner.

Osman'ın, çiftliğin neşesi olmuştur. Adını bilmedikleri için ona Hüseyin ismini verirler. Garip ve Hüseyin onları ana baba diye çağırır. Bünyamin Ağa, sık sık Garip'i, Hüseyin'e durumu sezdirmemesi için ikaz eder.

Bir gün Bünyamin Ağa rahatsızlanır ve Kayseri'de hastaneye yatırılır. Aradan bir hafta geçmiştir ki, Şerife Hanım ağlaya ağlaya eve gelir. Bünyamin Ağa ölmüştür. Çocuklar bir kere daha babasız kalmışlardır.

Köşkte ister istemez hayat tekrar normale döner. Osman'ın kaybolan Şerife Hanım'ın bir kızı olmuş ve adını Şükran koymuşlardır. Yeni çocukları onlar için büyük bir teselli kaynağı olmuştur. Ancak, bu sefer de Ayşe'nin kocası huzursuzluk verir.

Bir gün Ayşe, her tarafı morarmış bir halde gelir. İslah olmuş zannederek yanına yerleştiği kocası, üç aydır çalışmamaktadır. Birkaç ay önce Kemal'in trafik kazası geçirerek hastaneye yattığını iddia etmiştir ve bu bahaneyle para koparabileceğini ummuştur. Ama Abdullah Bey'in hastaneye giderek araştırması sonucu böyle bir durumun yalan olduğu ortaya çıkar. Kocasını Abdullah Bey'den para istemesi için sürekli tehdit ettiği ve kullandığı Ayşe'yi oğlu Kemal'le birlikte bu sefer de evden kovar. Abdullah Bey onları tekrar kabul eder ve onlara kucak açar.

Köyde ise Osmançık(Hüseyin)ilkokulu bitirmiştir. Çiğlik işleri Garip'in bütün gayreti ile çalışması sonucu devam eder. Ama onun da askere gitmesi sonucu, tüm işler Şerife Hanım'a ağır gelmeye başlar. Aynı zamanda, köyden birisinin Hüseyin'e Şerife Hanım'ın öz annesi olmadığını söylemesi tehlikesi de her an vardır. Bu nedenle taşınmaya karar verir ve kocasının İstanbul'daki ağabeyine mektup yazarak niyetini bildirir. Onay alınca, ilk görüşte büyük bir şaşkınlık yaşadığı İstanbul'a, Selahattin Bey'in yakınında, bahçeli bir ev satın alarak yerleşir. Böylece Osmançık da yeniden İstanbul'a dönmüştür.

Hüseyin, amcasının kızı Şebnem'le aynı sınıfta okumaktadır. Şebnem ne kadar tembel ise Hüseyin de o kadar çalışkandır. Bu durum büyük bir huzursuzluk yaratır. Babasının sık sık Hüseyin'i örnek göstermesi, Şebnem'in Hüseyin'i kıskanmasına ve onunla konuşmamasına yol açar. Babası, dersleri kötü olan kızının Hüseyin ile beraber ders çalışmasını ister, ancak kızı buna yanaşmaz.

Garip askerliğini bitirip gelir. Sık sık Hüseyin ile birlikte İstanbul'u gezmeye çıkarlar. Bu arada Garip'i evlendirirler. Hayat böylece devam edip gider. Hüseyin okulda daha da başarılı bir öğrenci olurken, Şebnem tembelleğe devam eder. Nitekim sınıfta kalır. Babası da onu okula göndermeme kararı alır. Şebnem bir gün Hüseyin ile yalnız görüşerek ondan bütün yaptıkları için özür diler ve Hüseyin'den tekrar okula gitmesi için kendisine yardımcı olmasını ister. Hüseyin, Selahattin Bey'e adeta yalvarırcasına ricada bulunur, Şebnem'in babası onu kırmaz ve bunu kabul eder.

Böylece birlikte eylül ayında yapılacak sınavlar için ders çalışmaya başlarlar. Nitekim Şebnem sınıfını geçer. Bir daha da sınıfta kalmaz. Beraber liseye yazılırlar. Aynı sınıfta okurlar. Hüseyin okulda herkes tarafından sevilen ve sayılan bir öğrencidir. Şebnem'e her konuda yardımcı olur. Hüseyin ise artık lise üçüncü sınıfıdır. Üstelik edebiyat dalında, gayet başarılı hikâyeler yazar ve okulun duvar gazetesini çıkarır.

Bir gün Hüseyin odasında ders çalışırken abisi ile annesinin geldiğini duyar. Tam kapıya çıkacakken onların konuşmasına şahit olur. Annesi yıllardır sakladığı gerçeği kendi ağzıyla söylemiştir. Garip'i bu konuda uyararak büyük bir hata yapmıştır.

Hüseyin'in odasında bir gürültü kopmuştur. Hüseyin'in her şeyi duyduğunu anlarlar. Annesi ağlayarak perişan bir halde Hüseyin'in yanına koşar ama Hüseyin hiç kimseyle konuşmaz ve kimseyi dinlemek istemez.

Hüseyin okula gider ama derslerinde de büyük bir düşüş gerçekleşir. Okul müdürü bir hikâye yarışmasına katılması için Hüseyin'i odasına çağırır. Hüseyin başta kabul etmez ama hocasına da saygısızlık yapmayıp bu teklifi kabul eder.

Hüseyin, kendi başından geçen olayları, Garip'in anlattığı kadarıyla, hikâye olarak yazmaya karar verir. Hocası bu hikâyeyi okuyunca inanmamıştır. Çünkü yengesinin ve ailesinin yaşadığı acı olayları anlatmaktadır. Hocası o anda Hüseyin'in Osmancık olduğunu anlamıştır.

Hüseyin'in hocasının aklına bir fikir gelir. Yengesine zorla da olsa başından geçen acı hikâyeyi anlatırmıştır ve kasede kayıt etmiştir. Daha sonra bunu Hüseyin'e dinlettirmiştir. Hüseyin buna inanmamıştır. Gerçek annesini bulduğu için çok mutludur. Hocası yengesine de Hüseyin'in yazdığı mektubu okur ve artık her şey açıkça ortaya çıkar. Osmancık bulunmuştur.

Zarife Hoca hemen buluşmayı ayarlayarak yengesi ile Osmancık'ı birbirine kavuşturur ve o bütün acı dolu yıllar unutulup özlem giderilir.

Zaman: Romanda işlenen zaman, Osman'ın kaçırılmasından 17 yaşına kadar geçen süreçtir. Romanda zaman olayların akışına göre sıralanmıştır.

Mekân: Romanda yazar genellikle açık ve somut mekânları tercih etmiştir. Romanda işlenen mekânlar şunlardır: İstanbul, Abdullah Bey'in köşkü, Abdullah Bey'in fabrikası, Pendik'te yıkık bir ev, Kayseri'ye yakın bir köy çiftliği, Abdullah Bey'in köşkünün bahçesi, Şerife Hanım'ın İstanbul'daki bahçeli evi, Osman'ın gittiği lisedir.

Kahramanlar

- a. **Karakter:** Osmancık
- b. **Yardımcı Kahramanlar:** Abdullah Bey, Fatma Hanım, Bahçıvan, Ayşe Kadın, Kâmil, Gül Dede, Komiser Mahmut, Apo, Romantik, Zevzek, Ali, Fatoş ve Nihat, Garip, Bünyamin Ağa, Şerife Hanım, Selahattin, Şebnem, Zarife.

Olay Örgüsü

- a. **Başlatıcı Olay:** Abdullah Bey'in evine giren hırsızın çalacak para bulamayıp, fidye için Osmancığı kaçırması.
- b. **Problemler:** Romanda birçok problem vardır.
1. Osmancık bulunabilinecek mi?
 2. Anne ve babası Osman olmadan nasıl yapacak?
 3. Osman gerçek annesine ve babasına kavuşabilecek mi?
 4. Osman gerçek ailesini öğrenince ne tepki verecek?

Problemleri Çözüm Girişimleri:

1. Osman'ın bulunabilmesi için aramalar yapılması.

2.Osman'ın amnesinin ve babasının Osman'ın acısını az da olsa untabilmek için bir çocuk sahibi olmaları.

3.Osman gerçek ailesine kavuşmuştur.

4.Osman gerçek ailesini öğrenince çok mutlu olmuştur ve ters bir tepki vermemiştir.

Sonuç: Abdullah Bey'in yeğeni Zarife sayesinde biricik oğlu Osman'ın kavuşması ve acı günlerin sona ermesi.

Anlatıcı: Gözlemci bakış açısı ve kahraman anlatıcı bakış açısı vardır.

Eserde İşlenen Değerler: Sevgi, aile birliğine önem verme, estetik, kişisel değerler, dini değerler, kitap ve okuma sevgisi, çalışkanlık, duyarlılık, acıma duygusu, ihtiyatlı olmak, dayanışma, sosyal değerler, özgüven, alçakgönüllülük, iyilik, nezaket, sabırlı olmak, girişkenlik, yardımsever, saygı, fedakârlık.

Nur Dağındaki Çocuk

Hasan Nail Canat'ın Timaş yayımlarında basılan bu eser, çocuklar ve gençler için yazılmış bir romandır. Aynı zamanda yetişkinlerin de okuyabileceği türdendir. Eserde Afganistan'ın karlı dağlarında özgürlük mücadelesi veren Kerim'in başından geçen maceralar anlatılmaktadır. Bu kitap, Nur Dağındaki Çocuk'un 10. baskısıdır. Kitap 133 sayfadan oluşmaktadır. Ayrıca eserde geçen bölümler birbirleriyle uyum içerisindedir.

Ana fikir: Vatanı uğruna özgürlük mücadelesi veren insanların zafere ulaşmaları vurgulanmaktadır.

Özet:

Afganistan dağlarında kalan insanların ülkelerine işgalciler girmiştir. Birçok kasaba ve köy yok olmuştur. Hatta birçok insanın sığınacak bir yuvası bile kalmamıştır. Sokaklarda yabancı askerler devriye gezmektedirler. Afgan ordusu dağıtılmış, bazıları silahlarıyla dağlara çıkıp Ruslar'a karşı savaşa katılmıştır. İnsanlar yabancı askerleri ülkelerinden kovmak için ellerinden geleni yaparlar. Bu çaresiz insanlar, dondurucu kış gecelerinde karlı dağlarda hem çaresizliğe hem de düşman askerlerine karşı mücadele verirler. Bu karlı dağlarda kurulan yüzlerce

kamptan birinde, bir gece oldukça heyecanlı saatler yaşanır. Akşam, devriye gezen iki mücahit, kamp yakınında bacağından yaralanmış ve baygın olan bir çocuğu bulur.

Kampın reisi Hüseyin Hoca çocuğun bacağındaki kurşunu çıkarır ve yarayı gömleği ile sarar. Zaman zaman sesi soluğu kesilen çocuk onları oldukça heyecanlandırmıştır. Çocuk ancak sabaha karşı gözlerini açabilmiştir. Çocuk gözlerini açtığı anda onu soru yağmuruna tutar. Ama reis onu yormamalarını söyleyince hepsi susar. Kampın en genci Heratlı Cafer, köye gidip biraz yiyecek bulacaktır. Bir aksilik olmazsa Cafer, akşama ancak dönecektir. Cafer, kamptan ayrılmış henüz iki saat olmamıştı ki, soluk soluğa geri döner. Nefesini toplamak için biraz bekleyen Cafer, Ruskilerin kendi askerlerini vadide kısırdıklarını, tepeden onları görünce geri döndüğünü anlatır. Herkes hemen hazırlığa başlar. Üç gündür ağızlarına bir lokma bile koymayan bu insanlar birden canlanır. Mücahit kardeşlerine yardıma koşmak için acele acele hazırlanırlar.

Reis ve arkadaşları bir saat dağ yakınında yürüdükten sonra Küçük Vadi'ye gelmişlerdir. Orada müthiş bir manzara ile karşılaşır. Rus askerleri mücahitlerin hepsini şehit eder ve cesetlerin arasında dolaşır. Reis, koca yumruklarını öfkeyle sıkar. Dürbünle cesetlerin bulunduğu yere bakar. Reis, çantasından patlamaya hazır altılı dinamit çıkarır. Reis dinamit lokumunu, kendisiyle birlikte ordudan ayrılmış mücahitlere katılan uzun boylu askere verir. Asker ne yapacağını hemen anlar. Buldukları yerden ayrılmış, yan tepeden aşağı inmeye başlar. Hemen Rus askerleri üzerine ateş açar. Bu beklenmedik ateş karşısında düşman askerleri birden paniğe kapılıp sağa sola koşmaya başlar. Atılan her düşman kurşunu mücahitlerin önündeki kayalardan bir parça koparır. Düşman askerleri iyice yaklaşır.

Tepeye çıkan Rus askerleri hemen vurulur. Bu sırada mücahitlerden üç kişi şehit olur ve tepede eski silahlarla düşmana ateş eden sadece dört mücahit kalır. Onların da cephanesi bitmek üzeredir. Reis, arkadaşlarına işaret verip sürünerek geri çekilmeye başlar. Ateş hattından çıkınca da dağların arasından yürüyerek uzaklaşırlar. Küçük vadideki savaşta altı şehit verilir. Fakat mücahitler düşmanın

kolunu kanadını kırarlar. Karların üzerinde ikinci namazlarını kılıp yollarına devam ederler. Mağaralarına döndüklerinde orada bıraktıkları ihtiyar mücahit ve yaralı çocuk onları beklemektedir. Çocuk gözlerini açınca ihtiyar: “Uyandın mı Yaralı Serçe?” diye sorar. Çocuk bu dost sesi tanımıştır ve ona gülümsemeye çalışır. Çocuk ise ölgün bir sesle: “Adım Kerim.” der. Daha sonra mağaranın köşesinde kurumaya terk edilmiş ağaç dallarıyla ateş yakıp bir çorba pişirirler.

Kerim hayatını anlatmaya başlar. Babasının ne kadar yardımsever, vatansever olduğunu, savaşmak için onları bırakmayı göze aldığını, annesinin ise tüm sıkıntı ve çilelere katlandığını anlatır. Bu savaşta okulunun zarar gördüğünü de tek tek anlatır. Annesiyle birlikte savaşa geldiğini, yabancı askerleri ülkelerinden kovmak istediklerini ve annesinin haberi olmadan babasını nasıl gördüğünü de söyler. Köylünün elinde ne var ne yok hepsini yabancı askerlerin aldığını, babasının kitap dükkânını yaktıklarını ve köyde tek bir ocak bırakmayacak duruma getirdiklerini acılarıyla anlatır.

Kerim, bunların hiçbiri yetmezmiş gibi yabancı askerler tarafından esir alınır. Ne kadar ağlayıp bağırırsa da sesini kimselere duyuramaz. Babasını görmek uğruna verdiği mücadelede esir düşmüştür. Kerim üşümektedir ve her tarafı sızlamaktadır. Başucunda dikilen bir Rus askeri, eliyle kalkmasını işaret eder ve Kerim kalkar. Kerim, ayakta durmaya çalışır. Üstü kapalı bir cemsenin içindedir. İçerde loş bir ışık yanar. Burada bir Rus subayı ile on kadar Rus askeri vardır. Bir teğmen Kerim'e yaklaşır ve ona sorular sormaya başlar. Kerim ise soruların hiçbirisine cevap veremez.

Teğmen, Kerim'in yaşının küçüklüğüne bakarak onu kolayca yola getirebileceğini sanır. Kerim, hiçbir şekilde sükûnetini bozmamıştır. En sonunda Kerim'in kollarına kelepçe vururlar ve ayaklarına zincir bağlayıp cipin arka demirine kilitletler. Kerim ise bunlara rağmen ne tarafa gittiklerini bile sormaz. İki asker, Kerim'i kollarından tutup havaya kaldırır ve daha sonra onu kapkaranlık daracak bir hücreye atar. Aradan bir yıl geçtikten sonra bir sabah sorgu için Kerim'i götürürler ve Kerim karşılaştığı yüksek rütbeli subayı hemen tanıır. Subay

Kerim'e: "Pişman mısın?" diye sorduğunda Kerim zindana geri dönmek için "pişmanım" der. Kerim sinirinden subayın boğazına sarılmamak onu boğmamak için kendini zor tutar. O gün Kerim'i serbest bırakırlar.

Kerim ise o şaşkınlıkla Kabil sokaklarında ne yapacağını bilmeden dolaşır. Evlerinin yıkıldığını ve dağıtıldığını görünce ağlamaya başlar. Kerim o gün sabaha kadar acı dolu hikâyesini mağaradakilere anlatmıştır. Herkes de gözyaşları içinde Kerim'i dinlemiştir. Aradan birkaç gün geçtikten sonra tekrar bir harp çıkar ve bu sefer Kerim'in babası da yanında yardımcıdır. Sadece babası değil annesi, komşuları ve arkadaşları da mücadeleye gelmişlerdir. Kerim'in babası savaşırken Kerim annesi ve komşuları birlikte bir camiye sığınır. Aradan birkaç saat geçtikten sonra ağıtlarla uyanan Kerim, annesinin öldüğünü duyunca perişan olur. Annesinin tebessümle gülen yüzü aklına geldikçe bağırıyor ve ağlıyordur...

Kahramanlar:

a. Karakter: Kerim

b. Yardımcı kahramanlar: Hüseyin Hoca, Herath Cafer, Reis, Hamdullah Ağa, Nurullah, Ömer, Mustafa Hoca, Ebu Bekir, Komşular, Teğmen, Subay.

Olay Örgüsü:

a. Başlatıcı Olay: Afganistan dağlarında kalan insanların ülkelerine işgalcilerin girmesi, insanların da işgalcilere karşı direnmesi.

b. Problemler: Romanda bir temel problem bulunmaktadır.

-Afganistan dağlarında kalan insanlar ülkelerini işgalcilerin ellerinden kurtarabilecekler mi?

Problemleri Çözüm Girişimleri:

Afganistan dağlarında yaşayan insanların işgalcilere karşı direniş açması, ellerinde avuçlarında ne varsa bu savaş için vermeleri.

Eserde İşlenen Değerler: Özgürlük, vatanseverlik, dostluk, yardım severlik, sadakat, iyilik, aile bireyine önem verme, acıma duygusu, millet sevgisi,

misafirperverlik, fedakârlık, dini değerler, dayanışma, arkadaş sevgisi, saygı, ihtiyatlı olmak, doğa sevgisi.

Yigit Mustafa

Hasan Nail Canat'ın 2000 yılında yazdığı eserin günümüze kadar 10 baskısı bulunmaktadır. Eser Mustafa isimli kahramanın başından geçen macera dolu olaylarla ve aksiyonlu bir anlatım ile okuyucuyu kendisine bağlamaktadır. Eser yedi bölümden ve 160 sayfadan oluşmaktadır.

Ana fikir: Eserde bir insanın yaşamı uğruna da olsa dostlarına ve sevdiklerine yardım etmesi vurgulanmaktadır.

Özet:

Mustafa daha önce iş başvurusunda bulunduğu iş yerine gelir. Kapıda bir mühlet bekledikten sonra Osman Bey'le konuşmaya başlar. Osman Bey: “Evet başvurunuzu inceledim ve sizi çok güvenilir birisi olarak görüyorum. Sizi işe alıyorum ama ilk iş olarak eşimi, işine götürüp getireceksin. Eşim Totem Gazinosu'nda çalışıyor.” der.

Mustafa bir mühlet durur ve:

- Efendim ben bu görevi yapamam. De ki neden? Bunlar benim dini değerime ters düşüyor.

Osman Bey:

- Pekâlâ, sen dındarsın tamam o zaman bu işe başkasını buluruz. Ben seni güvenilir birisi olarak gördüğüm için söylemişim, der.

Bir süre sonra odaya Kemal girer. Kemal Bey, Osman Bey'in oğludur. Babasına: “Bu davranışların çok yanlış. Sen içki içiyorsun, kumar oynuyorsun. Böyle yaparak hem kendine hem çevrene zarar veriyorsun” der. Bu konuşmaları duyan Mustafa'nın bir anda içi Kemal'e ısınır ve onunla tanışmak, arkadaş olmak ister. Bir süre sonra Kemal ve Mustafa odadan birlikte çıkarlar. Mustafa, Kemal'e babasının durumunun çok kötü olduğunu ve onu çok iyi anladığını söyler. Bu konuşmadan sonra Mustafa ve Kemal'in dost olma yolunda birbirine kanları kaynar ve ikisi dost olurlar. Kemal,

Mustafa'ya: "Senle beraber bizim iş yerine gidelim. Orada vakit geçirir konuşuruz." der. İş yerine giderler ve koyu bir sohbeta dalarlar. Zaman oldukça geç olmuş ve hava çoktan karamıştır. Gece geç saat olmuştur. Tüm çalışanlar evlerine gitmiştir ve yalnız ikisi kalmıştır. Mustafa garip bazı sesler duyar. Mustafa, Kemal'e bu sesleri onun da duyup duymadığını sorar.

Işıkları söndürürler, odanın içerisindeki masaların arkalarına saklanırlar. Bir süre sonra kapıdan iki hırsız girer. Bu iki hırsız hemen odayı karıştırmaya ve para kasasını bulmaya çalışır. Sonunda kasayı bulurlar; ama kasa kililidir. Aralarında konuşur, kasayı nasıl açacaklarını tartışırlar. Bu arada Kemal ve Mustafa gizli bir şekilde saklanır. Hırsızlardan birisi silahını kanepenin yanına koyar. Kemal silaha o kadar yakındır ki neredeyse silah burnunun dibindedir. Ama Kemal korku içerisinde ve silah kullanmasını bilmez. Mustafa ani bir hareket yapar ve silahı eline alır Hırsızları bir anda etkisiz hale getirir. Hemen polisi arar ve karakola giderler. Başlarından geçeni komiserine anlatırlar. Osman Bey de karakola gelir. Anlatılanları büyük bir dikkatle dinler. Mustafa'ya teşekkür eder ve birlikte karakoldan ayrılırlar. Osman Bey'in, Mustafa'ya olan güveni daha çok artar. Ertesi gün Mustafa'ya vereceği görevi bulur. Onu ürettikleri kozmetik ürünleri pazarlama görevine getirir.

Mustafa zaman geçirmeden kamyonu alarak görevine başlar. Uzunca bir zaman sonra öğle namazını kılmak için caminin önünde durur. Abdestini aldıktan sonra namazını eda eder. Bu arada dışarıda Osman Bey'in Sırrı isimli genel müdürünün adamları, Mustafa camideyken başka bir kamyonla yanaşarak araçtaki tüm malları kendi arabalarına yüklerler ve oradan ayrılırlar.

Mustafa bir süre sonra aracına biner ama içine bir kuşku girer ve kamyonun içerisine baktığında kasa bomboştur. Uzunca bir suskunluktan sonra zaman kaybetmeden aracıyla polise gider. Olayı anlatır. Osman Bey'e haber verir. Osman Bey de zaman kaybetmeden karakola gelir. Onları duyduktan sonra çok şaşırır ama böyle bir şeyi Mustafa'nın yapmış olabileceğine ihtimal bile vermez. Karakoldan birlikte ayrılırlar. Mustafa: "Gerçekten böyle bir şey yapmadım." der. Mustafa'yı evine bırakan Osman Bey, Mustafa'ya bir hafta izin verdiğini ve

dinlenmesini söyler. Böylece Osman Bey bu arada başlarından geçenleri düşünecek bir zaman bulur. Mustafa ise oldukça endişelidir. Kemal Bey ile olan arkadaşılıklarının zarar görmesinden korkar. Aradan bir hafta geçtikten sonra iş yerine gelen Mustafa, Osman Bey'in, odasında iki kişiyle konuştuğunu görür.

Osman Bey, Mustafa'yı çağırır. Odaya girer girmez iki adam Mustafa'yı göstererek işte bu derler. Bize mallarını ucuz bir fiyata satan adam işte bu derler. Mustafa duyduklarına inanamaz. Gerçekten bir anda büyük bir iftiranın içine düşmüştür. Mustafa: "Ben ikisini de ilk defa görüyorum ve böyle bir şey yapmadım." der. Ama ne derse desin Osman Bey Mustafa'ya: "Bize yaptığın bu sahte kahramanlıkların nedeni bizim güvenimizi kazanıp beni dolandırmakmış. Demek sen böyle birisin. Artık seni görmek istemiyorum ve adamlara sattığın malların parasını da istemiyorum. Yeter ki bir daha gözüme gözükme." der. Mustafa söyleyecek söz bulamaz. Odayı terk eder. Ama bu iki adamın yüzlerini aklına kazır. Bir an hasta olan annesi aklına gelir. Artık işsiz kalmıştır ve annesinin sağlık harcamalarını yerine getiremeyecektir. Bunları düşündükçe aklını yiyecekmiş gibi olur, planlar yapar. Sırrı ise sevinç içerisinde Osman Bey'e daha fazla kötülük yapmak için planlar yapar.

İşsiz kalan Mustafa ise günlerce sokaklarda gezer. İşten çıkmalı tam bir hafta olmuştur. Sabahleyin erkenden iş aramak için yola çıkar. Yorgunluğunu gidermek için bir kahveye girer. Etrafına bakınır ama gördüğüne inanamaz. Karşısında ona iftira atan adamlardan birisini görür. Hemen adamın yakasına yapışır. Ve adamı güzel bir döver. Dayağı yiyen adamın dili çözülür: "Ne olursun vurma sana gerçekleri anlatayım." der. Mustafa adamı çok dikkatli bir şekilde dinlemeye başlar. Sırrı Bey'in para karşılığında kendisine iftira attığını söyler. Mustafa: "Bana anlattıklarını bir de Osman Bey'e de anlat." der. Adamı apar topar Osman Bey'in önüne atar: "Hadi bakalım bana anlattıklarını bir bir Osman Bey'e anlat." der. Adam tüm gerçekleri anlatır. Osman Bey: "Mustafa, gerçekten çok üzgünüm. Böyle kötü bir iftiraya inandığımı için. Beni affetmeni istiyorum." der. Mustafa ise, Osman Bey'e, olanların hepsini unuttuğunu söyler. Osman Bey: "Mustafa artık işine başlayabilirsin." der. Ama Mustafa çok kırılmıştır. Bir anda Osman Bey'in yanından

uzaklaşır. Yolda eski dostunu görür. Kemal olanları çoktan duymuştur. Mustafa'ya bir anda sarılır ve Mustafa'nın böyle bir şey yapacağına inanmadığını söyler.

Mustafa annesini hastaneden eve getirir. Mustafa, başından geçenleri annesine anlatır. Annesi: “Oğlum başına ne kadar kötü olay gelirse gelsin yeter ki sen Allah'a tevekkül et ve O'na dua et. Allah sana doğru yolu gösterecektir.” der. Fatma Hanım'ın sağlık durumu oldukça iyidir. Uzun bir sohbetten sonra ikisi de yatsı namazlarını kıldıktan sonra uyurlar.

Sabahleyin arkadaşı çoktan gelmiştir. Hemen Mustafa'yı çağırır ve yola çıkarlar. Kemal, Mustafa'yı babasının yanına götürür. Osman Bey sözlerine nasıl başlayacağını bilemez ve konuşmaya başlar. Mustafa'nın eski işine başlayabileceğini söyler. Mustafa annesini düşünür ve Kemal Bey'e istediği işe başlayacağını söyler. Osman Bey, “Mustafa'ya: “Senden çok şey öğrendim, senin sayende içkiyi bıraktım ve kumar oynamıyorum. Artık namaz kılmaya da başladım.” der. Mustafa: “Gerçekten de sizdeki bu değişim beni çok mutlu ediyor. Ama siz hâlâ mafyanın kötü işlerini yapıyorsunuz.” der. Mustafa, bu işlere bir başladım mı bir daha bırakamazsın, bırakmak istesen de onlar seni bırakmaz, der. Mustafa, Osman Bey'e sizin bunlardan bu kadar korkmamıza gerek yok, der. Mustafa'dan cesaret alan Osman Bey, mafyaya artık kötü işler yapmayacağını söyler.

Mustafa keskin zekâsını kullanarak Osman Bey'e bir planının olduğunu söyler.

Mustafa, Osman Bey'in hiç zaman kaybetmeden şirketi gizli bir ihale ile satma ve bu şehirden uzak memleketlere gitme planını anlatır. Osman Bey planı beğenir. Mustafa'ya bu akşam kendi evlerinde kalmasını söyler.

Mustafa annesini tek başına bırakamaz ve annesinin yanına gitmek için yola çıkar. Ama bu sırada aklına, güvenliklerini sağlama almak için bir plan daha gelir ve Sırrı'yı bulur. Belindeki sıfahı çıkararak: “Sırrı şu bez kâğıtlara nasıl bir mafyanızın olduğunu ve bu mafyadaki kişilerin isimlerini tek tek yaz bakalım.”

der. Sırrı büyük bir korkuyla yazmaya başlar ve yazdıklarına bir de imza attıktan sonra Osman Bey'e bu kâğıtları getirir. Mustafa, bunları çok iyi saklayın, der. Osman Bey, sen hiç endişelenme ben çok iyi bakarım bu kâğıtlara, der. Mustafa annesinin yanına gitmek için müsaade ister. Yola çıkar ama mafyanın adamları Mustafa'yı apar topar bir araca bindirerek kaçırlılar. Mustafa'yı mafyanın başındaki adamın önüne dikerler. Mustafa, bir süre konuşmadan durur ve karşısındaki adam konuşmaya başlar. Mafya: "Gerçekten çok cesur birisin. Ben böyle adamları severim ama gerçekten bizi çok uğraştırdın ve bizi çok yordun." der.

Osman Bey ve Kemal, Mustafa dört gündür ortalıkta olmadığı için çok endişelenirler. Annesi ise hiç durmadan oğlunu aramaya başlar. Mafyanın başındaki adam Mustafa'ya, Sırrı'dan aldığı kâğıtları vermesini, vermezse başına çok kötü şeylerin geleceğini, söyler. Mustafa: "Elimdeki belgeler polisin eline geçerse hepiniz yok olursunuz." der.

Mustafa: "Benim de bir önerim var. Eğer bana ve sevdiğime zarar vermezsen ve beni serbest bırakırsan güvence olarak belgeler ben de kalır; fakat polise vermem." der. Bir süre sonra düşman mafya babası, bana yaptığın bu teklifi kabul ediyorum, der. Mustafa'yı serbest bırakır ama bu sırada mafyadaki başka bir grup böyle bir şey olmaz, der. Mustafa'ya şeytani bir plân yaparak Osman Bey'den para isterler. Osman Bey, Mustafa'ya zarar gelmemesi için istenen parayı bulur ve söylenen yere paralarla birlikte gider. Mustafa ise mafyadan kurtulur ve hemen annesinin yanına gider. Ama annesi evde yoktur. Mustafa zaman kaybetmeden Osman Bey'in evine gider. Ama burada yalnız Kemal vardır. Kemal, Mustafa'yı görünce çok şaşırır. Buraya nasıl geldiğini sorar. Ayrıca babasının onu kurtarmak için iki dakika önce evden ayrıldığını söyler. Mustafa: "Nasıl olur bu?" der. Kemal: "Mafya bizi aradı. Babam yüklü bir para ile istenilen yere gitti." diye söyler. Bunları duyan Mustafa: "Sen hemen annemi aramaya çık, ben bu işi hallederim." der.

Mustafa mafyanın başını arar ve olanları anlatır. Mafya babası bu işi adamlarından birinin yapmış olacağını söyler ve o da adamlarını söylenen yere yollar. Mustafa zaman kaybetmeden yola çıkar ve bir taksi durdurur. Taksiciye onu Üsküdar'a götürmesini söyler. Taksici acelen niye deyince olanları anlatır. Taksici başına bir şey geleceğinden endişelenir. Taksici: "Benim çocuklarım var, üstelik arabamı yeni aldım, bir sürü borcum var." der. Mustafa: "Eğer beni yetiştirirsen tüm borçlarımı ödeyeceğim." der. Taksici bir anda kararlı bir şekilde gaza basar. Mustafa ise Allah'a dua ederek Osman Bey'e yetişebilmek zor da olsa umudunu hiç kaybetmez. On dakika içerisinde Osman Bey'in yanına gelir.

Osman Bey mafyalar ile pazarlığa çoktan başlamıştır. Mustafa silahını çıkarır ve mafyalara ateş etmeye başlar. Diğer tarafta anlaşmış olduğu mafya babasının adamları da yetişir. Çatışma kısa süre sonra biter ve Mustafa Osman Bey'i kurtarır. Bu arada Kemal de Mustafa'nın annesini bulur. Mustafa ve Osman Bey birlikte önce Mustafa'nın evine gelirler. Fakat Mustafa annesini evde bulamaz. Osman Bey: "Belki annen bizim eve gelmiştir." der. Birlikte Osman Bey'in evine gelirler. Fatma Hanım ve Kemal de evde onları beklemektedirler. Anne de oğul da büyük bir heyecanla birbirlerine sarılırlar ve özlemlerini gidererek mutlu bir yaşam sürerler...

Eserdeki Kahramanların Özellikleri ve Tanıtımı:

Mustafa: Eserdeki başkahramandır. Cesur, yiğit ve inançlı bir kişiliktir. Sevdikleri için hayatını çok rahat bir şekilde tehlikeye atmaktadır.

Fatma: Mustafa'nın annesidir. Oğlu için her şeye katlanan inançlı ve sabırlı bir kişidir.

Kemal: Mustafa'nın en yakın arkadaşıdır. Mustafa için her şeye katlanır.

Osman: Kemal'in babasıdır. İlk zamanlar kötü alışkanlıkları vardır ama Mustafa'yla tanıştıktan sonra iyi birisi olmuştur.

Sırrı: Osman Bey'in şirketinde genel müdürdür. Ama sahtekâr, düzenbaz, Osman Bey'e ve Mustafa'ya elinden gelen tüm kötülükleri yapmaya çalışan bir kişidir.

Zaman: Romanda işlenen zaman dört aylık bir süre içerisinde geçmektedir. Mustafa'nın işten çıkartılmasından itibaren bir ay geçmesi, annesinin üç ayının hastanede geçmesi, Mustafa'nın bir hafta rehin tutulması ve Mustafa'nın üç gün içerisinde Osman Bey'i kurtarması.

Mekân: Romanda yazar, genellikle açık ve somut mekânları tercih etmiştir. Olaylar ofiste, mafya babasının mekânında, Mustafa'nın evinde, Osman Bey'in iş yerinde ve evinde, Fatih gibi birçok farklı mekânda geçmektedir.

Olay Örgüsü:

a.Başlatıcı Olay: Mustafa'nın, Osman Bey'den iş istemesi.

b.Problemler: Romanda birçok problem vardır. Bunlar; Mustafa'nın annesinin hasta olması, Mustafa'nın kötü bir iltiraya maruz kalması, Mustafa'nın işsiz kalması, Mustafa'nın mafya tarafından kaçıırılması gibi problemler üzerine kurulmuştur.

Problemleri Çözüm Girişimleri:

Mustafa'ya iltira atan adamları Mustafa'nın bularak suçsuz olduğunu kanıtlaması.

Mustafa'nın Osman Bey'in mafyadan kurtulması için bir plân yapması.

Sonuç: Mustafa kendisini ve Osman Bey'i mafyadan kurtarır ve annesine kavuşur.

Anlatıcı: Bu romanda, hâkim bakış açısı ve kahraman anlatıcı anlatım teknikleri kullanılmıştır.

Eserde İşlenen Değerler: Doğruluk, ihtiyatlı olma, cesaret, dini değerler, saygı, nezaket, vefalı olma, sorumluluk, arkadaş sevgisi, asil olma, sağlıklı olma, sevgi, çalışkanlık, dayanışma ve özgürlük gibi değerler üzerine kurulmuştur.

1.5.1. Hasan Nail Canat'ın Hayatı ve Eserlerindeki Değerler

25 Ekim 1943 yılında Kayseri'de doğan Hasan Nail Canat, Kayseri İmam Hatip Lisesi öğrencisi iken okul müsamerelerinde arkadaşları ile küçük çaplı oyunlar sahneye koyarak sanat hayatına ilk adımını attı. Mezun olduktan sonra Kayseri Hava İkmal ana tamir fabrikasında çalışırken sanatla ilgisini devam ettirmek istediği zaman her seferinde babası karşı çıkıyor; 'Tiyatrocu mu olacaksın, soyтары mı olacaksın' diyerek Hasan Nail Canat'ı engellemeye çalışıyordu. O yıllarda 'Yalnızlar Rıhtımı' isimli şiir kitabı yayımlandı. Fakat şiir kitabı Hasan Nail Canat'ın tiyatroya olan aşkını daha çok pekiştirdi.

Hasan Nail Canat, 12 Eylül 1980 ihtilalından sonra zorunlu olarak bir müddet tiyatro hayatına ara vermişti. O sırada yazmış olduğu gençlik romanları ile gençliğin Hasan Baba'sı oldu. Yazdığı, yönettiği ve oynadığı tiyatro eserleri ile de birçok insanı bazen ağlatan, bazen güldüren, genellikle düşündüren bir yazardı. Bir Küçük Osmancık Vardı, Nur Dağındaki Çocuk, Yaralı Serçe, Günahkâr Baba, Kıımlı Murat Destanı, Yasemen, Bir Avuç Ateş, Yiğit Mustafa ve Gül Yarası başlıca romanlarıdır. Cımcime Tavşan adlı kitabında ise çocuklar için yazdığı piyesler yer almaktadır. Ayrıca Hasan Nail Canat'ın 'Bir Küçük Osmancık Vardı' adlı eseri Milli Eğitim Bakanlığı'nın '100 Temel Eser'i arasındadır.

Türkçe müfredat programında yer alan değerler doğrultusunda Hasan Nail Canat'ın romanlarında yer alan değerleri tespit ettik. Hasan Nail Canat'ın romanları değer bakımından oldukça zengindir. Hasan Nail Canat'ın romanlarının değişik yayınevleri tarafından baskısı yapılmıştır. Ancak Kıralık Zindan adlı romanının baskısı yoktur. Yazarın, bu romanını tekstir halinde bir gazeteye vermiş olduğu söylenmektedir.

Değer öğretimi için kitaplarda yer alan metinler önemli bir yere sahiptir. Cümlelerin anlamsal içerikleri içerisinde değerler bulundurulur. Değerlerin kuşaktan kuşağa planlı olarak aktarıldığı yerler ise okullardır. Değerlerin öğretilmesi hususunda Türkçe dersi öğretmenleri bunu sadece ders saatleriyle sınırlı tutmamalıdır. Metinleri içerik yönünden zengin eserlerden seçmelidir. Türkçe

öğretmenleri metinleri bilinçli olarak öğrencilere tavsiye etmelidir. Bu şekilde öğrenci dilin gücünü, anlatım zenginliğini ve toplumun değerlerini metinler sayesinde öğrenir. (6-8 Türkçe Öğretim Programı 2006: 56).

Bunlardan hareketle Hasan Nail Canat'a ait romanlar, öğrencilerin değerleri kazanmasında zengin bir içeriğe sahiptir.

1.6. Problem Cümlesi

Hasan Nail Canat'ın eserlerinde yer alan değerler nelerdir ve bu değerler Türkçe Dersi Öğretim Programında yer alan değerlerle uyumlu mudur?

1.7. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı Hasan Nail Canat'ın eserlerindeki değerleri tespit etmektir.

1.8. Araştırmanın Önemi

Dilini ailesinden ve çevresinden öğrenmeye başlayan birey, bununla beraber ana dilinin kültürünü ve değerlerini öğrenmeye başlar. Çünkü dil, kültürü meydana getiren unsurlar içerisinde başta gelir. Dolayısıyla Türk milletini meydana getiren unsurların başında da Türk dili vardır. Değerler, milletin temel unsurlarıdır. Kuşaktan kuşağa aktarılır.

Türkçe Dersi Öğretim Programı ile Türk Milli Eğitiminin genel amaçları ve temel ilkelerine uygun olarak öğrencilerin;

1. Dilimizin, millî birlik ve bütünlüğümüzün temel unsurlarından biri olduğunu benimsemeleri,
2. Duygu, düşünce ve hayallerini sözlü ve yazılı olarak etkili ve anlaşılır biçimde ifade etmeleri,
3. Türkçeyi, konuşma ve yazma kurallarına uygun olarak bilinçli, doğru ve özenli kullanmaları,

4. Anlama, sıralama, ilişki kurma, sınıflama, sorgulama, eleştirme, tahmin etme, analiz ve sentez yapma, yorumlama ve değerlendirme becerilerini geliştirmeleri,
5. Seviyesine uygun eserleri okuma; bilim, kültür ve sanat etkinliklerini seçme, dinleme, izleme alışkanlığı ve zevki kazanmaları,
6. Okuduğu, dinlediği ve izlediğinden hareketle, söz varlığını zenginleştirerek dil zevki ve bilincine ulaşmaları; duygu, düşünce ve hayal dünyalarını geliştirmeleri,
7. Yapıcı, yaratıcı, akılcı, eleştirel ve doğru düşünme yollarını öğrenmeleri, bunları bir alışkanlık hâline getirmeleri,
8. Bilgiye ulaşmada kitle iletişim araçlarından yararlanmaları, bu araçlardan gelen mesajlara karşı eleştirel bakış açısı kazanmaları ve seçici olmaları,
9. Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla millî ve evrensel değerleri tanımaları,
10. Hoşgörülü, insan haklarına saygılı, yurt ve dünya sorunlarına duyarlı olmaları ve çözümler üretmeleri,
11. Millî, manevî ve ahlâkî değerlere önem vermeleri ve bu değerlerle ilgili duygu ve düşüncelerini güçlendirmeleri amaçlanmaktadır. (6-8 Türkçe Öğretim Programı 2006: 35).

Yukarıda saydığımız değerleri öğrenciye vermek için öğretmen, ders kitaplarını, Türk edebiyatında bulunan eserleri ve dergileri araç olarak kullanabilir.

Okullarda değerler, toplumsal kurallar ve tutumlar öğretilmelidir. Değerler edebî eserler yoluyla öğretilir. Kazandırılmak istenen değerlerin var olduğu metinler, öğrencilere okutulabilir. Millî Eğitim Bakanlığı, okuma zevk ve alışkanlığı kazandırmak için bazı yazarlar ve eserlerini tavsiye etmiştir. Dil gücünü ve anlatım zenginliğini metinlerden alır. Yapılacak olan çalışma Hasan Nail Canat'ın eserlerindeki değerlerin tespit edilmesi açısından önemlidir. Ayrıca değerler eğitimi, eğitimin en güncel konularından biridir. Değerlerden yoksun bir eğitim düşünülemez.

Türkçe Dersi Öğretimi Programında, değerler eğitimi konusunda yeterli bir çalışma yapılmamış ve öğrenciye verilmesi gereken değerler net bir şekilde ortaya konmamıştır. Dolayısıyla yapılacak olan çalışma, verilmesi gereken değerleri

belirlemek ve bu değerlerin öğretimini nasıl olması gerektiğine ışık tutmak açısından önemlidir. Ayrıca, bu verilerin ders kitaplarına kaynaklık edecek metinlerin seçiminde, ders kitabı hazırlayanlar için katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.9. Sınırlılıklar

Tezin kapsamını Hasan Nail Canat'ın eserleri oluşturmaktadır. Tezde tespit edilecek değerler, Türkçe programında yer alan değerlerle sınırlıdır.

Hasan Nail Canat'ın Eserleri

Bir Küçük Osmanlık Vardı	Kırmızı Murat Destanı
Nur Dağındaki Çocuk	Yasemen
Yaralı Serçe	Bir Avuç Ateş
Günahkâr Baba	Gül Yarası

Eserlerdeki veriler aşağıdaki değerler doğrultusunda tespit edilmiştir.

Adil Olma	Duyarlılık
Hoşgörü	Temizlik
Aile Birliğine Önem Verme	Dürüstlük
Misafirperverlik	Vatanseverlik
	Estetik
Bağımsızlık ve Özgürlük	İyilik ve Yardımseverlik
Barış	Millet Sevgisi
Sağlıklı Olmaya Önem Vermek	İnsan Haklarına Saygı

Bilimsellik	Dil Sevgisi
Saygı	Kişisel ve Sosyal Değerler
Çalışkanlık	Dini Değerler
Sevgi	Birey ve Çevreye Duyarlılık
Dayanışma	Hayvan Sevgisi
Sorumluluk	Acıma Duygusu
Arkadaş Sevgisi Ve Paylaşma Duygusu	Meraklılık, İsteklilik ve Girişkenlik
Doğa Sevgisi	Tarih Bilinci Ve Atatürk Sevgisi
Yaşama Sevinci	Komşuluğa Önem Vermek
Özgüven	Sabırlı ve Azimli Olmak
İhtiyatlı Olmak	Vefalı Olmak
Cesaret	Fedakârlık
Nezakat	Sadakat
Kitap ve Okuma Sevgisi	Alçakgönüllülük
Okul Hayatının Değeri	

1.10. Tanımlar

Bu bölümde değerın tanımı üzerinde durulacaktır:

Değer: “Bir nesnenin, olgunun, kurumun değeri kendisiyle aynı cinsten olan ile arasındaki kıyaslamaya bağlıdır.” (Erdem, 2003: 56).

“Bir kimsenin değişik durumlarda gösterdiği sürekli davranışlarına yön veren köklü inançlardır. Değerlerin kaynağını toplumun örf, adet, gelenek, görenekleri oluşturmaktadır.” (Oğuzkan, 1981: 45).

II. BÖLÜM

2.1. İlgili Araştırmalar

Şen (2007) tarafından yapılan araştırmada Milli Eğitim Bakanlığının tavsiye etmiş olduğu yüz temel eser içerisinde 29 yerli, 29 yabancı eser incelenmiştir. Seçilen eserler rastgele seçilmiştir. Türkçe Dersi Müfredat Programı'nda yer alan değerlere göre incelenmiştir. Türkçe derslerinde değerler öğretiminin nasıl olması gerektiği üzerinde durulmuştur.

Aral (2008) tarafından yapılan araştırmada Milli Eğitim Bakanlığı'nın hazırladığı 6. Sınıf Türkçe ders kitabında yer alan metinlerdeki değerler tespit edilmiştir. Değerlerin tanımı, işlevleri, sınıflandırılması, öğretim programındaki yeri ve özellikleri üzerinde durulmuştur. Araştırmada altı temada on dokuz metin incelenmiştir. Bu inceleme neticesinde metinlerde yer alan değerler ve yer almayan değerler belirlenmiştir.

Günaydın (2005) tarafından yapılan araştırmada Çocuğa kazandırılması istenen değerler ve bu değerler sonucunda nasıl bir çocuk modeline ulaşıldığını ortaya koymuştur.

Akbaş (2004) İlköğretim okulları 8. sınıf öğrencilerinin ilköğretim okulları genel hedeflerinde belirtilen değerlere ulaşma düzeylerini öğrenci ve öğretmen görüşlerine göre değerlendirmiş ve öğretmenlerin değer eğitimi konusundaki görüşleri anlatılmıştır.

Özgen (2005) İlköğretim 1. Kademe Türkçe Ders Programı'ndan hareketle Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerdeki değerler taranmıştır. Değerlerin neler olduğu anlatılmıştır. Değerlerin öğretimi konusunda Türkçe Müfredat Programı'nın yetersiz olduğu belirtilmiştir.

Sönmez (2011) Reşat Ekrem Koçu'nun çocuklar için yazdığı on yedi hikâye tanıtılıp, eserlerin unsurları üzerinde durulmuştur. Hikâyelerde yer alan değerler tespit edilmiştir.

Can (2008) Bu araştırmada ilköğretim dördüncü ve beşinci sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinde değerler eğitimi uygulamalarına ilişkin görüşleri alınmıştır.

Dılmaç (1999) İlköğretim dördüncü ve beşinci sınıf öğrencilerine insani değerler eğitimi verilerek, araştırmacı tarafından ahlaki olgunluk ölçeği ile denetlenmiştir. İnsani değerler eğitiminden elde edilen bulgular ışığında, bu programın ilköğretime giden çocukların ahlaki olgunluk düzeylerinin gelişmesinde etkili olduğu ortaya konmuştur.

Aydın (2003) Değerlerin toplumun genç kesimi tarafından nasıl algılandığına ilişkin bir araştırmadır. Araştırmacı gençliğin sosyal ve dini değerleri olmak üzere değerleri kendi içinde iki sınıfa ayırarak durum tespiti yapmıştır. Araştırmanın sonunda özgürlüğün en önemli değer olduğu, zenginliğin ise en düşük değer olduğu tespit edilmiştir.

İşcan (2007) İlköğretim düzeyinde değerler eğitimi programının etkililiği incelenmiştir. Araştırmadaki bulgular ve yorumlar incelendiği zaman öğrencilerin değer kazanma düzeyleriyle akademik başarıları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Meaney (1979) Araştırmacı değer eğitimine ilişkin uygulamanın demokratik okul ortamını pekiştireceği düşüncesinden yola çıkmıştır. Araştırmacıya göre öğrencilerin kendi değerlerine, diğerlerinin değerlerine ve demokratik yaşam koşullarına ilişkin farkında olmalarının gelişmesi öğrencilerin davranışlarının ve yaşamlarının şekillenmesinde yardımcı olacaktır. Bu nedenle araştırmacı tarafından uygulanan programda ilköğretim düzeyindeki öğrencilerin kendisi, değerleri, ülkesi ve çevresi için değerlerin pekiştirilmesi amaçlanmıştır.

Çakan (2008) Ahmet Mithat Efendi'nin incelenen hikâyelerindeki eğitim değerleri, milli eğitim, ilköğretim ve Türkçe dersinin genel amaçları doğrultusunda tespit edilmiştir. Eğitim değerleri tek tek ele alınarak, o değerlerin telkin edildiği bütün hikâyelerden gerekli alıntılar alınmıştır. Eğitim değerlerinin açıklaması yapılarak, bunların eğitimdeki ve bireyin gelişmesindeki katkısı açıklanmıştır. Hikâyelerdeki eğitim değerleri bireysel ve sosyal olmak üzere iki grupta sınıflandırılmıştır.

Kaya (2007) Araştırmada Cahit Zarifoğlu'nun düşüncesi, çocuğun dünyasına katkısı, çocukla başlayabilecek bir medeniyet algısı bakımlarından çocuk eserlerindeki değerler anlatılmıştır. Cahit Zarifoğlu'nun çocuk kitaplarındaki temel değerler incelenmiştir.

Taşdemir (2010) Araştırmada Din Kültürü, Sosyal Bilgiler, Halk Kültürü derslerine ait programlar değerler bağlamında taşıdığı var olan durum, hedef içerik ve öğretim süreci açısından tespit edilerek ortaya konulmuştur.

Gökçe (2008) Araştırmada Gülten Dayıoğlu'nun öykülerine işlediği değerler, doğrudan metne dayalı bir değer saptaması biçiminde çözümlenmiştir. Öykülerde sunulan değerler çocuk eğitimleriyle ilişkilendirilmiştir. Bu değerlerin olumlu nitelikleri ve eleştirilen yönleri belirlenmiştir.

Karavaş (2009) Ömer Seyfettin'in 119 hikâyesi incelenmiştir. Bu hikâyelerdeki eğitim değerleri çözümlenmeye çalışılmıştır.

Tokdemir (2007) Bu çalışmayla tarih öğretmenlerinin değerler ve değer eğitimi hakkındaki görüşlerini tespit etmek ve tarih derslerinde değer eğitimine yönelik neler yaptıkları ortaya konulmuştur.

Somuncu (2008) Bu çalışmada Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 2005 yılında yürürlüğe giren Türkçe öğretim programına göre hazırlanan 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki edebî metinler, temel evrensel değerler açısından incelenmektedir. Çalışmada bu metin incelemelerine geçmeden önce edebiyat ve eğitim bağlamında

edebi metinler eğitsel açısından değerlendirilmektedir. Sonra metinler evrensel değerler açısından değerlendirilmektedir.

III. BÖLÜM

3.1.Araştırmanın Modeli

Bu bölümde araştırmanın modelî evren ve örneklem ve verilerin toplanması üzerinde durulacaktır. Araştırmanın amacı Hasan Nail Canat'ın romanlarında yer alan değerleri tespit etmek olduğu için bu araştırma bir doküman incelemesidir.

Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar. Doküman incelenmesi, hemen her araştırma için kaçınılmaz olan bir veri toplama tekniğidir. (Madge, 1965: 75).

Türkçe öğretiminde başarılı çocuk roman örneklerini veren Hasan Nail Canat, Milli Eğitim Bakanlığı'nın tavsiye ettiği 100 temel eser ve yazarlar listesi içinde yer almıştır. Eserleri, akıcı, merak uyandırıcı ve Türkçe öğretiminin parçası olan değerler öğretimi hususunda zenginliğe sahiptir.

Çalışmada, Hasan Nail Canat'ın romanları romanın bütün unsurları bakımından incelenmiştir. Türkçe Müfredat Programı'nda yer alan değerler saptanmıştır. Hasan Nail Canat'ın romanlarında yer alan değerler tespit edilmiştir.

3.2.Evren ve Örneklem

Bu bölümde Hasan Nail Canat'ın yazmış olduğu eserlerdeki değerler üzerinde durulmuştur. Tezin evrenini Hasan Nail Canat'ın eserleri oluşturmaktadır.

Tezin örneklemini ise Hasan Nail Canat'ın romanlarıyla sınırlıdır.

3.3.Verilerin Toplanması

Araştırma betimsel bir alan araştırmasıdır. Hasan Nail Canat hakkında yazılan yazılar toplanmış, ayrıca konuyu daha iyi açıklamak ve sunmak amacıyla teorik

kitaplara ve çalışmalara başvurulmuştur. Hasan Nail Canat'ın romanları temin edilmiştir.

Türkçe dersi müfredat programından hareketle değerler belirlenmiştir. Çalışma süresi içerisinde kaynaklar göz önünde bulundurularak Hasan Nail Canat'ın romanları taranarak fişlenmiş, içerdiği değerler tespit edilmiştir. Konuyla ilgili tezler, eserler, makaleler temin edilerek kaynak taraması yapılmıştır.

3.4.Bulgular ve Yorum

3.5. Hasan Nail Canat'ın Eserlerinde Yer Alan Değerlerin Tanımları

Adil olma, Türkçe Sözlükte: (2005: 23), “Adaletli iş gören, adaletten, doğruluktan ayrılmayan, hakkı yerine getiren, adaletli şeklinde” ifade edilmiştir. Adil olma değerine sahip kişi haksızlıklar karşısında müdahalede bulunur.

Aile, Türkçe Sözlükte: (2005: 45), “Karı, koca ve çocuklardan oluşan topluluk, aynı soydan gelen veya aralarında akrabalık ilişkileri bulunan kimselerin tümü. Birlikte oturan hısım ve akrabaların tümü. Aynı gaye üzerinde anlaşan ve birlikte çalışan kimselerin bütünü” olarak tanımlanmıştır.

Barış toplum ve dünya huzuru için önemli bir değerdir. Türkçe Sözlükte: (2005: 201), “Barışma işi savaşın bittiği bir anlaşmayla belirtilmesinden sonraki durum, sulh. Uyum, karşılıklı anlayış ve hoşgörü ile oluşturulan ortam.” şeklinde tanımlanmaktadır.

Bilimsellik Türkçe Sözlükte: (2005: 270), “Bilimsel olma durumu.” şeklinde tanımlanmıştır. Bilimsellik, bilim ve bilgi kaynaklıdır. Ierisinde gözlem ve deneyler vardır.

Çalışkanlık, alışkan olma toplumun takdir ettiği davranışlardan bir tanesidir. Kendi işini kendi görme, başkalarına muhtaç olmama alışkanlık değerinin sonuçlarıdır.

Dayanışma Türkçe Sözlükte: (2005: 479): “Dayanışmak işi, tesanüt, toplum bilimi. Bir topluluğu oluşturan duygu düşünce ve ortak çıkarlarda birbirine karşılıklı olarak bağlanması” olarak tanımlanmıştır.

Dini değerler, dinle ilgili sahip olmamız gereken hareket ve davranışları anlatır.

Duyarlılık, kişi ve ortam arasındaki uyumun sağlanması için kişinin ortamdaki değişimlere uyabilmesi şeklinde tanımlanmıştır.

Dürüstlük doğru olmakla aynı anlamı taşır. Dürüst olma evrensel bir değerdir. Hem topluma huzur verir hem de kişiye şahsiyet katar.

Estetik, insanın dış dünyaya bakış açısıdır. Estetik genelde sanatla birlikte anılmıştır. Estetiğin içerisinde anlam yoğunluğu vardır. Estetik doğadaki güzeli de kapsar.

Hoşgörü Türkçe Sözlükte: (2005: 901), “Her şeyi anlayışla karşılayarak olabildiği kadar hoş görme durumu, müsamaha, tolerans” olarak geçmektedir. Hoş görme insanın hem kendisiyle hem de dış dünyayla huzurlu bir hayat geçirmesini sağlar.

Misafirperverlik, misafiri en iyi şekilde ağırlamaktır. Türk geleneklerine göre misafirin yedirip içirilmesinin ve ağırlanmasının önemli bir yeri vardır. Misafir ağırlamak insanlar arasında sevgiyi ve muhabbeti artırır.

Bağımsızlık ve özgürlük Türk milletinin vazgeçilmez değerlerindedir. Bu değer tarih boyunca nesilden nesile aktarıla gelmiştir. Türkçe Sözlükte: (2005: 1557) “Herhangi bir kısıtlamaya, zorlamaya bağlı olmaksızın düşünme veya davranma, herhangi bir şarta bağlı olmama durumu, serbesti; her türlü dış etkiden bağımsız olarak insanın kendi iradesine, kendi düşüncesine dayanarak karar vermesi durumu, hürriyet.” olarak tanımlanmaktadır.

İnsanın, görevlerini ve sorumluluklarını yerine getirebilmesi için sağlıklı olması gerekir. Sağlıklı olmak için düzgün beslenmek ve sağlığa zarar verici şeylerden uzak durmak gerekir.

Saygı değeri Türkçe Sözlükte: (2005: 1714): “Değeri, üstünlüğü, yaşlılığı, yararlılığı, kutsallığı, dolayısıyla bir kimseye, bir şeye karşı dikkatli, özenli, ölçülü davranmaya sebep olan sevgi duygusu, hürmet, başkalarını rahatsız etmekten çekinme duygusu.”olarak tanımlanmıştır.

Sevgi Türkçe Sözlükte: (2005: 1742), “İnsanı bir şeye veya bir kimseye karşı yakın ilgi ve bağlılık göstermeye yarayan duygu.” olarak tanımlanmaktadır.

Türkçe Sözlükte: (2005: 1794) sorumluluk, “Kişinin kendi davranışlarını veya kendi yetki alanına giren herhangi bir olayın sonuçlarını üstlenmesi, sorum ve mesuliyet.”olarak tanımlanmıştır.

Temizlik bireylerin hayatını ve insan ilişkilerini doğrudan etkileyen bir değerdir.

Yardımsızlık, başta yardıma muhtaç insanlara, özürülere, yetimlere, yaşlılara, hastalara, maddi ve manevi destek olabilmektir. Yardımsızlık, insanlar arasında sevgiyi ve muhabbeti artırır.

“Birey ve çevreye duyarlılık, kişinin duyguları, yakın ya da uzak çevrede algılama yeteneği duyarlılığını gösterir. Bilinçli bir vatandaşın beklenen yaşadığı çevrede olup bitenlerle ilgilenmek, üzerine düşen görevi yapmaktır.” (Sis, 2008: 99)

Hayvanlar, insanın yeryüzüne ayak basmasından beri varlıklarını korumaktadır. Karada, havada, denizde ve yerin derinliklerinde hayvanlarla ilişkiler devam etmektedir. Özellikle bazı hayvanlar Türk milletinin tarih sayfalarında özellikle önemli bir yere sahiptir.

Okul bireyler için vazgeçilmez eğitim kurumlarıdır. Çocuğun eğitimi aileden sonra okulda devam eder. Çocuk okulda görevlerini ve sorumluluklarını öğrenir.

Kimliğine kavuşur. Çocuk okulda öğrendiği bilgilerle, becerilerle ve davranışlarla hayatını idame ettirir.

Acıma, soylu duyguların başında gelir ve insanlık erdemlerini taşıyan bir yüreğin odağında bulunur. Aynı zamanda insanı anlamaya, düşünmeye ve duyguları paylaşmaya çağırır.

Arkadaş sevgisi ve paylaşma duygusu ise kişinin içinde yaşadığı toplumun değerlerini ve tutumlarını paylaşma ve bunlara uyum yapma becerisidir. Böylece kişi toplum içerisinde yaşamayı ve yaşamın boyutlarını öğrenir.

Öğrenme merakla başlar. Meraklı biri kıvrak zekâsıyla yanındakini soru yağmuruna tutar. Merakı besleyen cevaplar, çocuğun istekliliğini artırır ve kendine güvenen çocuk girişim ruhu kazanır.

Türkler tarih sahnesine çıktıklarından bu yana İstiklal Savaşı'nın mimarı olan Mustafa Kemal Atatürk ve diğer yöneticiler tarih araştırmalarına büyük önem vermişlerdir. Kurtuluş Savaşı bu tarihin görkemli destanlarındandır.

Doğa bin bir türlü güzelliğiyle insanın hizmetine sunulmuştur. Her bir mevsimin ayrı bir güzelliği vardır. İnsan doğayla beraber büyür.

Yaşamak, kişinin evrende mutluluğunu sağlar. Bütün güçlüklerine, sıkıntılılarına rağmen yaşamak güzeldir. Yaşama sevinciyle dolu olan kişi kalbini olumsuz duygularla ve düşüncelerle doldurmaz.

Özveri, kişinin bir amaç uğruna gerçekleştirmek istediği bir iş için, kendi çıkarlarından vazgeçmesidir. Yüce ruhlu insan bunu düşünür.

Toplum yaşamı çevreyle iletişimi zorunlu kılar. Bu süreçte iletişim kurulan bireylerin başında komşular gelir. Komşuluk, insanın duyuşsal ve bilişsel yönünü geliştirir.

Dili önce insan doğduğu ailesinden daha sonra yakın çevresinden öğrenir. Dil, kültürü meydana getiren unsurların başında gelir. Dil sevgisi de bireyler ve toplumlar için önemlidir.

Çoğunlukla aynı topraklar üzerinde yaşayan, aralarında dil, tarih, gelenek ve görenek bağlılığı olan topluluğa millet denir. Millet sevgisi geçmişle gelecek arasında köprü vazifesi görür.

İnsanların birbirlerinin haklarına saygı duyması toplumların huzuru ve barışı için önemlidir.

Türkçe Sözlükte: (2005: 1600) sabır, “Acı, yoksulluk, haksızlık vb. üzücü durumlar karşısında ses çıkarmadan onların geçmesini bekleme erdemini, dayanç, katlanma, dayanma, ses çıkarmadan bekleme, tahammül etme.” olarak tanımlanmaktadır.

Türkçe Sözlükte: (2005: 2600) vefa, “Sevgiyi sürdürme, sevgi, dostluk bağlılığı.” olarak tanımlanmaktadır. Vefalı olma bu yüzden insan ilişkileri açısından önemlidir.

Türkçe Sözlükte: (2005: 998) ihtiyat, “Herhangi bir konuda ileriye düşünerek ölçülü davranma, sakınma.” olarak tanımlanmaktadır.

Türkçe Sözlükte: (2005: 352) cesaret, “Güç veya tehlikeli bir işe girişirken kişinin kendinde bulduğu güven. Yüreklilik, yiğitlik, yürek ve göz peklığı.” olarak tanımlanmaktadır.

Türkçe Sözlükte: (2005: 2243) sadakat: “Dostluk, içten bağlılık, doğruluk, vefalılık.” olarak tanımlanmaktadır.

Türkçe Sözlükte: (2005: 1756) nezaket: “Başkalarına karşı saygılı ve incelikli davranma, incelik, naziklik, zarafet.” olarak tanımlanmaktadır.

Türkçe dersleri kitap okuma ve metin tahlillerine dayandığı için kitap okuma zevk ve alışkanlığının kazandırılması gerektiği müfredat programında kazanımlar listesinde geçmektedir.

Alçakgönüllü insan, başkalarını küçük görmeyen, kibirli olmayan insandır. Engin gönül sahibidir. Türkçe Müfredat programı içerisinde alçakgönüllülük de bir değer olarak geçmektedir.

3.6. Hasan Nail Canat'ın Eserlerine Ait Bulgu ve Yorumlar

3.6.1. Adil Olma Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Adil olma değeri ile ilgili, eserlerde incelenip elde edilen bulgu ve yorumlar şunlardır:

Kırımlı Murat Destanı

Romanda yazarın üzerinde durduğu adil olma farklı boyutlarla işlenmiştir. Bu değer, haksızlıklara karşı mücadele etme, haksızlıklara tepki gösterme, adaleti sağlama ve adaleti sağlamak için yollar arama biçimlerinde romanın kahramanlarının karşılıklı konuşmalarıyla aktarılmıştır:

“Geçen yıl Kolhaz’da çalıştım. Yıl sonunda elime 180 ruble verdiler. Söyleyin Malinkof, bir yıllık alın terinin karşılığı bu mu? Bu mu sosyal adalet? 180 ruble; beş kilo et veya on beş kilo buğday parası. On beş kilo buğdayla bir yıl boyunca bir tavuk geçinebilir mi?” (Canat, 2011: 30).

Romanda, devletin, adalet değeriyle ilgili görevinin olduğu vurgulanır:

-Yine mi siz?

-Mecbur kaldık Malinkof.

-Haksızlığa uğrayanlara şikâyet kapımız açıktır. Vatandaşların huzur ve rahatlarını temin için her tedbire başvuruyoruz. Meselesini bileğinin gücüyle halletmek isteyenler karşılarında devletin müsamahasız çehresini bulur. (Canat, 2011: 69).

Yazar eserinde adil olma değeriyle ilgili olarak mesajlar vermektedir. Bunu hayattan alıntı yaparak, zıtlıkları göstererek roman kahramanlarının diyaloglarıyla vermektedir.

“Adalet dediğın böyle olur. Biri kazara karargâh binasına küfretse veya bir partiliye yan baksa gözünün yaşına bakmaz öldürürler. Herifin işlemediği suç kalmamış sapasağlam duruyor.

-Hayatımı bağışlasınlar diye kimseye yalvarmadım.

-Seni buraya küstahlık yapım diye çağırmadım. Hakkında aldığım özel bir emri şahsına tebliğ etmek için çağırdım.

Subay, Murat'ın dosyasını sinirli bir hareketle kapatıp yerine koydu. Ellerini arkasına birleştirip çatılmış kaşlarının altından, hiddetten kızarmış gözleriyle Murat'ı süzerek:

-Önce cevap ver bakalım, yaptıklarına pişman mısın?

-Ben vicdanımı rahatsız eden hiçbir şey yapmadım.

-Yapmadığın şey kalmamış ki...

Murat içini çekti. Sert bakışlarını subayın üzerine dikti. Onu burada boğacak gücü kendinde buluyordu.” (Canat, 2011: 102).

Bir Avuç Ateş

Romanda yazarın üzerinde önemle durduğu adil olma, adaletli olma ve adaleti yerine getirme, duygusunu başkahraman Mustafa Bey'in ağzından şöyle ifade edilir:

“Baba yanıtıyorsun bu adam laftan sözden anlamaz. Kanun var, nizam var oğlum. Haklısın ona göre bir şey bulacağız. Bu adamların hepsini içeri tıkmamızın bir yolu olmalı.” (Canat, 2011: 57).

Yiğit Mustafa

Yazar romanda kişiler aracılığıyla adalet duygusunu kazandırabilmek ve adaleti sağlamak için yollar aramaktadır:

“Sırrı biraz da babasına güvencerekt sert bir çıkış yaptı:

-Olay aynen böyle oldu. Gözlerimle gördüm.” (Canat, 2011: 19).

Roman kahramanları nadiren de olsa adalet duygusunu bir kenara bırakıp kişisel duygularla hareket edebilmektedir.

“Seni savcılığa bildirmeyeceğim. Adamların parasını ver olayı kapatalım.” (Canat, 2011: 51).

“Seni şikâyet etmeyeceğim Mustafa, dedi. Şikâyet edersem senin için felaket olur.” (Canat, 2011: 52).

Kırımlı Murat Destanı

Yazar eserde adil olmanın bir vicdan muhakemesi olduğunu sık sık vurgulamaktadır. Haksızlıklara karşı tepki gösterme ve mücadele etme, adaleti sağlama, adaleti sağlamak için yollar arama. Romanda yer yer vurgulanmaktadır.

Romanın başkahramanı Murat: “Ben vicdanımı rahatsız eden hiçbir şey yapmadım.”(Canat, 2011: 102).

Adil olma değerinin romanlarında yeterince işlendiği görülmüştür.

3.6.2. Aile Birliğine Önem Verme Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Aile birliğine önem verme değeri ile ilgili, eserlerde incelenip elde edilen bulgu ve yorumlar şunlardır:

Yiğit Mustafa

Eserde yazarın önemle durduğu bir konu da aile bağlarıdır. Romanda anne-baba-çocuk arasında örnek bir geçmiş bağ ve yaşantı söz konusudur. Anne, baba ve çocuğun önemle dikkat çeken yazar bunu şöyle vurgulamaktadır: “Mustafa başının döndüğünü, kulaklarının uğuldadığını hissetti. Sırrı'nın anlattıklarıyla annesi gözlemlerinin önüne gelmişti. İş bulamadığı günlerde, cebinde reçeteyele akşama kadar dolaştığı günleri hatırladı.” (Canat, 2011: 11).

“Bana böyle sorular sorma. Her şeyden önce ben senin babanı. Nasihate ihtiyacın var senin. Haydi, beraber kahvaltı yapalım. Osman Bey Sırrı'yı kolundan tutup bahçeye çıkardı birlikte kahvaltı yaptılar.” (Canat, 2011: 26).

Çocuğun aile içerisinde önemine dikkat çeken yazar bunu şöyle anlatmaktadır:

“Bak yavrum dedi Osman Bey, bir daha ben bu evden giderim seni terk ederim gibi sözler etme. Ben sensiz ne yaparım.” (Canat, 2011: 26).

“Rüyasında birçok geceler gördüğü ve “baba” dediği adamı yine gördü.” (Canat, 2011: 41).

“Fatma Hanım oğlunu kucakladı. Anne iyice süzölmüşsün üzölmeyeceğine dair söz vermiştin bana dedi Mustafa.” (Canat, 2011: 97).

“Onları dolabın altına yerleştirip ses yapmamaya dikkat ederek odadan çıktı. Babasıyla vedalaşıp okulun yolunu tuttu.”

Babanın aile içerisinde önemi büyüktür. Yazar bunu eserinde şöyle dile getirmektedir:

“Çok perişan ve üzgündü. Zaten hastaydı kadıncağız. Mustafa, kayıp ve annesine sahip çıkmak ve onu teselli etmek benim görevim. Anneme bir şey olursa kendimi affedemem. Babasız büyüdüm. Babasız büyümek çok acıdır. Osman Bey çocukluğum hep ezik geçti. Ne zaman bir tokat yesem, acı bir söz duysam ya da aç kalsam babamın olmayışına bağlardım bu acıları. Sonra büyüdüm, güçlendim, kimse

bana tokat vuramaz oldu, ama babasızlığın acısı gitmedi içimden. Şimdi annem kayboldu. Fakat onun yokluğuna dayanamam.”(Canat, 2011: 155).

Baba sevgisinin yanında anne sevgisinin önemi sık sık dile getirilmiştir:

Anne sevgisinin önemi eserde şöyle işlenmektedir:

“Mustafa annesini buldu. Hasretle kucaklaştılar.

-Anneciğim meraklan ölecektim dedi, Mustafa.

-Asıl ben ölecektim meraklan. Niçin telefon etmedin? Yollara düştüm seni aramak için anneni bilmiyor musun yavrum?” (Canat, 2011: 159).

Sırrı'nın yirmi yıl annesini görmeyip; ama onu görmek için sabırsızlanması yazarın aile bağlarının güçlülüğünü vurgulamak istemesini göstermektedir.

“Sırrı dalgındı. Yirmi yılın acısını, hasretini gözyaşını annesinin avuçlarına bırakmak için sabırsızlanıyordu. Bunun hayali o güne kadar hiç duymadığı bir heyecanı dalgalandıyordu içinde. Daha önce tatmadığı bir zevkin, yaşamadığı bir mutluluğun onu kuşattığını hissediyordu. Annesine kavuşmanın hayali bile öyle tatlı, öyle inanılmazdı ki. Sırrı bir an önce harekete geçmek istiyordu.” (Canat, 2011: 162).

Bir Avuç Ateş

Bir avuç ateş adlı eserde aile bağlarının önemi dile getirilmiştir:

“Mehmet sen mi geldin? Evet, saat kaç? On iki... Tamam. Tamam, olan ne babacığım? Hiç diye geçirdi Abdullah. Mehmet'e sitemle bakarak devam etti. Yemek yediniz mi? Ben dışarıda yedim. Büyük oğlumun nerede olduğunu da bilmiyorum. Ağabey'in gelmedi mi? Haberim yok.” (Canat, 2011: 8).

“Mehmet güya üniversite öğrencisi... Bize olan saygısından ihtiyaçlarını söylemiyor. Yoo... Annem, ümitsiz bir hastalıktan altı aydır hastanede yatıyor.” (Canat, 2011: 23).

Çocuğun aile birliğine ayrı bir güç kattığı annenin, babanın ve çocuğun ayrı bir yere ve öneme sahip olduğu eserde anlatılmaktadır:

“Abdullah Bey’in evinde her şey rayma oturmuştu. Kenan eve dönmüş, eski hayatını bırakmış, iş aramaya başlamıştı. Mehmet okuluna gidiyordu. Her sabah birlikte kahvaltı ediyor, akşam yine sofranın başında biraraya geliyorlardı. Kötü günleri hatırlamaya çalıştı.” (Canat, 2011: 92).

Aile bağlarının kuvvetli hale getirilmesinin önemi romanda dile getirilir.

“Ölümden bir gün önce kendini böyle zinde hissetti. Kenan, sabah evden çıkarken annesine o gün ilk maaşını alacağını ve hep beraber boğazda balık yiyeceklerini söyledi. Akşam Kenan işten, Mehmet okuldan geldi. Konuştukları gibi boğaza gittiler. Güzel temiz bir lokantada balıklarını yediler. Oturdular, sohbet ettiler. Güldüler. Bununla birlikte son akşamları olduklarını bilmeden, unutamayacakları kadar güzel bir vakit geçirdiler.

Aile içerisinde birtakım acılar yaşansa da aile bireyleri her zaman birbirine bağlıdır:

Yaşadıkları bu acı olaydan sonra Abdullah Bey’in çocukları arasındaki bağ iyice kuvvetlenip üçümüz saç ayağıyız gibiyiz diyorlardı. Bir daha birbirimizi bırakmayacağız.” (Canat, 2011: 94).

Bir Küçük Osmanlık Vardı

İnsan, aile bireylerinden uzak kalmanın acısını yüreğinde her zaman hisseder ve bu özlemi sık sık dile getirir:

Aile bireylerinden uzak kalmanın verdiği acıyı yazar şöyle anlatmaktadır:

“Garip daha çocuktü. Depremde kaybettiği anasını ve babasını düşündü. Onlar sağ olsalardı, şimdi burada olmazdı. Kasabaları yıkılmasaydı şimdi onlarla birlikte olacaktı. Anasının pişirdiği eti, pilavı kaşıklayacaktı. Koca tasta tahta kaşıkla ayran içecekti.” (Canat, 2011: 57).

Hüseyin’in sözlerinden annenin aile içerisindeki öneminin büyük olduğunu anlatılıyor.

-Aman Garib'im. Bak; yurdumu yuvamı, Hüseyin'im benim öz annesi olmadığımı bilmesin diye terk ettim. Gerçi sana güvenim sonsuz. Ama eşindir, boş bulunup söylemeyesin diye yalvardı Şerife Hanım. (Canat, 2011: 106).

Yazar eserde anneyi ön planda tutmuştur. Çünkü kişilerin diyalogları bunu göstermektedir:

“Abdullah Bey, fabrikanın kapısından nasıl çıktığını, o yoğun trafikten sıyrılıp evine nasıl geldiğini kendisi de hatırlamıyordu.” (Canat, 2011: 11).

Annenin şefkat sahibi olduğu yer yer romanda vurgulanır.

“Acılı bir annenin kavuştuğu yavrusunu kucaklayışı, öpüşünü, koklayışını, saadet dolu gözyaşlarıyla seyredecektik.” (Canat, 2011: 36).

Nur Dağındaki Çocuk

Bu romanda aile değeri ile ilgili olarak çok sayıda özellik işlenmiştir. Aile bireylerinden uzak kalamama, aile bireylerinin ailenin birliğini sağlanmasında üzerine düşen görevleri yerine getirme, aile birliğinin devamını sağlama, eşlerin ve çocukların birbirine bağlılığı, annenin aile birliği içinde önemli bir yere sahip olduğu, aile birliğine çocuğun ayrı bir güç kattığı, aile bireyleri arasında sevinçleri ve üzüntüleri paylaşma, ailenin mutlu ve uzun ömürlü olması için gerekenleri yapma.

Eserde yer yer aile bireylerinin önemli olduğu, her birinin ayrı bir değere sahip olduğu vurgulanmıştır:

“Gitme” dedi. Tekrar gitme olur mu? Ciğerparem. Sen bari annenin yanında dur. Yapayalnız iki gündür neler çektim. Aşımız yok, ışığımız yok kuzum dayanamıyorum. Göndermem seni bir daha göndermem. Ben iş bulur çalışırım. İki lokma ekmek için bu acıya katlanmam.” (Canat, 2011: 41).

Annenin çocuğuna gösterdiği şefkat ve baba sevgisi önemle vurgulanmıştır:

“Annem dizlerindeki ve omuzlarımdaki yaralara merhem sürdü. Bu yaralarlı bezlerle sardı. Annemi yatağa yatıp üzerini örtünce kesik kesik hıçkırdığımı duyuyordum.

Nihayet babamın hayali beni olayların çıkmazından sıyrıp aldı. Onu düşünüyordum. Canım babam... Onu rüyamda görebilmek için Allah'a dua ettim.” (Canat, 2011: 64).

Kırımli Murat Destanı

Annenin ve babanın aile birliği içindeki önemi, sevgi, saygı ve sadakat gibi değerleri aile içerisinde yaşatma, aile bireylerinin her konuda dile getirilen değerlerdir: Birlik ve beraberlik içinde olmaları.

Bir toplumun ayakta durmasında aile kurumunun yeri çok önemlidir:

Murat sarsılmıştı.

-Allah'a inanmayan bir rejimden her şey beklenir. Bu emri önce kendi ailelerine, tatbik etsinler bakalım ne netice verecek... Kentleşme, toplum düzeni, devlet otoritesi, her şey aile ile mümkün.

-Hakkısın Murat. Bu konuda faaliyete geçildi bile. Aile inancını, din inancını yıkabilmek için her şeyi yapıyorlar." (Canat, 2011: 24).

Eserde aile birliğinin değeri yeterince işlenmiştir. Ailenin en önemli üyesi olarak anne ön planda tutulmuştur. Babanın aile içerisindeki sorumluluğuna dikkat çekilmiştir.

"Murat çorbasını içerken hiç konuşmadı. Camide ve çevresinde gördüklerini düşünüyor, plan yapıyordu. Çorbasını bitirince arkasına yaslandı. Yer yatağında uyuyan çocukların masum yüzlerini seyretti.

-Kaç çocuk var?

-Altı, dedi Ali Dayı.

-Alfah bağışlasın.

Murat'ın hayaline annesi, babası ve kız kardeşi geliverdi. Boğazına düğümlenen hıçkırığa hakim olmaya çalıştı.

-Aile olmak, hep birlikte yaşamak ne güzel...

Bekir Ağa içini çekti.

-Fırsat verilirse." (Canat, 2011: 84).

Birey için aile bireylerinin hepsinin ayrı bir değeri vardır. Özellikle anne ve baba bir aile için önemlidir:

Eserde aile bireylerinin hepsinin ayrı bir yere sahip olduğu özellikle anne ve babanın çok önemli olduğu anlatılır:

-Murat Selimoğlu sen misin?

-Evet.

-Niçin devlete başkaldırdın?

-Devlet anamı ve babamı öldürdü. Devletiniz bir ihtilal bayramında, kız kardeşimin ırzına geçti. En önemlisi devletiniz imanımıza savaş açtı.

-Sen de devlete savaş açtın.

-Evet. (Canat, 2011: 93).

Gül Yarası

Eserde aile bireylerinin birbirlerine karşı görev ve sorumlulukları şöyle anlatılır:

Aile bireylerinin birbirlerine karşı bir takım görev ve sorumlulukları vardır.

“Fatma’yla tatlı bir sohbet daldı. Onun ailesini, neler yaptıklarını, derslerinin nasıl olduğunu, nazik tavırlarla sorup öğrendi. Fatma ailenin insana verdiği huzuru anlatıyordu. İnsanın kendi ailesi içinde duyduğu huzur kim bilir ne güzeldi.” (Canat, 2011: 44).

Romanda ele alınan konuların çoğu aile değerini desteklemektedir. Çünkü romanda hep anne, baba ve çocukların önemi anlatılmaktadır. Türk toplumu için aile çok önemli bir yere sahiptir. Yazar insanların başından geçen olayları eserde yer verirken ailenin değerini ve önemini ortaya çıkararak mesajlar vermektedir.

3.6.3. Barış Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Barış değeri ile ilgili, eserlerde incelenip elde edilen bulgu ve yorumlar şunlardır:

Yiğit Mustafa

Barış, bir toplumda huzurun sağlanmasında en önemli değerlerden biridir:

Eserde huzurun, mutluluğun ve barışın korunması için bireylerin ve toplulukların tedbirler aldığı belirtilmiştir.

“Yapamayız, dedi Osman Bey. Elimizden gelen tedbirleri alalım. Gerekirse hep beraber, bir müddet için yurt dışına çıkalım. Ama onlarla savaşmaya kalkmayalım.” (Canat, 2011: 87).

Bartış değerine bu eserde çok fazla yer verilmemiştir.

3.6.4. Bilimsellik Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Bilimsellik değeri ile ilgili, eserlerde incelenip elde edilen bulgu ve yorumlar şunlardır:

Yiğit Mustafa

Bu romanda yazar, bilimi insanlık yararına kullanmayı, bilimsel olan her şeyden faydalanmayı ve bilimin çeşitli yollarla insanlara faydalı olabileceğini göstermeyi doktorun ağzından anlatmaktadır:

“Annenizin sürekli kullanması gereken ilaçları var. Evde ona yardımcı olacağımıza inanıyorum. Götürebilirisin delikanlı.” (Canat, 2011: 44).

“Şu hapları yut. Bir de iğne yapacağım ağrın sızın kesilir, dedi doktor.” (Canat, 2011: 133).

3.6.5. Çalışkanlık Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Çalışkanlık değeri ile ilgili, eserlerde incelenip elde edilen bulgu ve yorumlar şunlardır:

Kırımlı Murat Destanı

Hayatta kalabilmenin ve hayata tutunabilmenin en önemli şartı çalışmaktır. Yazar bu romanda çalışmanın, özellikle alın teri ile çalışmanın, önemini belirtmektedir:

“Murat Kolhaz’da çalışıyordu. Günde on dört saat durmadan çalışıp ter döküyordu.” (Canat, 2011: 15).

Yazar çalışkanlık değerinin önemini sıkça ön plana çıkarırken tahsil hayatının önemini de vurgulamaktadır:

“Birlikte yürümeye başladılar. Mehmet yan gözle doktorun yüzünde oynayan yapmacık ifadeleri takip etmeye çalışıyordu. Doktor durmadan konuşuyor, ona her türlü yardıma hazır olduğunu, sık görüşmeleri gerektiğini, tahsiline devam etmesinin iyi olacağını anlatıyordu.” (Canat, 2011: 43).

Yazar eserinde çalışkanlık değeriyle, azimli olma düşüncesini birbirini tamamlayacak şekilde iç içe vermektedir:

“Murat önce köylülere seslendi:

-Sizin kurtuluşunuz direnmektedir. Zalimlerle mücadele edin, namusunuz için, özgürlüğünüz için.” (Canat, 2011: 87).

Gül Yarası

Yazar, çalışkanlık değerini sorumluluk düşüncesiyle birlikte, roman kahramanlarından hareketle işlemiştir:

“Sen derslerinde başarılısın. Bırak çevrendeki olumsuzlukları kendine dert edinmeyi de hayatını yaşamaya bak.” (Canat, 2011: 40).

Yazar, kimsyce muhtaç olmadan yaşanması ve h işin üstesinden çalışarak gelinmesi gerektiğini kahramanların ağzından dile getirmektedir.

“Çok çalışmalıyız. Karşılık beklemeden gayret etmeli, birbirimizi çok sevmeliyiz.” (Canat, 2011: 78).

Bir Küçük Osmancık Vardı

Eserde çalışmanın bir hazine olduğu ve çalışan insanların her şeyi hak ettiği Osmancık gibi bir kahramanın hayatıyla özdeşleştirilir:

“Köy ilkokulunu bitirmesine rağmen parlak zekâsı ve çalışkanlığıyla arkadaşlarını geride bırakmıştı.” (Canat, 2011: 89).

Her insan yetenekleri doğrultusunda yaşmalıdır. Osman'ın da kendi yetenekleri doğrultusunda çok çalışarak başarılı bir yazar olur. Yazar çalışmanın önemini bu şekilde dile getirir:

“Yazdığı hikâyeler okulun duvar gazetesinde yayımlanıyordu. Şehir hayatını bildiği kadar, köy hayatını da bildiğinden, çok güzel hikâyeler yazıyor, her hikâyesi edebiyat dersinde söz konusu ediliyordu.” (Canat, 2011: 103).

“Hüseyin, teşekkür etti. Bir insanın yeteneği doğrultusunda çalışarak başarıya ulaşması çok güzel bir olaydı.” (Canat, 2011: 104).

Yazar eserde çalışkanlık değerini farklı boyutlarda işlemiştir. İnsanların yorgun oldukları zaman kitap okumaları düşüncesini vurgulamak ve çocuklara kitap okumanın insanı dinlendirdiği mesajını verebilmek için romanın kahramanı olan Fatma Hanım'dan yola çıkarak hareket eder.

“Fatma Hanım ev işlerini henüz bitirmemişti. Biraz dinlenmek, dinlenirken de bir şeyler okumak istemişti. Kitaplığın yanına giderken ögle uykusuna yatırdığı Osman'a gözü ilişti.” (Canat, 2011: 5).

Abdullah Bey çalışkan bir aile babasıdır. Bu yönüyle de herkes tarafından sevilir ve sayılır. Yazar bunu şöyle anlatır:

“Abdullah Bey, idarehanenin geniş pencerelerinden gelen bunaltıcı güneş ışığından korunmak için perdeleri yarım kapatmıştı. Masasında, yoğun bir çalışmaya dalmıştı ki, telefonun sesiyle başını doğrulttu ve ahizeyi kaldırdı.” (Canat, 2011: 9).

Çalışma, evi geçindirme görevi aile reisindedir. Aile reisi çalışarak her işin üstesinden gelmeyi bilmelidir.

“Ana oğul birbirinin gözüne baktı. Ayşe Kadın acı dolu bir sesle:

-Kemal çalışıyor, dedi.

Fatma Hanım bağırarak ayağa kalktı.

-Kocaman adam çalışmasın. Bulduğunu içkiye versin, parmak kadar çocuk çalışsın. Olmaz böyle bir şey dedi.” (Canat, 2011: 76).

Yazar çalışkanlık değerini verirken aile büyüğü varken çocuğun çalışmaması gerektiğini şu şekilde vurgulamaktadır:

“Gariş askere gitmeden önce Bünyamin Ağa’yı aratmayacak derecede çifliğı idare ediyor. Hüseyin daha çocuktuk. İşçi çalıştırmak, hasadı şehre götürüp satmak, alınacakları alıp getirmek onun işi değildi.” (Canat, 2011: 80-81).

Yazar, çalışarak kimseye muhtaç olmadan yaşanması gerektiğini ve her işin üstesinden çalışarak gelinmesi gerektiğini kahramanlarının ağzından dile getirir:

Hüseyin ise hayatından çok memnundu. Okula istekle gidiyor, derslerine çok iyi çalışıyordu. Köy ilkokulunu bitirmesine rağmen parlak zekâsı ve çalışkanlığıyla arkadaşlarını geride bırakmıştı. Şebnem ise oyunu çok sevdiği için derslerinde başarısızdı. (Canat, 2011: 88).

Yazar, çalışan insanın her şeyi hak ettiğini ve emeğın bir karşılığının olması gerektiğini Osmancık karakterini örnek göstererek dile getirir.

“Böyle mutluluk dolu aylar birbirini kovaladı. Hüseyin lisenin son sınıfına kadar aynı başarıyı sürdürdü. Lise son sınıfa başladığı zaman on yedi yaşına henüz girmişti.” (Canat, 2011:102).

Her insan yetenekleri doğrultusunda yaşmalıdır. Osmancık da kendi yetenekleri doğrultusunda çok çalışarak başarılı bir yazar olur. Yazar böylelikle çalışmanın önemini sık sık vurgular:

“Hüseyin teşekkür etti. Bir insanın yeteneğı doğrultusunda çalışarak başarıya ulaşması çok güzel bir olaydı.” (Canat, 2011:103).

“Millî Eğitim Müdürlüğü liseler arası şiir ve hikâye yarışması tertip etti. Hikâye dalında senin okulumuzu temsil edebileceğini düşündüm. Ne dersin?”

-Ne kadar zamanımız var, dedi Hüseyin.

Müdire Hanım gülümsedi.

-Bir ay var, dedi. Sen bir ayda bir hikâye yazarsın. Buna inanıyorum.” (Canat, 2011:112-113).

Yiğit Mustafa

Bu eserde yazarın önemle durduğu değerlerin başında çalışkanlık değeri gelir. Her insan yeteneklerinin el verdiği doğrultuda çalışmak ister. Ancak hayat şartları kişinin yeteneği doğrultusunda çalışmasına el vermeyebilir. Yazar çalışkanlık değeriyle ilgili mesajlar verirken bu durumu da ön plana çıkarmıştır:

(Canat, 2011:5-6).

-İnançlarıma aykırı değil ama takdir edersiniz ki her meslek her insanı mutlu edemeyebilir. İnsan yetenekleriyle, kişiliğiyle uyumlu işlerden bir başka zevk alır. Fakat birçok insan mesleğini seçme şansına sahip değil. Şunu özellikle belirtmek isterim ki, benim için esas olan işim ne olursa olsun hakkını vermek, elimden gelenin en iyisini yapmaktır. (Canat, 2011: 8-9).

Çalışkanlığın insana ayrı bir güç kattığı da romanda şöyle aktarılır:

“Osman Bey bir müddet daha nutuk çekmeye devam etti. Ticari entrikalardan, kendi başarılarından, Sırrı'ya hazırladığı krallıktan bahsetti.” (Canat, 2011: 11).

Yazar bu romanda birden fazla değeri iç içe vermiştir. İnsan çalışırken işinin gerektirdiği sorumlulukları da bilmelidir. Çalışmanın insana verdiği haz ve mutluluk belki maddi değerlerle ölçülemez.

“Ertesi gün Mustafa, erkenden Osman Bey’in bürosuna gitti. Onun, sabahleyin görüşürüz sözü, görüşmeden işe başlamamasını gerektiriyordu.” (Canat, 2011: 42).

“Bu arada bir yayıncıyla tanışmıştı Mustafa. Çocuk kitapları yayınlıyordu. Belki yeterince para kazanamıyordu; ama duyduğu manevi hazla yetiniyordu.” (Canat, 2011: 55).

“Bu yayınevinin kitaplarını satarak geçiniyorum, dedi Mustafa.” (Canat, 2011: 65).

Aile bireyleri yeri geldiği zaman üzerine düşen sorumluluğu çalışarak yerine getirirler:

“Eski gücümü bulsam ben de çalışırım.

-Anneciğim sen çalıştın yeterince. Şimdi sıra bende. Yaptığım iş fazla para bırakmıyor; ama çaresine bakacağım elbette.” (Canat, 2011:67).

Romanın başka bir bölümünde yazar, iyilik, doğruluk, güzellik ve çalışkanlık değerlerini beraber işlemiştir:

“Dışarıdaki dünya temiz kalbine çok uzak anne. Ben o dünyaya şahit oldukça halimize şükrediyorum. Ve iyilik, güzellik, doğruluk için yılmadan çalışmak gerektiğine inanıyorum.” (Canat, 2011: 68).

İşini seve seve yapan insan mutludur. Yazar, çalışkan insanın işini sevdiğini ve bundan dolayı da mutlu olduğunu şöyle belirtmektedir:

-Asla. Dünyadan el etek çekmek değil, daha çok çalışmak, daha çok araştırmak vazifemiz. (Canat, 2011: 74).

Yasemen

Yazar romanda olumlu ve olumsuz durumları kullanarak olumlu değerleri ön plana çıkarmaya çalışır.

“Bırak ben çalışayım, diyorum bırakmıyorsun. Evimin geçimini düşündüğün yok. Nedir benim çektiğim söylesene.” (Canat, 2011: 9).

İşini seve seve yapan insan mutlu olur düşüncesini yazar romanda yer yer vurgulamaktadır:

“Namazdan sonra eve geçen kalabalık bir cemaate hizmet etti. Kendisinden daha genç olanların ısrarına rağmen oturmadı. Bu insanlara hizmet etmekten zevk alıyordu.” (Canat, 2011: 57).

Çalışmayı seviyorum diyordu. Oturmak işkence olur bana.”(Canat, 2011:114).

Eserde romanın başkahramanı Yasemen'den hareketle çalışmanın önemli bir yere sahip olduğu ve çalışmanın insan mutluluğunu artırdığı tespit edilmiştir.

“Yasemin okulu birincilikle bitirmişti. Neriman Hanım mutlu günlerinden birini yaşıyordu.” (Canat, 2011: 65).

Eserde yazar, çalışmanın hayatta çok önemli bir yere sahip olduğu, çalışmakla insanların mutluluğu yakalayacakları, her zaman daha iyisi ve güzeli için çalışmak gerektiği, herkesin yetenekleri doğrultusunda çalışması gerektiği, çalışmanın hazine olduğu, çalışan insanların her şeyi hak ettiği, çalışkan kişilerin toplumda sevildiği, çalışarak kimseye muhtaç olmadan yaşanması gerektiği, her işin üstesinden çalışarak gelinebileceğini belirtiyor.

Yazar, romanda çalışkanlık değerini kahramanlarının davranışlarından hareketle vermeye çalışmaktadır.

3.6.6. Dayanışma Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Dayanışma değeri ile ilgili, eserlerde incelenip elde edilen bulgu ve yorumlar şunlardır:

Gül Yarası

Romanın bazı bölümlerinde yazar, dayanışma değerini destekleyici ifadelere yer vermiştir:

“Annesinin cenazesine yetişememiş, olanları ziyarete gelen komşularından öğrenmişti. Komşularından başka Mustafa Bey’le birlikte liseden öğretmenleri olan Hüseyin ve Cemil Beyler, Osman ve Ali, anneleri Pınar Hanım, Zehra ve okula onlarca arkadaşı ziyaret etmişlerdi. İşyerinde Ayşe’de olayı duyunca hastaneye gelmişti. Fatma’nın elini sıkıca kavramış, onu teselli eden sözlerle yanından ayrılmamıştı. Böyle zor günlerde bir dostun yakınlığının tesellisi ne kadar güçlüydü.” (Canat, 2011: 74).

Yaralı Serçe

Romanda dayanışma ve fedakârlık değeri ön plandadır. Romanın başkahramanı savaşı kazanmak için arkadaşlarıyla dayanışma içerisindedir.

“Bu taşı çekmek zor olacak dedi Reis.

İki mücahit sürünerek kamyonun yanına gittiler. Taşı güçlükle çektiler. Tekerin arkasından ve hemen yerlerine döndüler.”(Canat, 2011: 18).

“Savaş anında yanı başımızda, biraz önce ekmeğimizi, suyunuzu paylaştığımız, konuşup dertleştiğiniz insan vurulup kanlar içinde yere uzanınca, karşınızdaki düşmana hincınız tazelenir.” (Canat, 2011: 33).

Eserde bir hedef uğruna ortak bir değerle birleşme ön plandadır. Çünkü birlikten doğacak kuvvet milletin kaderini değiştirecektir.

“Obek kuşatılmıştı beraberce.

Bir yandan yoğun hava saldırısı, diğer yandan şehri kuşatan zırhlı birlikler bir kâbus gibi çöktü üzerimize.

Yatağımın baş ucunda asılı duran silahımı aldım. Yaşlı kadımla vedalaşıp yola çıktım. Doğruca, şehre ilk girdiğimiz yerde bizi çeviren mücahitlerin bulunduğu yol ağzına vardım. Niyetim onlara katılmaktı.” (Canat, 2011: 71).

Yiğit Mustafa

Yazar eserde dayanışma değeri ile iş bölümü yaparak zor zamanlarda birlikte hareket etme dayanışma ile verimli sonuçlar elde etme, üzüntüleri paylaşma, maddi ve manevî anlamda zorda olan kişiye yardım etmek için birlikte olma, birlik olunca güçlü olunacağını farkına varma düşüncelerini vurgulamaktadır.

“Beni yanlış anladın anneciğim. Kira vermemiz gerektiğini söyledim. Seninle birlikte olup, her gün un çorbası yemeye razıyım.” (Canat, 2011: 67).

Bir Küçük Osmanlık Vardı

Yazar zor zamanlarda beraber hareket etmenin önemini Fatma Hanım'ın komisere itiraz etmesiyle işler:

“Fatma Hanım itiraz etti:

-Komiser Mahmut Bey'e bildirelim. Hiç değilse bize bir fikir verir. Kendi başımıza bu felakete göğüs geremeyiz.” (Canat, 2011: 15).

Maddi ve manevî anlamda zor da olan bir kişiye yardım etme insani açıdan önemli değerdir:

“Renginin sararıp, dermanının kesilmesine; midesinin bulanmasına ve şiddetli baş ağrılarına rağmen yine de yemeğe iştah duymuyordu. Yukarıdan Fatma Hanım'ın huçukları duyuluyordu. Ayşe Kadın ise onu teselli etmeye çalışıyordu.” (Canat, 2011: 26).

Herhangi bir felakette karşılaşıldığı zaman aile bireylerinin ve dostlarının birbirinin yanında olması kadar önemli bir şey yoktur. Yazar bunu şöyle dile getirir:

“Komiser Mahmut Bey telefonla aile doktorunu ve yakın akrabalarını durumdan haberdar etmişti. Gece yarısı köşkün salonu dostlarıyla dolmuş, bu faciayı öğrenen herkes, ailenin acısını paylaşmak için gayret sarf ediyordu.” (Canat, 2011: 38).

“Herkes işini gücünü yüzüstü bırakıp günlerce burada kalmıştı. Bu yaralı aileyi dertleriyle baş başa bırakmak doğru değildi. Ama nasıl olsa gideceklerdi. Yani Hacı Ömer Efendi herkese ön ayak olup Abdullahı Bey’den ve kızından izin istedi. Dualar ve temennilerle ayrılıp gittiler.” (Canat, 2011: 51).

Kırımlı Murat Destanı

Zor zamanlarda kuru ekmeği paylaşma çok değerlidir. Yazar eserinde bu düşünceyi sık sık dile getirir:

Eserde zor zamanlarda beraber hareket etmenin dayanışmayı arttırdığını şöyle anlatır:

“Murat yine öfkeyle dolmuştu:

-Zaten moralim bozuk Kerim amca.

-Senin kamın da açtır.

-Biraz ekmek bulabildim. Kuru ama ıslatır yeriz Mehmet’le.

-Dur sana biraz kayısı kurusu vereyim. Hoşaf yaparsın evde.

-Allah razı olsun.

-Bu şurubu tok karna içmeli.” (Canat, 2011: 17).

Romanda yine fedakârlık, yardım etme ve dayanışma değerleri iç içe anlatılmıştır:

“Durumu çok kötü Mehmet... Ona ancak sen yardım edebilirsin. Vücudu lime lime olmuş. Görsen tanıyamazsın. Mehmet öfkeyle duvarları yumrukluyordu.

-Söyleyin doktor. Ben ne yapabilirim? Ağabeyimi o durumdan kurtarmak için canımı vermeye hazırım.

-Lütfen sakin ol Mehmet. Önce iyi düşünelim.” (Canat, 2011: 37).

3.6.7. Dinî Değerler ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Dinî değerlerle ilgili, eserlerde incelenip elde edilen bulgu ve yorumlar şunlardır:

Yasemen

Romanda yazarın önemle üzerinde durduğu bir konu dini değerlere verilen önemdir.

“Kumarı onun çirkinliğini, kumardaki kazancın haksızlığını, helal olmadığını bilerek bırakacaksın. Önce Allah’tan utanacak ve sakıncı olacaksın.” (Canat, 2011: 16).
Yazar kahramanlar aracılığıyla dini açıdan iyi huylu olmanın, tövbe etmenin ve namaz kılmanın önemini vurgular:

“Menfaat içi, bir sorunu ortadan kaldırmak için değil, önce yaptıklarından dolayı hesaba çekileceğini düşünerek, vicdanıyla karar verecek kumarı bırakacaksın. Ömer, senin ilk işin tövbe olması. Hemen namaza başlamalısın.” (Canat, 2011: 16).

Allah için yaşadığımızı ve ona dönüştüğümüzü unutmamalıyız. Gelen kalmaz ve bu dünyadan bizimle ancak iyiliklerimiz, doğruluğumuz, güzel amellerimiz gelir. (Canat, 2011: 20).

“Allah için terk etmelisin dediğini duyar gibi oldu. Allah için kumar oynamayacağım.” (Canat, 2011: 19).

İslam dini için kesinlikle yapılması gereken görevler yanında, dua ile bu görevleri taahhüt etmek de bir o kadar önemlidir:

“Ali Hoca heybetini bir kat arttıran kürsüye oturmuş, küçük mescidi dolduran cemaatle sohbet ediyordu. Dua ettiğinizde Allah dualarınızı işitir. Siz, Allah’a bir

adım yaklaşırsınız. Allah da size on adım yaklaşır. Allah, iman edenlerin yardımcısıdır.” (Canat, 2011: 19).

Eserde İslam dininin önemi üzerinde durulmuştur:

“İslam, güzel ahlak dinidir.” (Canat, 2011: 19).

Eserde İslam dininin yapı taşları olan ezan, cami gibi unsurlar üzerinde sık sık durulmuştur:

“Bir sokak aşağıdaki çaminin şadırvanında abdest alıp camiye girdi.” (Canat, 2011: 21).

“Sabah erkenden kalkıyor, namazı camide kılıyor, kendi kendine kahvaltı hazırlıyor ve yola çıkıyordu.” (Canat, 2011: 26).

“Kıyameti koparırsan, senden kaçıp günahlarıma sığınmam. Çünkü Allah korkusunu tanıdım. Bu korkuyu sen de bilsen el kadar çocuğa işkence etmezdim.” (Canat, 2011: 28).

“Ömer, bu sakın havayı bozmamak için daha fazla konuşmadı. Yasemen’i divana yatırıp camiye gitti. Tam çıkacağı sırada:

-Siz içeri yatın, dedi. Ben divanda yatarım.

Namazı huzurla kıılıp eve döndü. Fatma yine inadından dönmemiş, Yasemen’le divana uzanmıştı.” (Canat, 2011: 29).

İslam dini için önemli olan unsurlar eserde sık sık geçmektedir. Bunlardan biri de Kur’an_ı Kerim’dir:

“Ömer’in de duyacağı şekilde Kuran-ı Kerim okumaya başladı. Ömer gözyaşlarını silmiş ve okunan Kuran’ı dinlemeye başladı.” (Canat, 2011: 57).

Eserde duanın önemi ve Allah'ın insanları bağışlaması romanın bütün bölümlerine yayılmıştır.

“Fatma, ellerini açtı. Seslice dua etmeye başladı. Yine gözyaşları sicim gibi akıyordu. (Canat, 2011: 98).

“Ya Rabbi! Ömer’i gönder. Beni affet Allah’ım. Sen büyüktün Ya Rabbi.” (Canat, 2011: 70).

Kur’an-ı Kerim’i usûlüne uygun okumak için bir kursa gitmek gereklidir. Bir çocuğun dinî eğitimini aldığı yerlerden biri de Kur’an Kursudur.

“Çocuk, ilkokulunu bitirmiş. dedi verelim Kuran kursuna da dinini, imanını öğremsin.” (Canat, 2011: 91).

“Öğle vakti geldiğinde diğer kızlara bakarak abdest aldı. Ona yardım etmekle görevlendirilen kız namazı nasıl kılacağını uzun uzun anlattıysa da Yasemen pek kavrayamadı.” (Canat, 2011: 92).

“Yemekten sonra büyük kızlardan biri güzel sesiyle Kuran okudu. Hoca Hanımda kısa bir dua etti. Srayla ellerini yıkayıp dershaneye girdiler. Aliye Yasemen’e Kuran harflerini kısa zamanda öğretti.” (Canat, 2011: 92).

“Yasemen Kuran kursunu bitirmişti.” (Canat, 2011: 94).

Kişilerin zor durumda kaldıkları anda sığındıkları sadece Allah’tır. Allah’a açılan kapı da duadan geçer.

“Allah’ım! Bu çileyi sen verdin. Derman için sana yalvarıyorum. Şüphesiz sen sahip çıkmazsan ben kendime sahip çıkamam. Gözlerimin yaşımı sen silmezsen kimse silemez.” (Canat, 2011: 107).

Yiğit Mustafa

Eserde dini değerlere yeri geldikçe sık sık yer verilmiştir. Yazar dini değerlerimizi hayattaki olaylarla ve kahramanların davranışlarıyla okuyucuya aktarmıştır:

“Yanış anlamadınız efendim, dedi. Yapmamı istediğiniz şeyler dini hassasiyetlerimle zıtlıyor. Beni anlamazsınız umuyorum.” (Canat, 2011: 7).

“Mustafa abdest aldı, sabah namazının vakti geçmek üzereydi. Kendisine gösterilen odada namazını kılıp, yatağa uzandı.” (Canat, 2011: 21).

Yazar eserde Allah’ın emirlerinin insanları huzur ve mutluluğa ulaştıracağı, Allah’ın her zaman insanlara yakın olduğu gibi düşünceleri Murat’ın başından geçen olaylarla dile getirir:

“Genç subay ölkeyle dışarı çıktı. Onun uzaklaşan ayak seslerine Murat’ın yediği darbelerin sesleri karışıyor. İri yarı dört adam, ikişer ikişer nöbetleşerek Murat’a veriyordu. Murat dişlerini sıkıyor, bu şiddetli darbelerin acısına tahammül etmeye çalışıyor. Kalbi “Allah’ım bana sabır ver” diyerek atıyordu.

-Biraz ara verdim, dedi biri.

“Mehmet o gece uyku uyuyamadı. Önce, saatlerce ağladı. Sonra dua etti. Saatlerce Allah’a yalvardı. Sabah namazından sonra dışarı çıktı.” (Canat, 2011: 32-33).

“Hücrenin köşesine gelip, arkasına bağlı ellerini köşede kalan boşluğa getirdi.”Allah’ım, beni isyandan uzak tut. Şüküründen ayırma, seni unutanlardan etme” diye Allah’a yalvarmaya başladı.” (Canat, 2011: 123).

Romanın kahramanları aracılığıyla yeri geldikçe ezanın, namazın ve Kur'an-ı Kerim'in önemi anlatılmıştır:

“Mustafa, öğle ezanını duyunca, minarelerini gördüğü Merkez Camine yetişebilmek için acele etti. Bakırköy'ün merkezine çıkan ara bir caddede durdurdu dağıtım kamyonunu. Hiç vakit kaybetmeden caminin avlusundaki şadırvanda abdest aldı. Namazın ancak farzına yetişebilmişti.” (Canat, 2011: 36).

“-Bana Kuran okunmayı öğretir misin?

-Ne demek öğretir misin?

Mustafa'nın sevinçten gözleri dolmuştu. Sırrı'yı öylesine kucaklayıp alnından öpmek geldi içinden.” (Canat, 2011: 47).

“Cami yavaş yavaş dolmaya başlamıştı. Mustafa ile Sırrı namazı omuz omuza kılıp camiden çıktılar.” (Canat, 2011: 65).

“Osman Bey, namaz vaktinin geldiğini fark edince kalkıp abdest aldı. Huzursuz kıldı namazı; yeni öğrendiği ayetlerin bir kısmını hiç hatırlamadı.” (Canat, 2011: 141).

Bir Küçük Osmancık Vardı

Eserde İslam dininin yeryüzündeki önemi, Allahın emirlerinin insanları huzur ve mutluluğa ulaştıracağı, Allah'ın her zaman insanlara yakın olduğu, İslam dininin sevgi dostluk ve kardeşlik dini olduğu, insanların dini görevlerini yerine getirmelerinin insanlara sağlayacağı huzur, mutluluk, hakkın, hukukun önemi anlatılmaktadır.

“Bir Küçük Osmancık Vardı” isimli eserde Allah'ın insanlara çok yakın olduğu, Allah'ın her şeyin üzerinde bir güce sahip olduğunun önemi üzerinde durmuştur.

“Kapiya doğru bir iki adım attı, düşecek gibi oldu. Kendini toparlamaya çalıştı. “Allah’ım bana yardım et.” diye fısıldadı.” (Canat, 2011: 10).

“Yarabbi! Osman’ı sen verdin bize, dilersen ona tekrar kavuşturursun sevindirirsin. Dilersen zayıf yüreklerimizden bu acıyı hiç almazsın diye yakardı.” (Canat, 2011: 26).

Yazar, burada Allah’ın insanların her zaman yanında olduğu ve Allah rızasını kazanmanın önemine de değinmiştir.

“Bakışlarını karısından kaçırıyordu. Çünkü Fatma Hanım tekrar hıçkırık komasına girmişti. Kâh Allah’ım diyor, kâh yavrum diyor.” (Canat, 2011: 26).

“Allah’tan ümit kesilmez. Benim demek istediğim şu ki; oturup düşünelim; yapabilecek ne varsa onu yapalım.” (Canat, 2011: 39).

-Kim o?

-Bir yolcuym. Allah rızası için yardım istiyorum.

-Adamım evde yok sizi içeri alamam.

-Ne zaman gelir Bey’iniz? Soğuktan ve açlıktan perişan oldum.

-Kulübenin yanındaki ahıra gidin. Ahırın odaya bakan penceresinden ekmek veririm.

-Allah razı olsun.

-Siz Müslüman mısınız?

-Elhamdülillah. (Canat, 2011: 108).

Eserde yer yer duanın, abdestin ve namazın önemi üzerinde durulmuştur.

“Misafirlerini içeri aldı. Akşam namazının vakti çoktan girmişti, birlikte namaz kıldılar.” (Canat, 2011: 81).

“Akşam namazını kılarken ayakta güç duruyorlardı.” (Canat, 2011: 16).

“Namaza başlamasına vesile olduğu için Ayşe'nin annesi onu evine davet etmişti.” (Canat, 2011: 86).

Romanda Kuran'ın insanlara sağladığı huzur vurgulanmaktadır:

“Hacı Ömer Efendi, Abdullah Bey'in çalışma odasında, yanık bir sesle Kuran okuyordu. Herkes bu sesi yüreğindeki acıyı dindirmek için teselli gibi dinliyordu.” (Canat, 2011: 50).

Allah'tan ümit kesilmemesi gerektiği son derece önemlidir. Bu yüzden sabırlı olmak gerekir. Fatma Hanım Osmancığını kaybetmiş; ama Allah'tan hiçbir zaman ümidini kesmemiş ve Allah'a sürekli dua etmiştir.

“Fatma Hanım ümidini kesmeyecek. Osmancığım geri dönmesi için hep dua edecekti. “Allah'ım sevdiğinizin aşkına, sevdiğimi ver.” diyecekti.” (Canat, 2011: 51).

Yazar dini görevleri yerine getirmenin insanlara huzur, mutluluk ve saadet vereceğini etkili bir şekilde dile getirir:

Fatma Hanım oğlunu kaybetmiş ve acı çekmektedir. İçindeki bu acıya rağmen sürekli ibadet etmektedir ve Allah'a sığınmaktadır:

“Köşkte kaybolan yavrusundan hiç bahsetmez, konuyu açan olursa hemen değiştirirdi. Zaten sabahları erkenden kalkıp işinin başına gider, geç saatlere kadar çalışırdı. Oğlu aklına gelip, içini burak bir acı kapladığı zaman; kalkar abdest alır. İki rekât namaz kılardı. Yüreğinin sakinleştiğini ruhunun aydınlandığını hissedirdi.” (Canat, 2011: 62).

Eserde sürekli olarak ibadet etmenin önemi vurgulanmaktadır ve kahramanlar Allah'a dua ederek huzur bulmaktadır:

“Şerife Hanım dizlerinde uyuyan Hüseyin'in saçlarını şefkatle okşayıp, onu kucığına alarak yatağına yatırdı. Tekrar pencerenin önüne gelip yaşlı gözlerini yola dikti. Bir yandan da dua ediyordu:

-Allah'ım bizi sahihsiz koyma.” (Canat, 2011: 68).

“Abdullah Bey bir müddet düşündü. Olaya cevap bulamadı. Abdest alıp öğle namazını kıldı.” (Canat, 2011: 73).

Eserde hayır ve şerrin Allah'tan geldiğine dolayısıyla kadere iman etmenin önemine değinilmiştir.

Güngörmüş bir ihtiyar olan Gül Dede kadere isyan edip umutsuzluğa kapılmanın kötü bir şey olduğuna dem vurmaktadır.

“Gül Dede bu efsaneye benzer felaket hikâyesini defalarca dinlemişti. Güngörmüş ihtiyar, Abdullah Bey'e teselli verdi:

-Hayır ve şer Allah'tandır. Gülü de hoş, dikenini de... Allah'a inanan kaderine isyan etmez.” (Canat, 2011: 74).

Yazar duanın önemini yeri geldikçe vurgulamaktadır. Gül Dede adeta duasız yere ayak basmamaktadır:

“Gül Dede yolculuğa devam edemeyeceğini söyleyip kalmıştı. Onların peşinden bir kova su serpmiş, sonra da dua etmiştir.” (Canat, 2011: 80).

Allah'a şükür etmek, eserde sürekli vurgulanan değerlerdir.

“Bütün gözle bahçe kapısına çevrili bekliyorlardı. Abdullah Bey'in konuşurken dudakları titriyordu.

-Ne büyüksün Allah'ım dedi. Şükürler olsun.” (Canat, 2011: 123).

Yaralı Serçe

Yaralı Serçe, isimli eserde de, ne kadar kötü şartlar içinde olunursa olsun Allah'a dua etmek çok önemlidir:

“Ninnilerle sallanan bir beşik gibi sarsıla sarsıla giden arabanın içinde yatağında sırt üstü uzanmış, gözlerimi kapamış, Reis'ime tekrar kavuşmak içi dua ediyordum.” (Canat, 2011: 55).

Allah her zaman insanların yanında ve yakınındadır düşüncesini yazar eserde dile getirir:

“Heyecanlı dakikalar nihayet bitti. Kadın da yanımıza geldi. Silahları bıraktı. Gülümsemedi. Nurlu alındaki çizgiler derinleşti. Yeşil gözleri Mirza Ağaya dikildi. Sağ elini kalbine doğru götürdü. Yüz kaslarını gererek konuştu:

-Kızım Allah’a emanet olun.” (Canat, 2011: 60).

Yazar eserde dini unsurlara sık sık yer vermektedir. Bu unsurları her fırsatta dile getirmektedir:

“Elini kalbinden çekince beyaz parmaklarının kıpkırmızı kana bulandığını gördük. Yüzündeki tebessüm giderek arttı. Dudakları Kelime-i Şahadet heceledi ve soluğu durdu.” (Canat, 2011: 60).

Romanda din kardeşliğinin önemine de işaret edilir:

“Sık sık gittiğim Merkez Camisinin cemaatinde benim yaşında üç Obekli arkadaş bulmuştum. Bunlar, öğle namazından sonra inamdan Kuran dersleri alıyorlardı. Onların Kuran okuyuşlarını dinlerken dikkatlerini çekmiştim.” (Canat, 2011: 70).

Allah insanlara bir nefesten daha yakındır ve insanların her zaman yanındadır:

“Sesim çıksa da çıkmasa da beni duyacak olan Allah’a sığındım. Sabır diledim ondan. Yüreğimin çekmediği acıya, gücümün yetmediği çaresizliğe sabır.” (Canat, 2011: 78).

“Allah’tan ümit kesilmez derler. Bu söze bütün kalbimle inanmıştım.” (Canat, 2011: 78).

Yazar eserde, ezanın, abdestin, ibadetin, Kuran’ın ve namazın önemine yer yer vurgu yapmaktadır:

“İki zeytin tanesini andıran gözlerinde yılgınlığın, yorgunluğun emaresi yoktu. Heybetinden ve vakarından hiçbir şey kaybetmiyordu. Yalnız kibleye yönelip ibadet ederken mahzunlaştığını, ezikliğini görüyordum.” (Canat, 2011: 8).

“Reis ayağa kalktı. Mücahitlere doğru döndü:

-Biriniz ezan okuyun.” (Canat, 2011: 12).

“Odada yalnızdım. Diğer yataklar, hem boşalmış, hem de düzeltilmişti. Acele giyinip aşağı inmiştim. Salondan Yıldırım Reis’in gür sesini duyunca bütün korkum dağılıp gitmişti. Abdest alıp sabah namazını kaza ettim.” (Canat, 2011: 13).

“Mücahitler hep bir ağızdan tekbir getirmeye başlayınca heyecanımız doruk noktasına çıkmıştı.” (Canat, 2011: 15).

“Kuran dersi aldığım Merkez Cami imamı ve arkadaşlarım da yeni elbiseler getirdiler.” (Canat, 2011: 83).

Eserde tabiatın bütün unsurlarının Allah’ın hakimiyeti altında olduğu ve tabiatın Allah’a ibadet ettiği belirtilmektedir:

“Allah’ı zikrediyor ağaçlar.

-Ağaçlar Allah’ı zikreder mi?

-Bildüğümüz ve bilmediğimiz bütün varlıklar zikreder.

-Şu ırmak da mı?

-Yaratılan her şey kendi dilinde, her an “Allah” der.” (Canat, 2011: 118).

Yazar eserde peygamberimizin önemini belirtmek için Peygamberimiz’in sözlerine cümle arasında yer vermiştir:

“Peygamberimiz: “Harp hiledir.” buyurmuşlardır.” (Canat, 2011: 119).

“Sizi erzaksız bıraktık. Yolunuz uzun.

-Rızık veren Allah’tır.” (Canat, 2011: 141).

Nur Dağındaki Çocuk

Yazar, eserde İslam dininin yeryüzündeki önemini belirtmek için Yıldırım Reis’in şu davranışlarına yer verir:

“Kampın reisi; iri yapılı, uzun boylu ve siyah sakallı biriydi. Üzerinde rütbeleri sökülmüş bir yüzbaşı elbisesi vardı. Yaşı kırk civarındaydı. Oldukça cesur ve becerikliydi. Her Afganlı gibi o da dinine ve vatanına bağlıydı. Düşman

karşısında heybetli bir aslan kesilen reis, namaz kılariken ve Kuran okurken sanki ezilir ve küçülürdü.” (Canat, 2011: 8).

“Mücahitler hazırlıklarını tamamlayıp mağaradan ayrıldılar. İhtiyar “Yaralı Serçe” dediği çocuğun başucuna oturdu. Yanık ve titrek sesiyle Kuran okumaya başladı.” (Canat, 2011: 10).

“Reis, onlardan ayrılıp camiye girdi. Biraz sonrada minareden gür sesiyle ezan okumaya başladı. Sesinde umut vardı. Evlerine sinen köylüleri kurtuluşa çağırıyordu. Reisin beklediği olmuştu. Ezan sesini duyan köylüler kapılarını açmışlar, ellerinde fenerlerle tek tek camiye gelmeye başlamışlardı.” (Canat, 2011: 17).

Eserde namaz kılmanın dua etmenin önemi üzerinde durulmuştur:

“Yeni gelenlerle birlikte dört kadın, adanın bir köşesinde oturup, koyu bir sohbete dalmışlardı. Hocam namaz vaktinin geldiğini söyledi. Cemaatle namaz kılıp dua ettik.” (Canat, 2011: 51).

Gül Yarası

Yazar, eserde yer yer Kuran’ın, caminin, namazın önemini anlatmaktadır.

“İçli bir sesin okuduğu Kuran’ı dinliyordu.” (Canat, 2011: 10).

“Kuran okuyan sesin sahibini görebilmek için başını çevirdi.” (Canat, 2011: 10).

“Karlara üzerinde ikindi namazını kılıp yola devam ettiler.” (Canat, 2011: 15).

“Akşam namazını kılariken ayakta güç duruyorlardı.” (Canat, 2011: 16).

“Yatsı namazını camide kılalım dedi. sonra ihtiyar köylüye döndü. Tek bir sözle:

“Fatma sıkılarak oturdu sofraya. Osman’ın besmele çektiğini görünce, durakladı.

-Her işe besmeleyle başlamak lazım.

-Bismillahirrahmanirrahim, dedi Fatma. Bu kelimeyi çok duymuştu. Din bilgisi derslerinde manasını da öğrenmişti; ama hatırlamıyordu.” (Canat, 2011: 42).

Yazar eserde, Allah’ın emirlerinin insanları huzur ve mutluluğa ulaştıracağından şu şekilde bahseder:

“İzinle Fatma... Anne biraz Fatma’yla ilgilen ben namazımı kılayım.

-Kıl yavrum.” (Canat, 2011: 43).

“Pınar Hanım, Osman namazını kılanaya kadar Fatma’yla tatlı bir sohbete daldı.

-Çok güzel bir aileniz var. Anladığı kadarıyla mutluluk inançlarınızdan kaynaklanıyor.” (Canat, 2011: 44).

“Ben dinimi öğrenmek istiyorum. Bana yardımcı olun. Bana Allah’ı anlatın, peygamberimizi anlatın. Kuran’ı öğretin bana.” (Canat, 2011: 45).

“Namaz için hazırlık yaptılar. Cemaat yavaş yavaş toplandı. Cemaat minberde farklı birini görünce sessizleşti.” (Canat, 2011: 77).

“İslam’ın insanlık için tek kurtuluş, peygamberimizin insanlık için ne büyük rahmet olduğunu bahsetti Saffet Hoca.” (Canat, 2011: 77).

Eserde İslam dininin yeryüzündeki önemi, Kuran’ın önemi, peygamberin önemi, din kardeşliğinin önemi üzerinde durulmaktadır.

“Ey kardeşlerim, İslâmı iyi bilelim, doğru tanıyalım. Kulaktan dolma bilgilerle, eskilere ait geleneklerle İslâm’ın doğrularını örtmeyelim. Kitabımız Kuran-ı Kerim bize yol gösteriyor. Onu okuyup hayatımızı düzeltmemiz lazım. Onu okuyup hayatımızı düzene sokmamız lazım. İslâm, Kuran-ı Kerim’de ve peygamberimizin sünnetindedir. Duyduklarımızla yetinmeyelim, araştıralım, öğrenelim. İslâm’a atılan iftiraları cevaplayacak, Müslümanları karalayan kampanyaları geçersiz kılacak, ümmetin gücünü kıran yalanları ortaya çıkaracak

bilgimiz ve imanımız olsun. Dünyanın bütün coğrafyalarındaki Müslümanları sevmeliyiz. Allah, insanlarla aramızdaki en güçlü bağıdır. Nerde olursa olsun kardeşlerimizin deri bizim derdimizdir.” (Canat, 2011: 78).

Namazın, duanın ve imanın insan hayatında ne kadar önemli olduğu eserde dile getirilmektedir:

“Namazlarımız bizi koruyan zırhımızdır. Namazımız bizim miracımızdır. Namazlarımıza dikkat edelim. Dua ve namaz ile Allah’tan yardım dileyelim. Bildiğimiz doğruları, sahip olduğumuz güzellikleri başkalarıyla paylaşalım. Ahir zaman nesil olduğumuzu unutmayalım ve hem kendi imanımızı kurtarmak hem de başka insanların iman etmesine vesile olmak için çalışalım.” (Canat, 2011: 78).

“Selam size! yoluna devam et. “Bir zaman gelecek ki imanı muhafaza etmek avuç içinde ateş tutmak kadar zor olacak.” İkazını hatırlayalım. Ve Allah’ın ipini bırakmayalım, inşallah.” (Canat, 2011: 82).

“Rızkı veren Allah’tır. Bir kapı kapanırsa Mevlam başka kapı açar elbet...” (Canat, 2011: 84).

Yazar eserde Pınar Hanım vasıtasıyla İslam dinine inanmayan birine bu dini öğrenmeye çalışmasını hatta abdest alıp namaz kılmasını şöyle anlatır:

“Dinini öğrenmek istemen çok sevindirici...”

Rica etmene gerek yok. Bildiklerimizi sana öğretmek Allah’ın emri ve peygamberimizin sünnetidir.” (Canat, 2011: 45).

Allah’ın yeryüzündeki önemi insanların bu dünyaya geliş amaçlarını yazar romanında dile getirir:

“Aklın Allaha inanmaktan, kalbin Allah’a bağlanmaktan, Allah’ı tanımaktan başka çaresi var mı?” (Canat, 2011: 47).

“Abdest almaya karar vermişti. Pınar Hanım ona abdest almayı öğretmişti. Onun tekrar tekrar tarif ettiği ve tekrar tekrar abdest alarak gösterdiği şekilde aldı abdestini. Daha önce hazırladığı temiz bir bezi seccade gibi serip kibleye doğru

oturdu. Allah'a yakınlaşmak, o büyük kapıdan bir şeyler istemek, özür dilemek, teşekkür etmek, kısaca duyduğu heyecanı dile getirmek istiyordu." (Canat, 2011: 47).

"Oysa insan, dünyaya ne yüce amaçla geldiğini unutmamalı." (Canat, 2011: 66).

Bir Avuç Ateş

Bu eserin değişik yerlerinde namazın önemi anlatılmaktadır:

"Komşu inat etme. Birbirimize kolaylık sağlayacağız ki Hak Teâlâ'da bize kolaylık göstersiz." (Canat, 2011: 20).

"Yahu, hemen nutuk çekmeye başlama. Elhamdülillah biz de müslümanız, biz de Allah'tan korkuyoruz. Elhamdülillah, diye ekledi Memiş Efendi." (Canat, 2011: 21).

Yazar, eserde dini inançlarımız arasında yer alan tövbeyi şöyle işlemektedir:

"Önce tövbe et, kendini bu hayattan kurtar. Her şeye yeniden başla. Hepimizin işi Allah'a aittir." (Canat, 2011: 27).

Romanda kahramanlar aracılığıyla duaya sık sık yer verilir.

"Başını toprağa koyup kendini bıraktı. Dua etmeye başladı. Allah'ım diyordu içinden: "Sana layık bir kul değilim. Başıma gelenlerin sebebini benden daha iyi biliyorsun. Beni bu durumdan kurtar ya Rabbi." (Canat, 2011: 33).

Eserde namaz ve namaza ait terim ve kavramlardan çoklukla bahsedilmektedir.

"Mehmet sabah namazına kalkınca babasının odasının kapalı olduğunu fark etti. Akşam çok geç gelmiş, kapıyı anahtar ile açmış, yorgun olduğu için hemen yatağa gitmişti. Şimdi ise babasının odasından hiç ses gelmiyordu. Belki benden önce camiye gitmiştir ümidiyle aceleyle abdest alıp camiye koştu. Namazı endişeli

kıldı. Bir saf doldurmayan cemaatin arasında babası yoktu. Tespih duasını beklemeden çıktı.” (Canat, 2011: 35).

“Hiç anne! Senin iyi olup eve döneceğin günleri düşündüm. Allah o günleri gösterir inşallah.” (Canat, 2011: 40).

Eserin değişik yerlerinde abdest, namaz ve cami kavramları tekrar edilerek bu kavramların önemi üzerinde durulmuştur:

“Mehmet gülümseyerek yerinden kalktı. Hiçbir şey söylemeden dışarı çıktı. Doğru camiye gitti. Şadırvanda buz gibi su ile abdest aldı. Camiye girip sabah namazını kıldı. Camiden ilk çıkan Mehmet oldu. Etrafına dikkat ederek evin yolunu tuttu. Babasını mahalle mescidinden çıkarken gördü. Adımları sıklaştırarak ona yetişti. Selâmünaleyküm ve aleyküm selâm.” (Canat, 2011: 72).

“Galiba Rabbime kavuşuyorum Abdullah. Çocuklara mukayyet ol. Sakın çok ağlamayın. Kendinizi paralamayın. Rabbim bizi cennetinde buluşturur inşallah.” (Canat, 2011: 93).

Kırımlı Murat Destanı

Yazar eserde Allah’a olan inancı, iman ve namazın önemini şöyle işlemiştir:

“Molla Kasım, aynı kararlılıkla sokağa çıktı. Kapısı mühürlenmiş olan küçük mescidin minaresine çıktı. Ezan okumaya başladı.” (Canat, 2011: 5).

“Yanlış düşünüyorsun. Belki bu kızıl eller kollarımızı bağlar, ayaklarımızı zincire vurur, bizi anadan, babadan, vatandan ayırıp özlemini çektirebilirler; ama kalbimizde sakladığımız Allah’a olan imanımızı yok edemez. O iman ki kaybettiğimiz her şeyi tekrar alabilecek güçte.” (Canat, 2011: 13).

Eserde aynı zamanda dini değerlerle özgürlük değeri bir arada ele alınmıştır:

“Osmanlı rahat bir nefes alırsa, Rusya’daki Müslümanlar tekrar ayaklanırdı. Ve iyi biliyorlardı ki, bu millet bir defa şahlanırsa Rusya’yı kızıl emelleriyle birlikte

tarihe gömerdi. Bu millet esaret kabul etmez bir iradeye, ölümden korkmaz bir inanca sahipti.” (Canat, 2011: 14).

Yazar eserde, insanların zorda kaldıkları zaman başvurdukları veya sığındıkları yer, din kardeşliğinin önemi, duanın, namazın, abdestin, ezanın önemi üzerinde durmuştur. İslam dininin yeryüzündeki önemi, Allahın emirlerinin insanları huzur ve mutluluğa ulaştıracağı, Allah'ın her zaman insanlara yakın olduğu, İslam dininin sevgi dostluk ve kardeşlik dini olduğu, insanların dini görevlerini yerine getirmelerinin insanlara sağlayacağı huzur, mutluluk, hakkın, hukukun önemi düşüncelerini kahramanları aracılığıyla işlemiştir.

Namaz kılmayı bazı temel ihtiyaçlardan üstün tutma düşüncesi romanda bulunmaktadır. Eserde kahraman açlıktan ölse bile ilk önce namaz kılmayı düşünmektedir:

“Eski bakır ibrikten abdest alan Murat kıbleye döndü. Öfke ile çarpan yüreğini ve açlıktan isyan eden midasını susturmaya çalışarak namaza durdu. Namazını kıldı. Dizlerinin titrediğini, midasının burkulduğunu hissetti. Çaresizliğini huzura vardığı Allah'a takdim etmeye çalıştı. Secdeleri dakikalarca sürüyor, gözyaşları dinmiyordu.” (Canat, 2011: 16).

Dua İslami görevlerin yerine getirilmesinde en önemli sac ayaklarından biridir:

“Eller semaya açıldı. Boyuntar büküldü. Kalpler Allah'a bağlandı. Dudaklar kıpır kıpır ürperdi. Herkes birbirini sevgiyle kucakladı. “Hakkımı helal et.” “Helal olsun.” Sen de helal et. Helal olsun. Bu sözler dilden dile dolaştı.” (Canat, 2011: 71).

Yazar, eserlerinde dini değerlere çok yer vermiştir. Eserlerine hayattan olaylarla ve kahramanların davranışlarıyla dağıtmıştır.

3.6.8. Duyarlılık Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Duyarlılık değeri ile ilgili, eserlerde incelenip elde edilen bulgu ve yorumlar şunlardır:

Kırmılı Murat Destanı

Yazar kadirşinas biri olan Murat'taki dini duyarlılığı şu şekilde dile getirir:

“O gün yüzlerce insan tutuklandı. Karasupazar'ın en heyecanlı ve en cesur delikanlısı Murat, Molla Kasım'ın cesedini minarenden indirip geri çekilmeye başlayan haika var gücüyle bağırды:

-Müslümanlar! Ne çabuk yenildiniz korkuya. Bu cesaret Molla Kasım'ın değil. Hepimizin sonu... Kaybetmekten korktuklarımız, kaybettiklerimizden daha mı kıymetli?

Bütün silahlar Murat'a çevrildi. Parmaklar tetikte, bir emir, küçük bir işaret bekliyordu. Albay Malinkof'un sesi duyuldu:

-Durun! Ateş etmeyin.” (Canat, 2011:7).

Eserde Mehmet'e yardım ederek duyarlı bir davranış gösteren doktorun hanımını şöyle anlatır:

“Mehmet tam çıkarken doktorun karısıyla burun buruna geldi. Kulaklarına kadar kızardı. Kadın güldü onun bu utangaç haline.

-Senin karnın açtır. Şu çorbayı götür evde pişirsin. Her şey hazır içine su ilave edip pişireceksin.

-Teşekkür ederim.

Mehmet hızla çıktı doktorun evinden. Aynı hızla koşarak eve geldi. Kadının verdiği çorbayı hemen pişirmeye koyuldu. Murat sakın bir uykuya daldı. Yüzündeki şiş ve morluklar güneş ışığında daha iyi görünüyordu. Mehmet sessizce onu seyretti. 46 numaralı odaya giden doktor, Murat'ın gözlerini açık görünce sevinç ifadesini gizleyemedi.

-Nihayet kendine gelebildin. Seni yüzde yüz bir ölümden kurtardık.

-Allah, dedi Murat.

-Kendini yorma bize lâzımsın.

Murat boş gözlerle baktı doktora.

-Ayağa kalkıp yürümeyi dene.

Murat ayağa kalktı. Sendeledi; ama düşmedi. Dizlerinde dermansızlık hissetti. Zor adım atıyordu.

-Şimdi kolumdan tutun da şu masaya kadar gidelim. Otur şu sandalyeye. Kendini nasıl hissediyorsun.

-İyi...

-Ben sana hafif bir yemek göndereyim.” (Canat, 2011: 124).

Yiğit Mustafa

Yazar eserde, Mustafa'nın başından geçen olaylarla beraber duyarlılık değerini aşağıdaki şekilde işlemektedir:

“Mustafa, baba-oğul arasında meydana gelecek özel atmosferde, varlığını onları rahatsız edebileceğini düşündü.” (Canat, 2011: 9).

Haksızlığa dayanamayan ve duyarlı bir kişi olan Kemal haksızlık konusunda babasına bile karşı gelmektedir:

“Nasıl bu kadar zalim olabiliyorsun baba?

-Bir kelime daha konuşursan ağzımdan yemin çıkacak.” (Canat, 2011: 25).

Yazar duyarlılık değerini, insanları yalnız bırakmama, insanların yerlerine kendini koyma olarak eserinde işlemiştir:

“Seni pazarlamaya tek göndermenin tehlikeli olabileceğini söylemek, çünkü olaydan sonra yerinde bir davranış olur zannedersen.” (Canat, 2011: 42).

Bir Avuç Ateş

Yazar eserde Mustafa Bey'in davranışlarıyla ve hareketleriyle insanların zarar görmelerini engelleme, ihtiyaç sahiplerine yardım etme ve başkalarının hayatlarını kurtarmak gibi düşünceleri işlemektedir.

“Abdullah'm gözlerinin önüne maaş cetveli geldi. Yirmi bini daha önce hiçbir arada görmemişti. Sigorta Hastanesi'nde yatan eşini düşündü. Doktor kanser teşhisi koymuştu; ama ameliyat etmiyorlardı. Önce film için sıra beklemişti. Özel bir hastaneye yatsa belki kurtulurdu.” (Canat, 2011: 38).

“Mustafa Bey gerekli bilgileri verdikten sonra Abdullah için bir şeyler yapmanın verdiği huzurla karakoldan çıktı.” (Canat, 2011: 38).

Gül Yarası

Yazar eserde insanları üzecek söz ve davranışlardan sakınma ve insanların yerine kendini koyma düşüncelerini iletme için kahramanların diyaloglarından yararlanmıştı. Bu düşünceler de duyarlı olmanın ifade edilme yollarından biridir.

“Bakın çocuklar, bu olaya ben kızmadım. Siz de kızmayın. Eğer bu arkadaşlar, televizyon muhabirlerine benim anlattıklarımı değiştirmeden anlatabilirlerse bundan büyük memnunluk duyarım. Ben başkalarının duymasını istemediğim sözleri niçin sizlere söyleyeyim? Size söylediklerim, anlattıklarım, benim yürekten inandığım şeyler.” (Canat, 2011: 8).

Bir öğretmen olarak Mustafa Bey içinde bulunduğu renkli dünyanın cazibesine kapılarak yanlış bir iş yapmasını engellemek için öğrencisi olan Fatma’yı büyük bir duyarlılık göstererek uyarmaktadır. Bir öğretmenin en önemli görevlerinden biri de öğrencisinin doğru işler yapmasını sağlamaktır.

Yazar, duyarlılık değerinin farklı bir boyutunu şöyle işlemektedir:

“Mustafa Bey, Fatma’nın kaçırılmayacak fırsat olarak gördüğü teklifin sakıncalı yönlerini uzun uzun izah etti. Şöhretin, paranın ve gireceği çevrenin ona nasıl bir dünya hazırlayacağını ve doğru olduğuna inandığı şeyi yapmasını söyledi. Sakın ola vicdanının sesini bastırma. Fatma, dalgın ve kaygılı bakışlarla dinledi. Ona hak veriyor; ama davet edildiği dünyanın da cazibesini reddedemiyordu.” (Canat, 2011: 17).

Eserde insanın yeryüzünde kıymetli şerefli bir varlık olduğu, haysiyeti ve şerefi için yaşadığı vurgulanmaktadır.

“Biz dünyada başıboş gezinen böceklerle benzetmeyelim kendimizi. İnsan kıymetli ve şerefli bir varlıktır. Şerefini koruyarak yaşamak zorundadır. Hataya düşebiliriz, günah işleyebiliriz; ama günah dolu bir hayatın projesini yapamayız.” (Canat, 2011: 31).

Yazar eserde Fatma'nın davranışlarından hareketle şu mesajları iletmeye çalışmaktadır: İnsanların zarar görmelerini engelleme, ihtiyaç sahiplerine, kimsesizlere ve yetimlere sahip çıkma, insanları üzecek söz ve davranışlardan sakınma, başkalarının hayatını kurtarmak ve korumak için kendi hayatını tehlikeye atabilme, haksızlıklara karşı sessiz kalmama, mücadele etme, insanların zor günlerinde yanında olma, insanların başına gelen felaketlerde insanları yalnız bırakmama, insanların yerine kendini koyma...

Etrafında gelişen olaylara duyarsız kalamama fikri Fatma'nın ağzından dile getirilir:

"Fatma, ilk defa annesine nefretle baktı. Uyuşturucu almasına göz yumacaktı demek. Bu nasıl bir dünyayı böyle. Kendini koruyacağıma dair özgüveni zayıfladı birden. Bu dünya bir uçurumda dönüyor, dönmüyor, sürekli düşüyor ve ben içinde olduğum sürece düşmediğimi söyleyemem. Artık dur demeliyim bu gidişe, çok geç olmadan geri dönmeliyim." (Canat, 2011: 38).

Bir Küçük Osmanecik Vardı

Eserde insanların zor günlerde yanında olmak gerektiği anlatılmaktadır. İnsanların zor günlerinde yanında olmak duyarlılık değerinin bir göstergesidir.

"Abdullah Bey'in yeğeni Zarife, Edebiyat Fakültesi'ni bitirmiş lise öğretmeni olmuştu. Fatma Hanım'ı sık sık ziyarete gelir, bu acılı kadını yalnız bırakmamaya gayret gösterirdi." (Canat, 2011: 63).

Eşinin bütün olumsuzluklarına rağmen Fatma Hanım'ın olumlu huylarının ve ahlakının eşinin olumsuzluklarının önüne nasıl geçtiğini yazar şu şekilde belirtmektedir:

"Senin suçun yok. Kocan olacak o adam, gerçekten hainmiş. O, bu eve bir daha ayak basamaz; ama senin için kapımız daima açıktır, dedi." (Canat, 2011: 52).

İnsanların kötü anlarında yanlarında olma, olaylara duyarsız kalmama gibi düşünceler eserde sık sık dile getirilir:

“Bahçivan Ahmet Efendi ve karısı Ayşe Kadın bütün ısrarlara rağmen, gece çekilip yatmamışlar, onları yalnız bırakmamışlardı. Ayşe Kadın da en az Fatma Hanım kadar ağlamıştı.” (Canat, 2011: 23).

“Ayakları ölüm korkusuna rağmen yürümek istemiyordu. Geri dönmek, Osman’ı bağına basmak çocuğu burada bırakmam diye haykırmak geliyordu içinden. Apo düşüncelerini anlamış gibi sırtından itti.” (Canat, 2011: 31).

Yazar eserde insanların zarar görmelerini engellemeyi, insanları üzecek söz ve davranışlardan sakınmayı ele alır. Şerife Hanım, insanların dedikodularından Hüseyin’i koruduğu için yaşadığı yeri terk etmeyi bile düşünür.

“Şerife Hanım telaşlandı. İstanbul’a gidip alacağı evi bizzat görmeye karar verdi. Hem Hüseyin’i oraya bırakır, dedikoduların onun kulağına girmesini engellemiş olurdu.” (Canat, 2011: 82).

Romanda insanların yerine kendini koyma düşüncesi roman kahramanları aracılığıyla belirtilir:

“Fatma Hanım, yine hıçkırık nöbetinin geleceğini anladığı için kendisini bahçeye attı. Uyuyan küçük Şükran’ı bu seslerle uyandırmak istemiyordu. Bütün çocuklar gibi o da annesini ağlarken görse ağlıyor, gülerken görse gülüyordu.” (Canat, 2011: 94).

Yine olaylara duyarsız kalmama fikri bu eserde de ön plandadır. Sorumluluk sahibi insanlar etraflarında gelişen olaylara duyarsız kalamazlar:

“Hüseyin bir an düşündü. Omuzlarını silkip umursanamak, bir zaman onun yattığı gibi dudak büküp geçmek istedi. Ama yapamadı. Hemen sorumluluk duygusu içini sarmıştı.” (Canat, 2011: 100).

“Hüseyin, kardeşim çok dalgınsın. Seni böyle görmek üzüyor bizi. Yeter artık. Hadi seni Emirgan’a götürüyüm, açılırsın dedi.” (Canat, 2011: 109).

Yaralı Serçe

Yazar romanda, yer alan kişilerin davranışlarıyla duyarlılık değerini işleyip okuyucuya mesajlar vermektedir.

“Çok derin uyuyordun. Üstelik terliydin. Uyandırmaya kıyamadık.” (Canat, 2011: 13).

Duyarlılık değerinin farklı bir boyutu olan ihtiyaç sahiplerine yardım etme şu şekilde anlatılmaktadır:

“Kadının hiçbir geliri yoktu. Komşuların verdikleriyle geçiniyordu. Bu durumu anlayınca:

-Size yük oluyorum dedim.” (Canat, 2011: 69).

Yasemen

İnsanların zarar görmelerini engelleme, ihtiyaç sahiplerine, kimsesizlere ve yetimlere sahip çıkma, insanları üzecek söz ve davranışlardan sakınma, başkalarının hayatını kurtarmak ve korumak için kendi hayatını tehlikeye atabilme, haksızlıklara karşı sessiz kalmama, mücadele etme, insanların zor günlerinde yanında olma, insanların başına gelen felaketlerde insanları yalnız bırakmama, insanların yerine kendini koyma, yazarın eserde duyarlılık değeriyle ilgili iletmek istediği mesajlardır.

“El kadar çocuğu aç bıraktığı için kendinden nefret ediyordu.” (Canat, 2011: 14).

3.6.9. Dürüstlük Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Dürüstlük değeri ile ilgili, eserlerde incelenip elde edilen bulgu ve yorumlar şunlardır:

Yasemen

Romanda yazarın sık olarak üzerinde durduğu bir değer türü de dürüstlük değeridir. Yazar bu değeri roman kahramanlarından hareketle aktarılmaktadır ve bu değer duyarlılık değeri ile iç içe verilmiştir:

“Senin hatırına dürüst olmadım. Mustafa Hoca okuldan alınıyor dedikleri zaman uykularım kaçmaya başladı. Bu suçluluk duygusunu hayatım boyunca

içimden atamam. Ama yetti artık. Elinden gelse okulu savaş alanına çevireceksin. Ben gidip Mustafa Bey'den özür dileyeceğim. Sebepsiz yere suçladığımız Fatma'dan da özür dileyeceğim.” (Canat, 2011: 19).

Yiğit Mustafa

Mustafa dürüst, duyarlı, sorumluluk sahibi bir karakterdir. Yazar Mustafa'dan hareketle dürüstlük değerinin önemini gözler önüne serer:

“Sahip olduğum ahlâka aykırı iş yapmış olurum. Bu da beni mutsuz eder.” (Canat, 2011: 7).

Yiğit Mustafa yaptığı işten hoşlanmasa bile işinin gerektirdiği görevleri yerine getiren bir kişidir.

“Hiç kuşkunuz olmasın, aldığım parayı hak etmek için elimden gelen gayreti göstereceğim. Yaptığım işi sevmesem bile bu gerçek değişmez.” (Canat, 2011: 8).

Dürüstlük kavramıyla vicdan kavramını yazar, eserde beraber işlemektedir:

“Güçlü ve doğruyu söyleyen bir ses, yıllarca acıyla dolmuş kalbini sızlatmaya yetmişti.

-Buradan kurtulmak ister misin?” (Canat, 2011: 108).

Yaralı Serçe

Yazar, romanda insanın doğru dürüst olması ve yalan söylememek gerektiğini ve dürüst olan insanın her zaman kazandığını aşağıda yer alan kişilerin diyaloglarından hareketle anlatmaktadır:

“Beşinci adamın bu olmadığına nasıl inanayım?

-Buraya beş yaralı gelmişti. Onun yarası yok.

Askerlerden biri yüzbaşının işaretleriyle Cafer'in vücudunu yokladı.

-Doğru söylüyor, bu adam yaralı değil.” (Canat, 2011: 36).

“Aferin küçük! Böyle ötersen senle anlaşacağız demek ki...

-Size yalan söylemem için bir sebep yok.” (Canat, 2011: 37).

“Heratlı Cafer soru dolu bakışlarını yüzüme dikmişti. Niçin onlara olup biteni yalansız anlatıyordum?” (Canat, 2011: 37).

“İfadeni doğru ver ve evine git. Çocuklarla uğraşacak vaktim yok.
-Doğru söyleyeceğim.” (Canat, 2011: 74).

Kırımlı Murat Destanı

Eserin kahramanı olan Murat’ın belirgin özellikleri arasında dürüstlük bulunmaktadır. Yazar Murat’ın bu karakter özelliğini sık sık vurgulamaktadır:

“Murat ve arkadaşları yanlarına Ayşe kadını da almışlar. Dağ tepesi dolaşmaya başlamışlar. Müslümanların yoğun olduğu köylerden yiyecek temin edip yollarına devam ediyorlardı.

İçinde hiç asker olmayan küçük bir köye geldiler. Sıcak bir yaz günüydü. Köylülerle hemen kaynaştılar. Küçük mescidin avlusunda toplanıp sohbet ettiler. Köyün imamı ısrarla soruyordu:

-Kimsiniz? Nereden gelip nereye gidiyorsunuz?

Murat çevresine dikkatle baktı. İhanet edebilecek kimse yoktu. Her şeyi açıkça anlatmaya karar verdi:

-Biz “Karasupazar Canavarları” diye anılanlarız.” (Canat, 2011: 76).

Yasemen

Dürüstlük değeriyle ilgili olarak eserde şunlar tespit edilmiştir:

Yalan söylememe, dürüst olan her zaman kazanır ve yalan söyleyen dürüst olmayan da cezasına katlanır düşünceleri işlenmektedir. Alın teri dökmeden kazanılan paranın iyi sonuçla doğurmayacağı vurgulanarak, dürüstlük değeri taçlandırılır:

“Fakat kumarda kazandığı paranın getireceği sıkıntının hayatını değiştireceğini biliyordu.” (Canat, 2011: 6).

Ömer, kendini bildiği için hocanın nasihatleri tutup tutmama konusunda dürüstlük gösterir:

“Hoca diye başladı söze. Açık konuşuyorum, bu güne kadar sizden hep kaçtım. Size hak veriyorum; ama nasihatlerinizi tutacak gücü bulamıyorum kendimde.” (Canat, 2011: 15).

“İnancımızda dürüst ve samimi olacağız.” (Canat, 2011: 19).

“Anadolu esnafına tanıtacak güvenilir bir adam arıyor. Bunlarda birisi sen olabilirsin.” (Canat, 2011: 24).

3.6.10. Estetik Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Estetik değeri ile ilgili, eserlerde incelenip elde edilen bulgu ve yorumlar şunlardır:

Kırımlı Murat Destanı

Yazar, kahramanın sesinin güzelliğindeki ahengi ve ezan okuyuşundaki etkileyiciliği kelimelere şöyle döker:

“Sesi öylesine derin ve içliydi ki, Kırım’ın şirin bir kasabası olan Karasupazar, ev ev taş taş titriyordu sanki.

“Eşhedü en lailahe illallah... Eşhedü la ilahe illallah...”

“Dalga dalga göklere yükselen bu mukaddes çağrı, eski günlerini hatırlanmış yorgun ihtiyarlar gibi hüznülenmişti. Karasupazar sokaklarını...” (Canat, 2011: 6).

İnsanoğlu estetik bir güzellik olarak güzel bir müzik sesi duyduğunda bu sese katılma eğilimindedir.

“Bu düşüncelerinden bir müzik sesi ile uyandı. Tarif edilen eski camiden geliyordu müzik sesi. Müziğin ritmine uyan kalabalık bir gurup el çırptıyordu anlaşılan.”

Yazar, estetik değerini doğanın görünümüyle berber şöyle işlemektedir:

“Zaman Karasupazar sokaklarında bir mart akşamının soğuk adımlarıyla yürüyor. İnsanlardan başka her şeyin mutlu olduğu bu şirin kasabada, küçük ve karlı tepelerin ortasından denizin maviliğine kadar alacakaranlık bir matem havası içinde uzanıyordu.”(Canat, 2011: 83).

Yiğit Mustafa

Yazar eserde kahramanların dış görünüşüyle ilgili olarak tasvirlerden yararlanmış ve örnekler vermiştir. İlk bakışta dış görünüşün önemli olduğunu belirtmiştir. Çünkü insanın jest ve mimikleri kendini ele verir:

“Mustafa iki adamı bakışlarıyla hem eziyor hem de inceliyordu: Gözlerini, kaşlarını, yüz ifadelerini, saç biçimlerini... Onları iyi tanıması gerekiyordu.” (Canat, 2011: 51).

Bir Avuç Ateş

Estetik açıdan güzeli övme bu eserde yer yer karşımıza çıkmaktadır:

“Bu adımı dahi bilmediği minicik yavru, başına gelenlerden habersiz uyuyor, hatta uykusunda sık sık gülümsüyordu. Pembe dudakları bir gül yaprağı kadar pürüzsüz ve tazeydi.” (Canat, 2011: 21).

Yazar kahramanların dış görünüşünü estetik güzellik açısından değerlendirmekte ve değerlendirirken de tasvirlerden, benzetmelerden yararlanmaktadır.

“Kamyon garajının tuvaletinde, elini yüzünü bir güzel yıkadı. Altın sarısı saçlarını taradı. Güzelliği, şirinliği bir kat daha ortaya çıkan çocuğu, hayranlıkla seyretti.” (Canat, 2011: 57).

“Hüseyin altı yaşlarındaydı. Sarı saçları, yeşil gözleri, güneşten tombul bir çocuk olmuştu. Nereden geldiğini, ne olduğunu hiç bilmiyordu.” (Canat, 2011: 66).

“Birlikte Şükran'ın yanına gidip, uyuyan melek yüzlü bu yavruyu seyrettiler.” (Canat, 2011: 77).

Yazar, yılların insanda meydana getirdiği değişiklikleri Fatma Hanım karakterinde dile getirir. Fatma Hanım çocuğunun hasretinden olacak bir hayli değişmiştir. Bu değişikliği Fatma Hanım'ın dış görünüşünden anlamak mümkündür:

“Kalabahğın önünde kollarını öne uzatmış yağmur gibi gözyaşı dökten ak saçlı, nur yüzlü kadma baktı. “Annem” diye bir çığlık attı. Fatma Hanım sarsıldı. On beş yıllık hasreti bağrından fırlatacakmış gibi kollarını açtı.” (Canat, 2011: 123).

Yaralı Serçe

İlkbahar geldiği zaman tabiat adeta yeniden doğar. Yazar tabiatta meydana gelen bu estetik güzelliği bize etkileyici bir biçimde sunar:

Yazar romanda tabiatın güzelliklerine estetik açıdan yer vermektedir:

“İlık bir ilkbahar sabahıydı. Tatlı tatlı esen bir rüzgârın getirdiği dağ çiçeklerinin kokusu, uykusuz gözlerimi daha da ağırlaştırıyordu.” (Canat, 2011: 5).

“Şırl şırl akan sular da yıkanacak, yemyeşil çimenlere uzanacak, bir demet kır çiçeği toplayıp onun kokusuyla ıstıraplarını unutmaya çalışacaktım.” (Canat, 2011: 34).

Yazar aynı zamanda tabiat güzelliğini karakterlerin ağzından bize dile getirir. Yaralı Serçe karşısında gördüğü bu güzellikle kendinden geçer.

“Yatağa sırt üstü yatmış kâh güneşi kâh yemyeşil ağaçları seyrediyordum. Gökyüzü masmaviydi. Parlak güneşe gözlerimi kısmadan bakıyordum. Sık ağaçların altından geçerken yapraklar arasından süzülen ışık yeşile doyumsuz bir canlılık katıyordu. Yapraklar taze ve ağaçlar pembeli beyazlı çiçeklerle süslüydü. Bu canlı tabiatın kokusunu ciğerlerime dolduruyordum.” (Canat, 2011: 45).

Yaralı Serçe kendini sarhoş eden bu güzelliğin kendi hüznünü unutturamadığını bir an olsun hatırlar:

“Şimdi de, bu yemyeşil dünya, bu rengârenk çiçekler, kuş civıltıları, pırıl pırıl güneş, masmavi gökyüzü ve ciğerlerime dolan tertemiz hava beni hüznünden ayıramamıştı.” (Canat, 2011: 46).

Nur Dağındaki Çocuk

Yazar bu romanında da dış mekânın ve çevrenin güzelliğini tasvirlerden faydalanarak ortaya koyar:

“Ay ışığında karlı dağların seyrine doyum olmaz. Gündüzleri güneş ısıyla çözülen yumuşayan kar, geceleri sertleşir ve buz tutar. Sivri tepeler bir ay gibi ışıldar. Ay ışığında seyrine doyum olmaz bu dağların, ancak sıcak bir evin penceresindeyseniz... Sığınacak bir eviniz yoksa ve dağlarda kalmaya mecbursanız, çektiğiniz sıkıntılar size bu kadar güzellikleri fark ettirmez.” (Canat, 2011: 5).

İnsanların dış görünüşüne önem verme ve özellikle halk arasında görülen çevre ne der korkusunu yazar karakterlerin ışığında bize gösterir.

“Aksaray’da bir ev var. Bir arkadaş kalıyor. Kocasını polis, tayini çıkmış Eskişehir’e... Artık, dedi Nermin. Düğün işini, eşya işini de ayarlamalısın. İki ayacağımı bir pabuca sokuyorsun. Bana biraz daha zaman tanı. İnan ki çok zor durumdayım. Nermin burnundan soluyordu. Açık konuş benimle. Evi tutamam, eşya alamam, düğün yapamam de açıkça. Kenan içinden bunların doğru olduğunu düşündü. Fakat sesini çıkarmadı. Nermin’i kaybetmek korkuttu onu. Biraz düşündükten sonra konuştu: Birkaç günde hepsi olsun istiyorsun, imkân var mı? Yani olmayacak mı? Elimden geleni yapacağım. Bıktım bu sözlerden, hep aynı şeyler, biraz daha bekle; arkadaşlarıma aileme rezil oldum. Bugün yarın diye diye iki yıl geçirdik Kenan! Ben artık çocuk değilim. Çok değil, birkaç ay daha sabret. Nermin öfkeyle geri çekildi. Parmağındaki yüzüğü sinirli hareketlerle çıkarıp Kenan’ın üzerine attı. Altın yüzük, Kenan’ın ayağı dibine yuvarlandı. Beni bir daha arama! Bu son olsun, al yüzüğünü de başka bir enayi bul kendine. Parktan çıkıp Taksim otobüsüne binen Kenan kendini büyük bir boşluğa düşmüş hissediyordu. Nermin’le öyle bir çırpıda ayrılamayacağımı düşünüyordu. Biraz önceki öfkesi yerini derin bir üzüntüye bırakmıştı.” (Canat, 2011: 60-61-62).

Yasemen

Yasemen romanında da yazar tabiat güzelliklerine estetik açıdan bakar:

“Martıların suları öpüp ayrılışlarını seyretti.” (Canat, 2011: 111).

Mekana, çevreye ve mevsime göre giyinme eserde açıkça dile getirilir.

“Balkonlar, sokaklar, sahiller ve çay bahçeleri rengârenk giyinmiş insanlarla dolup taşıyordu.” (Canat, 2011: 5).

3.6.11. Hoşgörü Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Hoşgörü değeri ile ilgili, eserlerde incelenip elde edilen bulgu ve yorumlar şunlardır:

Kırımlı Murat Destanı

İnsanları olduğu gibi kabul etme, insanlara fenalık etmeme, insanların hatalarını doğal karşılama ve düşünceleri dinleme vb. hoşgörünün farklı unsurlarıdır.

Eserde Türk misafirperverliğinin önemi şöyle anlatılır:

“Ben de Nazife kadının kızı Zülfinaz’ım. Murat’ın sözlüsü. Seni şimdi tanıdım.

-Zülfinaz ha! Sizi öldürdüler diye duymuştuk.

-Annem öldü ben de.

Zülfinaz’ın gözleri doluyordu.

-Ne zaman geldin?

-Bugün karınız nasıl? Adını hatırlayamadım.

-Şerh’i mi soruyorsun? Evdedir şimdi. Buyur misafirimiz ol. Yoldan geldin yorgun ve aç olmalısın.” (Canat, 2011: 145).

Yiğit Mustafa

İnançlara karşı saygılı olma hoşgörü değerinin bir göstergesidir. Mustafa'nın patronu da onun inançlarına aykırı olmasına rağmen Mustafa'yı iş konusunda zorlamak istemez.

“Mustafa inan ki sana kızmadım, dedi. Mademki inançlarına aykırı buluyorsun, özel işlerim için başkalarını kullandım. Sen işini iyi yap yeter.” (Canat, 2011: 8).

Romanda insanları olduğu gibi kabul etme, insanlara tahammül etme, insanların hatasını doğal karşılama, düşünceleri dinleme, hataları bağışlama, kötülüğe karşı iyilikle cevap verme düşüncelerine yer verilmiştir.

3.6.12. Misafirperverlik Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Misafirperverlik değeri ile ilgili, eserlerde incelenip elde edilen bulgu ve yorumlar şunlardır:

Yasemen

Misafiri eve davet etme mesajı romanda kahramanlar aracılığıyla dile getirilir.

“Bize gidelim istersen, bak annem balkondan bize bakıyor. Şu arka blokta, görebildin mi, üçüncü kat, çiçekli olan.

-Ha evet gördüm.

-Gelir misin?

-Tabii...”(Canat, 2011: 41).

Bir Küçük Osmanlık Vardı

Türk halkı misafirperver bir millettir ve misafirini en güzel şekilde ağırlamayı kendine bir borç bilir.

“Merhaba Beyefendi. Abdullah Bey bayılacak gibi oldu. Selam veren, telefonlu masanın başında oturan pos bıyıklı adamdı.

-Affedersiniz ben bu lokantanın sahibiyim. Adım Rıza Özcan dedi.

-Memnun oldum Abdullah Vurmazoğlu.

- Yemek yer misiniz, dedi Rıza Bey.
- Teşekkür ederim. Daha sonra belki alırım.
- Hiç değilse bir kahvemizi buyurun.” (Canat, 2011: 36).

“Selahattin Ağa, karısı, Nesrin Hanım ve kızları Şebnem onları çok iyi karşıladılar. Çok yorgun oldukları için hiç dışarı çıkmadılar. Akşama kadar sohbet ettiler.” (Canat, 2011: 85).

Yaralı Serçe

Yazar eserde misafire saygılı olma, misafir için elinden geleni yapma, misafirini yedirip, misafiri ağırlamaktan mutlu olma, misafiri en iyi şekilde ağırlama düşüncelerini yer yer bize aktarır:

“Hele içeri buyurun. Yolunuz uzunmuş. Önce soluğunuz genişlesin. Söyleşiriz dertlerimizi.” (Canat, 2011: 9).

“Üzerlerinde buram buram tüten pilav tepsileri masalara dağılmıştı. Pişmiş bir yemeğin kokusunu aylar sonra tekrar duymak insana garip bir heyecan veriyor. Son yediğim pilavı hatırlamıyorum. Tam bir yıl geçti üzerinden. Kabil’de zindandan çıkınca misafir kaldığım imamın evinde yemiştim son pilavı.” (Canat, 2011: 9).

“Misafirlikte kadınlardan biri ötüme çorba koydu. Bir parçada arpa ekmeği koymuştu. Çorbayı büyük bir iştahla içtim.” (Canat, 2011: 52).

Türk misafirperverliğinin en üst derecesini özellikle köylerde görmek çok mümkündür.

Yazar Türk köylüsünün misafirperverliğini sık sık dile getirir:

“Bizi köyün misafirhanesine aldılar. Safiha, kocası şehit olan bir kadının evine misafir olmuştu.”

“Tanıştık, arkadaş olduk. İkisi kardeşti Ahmet ve Ali. Abdurrahman da yakın akrabaları oluyordu. Üçü de aynı evde kalıyorlardı. Beni evlerine misafirlğe davet ettiler. Gidip aileleriyle tanıştım.” (Canat, 2011: 70).

“Aniden yola çıktığımız mücahitleri çok tüzümüştü. Kalmamız için bize ısrar ediyorlardı. Yıldırım Reis bize gösterdikleri misafirperverliğe teşekkür edip:

-Yapılacak çok mühim işlerimiz var, dedi. İsrar etmeyin.” (Canat, 2011: 94).

Nur Dağındaki Çocuk

Bu eserde de Türk misafirperverliğinin ne kadar çok olduğunu görmek mümkündür:

“Reis, Cafer’in bayılıp düştüğünü görünce konuşmayı durdurdu. Üç gündür aç olduklarını köylülere söylemek zorunda kaldı. Köylüler onları misafirhaneye götürdüler. Herkes evinden bir şeyler getirmişti. Reis, yemeğe başlamadan önce iki delikanlıyı yanına çağırıp, onlara kamplarının bulunduğu mağarayı uzun uzun tarif etti.” (Canat, 2011: 17).

Bir Avuç Ateş

“Bir kahvenin kırk yıl hatırı vardır” derler. Misafirperver bir millet olan Türk milleti misafirini en iyi şekilde yedirir, içirir. Geleneksel Türk kahvesini ikram eder:

“Evim hemen şurada, gel acı bir kahvemi iç dedi. Abdullah’ı sürükler gibi götürdü. Abdullah birkaç defa itiraz etmeyi düşündü ama geçerli bir mazeret bulamadı.” (Canat, 2011: 18)..

Kırımlı Murat Destanı

Yazar eserde misafirini ağırlamaktan mutlu olma misafir için elinden geleni yapma düşüncesini, kahramanların karşılıklı diyaloglarıyla bize anlatır:

“Beni niçin evinize çağırдыңız?

-Özür dilerim Abdullah Efendi komşu değil miyiz?

-Otur hele.” (Canat, 2011: 21).

Eve gelen misafiri yedirip içirmek önemlidir. Bu Türk misafirperverliğinin bir işaretidir. Yazar bu mesajlarını romanda yer yer işlemektedir.

-Yaşlı bir kadın avlunun kapısında ayağa kalktı:

-Yiğitler, köyümüze hoş geldiniz. Neyimizi isterseniz ak sütünüz gibi helal olsun verelim size.

“Murat ayağa kalktı, yaşlı kadına doğru gitti:

-Ver elini öpeyim ana.

-Eli öpülecek sensin.

-Ne güzel söylersin adını bağışla.

-Adıma garip ana derler. Siz de öyle bilin. Erim de üç yiğidim de öteye geçti.” (Canat, 2011: 77).

“Murat, misafir olduğu köy evinde derin bir uykuya daldı. İyi bir Müslüman olduğunu söyleyen ev sahibi Murat’ı rahat ettirebilmek için elinden gelen gayreti göstermişti.” (Canat, 2011: 153).

Gül Yarası

Misafirini ağırlamaktan mutlu olma düşüncesi Gül Yarası adlı eserde de sık sık dile getirilir:

“Gece eve gelen misafirlerin sayısı artmış, eğlence büyümüştü.” (Canat, 2011: 12).

“Bugün bırakmam seni. Fatma, annem senle tanışmak için can atıyor. Hem de Zehra’yı ziyaret edelim.” (Canat, 2011: 26).

Türk milletinin aniden gelen bir misafire bir tabak yemeği her zaman hazırdir:

“Buyur kızım çekinme otur sofraya.

-Zeloş misafirlere yemek ikram etti.” (Canat, 2011: 61).

“Dolmuş durağına geldiler. Ayşe, Fatma’yı evlerine davet etti.” (Canat, 2011: 79).

Yasemen

Bu eserde de Türk misafirperverliğine sık sık dem vurulur. Türk insanı kalacak yeri olmayan başka bir yerde bulunan bir kişiyi evinde en iyi şekilde ağırlar:

“O geceyi komiserin evinde misafir olarak geçiren Yasemen sabahleyin tekrar karakola getirilmişti.” (Canat, 2011: 38).

“Komiser, Yasemen’in getirilişini onu kimsenin aramayışını, bir gece evinde misafir ettiğini, ertesi gün karakolda çıkan arbede sırasında Yasemen’in kaybolduğunu bir bir anlattı.” (Canat, 2011: 54-55).

3.6.13. Bağımsızlık ve Özgürlük Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Bağımsızlık ve özgürlük değeri ile ilgili, eserlerde incelenip elde edilen bulgu ve yorumlar şunlardır:

Kırımlı Murat Destanı

Romanda özgürlüğü uğruna birçok badireler atlatan Murat’ın başından geçen olaylar anlatılır. Murat özgür olmak için zalimlerle savaşır.

“Murat önce köylülere seslendi:

Sizin kurtuluşunuz direnmektedir. Zalimlerle mücadele edin, namusunuz için, özgürlüğünüz için.” (Canat, 2011: 87).

Bu özgürlük aşkı Murat’ın babasının küçük yaştan itibaren aşıladığı bir değerdir:

“Babam özgürlüğü anlatırdı bize. Özgürlük aşkıyla coşardım. Özgürlüğü unuttuk şimdi. Bu “Kızıl Bela” ile yaşanır mı Mehmet?” (Canat, 2011: 9).

Burada yazar özgürlük olmadan, sahip olunanların bir öneminin olmadığına değinir:

“-Sus Mehmet!

-Susmayacağım. Bunları anlattıkça kanım alevleniyor. Neler kaybettiğimi daha iyi anlıyorum. “Bir şeyler yapmalı” diyorsun. Ne yapabiliriz? Bize ölümden başka çıkar yol bıraktılar mı? Ya esarete boyun eğeceğiz ya öleceğiz.” (Canat, 2011: 11).

Yazar çocuklara yönelik olarak vatan, millet sevgisi, özgürlük ve bağımsızlık değerlerini bir ana fikir olarak işlemektedir:

“Mehmet öfkeden deliye dönmüştü. İvan ve arkadaşlarının alaylı kahkahaları sokakta çınlıyordu. İvan`ı dolduruşa getiriyorlardı.

-Yaşa ayı! Nasıl da inere kapattın kedileri.

-Meydanı boş bulunca kendilerini aslan sanıyorlar.

Kapıya şiddetli bir tekme indi. Murat güürütüyle uyandı.

-Ne oluyor?

Mehmet yumruklarını sıkarak cevap verdi:

-Ayı İvan yine geldi. Kapıyı tekmeliyor.

Murat sakince yerinden kalktı. Gözlerini ve boyun damarlarını ovdu. Kapı üst üste tekmelendi. Kahkahalar peş peşe patladı. Murat aynı sakinlikle kapıyı açtı.” (Canat, 2011: 68).

Çok geçmeden esirleri Murat`ın huzuruna getirdiler. On iki asker utanılacak duruma düşmüşlerdi.

“Haydi, Murat yoldaş. Söyle isimleri de kurtul bu işkenceden.

-Seni ve kardeşini hemen salacağız. Dosyalarımız “takipsiz” diye damgalanacak. Hürriyet sizin olacak.” (Canat, 2011: 134).

Bağımsızlık ve özgürlük için mücadele etmenin gerektiği, köle gibi yaşamaktansa ölmeyi tercih etme, zorlamalara, baskılara boyun eğmeme eserde özgürlük değeri ile vurgulanan unsurlardır.

Yaralı Serçe

Romanda özgürlük kavramı, Osmanlı Devleti'nden ve Türk milletinin özelliklerinden hareketle vurgulanır:

“Gözlerimi açtım. Puslu görüyorum her şeyi. İnsanları ve eşyaları saymak imkânsızdı.

İyi göremiyorum.

-Alışsın.

-Merhaba özgürlük...’’(Canat, 2011: 80).

“Osmanlı rahat bir nefes alırsa, Rusya’daki Müslümanlar tekrar ayaklanırdı. Ve iyi biliyorlardı ki, bu millet bir defa şahlanırsa Rusya’ya kızıl emelleriyle birlikte tarihe gömerdi. Bu millet esaret kabul etmez bir iradeye, ölümden korkmaz bir inanca sahipti.” (Canat, 2011: 14).

3.6.14. Sağlıklı Olmaya Önem Verme Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Sağlıklı olmaya önem verme değeri ile ilgili, eserlerde incelenip elde edilen bulgu ve yorumlar şunlardır:

Yiğit Mustafa

Yiğit Mustafa’da sağlığın dünyada en önemli değer olduğu, sağlığımıza her zaman dikkat etmemiz gerektiği anlatılır:

“-Bu, ne güzel bir haber. Annesinin sıhhati düzeldi mi?

“Eskiye nazaran çok iyi. Tam iyileşmiş sayılmaz. Ağır bir ameliyat geçirdi.” (Canat, 2011: 47).

Kırımlı Murat Destanı

Sağlıklı olmanın en önemli şartlarından biri de beslenmemize dikkat etmektir. Eserde sağlıklı olmak için iyi beslenmek gerektiği dile getirir:

“Geç kaldım ağabey.

-Kerim amcaya uğrayıp ilaç aldım.

-Şimdi daha iyiyim.

-Biraz ekmek yiyelim, daha iyi hissedersin kendini.” (Canat, 2011: 18).

Gül Yarası

Türk milleti misafirperverliğinin yanında hastayı ziyaret etmeye de büyük önem verir.

Yazar eserde hasta ziyaretini şöyle aktarır:

“Zehra yattığı yerden güçlüğüle doğruldu. Fatma’yı karşısında görünce şaşırıldı.

-Geçmiş olsun Zehra, diye ona sarılan Fatma gerçekten üzgün bir sesle devam etti:

-Ne oldu sana böyle iyice süzülmişsün iyice?

-Hiçbir şeyim yok. Sadece midemde bir ağrı var.

-Geçmiş olsun, dedi Betül.

-Sağol Betülcüğüm.” (Canat, 2011: 28).

“Birden midesinin bulandığını, başının döndüğünü hissetti. Ani bir hareketle dışarı fırladı.” (Canat, 2011: 39).

Hastanenin ve doktorun önemi doktor ile Mehmet arasında geçen diyalogdan hareketle şöyle anlatılır:

“Doktor hangi hesapla olursa olsun Mehmet’e unutamayacağı bir iyilik daha yapmıştı. Okul idaresi Mehmet’in devamlılığını tasdik ederse Kolhoz’daki işi bitiyordu. Üstelik Murat askeri hastanede tedavi altına alınmıştı. Birkaç gün içinde kendine gelmişti.” (Canat, 2011: 46).

Bir Avuç Ateş

Bir Avuç Ateş adlı romanda da yazar, sağlık değeri üzerinde sık sık durur. Sağlık önemli bir değerdir. Eserde ayrıca hasta ziyaretinden ve hasta ziyaretinin kisasının makbul olduğundan bahsedilir:

“Geçmiş olsun, dedikten sonra Mehmet’e döndü; nazik bir tavırla hastayı daha fazla yormayalım, dedi. Hemen gidiyoruz efendim. Vedalaştılar. Mustafa Bey’le Mehmet dışarı çıktı. Doktor Abdullah’ı muayene etti. İnşallah ameliyata lüzum kalmadan hepsi düzelecek dedi yumuşak bir sesle.

-Sakat kalma ihtimalim var mı?

-Yok canım. Belki yara izleri kalır vücudunda. Hiç önemli değil.

İnsan sağlığını kaybettiği zaman hiçbir şeyin önemi yoktur:

Abdullah İffet'in yanı başına oturmuş, onun kül rengi yüzünü, dışarıya fırlanmış yüz kemiklerini, alınına boynuna yapışmış perişan saçlarını hüzümlü seyrediyordu. Çok zayıflamışın İffet. Burada sana iyi bakmıyorlar. Yarın ben taburcu oluyorum. Seni de çıkaracağım. Evde ben bakarım sana. Senin bakıma ihtiyacın var. Ben iyiyim hiçbir şeyim kalmadı. Senin bir ay dinlenmen lazımmış.” (Canat, 2011: 65).

Bir Küçük Osmancık Vardı

Yazar eserde tıbbın öneminden ve Türk doktorlarının gelişmiş tıp ilmi neticesinde hastalara daha iyi baktıklarından söz edilir:

“Ben acele eve gidiyorum, dedi Abdullah Bey. Hanım rahatsızlanmış, diye de ilave etmek zorunda kaldı.

-Geçmiş olsun efendim. Allah sıhhat versin, dedi ustabaşı.

“Doktor, Fatma Hanım'a ve Abdullah Bey'e sakinleştirici iğne yaptı. Kadınların birkaçına da sakinleştirici ilaç verdi.

-Babam nerede

-Hastanede

-Hastanede ne yapıyor?

-Yatıyor.

-Niçin burada yatmıyor?

-Doktorlar sağlığına dikkat ediyorlar.” (Canat, 2011: 39).

Yazar sağlık değeri ile beraber eserde hasta ziyaretinin kısa olması gerektiğini, hastanın yanında çok fazla kişinin olmamasının daha iyi olacağını ifade eder:

“Çocuklar! Hasta bir insanın karşısında yüzlerce ziyaretçinin bulunması doğru olmaz. Şimdi evlerinize gidin yarın durumu size bildiririz dedi.” (Canat, 2011:104).

3.6.15. Saygı Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Saygı değeri ile ilgili, eserlerde incelenip elde edilen bulgu ve yorumlar şunlardır:

Yaralı Serçe

Küçükler kendinden yaşça büyük insanlara her zaman saygılı olmalıdır. Romanda yazar, saygı değerini verirken çocukların Yıldırım Reis'e olan saygısından hareketle bu mesajı okuyuculara iletmektedir:

“Çocuklar dağılmamış bekliyordı. Kapıda reisi görünce, saygı ile iki yana çekilip çocuk gövdelerinden bir koridor açtılar.” (Canat, 2011: 89).

Bir Ayuç Ateş

Sosyal hayat içerisinde komşuların birbirine olan saygısı ve karşılıklı anlayışı önemli hususlardan birisidir:

“Özür dilerim Abdullâh Efendi. Komşu değil miyiz otur hele. İstersen bu meseleyi şimdilik kapatalım, ama nasıl olsa halletmeyecek miyiz?” (Canat, 2011: 21).

Türk gelenek ve göreneklerine göre bir mekana girdiği zaman öncelikli olarak orada bulunanlara saygı ile selam verilir:

“Mustafa Bey saygı ile içeri girip selam verdi. Masada oturan genç ve güler yüzlü komiseri görünce Mustafa Bey'in içi ferahlamıştı.” (Canat, 2011: 37).

Gül Yarası

İnsan önce kendine saygı göstermelidir ki daha sonra karşısındakine saygı gösterebilir ve karşısındakinden saygı beklersin:

“Ben de anlamadım. Kendime saygısızlığımdan herhalde, sana saygısız davranmamak için kendime karşı saygısızlığımı yitirdim.” (Canat, 2011: 19).

“Saffet Hoca Zeki Bey’in saygısızlığıma aldırmadı.” (Canat, 2011: 30).

Bizi yetiştiren öğretmenlerimize ve sağlığımızdan sorumlu doktorlarımıza saygı göstermek bizim için önemlidir. Doktorlara ve öğretmenlere karşı saygının önemi eserde dile getirilmektedir:

“Şimdi çok sevdiğim ve saygı duyduğum liseden edebiyat hocam olan Mustafa Bey’in evinde kalıyorum. Yarım saat geç kalsam endişe ediyorlar.” (Canat, 2011: 80).

“Fatma, orta yaşlı, yüzüne dikkatli bakmadan ve ciddi tavırlarla konuşan Doktor Rafet Bey’e güven ve saygı duydu. Ayağa kalktı.” (Canat, 2011: 54).

Türk toplumunda en önemli değerlerden biri de saygı değeridir. Herkese her şeye saygılı olmak gerekir.

Fatma’nın çalıştığı şirkette tanıştığı Ayşe arada konuşabileceği tek kişiydi. Fatma’ya karşı saygılı ve samimiydi. Sık sık Fatma’nın yanına uğruyor, bazen beraber eve dönüyorlardı. Zamanla iyice samimi olmuşlardı. (Canat, 2011: 79).

Nur Dağındaki Çocuk

Türk gelenek ve göreneklerine göre büyüğün elini öpmeye saygılı olmanın en önemli ifadesidir:

“Elini öptüm hemen yola koyuldum.” (Canat, 2011: 34).

Bir Küçük Osmancık Vardı

Saygı, sevgiden ileri gelir. Saygı ve sevgi birbirini tamamlayan iki unsurdur. Yazar eserde öğretmenlerimize olan saygıyı vurgular:

“Yalnız derslerinde değil, yaptığı her işte başarılıydı. Öğretmenlerine karşı saygılı, arkadaşlarına karşı oldukça nazikti.” (Canat, 2011: 102).

“Şimdi ona, her zaman baktığımdan başka bir nazarla bakıyordu. Kapının yanında saygıyla bekleyen Hüseyin’i uzun uzun süzdü.” (Canat, 2011: 115).

“Hüseyin daha fazla dayanamadı. Sırrını açıklamasını isteyen okul müdürüydü. Ayrıca çok saygı duyduğu bir öğretmendi.” (Canat, 2011: 116).

Kırımlı Murat Destanı

İki birey arasında ilişkinin sağlam temellerde kurulmasının iki şartı vardır: Saygı ve sevgi. Murat sevdiğine o kadar çok sevgiyle bağlanmıştı ki büyük bir saygı da duyuyordu. Bunu jest ve mimiklerinden anlamak mümkündür:

“Yığıtçe mertçe sevmiştii onu. O, Murat’ı ne zaman görse kulaklarına kadar kızarıp, bakışlarını yere indirir, avuçlarına kadar terlerdi. Bir ceylan çevikliğiyle uzaklaşırdı. O da Murat’a karşı derin bir saygı ve sevgi besliyordu.” (Canat, 2011: 19).

Yiğit Mustafa

Yiğit Mustafa adlı eserde de saygı değeri çok fazla yer almaktadır. Kişinin çalıştığı yerdeki amirine olan saygısı önemli ve gereklidir:

“Babacan bakışlı polis memuru, emirleri dinlerken esas duruşa geçti. Komiser sözünâ bitirince de:

Baş üstüne deyip Mustafa’yla birlikte çıktı.” (Canat, 2011: 38).

“Osman Bey de Mustafa’nın omzunu eline koyarak konuşuyordu ki bu sırada Mustafa saygısından ayağa kalktı.” (Canat, 2011: 38).

Nasıl ki bir mekâna girerken selam vermek saygı ifadesi ise aynı şekilde o mekândan bir büyük çıktığı zaman ayağa kalkmak da saygı ifadesidir:

“Osman Bey’i çıkarken gören Mustafa ayağa kalktı.” (Canat, 2011: 39).

Bazen de saygı hareketlerle değil kelimelerle ifade edilir.

“Sırrı sesine saygı dolu bir ifade verdi.” (Canat, 2011: 60).

“Önce yayınevine uğradı Selahattin Bey. Daha önce hiç görmediği nur yüzlü bu kadını saygı ile karşıladı.” (Canat, 2011: 120).

Yasemen

Yazar romanda soyut olan saygıyı anlatırken somut ifadelerden yararlanmış ve böylece saygı değerini somutlaştırmıştır.

“Aralarındaki saygı duvarı yıkılmıştı.” (Canat, 2011: 24).

“Ömer, Çarşamba’da bir gecekondu satın almıştı. Çalıştığı şirkette çok seviliyor ve tutuluyordu.” (Canat, 2011: 109).

Yazar eserlerinde saygı değerini çok çeşitli şekillerde ifade etmiştir. Büyüğe saygı, doktorlara saygı, öğretmenlere saygı, dini inançlara özellikle Kur’an-ı Kerim’e saygı, büyüklerin elini öpme, büyüğü gördüğü zaman ayağa kalkma... gibi unsurlar eserde saygı değeri ile ilgili ifadelerdir.

3.6.16. Sevgi Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Sevgi değeri ile ilgili, eserlerde incelenip elde edilen bulgu ve yorumlar şunlardır:

Yasemen

Anne ve babanın çocuğuna karşı olan sevgisi çok büyüktür. Yasemen anne ve babasının bütün geçimsizliklerine rağmen ikisinin tek bir noktada birleştiği bir köprüydü.

“Baba gitme ne olur. Bağırna bastı Yasemen’i bir hıçkırık takıldı boğazına. Kalbi daraldı. Gözlerinden yaş boşalmaya başladı.” (Canat, 2011: 11).

“Yasemen’in küçük ellerini avucunun içine alıp sevgiyle sıkı.” (Canat, 2011: 14).

Yasemen sevgiye ihtiyacı olan bir çocuktur. Çünkü anne ve babası çok tartıştıkları için onunla yeterince ilgilenmiyor veya ona sevgilerini gösteremiyorlardı:

“Yasemen, Ali Hoca’nın sıcak ilgisinden hoşlanmıştı. Teklifsizce dizine oturup sakallarıyla oynamaya başlamıştı.” (Canat, 2011: 14).

“Ömer’i kucakladı. Yasemen’in saçlarını okşamaya başladı.” (Canat, 2011: 17).

“Yasemen sıkıca sarıldı babasının boynuna. Onu bırakmak istemiyordu.” (Canat, 2011: 17).

Yine de Yasemen’in babası Ömer, kızına büyük bir sevgi duyuyordu ve onun geleceği her şeyden önemliydi:

“Ömer, Yasemen’in gözlerinden öpüp yere bıraktı.” (Canat, 2011: 18).

Yasemen’in annesi babasının evine gitmeyi düşünüyor fakat kızını götürmeyi istemiyordu. Babası ise anne sevgisine daha fazla ihtiyacı olduğu için Yasemen’in annesinin yanında olmasını istiyordu:

“Kazandığımı da getiririm sana. Yeter ki Yasemen huzurlu olsun. Babanın evine gideceksen onu da götür. Her ay masrafınızı gönderirim.” (Canat, 2011: 28).

Yasemen babasına büyük sevgi duymaktadır. Küçük yüreği babasının gideceğini anlamıştır.

Bir çocuğun annesiz ya da babasız yaşaması yüreğinde derin yaralar bırakır. Yasemen babasının yanında olmasını çok istiyor ve onu çok seviyordu:

“Yasemen, babasının arkasından koşmaya başladı. Bir yandan bağıyor, bir yandan düşe kalka bağıyordu. Ne olur gitme baba...” (Canat, 2011: 31).

“Yasemin’in babamı isterim çığlığı karakoldaki işleri alt üst etti. İfade alanlar, ifade verenler işlerini güçlerini bırakıp Yasemen’le ilgilenmeye başladılar.” (Canat, 2011: 33).

Sevgi, kişinin yüreğinde olması gereken bir duygudur. Bunun için mutlaka kendi çocuğun olması şart değildir. Neriman Hanım da o kadar sevgi dolu bir kadındır ki her fırsatta Yasemen’e olan sevgisini göstermektedir:

“Dilini sevsinler senin. Ne kadar da benziyor Zühal’e değil mi Nazmi Bey.” (Canat, 2011: 41).

“Neriman Hanım güldü. Yasemin’i bağrına bastı.” (Canat, 2011: 42).

“Neriman Hanım eve ne kadar geç dönerse dönsün Yasemin’in kaldığı odaya girip onun alından öpmeden yatmıyordu.” (Canat, 2011: 47).

Nazmi Bey ve Neriman Hanım Yasemen’i kendi evlatlarının yerine koyup bütün sevgilerini Yasemen’e verirler. Bu da sevgi değerinin önemli bir ifadesidir.

“Nazmi Bey, o geceyi huzursuz geçirdi. Neriman Hanım, Yasemin’i Zühal’in yerine koyarak sevmiş, gözünün önünden ayırmamıştı.” (Canat, 2011: 78).

“Onu bir defa görebilsem... Bir defa bağrıma basa bilsem.” (Canat, 2011: 80).

“Rahmi Baba, Cemile Hanım onu gerçekten çok seviyorlardı. Yasemen de onları çok seviyordu.” (Canat, 2011: 94).

Nur Dağındaki Çocuk

Annenin çocuğuna duyduğu sevgi çok önemlidir ve bir anne çocuğu için her fedakârlığı yapar:

Bir annenin yavrusuna olan sevgisi şu cümlelerle anlam bulur:

“Gitime, dedi. Tekrar gitme olur mu? Cığerparem, Sen bari annemin yanında dur. Yapayalnız neler çektim iki gündür. Onun solgun yüzüne, yaşlı gözlerine, titreyen dudaklarına baktım. Kalbimin burkulduğunu hissettim. O titrek sesiyle konuşmasına devam etti. Aşımız yok. ışığımız yok, baban yok, abin yok; sen bari gitme. Olur mu kuzum, dayanamıyorum. Annem hıçkırarak boynuma sarıldı.”Göndermem, dedi. Seni bir daha göndermem. Ben bir iş bulur çalışırım. İki lokma ekmek için bu acıya katlanmam. Annemin bağı sıcak, nefesi yakıcı, gözyaşları ılık, kalbi yaralı, sesi acıydı. Onu üzmemek için; sen istemezsen gitmem annem dedim. Ne olur ağlama artık.” (Canat, 2011: 42-43).

Eserde anne sevgisinin yanı sıra aynı zamanda baba sevgisinden de söz edilir.

“İçime bir karanlık çöktü. Hocamın, babamın yerini bildiğini, doğru oraya gültüğimizi zamediyordum. Birden durgunlaştığımı, başım önümde sessiz yürümenden hocam anlamıştı. Beni teselli etmeye çalıştı. Onu duyamıyorum, içimden ağlamak geliyordu, çok sevdiğim babam için ağlamak. Şimdi onun yanında olmayı ne kadar çok isterdim. Ama elimden hiçbir şey gelmiyordu. Şu an babam, binlerce tepeden, yüz binlerce kayadan birinin dibinde, belki de bizi düşünüyordu.” (Canat, 2011: 49).

Yaralı Serçe

Yazar romanlarında genel olarak sevgi değerine ve özellikle anne sevgisine önemli bir yer vermiştir.

“Annemin pişirdiği yemekleri düşündüm. O yemekleri bir daha yiyemeyecektim. Annem! Tanmadığım bir köyün mescidinde hayata gözlerini yuman annem...” (Canat, 2011: 9).

Kırımlı Murat Destanı

Vatan sevgisini Kırımlı Murat her şeyden üstün tutmuş ve vatan yolunda kendini feda etmiştir. Çünkü vatan sevgisi uğrunda ölünecek kadar önemli bir değerdir:

“Yaşlı kadınların anlattığı hikâyeler, ördükleri yün çoraplar gibi sade ve sıcaktı. Benim öksüz ve yetim olduğumu, işgalden beri dağlarda düşmana karşı mücadele ettiğimi anlatınca, bana karşı sevgi ve alakaları arttı.” (Canat, 2011: 34).

Halkın vatan için savaşanlara ve mücahitlere karşı olan sevgisi de derin ve bir başkadır. Köy halkı eserde Murat’ı çok sevmiştir:

“Bu köye tekrar gelir misin?

-Çok isterim.

-Seni çok sevdik gelersen seviniriz.

-Ben de sizi çok sevdim.” (Canat, 2011: 88).

Bir Avuç Ateş

Bu romanda annenin çocuklarına karşı duyduğu sevgi ön plandadır. Bir anne çocuğu ne yaparsa yapsın evladına toz kondurmaz. Çünkü bu annenin elinden gelen bir şey değildir:

“Ne olur böyle konuşma anne! Seni çok seviyorum. Sana ihtiyacımız var. Dua etmekten başka elimden bir şey gelmiyor Mehmet... Kenan niçin gelmiyor? Görürsen onu çok özlediğimi söyle. Kenan’ın serseriliğine bakma. Aslında çok temiz kalplidir. Nasıl da özledim onu...”(Canat, 2011: 39).

Aynı şekilde evladın annesine olan sevgisi de çok önemlidir. Eserde bu sevgi şu kelimelerle ifade edilir:

“Mehmet, ıslattığı bir havlu ile annesinin elini yüzünü sildi. Onu sevgi ile öptü yanağından. Canım annem.” (Canat, 2011: 74).

“Mehmet annesini korktuğundan daha iyi bulunca sevindi. Hava değişimi İffet Hanım’a iyi gelmişti. Yavrurum, aslanım diyerek oğlunu bağına bastı İffet Hanım. Annem. canım annem diye karşılık verdi Mehmet.” (Canat, 2011: 85).

Gül Yarası

Anne çocuklarına en güzel modeldir. Çocuk alışkanlıklarının büyük bir bölümünü ailede kazandır. Hanım evladını çok sevdiği için kendinin sahip olduğu kötü alışkanlığını Fatoş’tan yani kızından gizler:

“-Anne ne oluyor, anlatsana...

Önce bana bir içki ver. Gel önce seni bir kucaklayayım. Canım, canım benim.” (Canat, 2011: 25).

“Bak Fatoş senin benim kızımsın. Seni ne kadar çok sevdiğimi bilirsin. İyiliğimi istediğimi unutma.” (Canat, 2011: 38).

“Böyle yapma Fatoş’um, canım bunu yapma bana. İnan ki seni çok seviyorum. Sana kötü örnek olmamak için yıllarca bu alışkanlığımı sakladım.” (Canat, 2011: 38).

İnsanlara karşı sevgi dolu olması, çevre sevgisi, sevgiyi paylaşma, bütün insanları sevme, vatan sevgisini şu şekilde aktarır:

“Babamı hiç tanımıyorum. Ben çocukken ölmüş, yüzünü bile hatırlamıyorum. Annemin beni çok sevdiğini biliyorum.” (Canat, 2011: 45).

Evladını yıllarca görmemiş olan bir baba içindeki sevgi fırtınasıyla bir an önce kızına kavuşmak ister:

“Saffet Hoca, kızımın yalnızlığına bir an önce son vermek, ikisinin de yüreğini dağlayan hasreti kesmek için aceleyle dışarı fırladı. Bir daha seni hiç bırakmayacağım kızım, öksüzüm, yaralı ceylanım, yanından ayrılmayacağım; diye tekrarlayıp duruyordu.” (Canat, 2011: 88).

Yiğit Mustafa

Yiğit Mustafa adlı eserde de anne ile evlat arasındaki derin sevgiye yer verilir:

“Mustafa’nın çok sevdiği annesi ne olacaktı? Mustafa annesinden ayrılamaz, Onun burada kalmasına da razı olmazdı.” (Canat, 2011: 99).

“Gözlerini tavana dikti. Hastanede yatan nur yüzlü annesi geldi gözlerinin önüne. Onunla bölüştüğü kuru ekmeği, bir tas çorbayı hatırladı.” (Canat, 2011: 21).

“Benim melek annem sen kimsede hata aramazsın.

-Görebildiklerime selamımı söyle." (Canat, 2011: 22).

Eserde anne sevgisi yer yer tekrarlanır:

"Ziyaret saatinin bitimine kadar sürdü konuşmaları. Koridorlardaki hoparlörler, ziyaretçilerin hastaneyi boşaltmaları gerektiğini, nazik bir dille haber verince, Mustafa annesinin elini öpüp ayrıldı." (Canat, 2011: 22).

Mustafa annesinden ayrılırken onunla vedalaşmak istemez. Çünkü eğer ona sarılırken ondan ayrılamayacağımdan korkar. Bu da bir evladın annesine olan sevgisinin ifadesidir:

"Seninle vedalaşmadan, şelkat dolu ellerini öpmeden, sıcacık sesini duymadan gideceğim ne olur affet. Hakkımı hefa et anne." (Canat, 2011: 133).

Çocuk için anne çok önemlidir. Bu sevgiyi, anne sevgisinin yerini hiçbir şey dolduramaz:

"Üzülmedim ama içimde zaman zaman büyüyen anne boşluğunu yeniden duydum." (Canat, 2011: 30).

Arkadaş sevgisi veya yakın bir dostta duyulan sevginin yeri de bir başkadır. Arkadaşı Sırrı'yı o kadar çok seviyordu ki onun dostluğunu kaybetmek istemiyordu:

"Sırrı'yı bugünlerde yalnız bırakmak tehlikeli olurdu. İşten ayrılırsa Sırrı ne olacaktı? Dostluğu devam edebilecek miydi? Başka iş bulur çalışırdı. Fakat Sırrı'yı kaybetmek istemiyordu. Sırrı iyi bir dosttu." (Canat, 2011: 48).

Kuran-ı Kerim'e karşı duyulan sevgi Kuran-ı Kerim'i öğrenme isteği sevgi değerinin eserde ele alınan bir başka yönüdüş. Mustafa Sırrı'ya dargın olmasına rağmen Kuran-ı Kerim'i öğrenmek isteyen arkadaşına daha fazla küs duramaz:

Bana Kur'an okumayı öğretir misin, dedi.

Bu isteğin sahibine küs durmak olur muydu? Gözleri dolu dolu, Sırrı'ya sarıldı Mustafa.

"Kardeşim, canım kardeşim, dedi." (Canat, 2011: 65).

Eserde Mustafa'nın annesine duyduğu sevgi şöyle anlatılır:

Annesi Mustafa'yı ararken çaresizlik içinde yavrusuna duyduğu sevgiden dolayı her şeyden hesap sorar:

"Olmaz olsun özel işleri. Yediler yığidimi. Beni dinlemedi. İt sürüsüyle hesaplaşmaya kalktı. Nerde bulurum onu, kimlerden sorarım yavrumu?" (Canat, 2011: 121).

Bir Küçük Osmancık Vardı

Garip ile Osmancık arasındaki sevgi bağlılığa döñüşür:

"Arabaya bindiler. Garip battaniyeyi açıp çocuğun ıslak elbiselerini çıkardı. Onu kendi gömleklerinden birine sarıp kucağına oturttu. Ona peynir ve reçel de yedirdi. Karnı doyan çocuk, güzel başını Garip'in bağrına dayayıp derin bir uykuya daldı." (Canat, 2011: 56).

Yazar anne sevgisini Fatma Hanım aracılığıyla şöyle anlatır:

"Fatma Hanım'ın annelik duyguları bu gülümsemelerle coşmuş, onu öpmek için üzerine eğilmişti. Tam bu sırada kapıya bir ziyaretçinin geldiğini haber veren zil sesi duyulmuştu." (Canat, 2011: 6).

Osman'ek herkesin sevdiği bir yavruydu. Onun kaybolması herkesi yaralamıştı:

“Ağlamayıp da ne yapalım Hacı Dede? Osman'ek hepimizin çok sevdiği bir cocuktur. Onu sevebilmek için kaç defa babamdan izin alıp, burada geceledim.” (Canat, 2011: 39).

Osman'ın babası Abdullah Bey oğlunun kaybolduğunu duyar. Onun evladının kayboluşundan dolayı derin üzüntü hatıraları ile kendini avutur.

“Osman nasıl olsa bulunacaktı ve her şey korkulu bir rüya gibi geride kalacaktı. Kendini bu son ihtimale inandırmaya çalıştı. Bakışlarını bir müddet Osman'ın oynadığı yerlerde dolaştırdı. Güllüşü, ağlayışı, mini mini elleriyle saçlarını çekışı, eline ne geçirirse ağzına götürüşü hayalinde canlandı. Bunları düşünürken, şakaklarına dayadığı ellerinden kollarına doğru, sıcak sıcak gözyaşlarının indiğini fark etti. Elini yüzünü yıkamak için banyoya geçti. O anda kapının ziliyle birlikte irkildi. Hemen doğrulup adeta koştu. Kapıyı açtığı zaman üç yıldır yanında çalışan bahçıvan ve karısına boş boş baktı.” (Canat, 2011: 14).

Bir anneyi evladının yokluğundan başka ne çok üzebilir ki. Fatma Hanım, Osman'ek'in yokluğuyla harap olmaktadır:

“Ah! Bu sözü bir duysa, kalbindeki ağırlık kalkıverecekti. Osman'ın yerini bildirseler: kim bilir nasıl fırlayacaktı yerinden. Yıldırım hızıyla yetişecekti yavrusuna. O'nu bağırma basacak, dakikalarca koklayacak, sonra aynı hızla köşkün yolunu tutacaktı. Acılı bir annenin kavuştuğu yavrusunu kucaklayışını, öpüşünü koklayışını, saadet dolu gözyaşlarıyla seyredecekti.” (Canat, 2011: 38).

Eserde annenin evladına olan sevgisi sık sık dile getirilir:

Yazar, Fatma Hanım'ın Osman'a karşı sevgisini ve bağlılığını şöyle anlatır:

“Abdullah Bey'i köşke yarı baygın getirdiler. Gece yarısına kadar zaten heyecandan çıldırarak hale gelen Fatma Hanım'ı artık kimseler teselli edemedi.

Dizlerine vura vura ağlıyor, bir aşağı iniyor, bir yukarıya çıkıyordu. Osman'ın elbiselerini, patiklerini, çamaşırlarını öpüp kokluyor, Yavrum nerelerdesin? diye feryat ediyordu.” (Canat, 2011: 40).

Yazar bu romanda arkadaşlık ve sevgi değerlerini bir bütünlük içerisinde işlemiştir. Özellikle Garip ile Hüseyin arasında başlayan dostluk ve arkadaşlık zamanla derin bir sevgiye dönüşmüştür:

“Garip yıkanıp karnını doyurdu. Traktöre binip köyün yolunu tuttu. Köy aslında çok yakındı. İnsan yürüyerek yarım saatte varabilirdi. Ama Hüseyin'i seven yeni ailesi yürütmesine razı olmuyordu. Garip, okulun önünde Hüseyin'i bekler buldu.” (Canat, 2011: 70).

Romanda sevgi değeri zamanla sadakate dönüşmüştür. Yazar arkadaşlık ilişkilerini sevgi ve sadakate dönüştürmekte başarılıdır:

“Bu düşüncelerini Garip'e anlattı. Garip çok sevip saydığı bu kadının sözünden çıkmazdı.”(Canat, 2011: 99).

Kırımlı Murat Destanı

Murat sevdiği zaman karşılıksız, mertçe bir sevgiyle sevdiğine bağlanırdı. Bu sevgi aynı zamanda derin bir saygının tezahürüydü:

“Yığıtçe mertçe sevmiştii onu. O, Murat'ı ne zaman görse kulaklarına kadar kızarrı, bakışlarını yere indirir, avuçlarına kadar terlerdi. Bir eeylan çevikliği ile uzaklaşırdı. O da Murat'a karşı derin bir sevgiye saygı besliyordu.” (Canat, 2011: 19).

Sevgi ve iyilik değerleri insanlar arasında derin ve güçlü dostluk bağlarının oluşmasına neden olmuştur.

-Ağabeyim diyerek boynuna sarıldı Murat'ın." (Canat, 2011: 44).

Yazar romanda sevgi ve iyilik değerlerini iç içe vermeye çalışır. Çünkü yapılan iyilikler sevgiye ve saygıya göre yapılmaktadır.

"Mehmet tam çıkarken doktorun karısıyla burun buruna geldi. Kulaklarına kadar kızardı. Kadın güldü onun bu utangaç haline.

-Senin karnın açtır. Şu çorbayı götür evde pişirirsin. Her şeyi hazır, su ilave edip pişireceksin.

-Teşekkür ederim.

Mehmet hızla çıktı doktorun evinden. Aynı hızla koşarak eve geldi. Kadının verdiği çorbayı hemen pişirmeye koyuldu. Murat sakın bir uykuya dalmıştı.

Yüzündeki şiş ve morluklar güneş ışığında daha iyi görünüyordu. Mehmet sessizce onu seyretti." (Canat, 2011: 46).

Geçmiş günlerde çekilen sıkıntıların insanları bir araya nasıl getirdiğini yazar romanında bize ifade etmektedir:

"Sen cephaneliğe gidip nöbetçiyi haklayacaksın. Ben, tanklardan birini ele geçireceğim. Sen cephaneliği ateşe verdiğin an, ben tankla gazinoya saldıracağım.

İyi de tek başına... Murat acı bir tebessümle baktı Mehmet'e.

-Merak etme yalnız değiliz.

-Başarınız için dua edelim.

İki kardeş sevgi ile birbirinin yüzüne baktı.

Büyük acılar, onları birbirine daha çok yakınlaştırmıştı. Kötü günlerin çarpıcı rüzgârları kardeşlik duygularını derinleştirmişti.

Mehmet sebebini anlayamadığı bir duygu ile abisinin boynuna sarılıp ağlamaya başladı.” (Canat, 2011: 53).

“Murat gözlerinde hissettiği sıcaklığı, gelmekte olan gözyaşlarının habercisi olduğunu hissedip pencerenin önüne doğru yürüdü. Boğazına bir hıçkırık düğümlendi.”Canım kardeşim” diye mırıldandı. Yanaklarının ıslanmış olduğunu hissetti. Sokağa seyre daldı. Aslında sokağa bakmıyor, gözyaşlarını Mehmet’ten gizleyerek içinde kopan fırtınayı dinliyordu.” (Canat, 2011: 53).

Yazar eserde sevgiye dair mesajlar da vermektedir. Sevginin hürmetine yapılan iyilik karşılıksız kalmayacaktır:

“Yavaş yavaş hava yumuşadı. Burguthan, din kardeşlerini kucaklayıp helallik almadan gitmedi. Giderken de:

-Bilirsin Murat Ağabey bileğim zor bükülür. Eğer lazım olursa emrindeyim, dedi.

-Sağol Burguthan, elbette lazım olacaksın. İkinci vakti işin olmazsa gel buraya.

-Gelirim

Murat, Burguthan’ın gidişini tebessümle izledi.” (Canat, 2011: 65).

Gençler hep bir ağızdan Kelime-i Tevhid getirdiler. Murat kendisiyle beraber yedi kişi olan, bu bir avuç yigidin, yüzlerine teker teker ve sevgiyle baktı.

Arkadaşları belki de birbirlerini bir daha göremeyeceklerdi. Son kez birbirlerine duydukları sevgi ile beraber kucaklaştılar:

Selimhan, Kerimhan, Ahmet, Burguthan, Yusuf ve kardeşim Mehmet. Şimdi zaferimiz için dua edelim ve helalleşip harekete geçelim. Mevla yardımcımız olsun. Eller semaya açıldı, boyunlar büküldü, kalpler Allah'a bağlandı. Dudaklar kıpır kıpır ürperdi. Herkes birbirini sevgiyle kucakladı."Hakkını helal et, helal olsun sen de helal et, helal olsun" Bu sözler dilden dile dolaştı."(Canat, 2011: 71).

"Murat olup bitenleri kısaca anlattı. Kısa zamanda kaynaşverişiler. Yaşlı adamdan köydeki son durum hakkında bilgi istedi." (Canat, 2011: 81).

Aynı memleketin evladı olmanın ayrı ayrı yerlerde olsalar da aynı Türklük ruhu ile birbirine bağlanmanın önemi büyüktür. Eserde Kıımlı Murat, kardeşi Mehmet ve diğer mahkûmlar Türklük sevdasıyla birbirlerini kucaklarlar:

"Çocuk yağmur bulutu gibi dofu bir sesle haykırıyordu:

-Yoksa... Yoksa siz de Türk müsünüz?

-Evet, Türk'üz, dedi Mehmet. Kıımlıyız.

-Ben de Türk'üm. Azerbaycanlıyım.

Üç mahkûm sevgi ile kucaklaştılar.

-Adın ne senin?

-Subutay.

-Subutay... Benim adım Murat. Mehmet kardeşim olur." (Canat, 2011: 129).

3.6.17. Sorumluluk Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Sorumluluk değeri ile ilgili, eserlerde incelenip elde edilen bulgu ve yorumlar şunlardır:

Bir Küçük Osmanlık Vardı

Öğrencinin okuluna karşı bir takım sorumlulukları vardır. Yazar bu romanda öğrenci olmanın gerektirdiği sorumluluğu bize dile getirir:

“N’olur bir çare bulalım. Okula gitmezsem deli olurum. Hüseyin bir an düşündü. Omuzlarını silkip umursamamak, bir zaman onun yaptığı gibi dudak büktüp geçmek istedi. Ama yapamadı. Hemen sorumluluk duygusu içini sarmıştı.

- Ne yapabiliriz, dedi.

Şebnem utancını belli eden bir sesle:

-Eylül imtihanlarına girsem vereceğime inanıyorum, dedi.” (Canat, 2011: 101).

Yasemen

Eş olmanın, aynı yaşamı beraber, sürdürmenin getirdiği bir takım sorumluluklar vardır. Fatma da Ömer’e karşı sorumluluğunu şöyle gösterir:

“Fatma, acele kahve pişirdi. Babasının sigaralarından bir paket getirip önüne koydu. Ömer’e hizmet edebilmenin heyecanını yaşıyordu.” (Canat, 2011: 72).

Yaralı Serçe

Verilen görevi zamanında yapmanın bilincini yazar romandaki karakterlerden hareketle bize verir:

“Biz, üç günde bitip tükenmişlik ama, o derenin başında dımdık nöbet tutmuştu.” (Canat, 2011: 8).

Yiğit Mustafa

Çalışanın amirine karşı sorumluluğunu bu romanda yazar şöyle ifade eder:

“Osman Bey bundan sonra söyleyeceklerine yakışması için ciddi bir tavır takınarak devam etti.

-Aynı hızla ve aynı ciddiyetle çalışmalarınızı sürdüreceğinize inanıyorum.

-Elimden geleni esirgemem efendim.” (Canat, 2011: 6).

“Bir gün gelecek ki, aldığımız verdiğimiz her nefesin hesabını soracaklar bizden.” (Canat, 2011: 33).

Çalışanın amirine karşıda yapması gereken birtakım sorumlulukları vardır. Kemal Bey’in yanında çalıştığı kişiler sorumluluklarını yerine getirmektedirler.

“Göbekli kendinden emin konuşuyordu:

-Hiç hata yapmadık bu güne kadar.

Öyleyse iş başına, dedi Kemal Bey

Adamlar ayağa kalktılar. Kemal Bey’i selamlayıp dışarı çıktılar.” (Canat, 2011: 35).

Yazar eserde bireyin annesine ve babasına karşı olan sorumluluğunu da dile getirmektedir:

Osman Bey’le vedalaşıp ayrıldı. Muhasebe servisinden aylığını alıp hastanenin yolunu tuttu. Hazır parası varken annesini çıkarmayı düşündü. Hastaneye varınca meseleyi annesine açtı.

“İzin verilerse seni eve götüreceğim anne, dedi.” (Canat, 2011: 43).

Paragraf herkesin üzerine düşen görevi yerine getirme ya da verilen sözü zamanında yapma sorumluluk bilincinin bir işaretidir:

“Mustafa Sırrı’ya randevu verdiğini hatırlayınca canı sıkıldı. Daha ilk günden annesini yalnız bırakması hiç hoş olmayacaktı. Ama verdiği sözü de yerine getirmeliydi. Buluşma vakti bir hayli yaklaşmıştı.” (Canat, 2011: 44).

Mustafa sorumluluk sahibi bir gençtir. Zor durumda da kalsa verdiği sözleri yerine getirir:

“Evet, dedi Mustafa. Bugün seni, hastaneden çıkarmaya karar vermeden Sırrı’ya randevu vermiştim.” (Canat, 2011: 45).

Evladın annesine karşı sorumluluğu da önemlidir. Mustafa her ne olursa olsun her zaman anasının yanındadır:

-Çok isterdim ama, annem meraklanıyor geç kaldığım zaman... Önemliyse haber verip geleyim.

Verilen görevi zamanında yapma her bireyin sahip olması gereken bir özelliğidir:

“Elimde bugün bitecek bir iş var. Öğleden sonra uğrarım bir aksilik çıkmazsa.” (Canat, 2011: 100).

Bir Avuç Ateş

Yazar romanda insanın vatanına ve milletine karşı sorumluluğunu şu sözlerle ifade eder:

“Size kaç defa söyledim. Ben işin manevi sorumluluğundan korkuyorum. Şehit dedemin, rahmetli gazi babamın kemikleri sızlar.” (Canat, 2011: 21).

Aile bireyleri ister anne, ister baba isterse evlat olsun birbirlerine karşı sorumludurlar. Mehmet ailesinin düştüğü zor durumdan ötürü üzerine düşen sorumluluğu yerine getirmiş ve ailesini bu durumdan kurtarmaya çalışmıştır:

“Abdullah yarı alaylı bir bakış fırlattı Kenan’a.

‘Tekrar Mehmet’e döndü. Biraz patlıcan, soğan, biber getir de yemek hazırlayayım. Bu arada Kenan’ı da dinleriz. Önemli olmalı. Babacığım, senin aldığın üç aylıklar malum. Mutlak masrafımızı bile zor karşılıyor.Eeee!... Mehmet güya üniversite öğrencisi...Bize olan saygısından ihtiyaçlarını söyleyemiyor.Yaaaa!... Annem, ümitsiz bir hastalıktan altı aydır hastane de yatıyor. Ben ise kafama göre bir düzen kuramadım.’’ (Canat, 2011: 22-23).

Mehmet de ailesinin geçimi için yapması gerekeni yapmış, iş aramaya başlamıştır:

‘‘Mehmet nasihat etmenin Kenan’a bir faydası olmayacağını biliyordu. Babasını kızdırmak için söze karışmadı. Onlar konuşurken yemek malzemelerini hazırlamıştı. İçeriye geçip yemek yapmaya iş düşünmeye başladı. Dergi para kazanmıyordu. Piyasadan biraz montaj ve grafik işi bulabilsem’’ diye aklından geçirdi.’’ (Canat, 2011: 25).

Aile içinde bireylerin birbirlerine karşı olan sorumluluğunu Abdullah karakterinin, hastanede yatan karısını düşünmesinden anlıyoruz:

‘‘Bunu bana ne için yaptılar? diye düşündü. Acaba Seyfi’ye evimi satmadığımı için mi? Başka bir sebep olabilir mi? İmkânsız dedi kendi kendine. Kimseye bir kötülüğü olmamıştı. Herkesle iyi geçinirdi. Kendi işiyle uğraşırdı zaten başında yeteri kadar dert vardı. Abdullah’ın aklına hastanedeki karısı geldi. Rengi solmuş, zayıflatmıştı illet.’’ (Canat, 2011: 30).

3.6.18. Temizlik Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Temizlik değeri ile ilgili, eserlerde incelenip elde edilen bulgu ve yorumlar şunlardır:

Yiğit Mustafa

Eserde temiz elbiseler giymenin ve temizliğin önemi dile getirilir:

“Ertesi gün temiz giyimli bir adam elinde adresle Mustafa’yı buldu. Ona Osman Bey’in kendisini acele görmek istediğini söyledi.” (Canat, 2011: 48).

“Gömleğin yakasından belli çok rahat olduğunu. Hemen çamaşırlarını değiştir. Getirdiğim valizde yenileri var.” (Canat, 2011: 98).

Kırımlı Murat Destanı

Yazar eserde ev temizliğine önem vermeyi dile getirir:

“Binanın içinde, toza toprağa bulanmış birkaç eski eşya buldular. Odalardan ikisini hemen temizleyip tamir ettikleri eşyaları yerleştirdiler. Çıktıklarındaki son ekme parçalarını çıkarıp yediler. Burguthan’ın keşfettiği küçük bir akarsuda abdest alıp cemaatle ikinci namazını kıldılar.” (Canat, 2011: 78).

Vücut temizliğine özen gösterme, temiz olmaya dikkat etme eserde temizlik değeri ile ele alınan bölümlerdir:

“Herkes bir çırpıda soyundu. Kapıda ellerine küçük birer sabun verdiler. Aralıkla konmuş üç bidon Etrafında toplanan mahkûmlar nöbetçilerin ikazıyla yıkanmaya başladılar.

-Çabuk olun. Yıkanacak yığınla mikrop var, sırada.

Su buz gibiydi ve sabun köpürmüyordu. Murat çok hızlı hareket ederek abdest almayı ve kaba kirini atmayı başardı.

Yasemen

Temiz olmaya dikkat etme düşüncesi şöyle anlatılır:

“Senin de yüzünü yıkayalım dedi. Yasemen’in yüzünü yıkadı. Saçlarını taradı.” (Canat, 2011: 11).

Temizlik değeriyle ilgili olarak eserde evini temiz tutuma, temiz elbiseler giyme, vücut temizliğine özen gösterme, temiz olmaya dikkat etme düşünceleri tespit edilmiştir.

3.6.19. Vatanseverlik Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Vatanseverlik değeri ile ilgili, eserlerde incelenip elde edilen bulgu ve yorumlar şunlardır:

Nur Dağındaki Çocuk

Vatanın işgal edilmesinden muzdarip olan halkın sıkıntısını ve halkın vatanına olan bağlılığını yazar eserde dile getirir:

“Er ya da geç vatanım kurtarılacaktır. Buna inanıyorum. Ama o güzel günleri ben de görebilir miyim?

Takdir Allah’ındır.” (Canat, 2011: 142).

Yazar romanın başkahramanı Yıldırım Reis’ten hareketle vatan ve din sevgisini etkileyici bir şekilde işlemektedir:

“Kampın reisi; iri yapılı, uzun boylu ve siyah sakallı biriydi. Üzerinde rütbeleri sökülmüş bir yüzbaşı elbisesi vardı. Yaşı kırk civarındaydı. Oldukça cesur ve becerikliydi. Her Afganlı gibi o da dinine ve vatanına bağlıydı.” (Canat, 2011: 8).

Türk milleti her zaman esareti boynuna vurulan bir halka olarak görmüş ve hiçbir zaman da esir hayatı sürdürmemiştir:

Yazar Türk milletinin esaret kabul etmeyeceğini şöyle anlatır:

“Osmanlı rahat bir nefes alırsa, Rusya’daki Müslümanlar tekrar ayaklanırdı. Ve iyi biliyorlardı ki, bu millet bir defa şahlanırsa Rusya’yı kızıl emelleriyle birlikte tarihe gömerdi. Bu millet esaret kabul etmez bir iradeye, ölümden korkmaz bir inanca sahipti.” (Canat, 2011: 14).

Türk halkının vatana olan derin sevgisi ve bağlılığı şöyle kaleme alınmaktadır:

“-Haklısın. Bu yatağa bağlı olmasaydım keşke...”

Kulaklarımda yarım kalmış bir ezanın nağmeleri, gözlerimin önünde kanlar içinde yatan bir şehidin hayali var. Esir bir milletin yaşadığı kara günlerin acısı yüreğime oturmuş. Bir şeyler yapmalıyız. Geçmiş günleri, uğradığımız haksızlıkları sayıp dökmekle günlerimiz tükeniyor. Bir şeyler yapmalıyız.” (Canat, 2011: 10).

Yazar eserinin başlangıcında vatanın yavaş yavaş düşman askerleri tarafından işgal edildiğini, bu durumdan muzdarip olan halkın intikamını, vatanına olan bağlılığını ve mücadeleciliği olan kişiliğini şöyle anlatıyor:

“Bu çaresiz insanlar, soğuk kış gecelerinde, karlı dağlarda hem çaresizliğe hem de düşmana karşı savaşıyorlardı. Issız dağlara yüzlerce mücahit kampı kurulmuştu. Yabancıların ülkelerini işgal etmelerine tahammül edemeyenler bu kamplara geliyorlar, bazıları da ülkeyi tamamen terk etmek zorunda kalıyordu. On binlerce insan bu zulme dayanamayıp Pakistan’a gitmişti. Pakistan yöneticileri ve halkı, Afganlı göçmenlere çok iyi davramıyorlardı.” (Canat, 2011: 6).

Yıldırım Reis ve arkadaşlarından hareketle yazar vatana olan bağlılığı okuyucuya etkili bir biçimde bize aktarır:

“Yine ‘Allah Allah!’ sesleri makineli tüfek seslerine karıştı. Yüreklерimiz kabardı. Siperlerden ok gibi sıçrayan yiğitler düşman seline saldırdı. Korkuyu

yenmiş, ölmü sevmiş kahramanları uykusuzum, yorgunum, zayıfım demiyorlardı. Dağları taşları dolduran düşman iki ateş arasında şaşkın kalmıştı. Korkaklığın cezasını mağlubiyetle ödüyordu. Yıldırım Reis onların geçide doğru kaçmasını önlemiş tepelere doğru kovalamaya başlamıştı. Gelen yardımcı mücahitlerle birlikte, yine de düşmanlardan kat kat azdık. Önümüzden kaçan askerler beyaz tepeleri doldurmuştu. Çoğu silahlarını atmış can derdine düşmüştü. Bu zafer koşusu saatler sürdü.” (Canat, 2011: 127).

Yıldırım Reis’in arkadaşlarının çoğu vatana olan bağlılığını canlarını vererek ispatladılar. Bundan hareketle yazarın ön plana çıkardığı tek mesaj vatan sevgisinin her şeyin üstünde olduğudur.

“Halk yabancı askerleri ülkelerinden kovmak için akıl almaz sıkıntılara katlanıyorlardı.” (Canat, 2011: 5).

“Yabancıların ülkelerini işgal etmelerine tahammül edemeyenler bu kamplara gelenler, bazıları da ülkeyi tamamen terk etmek zorunda kalıyorlardı.” (Canat, 2011: 6).

“Her Afganlı gibi o da dinine ve vatanına bağlıydı.” (Canat, 2011: 8).

“Babam ülkesini savunan bir vatansever ve kahramandı.” (Canat, 2011: 29).

Bir Avuç Ateş

Yazar eserde vatan sevgisinin farklı bir boyutunu şöyle kaleme alır:

“Efendim dedi Seyfi Bey, hepimiz millet için, memleket için bir şeyler yapmak zorundayız. Bizim yapacağımız bu. Merkez daha çok turistleri çekecek, memlekete oluk oluk döviz akacak.”Evlər yıkılıp yerine meyhane, kumarhane yapılacak” diye kestirip atmayın. Abdullah Bey’imizi de razı ederseniz hemen işe başlayacağız. Bu işi engellemek memleket sevgisiyle bağdaşmaz.” (Canat, 2011: 19).

Yasmen

Yasmen adlı eserde de yazar vatan sevgisini ele alır. Gurbette olan kahraman memleketine uğrar ve meraklı bakışlar onun üzerindedir:

“Son çıktığı Anadolu gezisinde memleketi olan, Akhisar’a uğramıştı. Hemşerileri hemen etrafını sarıp soru yağmuruna tutmuşlardı onu.” (Canat, 2011: 61).

Kırımlı Murat Destanı

Vatan sevgisi her şeyin üstündedir düşüncesini yazar eserde bize ifade eder:

“-Haklısın. Bu yatağa bağlı kalmasaydım keşke...

Kulaklarımda yarım kalmış bir ezanın nağmeleri, gözlerimin önünde kanlar içinde yatan bir şehidin, Molla Kasım’ın hayali var. Esir bir milletin yaşadığı kara günlerin acısı yüreğime oturmuş. Bir şeyler yapmalıyız. Geçmiş günleri, uğradığımız haksızlıkları sayıp dökmekle günlerimiz tükeniyor. Bir şeyler yapmalıyız.” (Canat, 2011: 10).

Vatan sevgisi yeri geldiği zaman canını feda etmekle kendini gösterir:

“Susmayacağım. Bunları anlattıkça kanım alevleniyor. Neler kaybettiğimizi daha iyi anlıyorum. “Bir şeyler yapmalı” diyorsun. Ne yapabiliriz? Bize ölümden başka çıkar yol bırakıldılar mı? Ya esarete boyun eğeceğiz ya öleceğiz. Başka yol var mı?” (Canat, 2011: 11).

İnsan vatani için kendi yaşamını bile ikinci plana koyabilmelidir. Kırmılı Murat canını kurtarmak için ülkesini boynu bükük bırakmak istemeyen bir kahramandır:

“Göç ama nereye? Bu topraklar ne olacak? Kime emanet edeceğiz bu toprakları? Bu topraklar kanla, gözyaşıyla, alın teriyle yoğrulmuş. Canımı kurtarmak için, bırakıp gidemem.” (Canat, 2011: 27).

“Murat gözlerini ovuşturdu:

Ağlama Ramazan Hoca. Senin başına gelen, Rus topraklarında yaşayan koca bir milletin başına geldi. Milletçe ağlayalım mı? Gözyaşları neyi kurtaracak? Ya var olmanın kavgasına karışırız ya da gözyaşları arasında kaybolur gideriz.” (Canat, 2011: 85).

Yaratı Serçe

Yıldırım Reis’in arkadaşlarını çoğu vatana olan sevgilerini ve bağlılıklarını en değerli varlıkları olan canlarıyla ödemişlerdir:

“Düşman uçakları küçük bir indirme hareketi yaptı. Yıldırım Reis de o anı bekliyordu. Toparlanıp mevzilenmelerine fırsat vermeden “hücum”emrini verdi. Gerçi çok şehit verdik dağlarda.” (Canat, 2011: 6).

“Şehitlerimizi toprağa verip, yola çıkmamız uzun sürdü.” (Canat, 2011: 22).

“Ayağım hatta ayaklarım kopsa yine önemli değildi. Cemse’nin arkasında tam yirmi mücahit vardı. On sekiz şehit toprağa verilmişti.” (Canat, 2011: 24).

Vatani uğruna şehit olan askerleri kahraman kendi ağzından şöyle anlatır:

“Mücahit kamplarında, yollarda tanıdığım birçok insan olmuştu. Bunlardan çoğunun şehit oluşuna şahit olmuşum. Nuristan’da, Hindi Kuşta Bend-i Türkistan’da yüzlerce hatta binlerce mücahit yanı başımda vurulup şehit olmuştu.” (Canat, 2011: 32).

“Şehitlerimizi toprağa verip yola çıkacağız.” (Canat, 2011: 62).

“Köyüne dönemeyip savaşta şehit olanların yakınları, önceden razı oldukları bu habere yine de gözyaşı dökmekten, boş kalan kollarını öksüz kalan yavrularının boyunlarına dolayıp çıkmaktan kendilerini alamıyorlardı.” (Canat, 2011: 63).

Yazarın eserde vatanseverlik değeriyle okuyucuya anlatmak istediği mesajlar şunlardır:

Vatanımı korumak için üzerine düşen görevi yerine getirme, vatani korumak için savaşmaktan çekinmeme, vatan uğruna şehit olanlara saygı duyma, düşmana karşı uyanık olma, vatanını ve milletini sevmek, vatana bağlılığı ömür boyu hissetme, vatani her şeyden üstün tutma, vatan uğruna şehit olmaktan çekinmeme...

3.6.20. İyilik ve Yardımseverlik Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

İyilik ve yardımseverlik değeri ile ilgili, eserlerde incelenip elde edilen bulgular ve yorumlar şunlardır:

Nur Dağındaki Çocuk

Eserde iyilik ve yardımseverlik değerleri birbirine paralel olarak işlenmiştir. Yazar bunu roman kahramanlarından hareketle ön plana çıkarmıştır:

“Hemen hazırlığa başladılar. Üç gündür ağızlarına bir lokma ekmek dahi koymayan bu perişan insanlar canlanmıştı. Düşman tarafından kısırlanmış mücahit kardeşlerine yardıma koşmak için acele acele hazırlanıyorlardı.” (Canat, 2011: 9).

“Reisim dedi, izin verirsen ben de gideyim kampınıza. Yaradan bereden biraz anlarım. Bu köyün doktoru sayılırım. Madem orada yaralı bir çocuk var, gidip ona yardımcı olayım. “İyi olur.” dedi reis. Köy doktoru çantasını aldı. İki delikanlı da torbalarına yiyecek ve erzak doldurup, reis'in tarif ettiği mağaraya doğru yola çıktılar.” (Canat, 2011: 18).

“Delikanlı! dedi. Burada sen kal ona yardımcı olursun.” (Canat, 2011: 22).

“Ben Kabilliyim. Geçen yıl beşinci sınıflı okuyordum. Babamın bir kitapçı dükkânı vardı. Senin yaşında da bir abim vardı. Babama dükkânda yardım ederdi.” (Canat, 2011: 27).

İyilik ve yardımseverlik değeri içerisinde komşuluğun önemi de belirtilir:

“Ertesi sabah kapınıza askerler geldi. İçlerinden biri anneme, abimin öldüğünü, hastaneden cesedini almamızı söylediler. Annem olduğu yere yıkıldı. Askerler gidince komşuları çağırdım. Annem kendine geldiği zaman göğsüne vura vura ağlıyordu. Komşuların yardımı ile hastaneden abimin cesedini alıp mezarlığa götürdük.” (Canat, 2011: 28).

İnsanlara yardım etme mesajını yazar kişiler aracılığıyla bize aktarır:

“Yarım saat sonra toptancı elinde büyükçe bir paketle geldi. Paketi bana verirken: “Buolar size uzun süre yetmez; ama hepimizin hali belli. Teşekkür edip ayrıldım.” (Canat, 2011: 43).

“Eve geldiği zaman, hocanın eşinin ve annemin yerde upuzan yatan ev sahibi kadının omzundaki yarayı sarmakta olduklarını gördüm.” (Canat, 2011: 73).

“Görebildiğim her yer yanıyordu. Belediye binasının yanından geçerken delhşete düştüm. Koca bina yerde, taş ve moloz yığını haline gelmişti. Yıkıntılar arasından yaralıları kurtarmaya çalışıyorlardı. Bu kurtarma işine biz de katıldık.” (Canat, 2011: 76).

“Ona silahlar bulunan torbayı mutlaka çıkarmamız gerektiğini söyledim. Hemen kabul etti. Beraberce taşları kaldırmaya başladık. Bize diğerleri de yardım etti. Biraz sonra annemin tek başına geldiğini gördüm. Herhalde ben geç kalınca endişelenmişti. Annem hocanın eşi ile ve Ahmet’in annesiyle buluşmanın sevincini ve yıkılan evlerinin üzüntüsünü birlikte yaşadı. O da bize yardım etmeye başladı.” (Canat, 2011: 83).

İnsanlara yardım etmekten mutlu olan insanların durumu hiçbir şekilde ifade edilemez:

“Ruslar gidince, köylülerden geri dönüp, yıkılan evlerini yapıp oturanlar varmış. Belki onlardan biraz yiyecek bulursun. Düşman tarafından kısırdırılmış mücahit kardeşlerine yardıma koşmak için acele acele hazırlanıyorlardı. Çocuğum iniltisini duyan ihtiyar, hemen kalkıp çocuğu tekrar yatırdı. İstiraplı yüzüne şefkatle baktı. Kurumuş dudaklarını ıslak bezle sildi. Bezi ateşli alınına koydu.” (Canat, 2011: 10).

Gül Yarası

Ayşe yardım etmekten mutlu olan bir kızdır. İnsanlara yardım ederken de hiçbir zaman karşılık beklemez:

Yazar yardım etmeden mutlu olan Ayşe'nin yardımlaşmanın karşılık bulmadan yaptığını şöyle anlatır:

“Ne zaman istersen bize gelebilirsin. aklına takılan her şeyi sorabilirsin. İstersen ders biçiminde de çalışabiliriz. Bu bizi de çok mutlu eder.” (Canat, 2011: 46).

“Fatma sarsıldı. Beklemediği bu haber karşısında güçsüz hissetti kendini, paniğe kapıldı.

-Biz seni hastaneye kadar götürelim dedi, komşu kızı.

Fatma'nın da zor günlerinde en çok yanında olan onu teselli eden komşu kızı Ayşe'dir:

Ayşe de olayı duyunca hastaneye gelmişti. Fatma'nın elini sıkıca kavramış, onu teselli eden sözlerle yanından ayrılmamıştı. Böyle zor günlerde bir dostun yakınlığının tesellisi ne kadar güçlüydü. Ayşe için Allah'a dua etti Fatma.” (Canat, 2011: 74).

Kırıklı Murat Destanı

Yazar eserde insanlara yardım etmenin, insanların sorununu paylaşmanın, onlara nazik davranmanın önemini kişilerin karşılıklı diyaloglarıyla verir.

“Mehmet doktorun bakışlarını hissetmişti.

-Abimle görüşmemi temin edebilir misin?

-Ben abini o iğrenç yerden kurtarmaya çalışıyorum. Bana yaptığımız iyilikleri nasıl unutturum.

-Size ne iyilik yaptık ki?

“Ben yokken çocuklarımı yardımcı oldunuz. Hem de çok nazik davrandınız. Sizler benim gerçek dostlarımızız.” (Canat, 2011: 39).

Yazar romanda iyilik kavramından yer yer bahseder:

“Doktor hangi hesapla olursa olsun Mehmet’e unutamayacağı bir iyilik daha yapmıştı. Kolhaz, ona süresiz izin vermiş ve okula kaydı yapılmıştı. Okul idaresi Mehmet’in devamlılığını tasdik ederse Kolhaz’daki işi bitiyordu. Üstelik Murat askeri hastanede tedavi altına alınmıştı.” (Canat, 2011: 46).

Eserde din kardeşi olan insanların birbirlerine yardımları şöyle dile getirilmektedir.

“-İki tane içerde var.

-Hepsini haklamışsın.

-Kadına saldırıyorlardı.

-Zavalı Ayşe Kadın.

-Onu hemen saklamamız lazım.

Ahmet içini çekti.

Sabah olunca buralarda terör estirirler. Önce leşleri buradan uzaklaştıralım.

-Boş ver şimdi leşleri. Kadını uzaklaştırmamız lazım.

-Pekâlâ Murat sen iyisini düşünürsün.” (Canat, 2011: 61).

-Kim o?

-Bir yolcuuyum. Allah rızası için yardım istiyorum.

-Adamımı evde yok sizi içeri alamam.

-Ne zaman gelir Bey’iniz? Soğuktan ve açlıktan perişan oldum.

-Kulübenin yanındaki ahıra gidin. Ahırın odaya bakan penceresinden ekmek veririm.

-Allah razı olsun.

-Siz Müslüman mısınız?

“Elhamdülillah.” (Canat, 2011: 108).

Yaralı Serçe

Yaralı Serçe’de yazar, insanları zor durumda bırakmayan ve birbirlerine yardımcı olan insanların durumlarını diyaloglarla vermektedir.

“Biraz sonra caminin kapısından iki kadın çıktı.

-Delikanlının ayağı kırılmış, içeriye alalım onu.

Beni yatağımla birlikte içeri taşıdılar.

-Senin yaran ağır mı?

-Kurşun sıyırdı geçti. Ama hayli derin.

-Bakalım

Yaşlı adam askerın yarasını açtı. Torbasından çıkardığı tozu, iyice temizleyip yaraya ekti ve yarayı sardı.” (Canat, 2011: 51).

Eserde iyilik ve yardımseverlik değerlerinin beraberinde geldiği sevgi, saygı da şöyle işlenmektedir:

Köylü zor durumda olan askerlere her zaman yardım etmiş gerektiğinde iğne bile yapmıştır:

“Köylülerin yardımıyla askerın baldırındaki kurşunu çıkardı. Yaraya merhem sürdü.” (Canat, 2011: 64).

“Obek’e geldiğim zaman evinde kaldığım yaşlı kadın, hastanede yattığımı duymuş, ziyaretime gelmişti. Bana temiz çamaşır getirdi. Çıkanca kendisine uğramamı tembihledi. Kuran dersi aldığım Merkez Cami inamı ve arkadaşların da yeni elbiseler getirdiler.” (Canat, 2011: 83).

“Yaşlı mücahit:

Reisin dizine yatıp ayağını bana doğru uzat. Ben kırık ve çıkıktan anlarım. Bir bakalım ayağına, dedi.” (Canat, 2011: 25).

Aynı ülkü için bir araya gelen mücahitlerin dayanışması ve birbirlerine yardım etmesi de üzerinde durulması gereken bir husustur:

“Geniş bir avludan içeri arabayla girdik. Heratlı Cafer beni kucaklayıp içeri götürdü. Tek koluyla beni kucağına alırken ve yatağa bırakırken sarsmamaya gayret ediyordu.” (Canat, 2011: 31).

Eserde asker kendi yarasını hiç düşünmez. Çünkü öbür tarafta yardım bekleyen arkadaşları aei çekmektedir:

“Benim kırık bileğim gereken tedaviyi görmüştü; ama diğer yaralıların durumu içler acıydı.

Heratlı Cafer’in köylüleri ellerinden geldiğince bu yaraları sarmaya çalıştılar. Cafer sağa sola koşup ihtiyacımızı temin etmek için çalışıyordu.” (Canat, 2011: 31).

Yiğit Mustafa

Eserde kahramanların, yapılan iyiliği takdir ettikleri, dikkati çeken bir noktadır:

“Tarla başı Menekşe Sokak No: 19. Teşekkür ederim Nuri. Bu iyiliğini asla unutmam.” (Canat, 2011: 58).

Bu olayı, ilerde bana dert olmayacak bir hale getirmeden bırakmam. Bana yardım edin Osman Bey.

“Elbette ne yapmanı istiyorsun?” (Canat, 2011: 104).

-Biz yabancıyız acaba gösterebilir misiniz?

Mustafa'nın iyilik damarı kabardı.

“Pekâlâ, dedi.” (Canat, 2011: 76).

“Bana kızma Mustafa. Yardım et, dua et. Seni kızdırmak için mi böyle yapıyorum.” (Canat, 2011: 118).

Bir Küçük Osmançık Vardı

Yazar eserde iyiliğin unutulmadığını kahramanlar aracılığıyla aktarır:

“Abdullah Bey’in yeğeni Zarife, Edebiyat Fakültesini bitirmiş lise öğretmeniydi. Fatma Hanım’ı sık sık ziyarete gelir, bu acılı kadını yalnız bırakmamaya gayret gösterirdi.” (Canat, 2011: 63).

Ayşe Kadın iyilik yapmayı seven bir komşudur. Çocuğunu kaybettiği için acı çeken Fatma Hanım’ın ıstırabına ortak olur:

“Bahçıvan Ahmet Efendi ve karısı Ayşe Kadın, bütün ısrarlara rağmen, gece çekilip yatmamışlar, onları yalnız bırakmamışlardı. Ayşe Kadın da en az Fatma Hanım kadar ağlamıştı. Anne yüreğinin derin ıstırabını şimdi en iyi o anlıyordu.” (Canat, 2011: 25).

Romanda iyilik değeri kişilik değerine paralel bir değer olarak işlenmiştir. Buna karşılık yazar, kötülüğe karşılık iyiliğin mücadelesini verir. Yazar iyilik ve yardımseverliğin beraberinde getirdiği sevgi, saygı ve dostluk değerini de yüceltmektedir:

“Tophaneli’nin karısı evde yemeklik kalmadığını söyleyerek alışverişe çıktı. Daha doğrusu aklına koyduğu güzel bir plân uygulamaya karar verdi. Kocası yıllardan beri doğru dürüst evine bakmıyordu. Zaten yılda en az bir defa hapse girerdi. Kendisini de hırsızlığa alıştırmıştı. Üstelik beklenmedik bu misafirler başına bela olmuştu. Masum bir çocuğu kaçırap dağ başında bıraktıkları yetmiyormuş gibi, şimdi de zavallı genç bir kızı aynı yere bağlı bırakmışlardı. Bu canavarlardan gidip kurtulmanın zamanı gelmişti. Doğruca karakola gidip durumu komiserce açık açık anlattı.” (Canat, 2011: 48).

Abdullah Bey yavrusunu bulabilmek için emniyet güçlerine yardım etmek için her zaman hazırdır:

“Abdullah Bey siz bildiğiniz gibi yapın lütfen. Evinize iki memurumuz gelecek. Hem parmak izi tespit edecek, hem de olayı soruşturacaklar. Onlara yardımcı olun. Çok hızlı hareket etmek mecburiyetindeyiz.” (Canat, 2011: 22).

“Selahattin Ağa'nın karısı Nesrin Hanım çok iyi bir kadındı. Yardımsever, hoşsohbet ve çalışkandı.” (Canat, 2011: 88).

Romanda işlenen diğer değer de iyilik ve iyilik değerinin insana kazandırdıklarıdır:

“Akşam biraz geç kalsalar Şerife Hanım bu iki oğulcuğunu merak ediyordu. İyi yürekli bu kadın onları öz anneleri gibi seviyordu. Hele onun Hüseyin'e bağlılığı dünyalara değışilmezdi.” (Canat, 2011: 98).

Osmançik büyümüşür ve Şerife Hanım'ın yardımları sayesinde tahsil yapabilmıştir:

“Sarı saçları, yeşil gözleri ve lüdan gibi endamıyla gösterişli bir delikanlı olmuştü. Yardımseverliğı, ciddiyeti ve çalışkanlığı ile herkes tarafından takdir ediliyordu. Yalnız derslerinde değıil, yaptığı her işte başarılıydı.” (Canat, 2011: 102).

“Birlükte yürümeye başladılar. Mehmet yan gözle doktorun yüzünde oynaşan yapmacık ifadeleri takip etmeye çalışıyordu. Doktor durmadan konuşuyor, ona her türlü yardıma hazır olduğunu sık görüşmeleri gerektiğini, tahsiline devam etmesinin iyi olacağını anlatıyordu.” (Canat, 2011: 43).

Nur Dağındaki Çocuk

Romanda yazar, yardımseverlik değerini romanın kahramanı olan Hüseyin Hocadan hareketle aktarmaktadır:

“Afğanistan'ın karlı dağlarında kurulan yüzlerce kamptan birinde, bu gece oldukça heyecanlı saatler yaşandı. Akşam devreye gezen iki mücahit kamp yakınında bacağından yaralanmış bir çocuğı baygın bulmuşlardı. Kampın reisi Hüseyin Hoca çocuğun bacağındaki kurşunu çıkarmış ve yarayı gömleğıyle sarmıştı.” (Canat, 2011: 6).

Yasemen

İyilik ve yardımseverlik; eserde insanlara yardım etme, yardım etmekten mutlu olma, yardımları karşılık beklemeden yapma, yaşadığı çevredeki insanlara yardım etme düşünceleri çerçevesinde ele alınmaktadır:

“İyilik için çalışacağız. İyiliğin, doğruluğun, güzelliklerin yeryüzüne yayılması için bu erdemleri önce nefsimize kabul ettirmeliyiz.” (Canat, 2011: 19).

“Seni Şevki Bey ile bugün tanıştıracam. Şevki Bey iyi adamdır. Sana yardımcı olur.” (Canat, 2011: 24).

Yazar eserde iyilik ve yardımseverlik değerini bir arada vermektedir:

“Aradan üç hafta geçti. Yasemen’in evlerine gittiler. Nazmi Bey ve Neriman Hanım ana babasını unutturabilmek için çok gayret gösterdiler. Yasemen unutmuyordu babasını.” (Canat, 2011: 46).

Romanın başka bir bölümünde yazar, yardımseverlik değerini romanın kahramanlarıyla aktarır:

“Madem eve başka kiracılar oturmuştu benimle kalırsın. Çantayı al, doğru buraya gel şirkete sabahleyin uğrarsın.” (Canat, 2011: 56).

“Bak kızım” diye başladı söze, niyetim sana yardım etmek.” (Canat, 2011: 86).

“Ev ödevlerinde ona yardımcı olmuş, Selime’ye ev işi gösterilince hemen kendisi yapmıştı.” (Canat, 2011: 95).

3.6.21. Millet Sevgisi Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Millet sevgisi değeri ile ilgili, eserlerde incelenip elde edilen bulgu ve yorumlar şunlardır:

Nur Dağındaki Çocuk

Yazar, eserleri aracılığıyla “millet sevgisi” değerini vermeyi amaçlamıştır. Çocuklara milletini sevdirmeye gayretli içerisinde olan Canat, mesajlarını en iyi bu yolla verme düşüncesindedir:

-İ faklım. Bu yatağa bağlı olmasaydım keşke...

“Kulaklarımda yarım kalmış bir ezanın nağmeleri, gözlerimin önünde kanlar içinde yatan bir şehidin hayali var. Esir bir milletin yaşadığı kara günlerin acısı yüreğime oturmuş. Bir şeyler yapmalıyız. Geçmiş günleri, uğradığımız haksızlıkları sayıp dökmekle günlerimiz tükeniyor. Bir şeyler yapmalıyız.” (Canat, 2011: 10).

Bir Avuç Ateş

Bu eserde vurgulanan temel değer vatana ve millete olan bağlılıktır. Çünkü eserde vatan ve millet için her şeyin yapılabileceği ve bunun bir görev olduğu dile getirilir:

“Efendim, dedi Seyfi Bey hepimiz millet için, memleket için bir şeyler yapmak zorundayız. Bizim yapacağımız bu merkez daha çok turistler çekecek. Memlekete oluk oluk döviz akacak, evler yıkılıp yerine meyhane, kumarhane yapılacak, diye kestirip atmayın. Abdullah Bey’imizi de razı edersek hemen işe başlayacağız. Bu işi engellemek memleket sevgisiyle bağdaşmaz.” (Canat, 2011: 19).

Nur Dağındaki Çocuk

Mücahitler, milletlerinin istikbali ve vatanları için birçok badireler atlattımlardır:

“Mücahitler doğruca kampa gitmediler. Reis mağarada bekleyen yaralı çocuğu ve ihtiyarı düşünmüştü. Hepsı günlerdir açtı. Önce erzak bulmak lazımdı. Bunun için yakındaki bir köye doğru yönelmişlerdi. Reis, Heratlı Cafer ve iki köylü mücahit birbirlerine yaslanarak zorla yürümeye çalışıyorlardı. Düşüp bayılmamak için yoğun gayret gösteriyorlardı.” (Canat, 2011: 15).

Milletlerin geçmişten günümüze ortak sevinç ve kaderlerinin olduğu eserde aktarılır:

“O gün ve gece, kısa molalar vererek devamlı yürüdük. Dizlerim kırılacakmış gibi ağrıyordu. Sırtındaki küçük torba, bileklerimi koparacak kadar ağırlaşmıştı. Ertesi sabah büyük bir köye geldik. Köy halkı, milletimiz bizi gözyaşları içinde bağrına bastı. Köyün camisine, misafirhanesine ve bütün evlere, hatta ahırlara insanlar tıklım tıklım dolmuştu. Biz de camiye sığınmıştık. Ben caminin içinde kalabalıktan oturacak yer bulamadığım için, annemi alıp minbere çıktım. Basamaklara oturup, en üst basamağa da başımı koyduğumu hatırlıyorum. Hemen uyumuşum. Köylüler camide yemek dağıtmış. Annem bir iki seslenmiş çok dalgın uyduğumu görünce kıyamamış bana.” (Canat, 2011: 85).

Yazarın ön plana çıkardığı temel mesaj vatan ve millet sevgisinin her şeyin üstünde olduğudur. İşgalcilere millet olarak hep beraber mücadele etmek gerekmektedir. Mücahitler de tam da bunu mücadelesini vermişlerdir:

“Kardeşlerim, dedi. Biz buradan geri dönüyoruz. Yaşlılar, kadınlar, çocuklar ve hastalar yola devam edecek. Yol buradan sonra pek tehlikeli değil. Pakistan hududunu geçerken ana yollarda dikkatli davranın, eli silah tutan erkekler bizimle geliyor. Allah'ın izniyle, yakında siz de memleketinize döneceksiniz. Afganistan'ı işgalcilerden temizleyeceğiz. Siz, yakılıp yıkılmış, yiğitleri şehit olmuş ülkenize dönecek, yuvalarınızı tekrar yapacaksınız. Pakistan'daki din kardeşlerimize selamlarımızı iletin. Yolunuz açık olsun.” (Canat, 2011: 87).

Yazar din kardeşlerimize yardım etmemizin önemine de vurgu yapar:

“On binlerce insan bu zulme dayanamayıp Pakistan'a gitmişti. Pakistan yöneticileri ve halkı, Afganlı göçmenlere çok iyi davranıyordu.” (Canat, 2011: 6).

3.6.22. İnsan Haklarına Saygı Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

İnsan haklarına saygı değeri ile ilgili, eserlerde incelenip elde edilen bulgu ve yorumlar şunlardır:

Yiğit Mustafa

İnsanlara hangi şartlarda olursa olsun saygılı davranmak gerektiği, insanların problemlerine çözümler bulunmasının önemli olduğu eserde vurgulanan bir başka değerdir:

“Bunlar ispat edilmedikçe kötü bir zan olmaktan öteye geçemezler.” (Canat, 2011: 40).

Kırmılı Murat Destanı

Önceden insanları seven, ve insanlara saygılı olan Malinkof zamanla bu özelliklerini yitirmiştir:

“Eskiden iyi bir komutandı Malinkof. Vazifesini sevdiği kadar emrindeki askerleri ve çevresindeki halkı da severdi. Onlara saygı duyardı. Görevi dışında olsa da, insanların meselelerine çözüm bulmak için çırpınırdı.” (Canat, 2011: 31).

3.6.23. Dil Sevgisi Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Dil sevgisi değeri ile ilgili, eserlerde incelenip elde edilen bulgu ve yorumlar şunlardır:

Eserlerde dil sevgisi değeri ile ilgili bulgulara rastlanmamıştır.

3.6.24. Kişisel ve Sosyal Değerler ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Kişisel ve sosyal değerler ile ilgili, eserlerde incelenip elde edilen bulgu ve yorumlar şunlardır:

Aile sevgisinin önemli olduğu ve sporun önemi eserde okuyucuya verilir:

“Ailesini, hayatını, beslenme şeklini, spor yapıp yapmadığını her şeyi inceden inceye öğrenmişlerdi.” (Canat, 2011: 27).

Özgürlüğün ve ileri görüşlülüğün önemi yazarın eserlerinde ele alınan değerlerdir:

“Keşke bütün öğrencilerimizin anneleri sizin anneniz gibi özgür, çağdaş ve ileri görüşlü olabilse bazı velilerle konuşurken sıkıntıyorum. Bütün öğretmenler, öğrenciler sizinle gurur duyuyor. Okulumuz sayenizde meşhur oldu.” (Canat, 2011: 40).

Kırıklı Murat Destanı

Vatanları için mücadele eden askerleri ve özellikle Kırıklı Murat'ı köy halkı çok sevmiş ve bağrına basmıştır:

Eserde insanların birbirini sevdiklerinden şöyle bahsedilir:

“Murat ve arkadaşları bu şirin köyde fazla kalamadılar. Köy halkı onları çok sevmiş ayrılmalarını istememişlerdi. Belli bir yerde mekân tutmanın tehlikeli olabileceğini sezen Murat bu ısrarlara aldırmış etmedi. Bir cuma sabahı yola çıktılar.” (Canat, 2011: 77).

Yaralı Serçe

Olaylar karşısında sükûneti korumanın ve sakin olmanın önemine yazar vurgu yapmıştır:

“Gelin buraya, tehlike yok.” (Canat, 2011: 50).

“Heyecanlı dakikalar nihayet bitti. Kadın da yanımıza geldi. Silahları bıraktı, gülümsedi. Nurlu alındaki çizgiler derinleşti. Yeşil gözleri Mirza Ağa'ya dikildi. Sağ elini kalbine doğru götürdü.” (Canat, 2011: 60).

“Beyaz çehresi, tebessüm eden bir fotoğraf gibi duran annesini üzerine bakışlarını mihlamlı.” (Canat, 2011: 62).

Yiğit Mustafa

Romanın kahramanı Abdullah Bey'den hareketle çalışmanın önemi dile getirilmiştir:

"Abdullah Bey, inşaat çivisi imal eden bir fabrikanın sahibiydi. İstanbul'un önemli semtlerinde, toptan inşaat malzemesi satan üç büyük mağazası vardı." (Canat, 2011: 9).

Kişisel ve sosyal değerlerin eserlerde şu kişisel nitelikleri yansıttığı tespit edilmiştir:

İnsanlara karşı sakin tavırlı olunması gerektiği, insanların birbirlerini sevmeleri, aile sevgisinin önemli olduğu, anne ve baba sevgisine değer verilmesi, çalışmanın önemi, boş durmanın kötülükleri, sağlığın önemi, sağlığa zarar verici kötü alışkanlıklardan vazgeçilmesi gerektiği, dünyada mekân ahrette iman düşüncesinin önemi.

3.6.25. Birey ve Çevreye Duyarlılık Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Birey ve çevreye değeri ile ilgili, eserlerde incelenip elde edilen bulgu ve yorumlar şunlardır:

Bir Avuç Ateş

Yazar romanında duyarlılıkla ilgili mesajlar vermektedir. Eğer insani duygular taşıyorsanız her şeye karşı duyarlı olmalısınız.

Yazar romanda duyarlılıkla ilgili mesajlarını şöyle vermektedir:

"Eğer insansanız hiçbir yangını seyredemezsiniz. Bu ahlâksızlık yangını olabilir; haksızlık, adaletsizlik yangını olabilir. Size düşen yangın başında dedikodu yapmak değil, yangını söndürmeye çalışmaktır." (Canat, 2011: 9).

“Ben ona ne yaptım bilmiyorum. Durup dururken bana cephe aldı. Mustafa Bey’i televizyonculara şikâyet etmesi ne büyük aptallık!” (Canat, 2011: 26).

Yaralı Serçe

Heratlı Cafer vurulmuştur. Cafer’in bu durumuna duyarız kalmak imkânsızdır.

Heratlı Cafer’in durumuna ilgisiz kalınmadığına romanda yer yer şöyle verilir:

“Heratlı Cafer’in haykırışları duyuluyordu. Sonra “küt” diye bir ses duydum. Göremiyordum; ama Cafer’i vurup onu yere yıktıklarını tahmin ediyordum.” (Canat, 2011: 38).

“Yan gözle Cafer’i aradım. Yatağımın üzerinde hareketsiz yatıyordu. Kim bilir, belki de öldürücü bir darbe yemişti.” (Canat, 2011: 39).

“Arabanın önünde yan oturup, atın dizginini tutan Cafer’in ağladığını fark ettim. Onu teselli etmek için tesirli kelimeler aradım.” (Canat, 2011: 48).

Yiğit Mustafa

Mustafa patronun oğlunun sıcak ve samimi davranışlarına duyarız kalmaz ve onunla dost olur:

“Patronunu ne kadar kendine uzak hissetmişse, oğlunu da o kadar yakın hissetmişti.” (Canat, 2011: 13).

Yine eserde kahramanlar aracılığıyla insanlara karşı duyarlı olmamız gerektiğinin mesajları verilmektedir:

“Yolun kenarında oturmuş kara kara düşünüyordu. Halimi sordum...” (Canat, 2011: 24).

“Bol bol nasihat çekti. Bizim Sırrı’yla konuşmuş. “Çok iyi çocuk ama ona istediği fırsatları vermiyorsun.” diyor.” (Canat, 2011: 32).

Bir Ayu Ates

Yazar duyarlılıkla ilgili mesajlarını bu eserde de yer yer vermektedir.

Yaşlı teyze açıktan ayakta duramayan Mehmet'in halini görünce bu duruma duysuz kalamaz ve onun halini sorar:

"Mehmet koridora çıkınca başının döndüğünü hissetti. Bütün gün hiçbir Şey yemediğini hatırladı. Düşecek gibi oldu. Ağzının içi acı bir su ile doldu. Yaşlı bir kadın başını iki yana sallayarak, neyin var yavrum, diye sordu. Mehmet cevap vermeden tuvalete girdi. Ağzını ve yüzünü yıkadı. Biraz kendine gelmişti. Yaşlı kadın tuvalet çıkışında aynı soruyu tekrarladı. Mehmet gülümsemeye çalıştı. Teşekkür ederim teyze. Hiçbir Şeyim yok. Annemi ziyarete geldim." (Canat, 2011: 41).

"Eve girdiklerinde Mustafa Bey'in karısı ve kızı evi, kırılan camları topluyorlardı. Ben gidip biraz yemek hazırlayayım. Birlikte yersiniz, dedi kadın. Zahmet etmeyin, ben hazırlarım, dedi Mehmet sıkılarak. Ne zahmeti oğlum! Komşuyuz Şurada. Ben de geleyim mi aane, diye sordu kızı. Kadın usulca talimat verdi kızına. Sen mutfağı temizle. İffet Hanım'ı yalnız bırakmayalım. Baksana zavallı nasıl çırpınıyor." (Canat, 2011: 73).

Bir Küçük Osmanek Vardı

Çevreyi, bitkilerle, ağaçlarla güzelleŐtirme, çevreyi kirlenmeye ve çevrenin güzelliğine önem verme gibi değerele yer verilir:

"Şerife Hanım ve Hüseyin yeni evlerinin bahçesini düzene koymuşlar, evin arkasındaki boŐluğaa çeşitli sebzeler dikmişlerdi. Girişte ve evin çevresinde bir sürü ağaç olmuştu." (Canat, 2011: 90).

İnsanların yerine kendini koyma düşüncesi eserde dile getirilir:

"Garip'i üzmemek için glmek, konuşmak istiyordu." (Canat, 2011: 109).

Eserde çevrenin güzelliğini tasvip eden roman kahramanı bir anlamda duyarlı olduğunu gösterir:

“Mersedesten iri yarı, postacı kıfığında bir adam indi. İri ellerini demir parmaklıkların arasından sokup, bahçe kapısını açarken sağa sola ürkek ürkek bakındı. Sağlı sollu gül ağaçlarının arasından, özenle döşenmiş parke yolu hızlı adımlarla geçti.” (Canat, 2011: 5).

Çevreyi bitkilerle ve ağaçlarla güzelleştirmenin önemli olduğu eserde şöyle anlatılır:

“Köşkün etrafını, küçük mermer havuzun çevresini ve bahçe yolunun kenarlarını rengârenk top top güllerle donatmıştı. Ayrıca meyve ağaçlarının bakımından, sebze yetiştirmekten de çok iyi anlıyordu.” (Canat, 2011: 62).

“Beni dinlersen, bu evi hiç düşünmeden al. Bir ay sürmez, bizim evden daha güzel duruma getiririm. Bahçeyi de siz yoluna koyarsınız dedi.” (Canat, 2011: 86).

Kırımli Murat Destanı

Yazar insanların birbirine olan güvenini ve duyarlılığını romanın kahramanı Burguthan aracılığıyla anlatılır:

“Bak Burguthan? Seni çok severim. Eğer sana tam güvenmesem, cevap vermemeye tenezzül etmeden çekip giderdim.” (Canat, 2011: 56).

“Anne boşluğunun daha yakıcı olduğunu şimdi anlıyorum. Sırırı'nın bu boşluktan çektiği acıyı, düştüğü sıkıntıyı şimdi daha iyi anlıyorum.” (Canat, 2011: 155).

3.6.26. Hayvan Sevgisi Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Hayvan sevgisi değeri ile ilgili, eserlerde incelenip elde edilen bulgu ve yorumlar şunlardır:

Kırımli Murat Destanı

Yazar hayvanlara karşı duyarlı olmamız gerektiğini vurgular:

Çocuğun gelişmesinde hayvanların önemli bir yere sahiptir. Yazar hayvanlara verilen değeri eserde şöyle anlatılır:

“Etrafına dikkatlice bakınca yere bıraktığı kesenin başında, kedi yavrusu büyüklüğünde iki fare fark etti. Fareleri ürktümemeye çalışarak kerevete oturdu. Hangi zamanı yaşamaya çalıştığını tahmin edemiyordu.” (Canat, 2011: 94-95).

Yaralı Serçe

Yazar hayvan sevgisinin farklı bir boyutuna değinmektedir. Eserde hayvanların tabiatı güzelleştirdikleri anlatılır:

“Gölgesinde durduğum ağaçtan tatlı tatlı kuş cıvıltıları geliyordu. Başka ağaçlardan bu seslere cevap verircesine kuşlar ötüyordu. Belki de kuşlar, tabiatın güzelliğini birbirlerine anlatıyorlardı.” (Canat, 2011: 46).

Eserde romanda hayvanlara eziyet etmemek gerektiği ve hayvan sevgisinin önemi işlenmektedir:

“Zavallı at yere yatmış debeleniyordu. Atın çırpınılarıyla yana yatan arabada sarsılıp duruyordu. Kırık ayağımı kollayarak yan yatmış arabadan aşağı indim. Sürünerek bir kayanın dibine vardım. Cafer'e:

-Şu atı çöz de rahat ölsün. diye bağırdım.” (Canat, 2011: 57).

3.6.27. Okul Hayatının Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Okul hayatının değeri ile ilgili, eserlerde incelenip elde edilen bulgu ve yorumlar şunlardır:

Gül Yarası

Yazar romanda okul hayatına da yer verir:

“Zil çaldığı zaman sınıf kapıları, koridorlar her zaman olduğu gibi uğultu ve izdihama sahne oluyordu ve 9/B sınıfında, belli öğrenciler sınıfa öğretmeninden sonra giriyorlardı.” (Canat, 2011: 8).

Eserde öğretmenin sınıf disiplini açısından nasıl bir öneme sahip oldukları vurgulanır:

“Mustafa Bey, bütün öğrencilerin yerlerine oturup, sükûnetin hâkim olmasını sabırla bekledi.” (Canat, 2011: 8).

Sınıf arkadaşlığının önemi ve okulda yapılan etkinlikler romanda kahramanlar aracılığıyla anlatılmaktadır:

“Zaten okulun her türlü sosyal faaliyetine katılıyor, öğretmen ve idarecilerin takdirini alıyordu.” (Canat, 2011: 15).

“Zehra, yanından hiç ayrılmayan arkadaşlarıyla okul bahçesinin bir köşesinde durmuş Mustafa Bey’le Fatma’yı izliyordu kin dolu bakışlarla.” (Canat, 2011: 17).

“Fatma’nın aldığı teklif çoktan duyulmuş, okulun koridorlarında, bahçesinde Fatma konuşulur olmuştu.” (Canat, 2011: 17).

Eserde öğretmene karşı vefakâr olması, öğrencinin öğretmene karşı her zaman saygılı olması gerektiği dile getirilir:

“Saffet Hoca’nın talebeleri Zeki Bey’in saçmalıklarına dayanamıyorlardı ama hocalarına saygıdan dolayı seslerini de çıkaramıyorlardı.” (Canat, 2011: 30).

“Saffet Hoca bugün ders saatini, kitapları hiç açtırmadan, bir kelime not yazdırmadan coşkulu bir sohbet havasında bitirdi.” (Canat, 2011: 31)

“Bütün öğretmenler, öğrenciler sizinle gurur duyuyor.” (Canat, 2011: 40).

Bir Avuç Ateş

Mehmet. Edebiyat Fakültesi'ne girmiş edebiyattan hoşlanan bir gençtir. Yazar eserde edebiyatın önemini dile getirir:

“İki oğlu vardı Abdullah'ın. Mehmet iki yıldır edebiyat fakültesi ikinci sınıftaydı. Çocukluğundan beri edebiyata meraklıydı.” (Canat, 2011: 6).

Yazar kitapların özelliğini eserin kahramanı olan Mehmet'le özdeşleştirir. Böyle yaparak kitapların önemini ön plana çıkarmak ister:

“Mehmet kitap gibi delikanlıdır doğrusunu istersen. Ama babam onu da pek tutmaz. Babam, evi kafasına göre düzene sokmaya çalışıyor. Mehmet ise bütün dünyayı değiştirecekti elinden gelse.” (Canat, 2011: 12).

Eserde, şiir kitaplarının önemi ve Mehmet'in şiir kitaplarına düşkünlüğü vurgulanır:

“Mehmet, babasının derinlere daldığını görünce yavaşça kalkıp yeni çıkan bir şiir kitabını aldı. Yerine oturup okumaya çalıştı. Dakikalarca okudu. Şiirlerindeki sesi ve manayı yakalayamadı bir türlü. Dingin bir kafa gerekli şiir okumak için diyerek kitabı masanın üzerine bıraktı.” (Canat, 2011: 69).

Bir Küçük Osmanek Vardı

Yazar okul hayatının değerini ve okumanın önemini eserin kahramanı Şebnem aracılığıyla bize verir:

“Gerçekten de Şebnem pişman olmuş, okula gönderilmeyeceğinden korkmuş, var gücüyle gece gündüz ders çalışıyordu. Eylül imtihanlarında üç dersinde başarılı oldu.” (Canat, 2011: 102-103).

Eserde Apo ile Zevzek'in ilkokul yıllarına hatta daha önceki yıllara dayanan arkadaşlığından söz edilir:

“Apo ile Zevzek çocukluk arkadaşlarıdır. Ortaokulun ikinci sınıfından beraberce kaçıp İstanbul’a gelmeli tam on yıl olmuştu. Birçok kötülüğe bulaşmışlar. defalarca hapse girip çıkmışlardı.” (Canat, 2011: 18).

Yazar eserde öğretmen olmanın önemini Zarife aracılığıyla dile getirilir:

“Abdullah Bey’in yeğeni Zarife, Edebiyat Fakültesini bitirmiş lise öğretmeni olmuştu. Fatma hanımı sık sık ziyarete gelir, bu acılı kadını yalnız bırakmamaya özen gösterirdi.” (Canat, 2011: 62).

Okul hayatına başlamanın güzelliği eserde vurgulanan diğer bir değerdir:

“Kemal ilkokulu bitirip diplomasını almıştı. Herkes onu tebrik etti, hediyelerle sevindirdi.” (Canat, 2011: 78).

Hüseyin tahsiline önem veren çalışkan bir gençtir ve yazar Hüseyin’in aracılığıyla okula gitmenin önemli olduğunu ifade eder:

“Hüseyin, okulu bitirip diplomasını aldı. Altı yaşında okula başladığı için on bir yaşında bitirmişti. Köyde ortaokulun olmaması da Şerife Hanımı üzüyor, Hüseyin’i nasıl okutacağını düşünüyordu.” (Canat, 2011: 81).

Romanda yeri geldikçe okul hayatının sevinç ve mutluluk verdiği dile getirilmektedir:

“Ayşe Kadın ve Kemal’in devamlı köşkte kalmasına, Kemal’in ortaokula yazılmasına karar verdiler. Kemal ve annesi bu habere çok sevindi. Küçük Şükran bile kollarını sallayarak ve tatlı sesler çıkararak bu sevince iştirak etti. Fatma Hanım onunla söyleşmeye, elini küçücük burnuna bastırarak güldürmeye başladı.” (Canat, 2011: 86).

Kırımlı Murat Destanı

Bir öğrencinin öğrenim hayatını bir kenara bırakıp başka olaylarla uğraşması, öğretmen ve okul yöneticilerini dinlemezse başına neler gelebileceği romanda anlatılır. Mehmet okul hayatını ikinci plana itip başka olaylarla uğraşmıştır:

“O zamanlar Mehmet lisenin son sınıfında bir öğrenciydi. Empoze edilmek istenen yeni felsefeyi kabullenmeyenlerin başında geliyordu. Kendi gibi düşünen

gençlerden bir grup oluşturmuş, mücadele etmeyi planlıyordu. Durumu fark eden okul idaresi Mehmet ve arkadaşlarını okuldan çıkarıp devlet güçlerine teslim etmişti. Mehmet bir yıl boyunca hücre hayatı yaşamış yarı ölü halde evine gönderilmişti. Şu an çektiği hastalığı o hücreden almıştı.” (Canat, 2011: 15).

Mehmet ve doktor aslında romanda zıt görünüşte iki insandır. Bunlara rağmen yazar, doktor ve Mehmet’in okuluna devam etmesi gerektiğine romanda yer vermiştir. Doktor Mehmet’i ikna etmek için Mehmet’e bir sürü şey söyler:

“Birlikte yürümeye başladılar. Mehmet yan gözle doktorun yüzünde oynayan yapmacık ifadeleri takip etmeye çalışıyordu. Doktor durmadan konuşuyor, ona her türlü yardıma hazır olduğunu sık sık görüşmeleri gerektiğini, tahsiline devam etmesinin iyi olacağını anlatıyordu.

“Okulu bırakalı iki yıl oldu. Tekrar başlamam derslere alışmam imkânsız gibi.

-Sen zeki delikanlısın. Okula hemen alışırısın.

-Fakat bu okulda bana iyi yüzle bakmazlar artık.

-İstersen başka kasabaya gidersin. Ülkede bir tane mi lise var?

Düşünmem ve ağaBey’inle konuşmam lâzım.

-Bu akşam konuş yarın bana cevap getir.

-Oldu...” (Canat, 2011: 43).

Gül Yarası

Bir öğrencinin okulunu bitirmesi her şeyden önce gelir. Aynı şekilde bu romanda da okul hayatının önemi şöyle belirtilmektedir:

“Fatma zaten öğrenci... Artist olacak diye okulunu bırakacak hali yok ya. İnşallah geçici bir hevestir. Önce okulunu bitirmesi lâzım... Değil mi kızım?

Fatma kararlı bir sesle cevap verdi:

-Okulunu aksatmadan yürütebilirim.” (Canat, 2011: 29).

Romanda öğretmene karşı her zaman saygılı olunması gerektiğine yer verilmiştir:

“Oda da homurdanmalar oldu. Saffet Hocanın talebeleri Zeki Bey’in saçmalıklarına dayanamıyorlardı ama hocalarına saygıdan dolayı seslerini de çıkaramıyorlardı.” (Canat, 2011: 30).

Roman içerisinde okul veli arasındaki iletişimin iyi olması gerektiğinden söz edilmiştir:

“Bak kızım, beni bir baba olarak kabul et ve öyle dinle. Anneniz Züleyha Hanımefendi saygın bir kadındır. Keşke bütün öğrencilerimizin anneleri sizin anneniz gibi özgür, çağdaş ve ileri görüşlü olabilse; bazı velilerle konuşurken sıkılıyorum. Bütün öğretmenler, öğrenciler sizinle gurur duyuyor. Okulumuz sayenizde meşhur oldu.” (Canat, 2011: 40).

Mustafa Hoca, Fatma’yı bazı tehlikelere karşı uyarır; fakat Fatma dış dünyanın sahte güzelliğine kapılarak okulunu geri planda tutmuştu. Fatma, okulu önemsememenin yanlışlığını daha sonra anlayacaktır:

“Zehra o gün okula gitmemiştir. Artık başka dünyaya gözlerini açıyordu. Bir haftadır sinema dergilerinde ve gazetelerin magazin sayfalarında, Fatma’dan bahsediliyordu. Fatma, okulun odak noktası olmuştu. Öğretmenler, öğrenciler, müstahdemler, herkes ona hayranlıkla bakıyordu. Fatma, havaya girmişti. Mustafa Bey’in pek doğru düşünmediğine karar veriyordu. Yine de nezaket icabı Mustafa Bey’in gönlünü almak, belki de kararındaki haklılığı pekiştirmek için teneffüste ona yaklaşmış ve saygılı bir tavırla:

-Hocam, kusura bakmayın. Sizin tavsiyelerinize uyamadım. Ama sonuçtan memnunum, demiştir.” (Canat, 2011: 25).

“Ne de olsa sınıf arkadaşımız.” (Canat, 2011: 26).

Romanda okul hayatının önemi vurgulanırken sınıf arkadaşlarının birbirine kırgın olmamaları gerektiğine yer verilmiştir:

“Biz sınıf arkadaşınız kırgınlıkları sürdürmenin lüzumu var mı? dedi.” (Canat, 2011: 28).

3.6.28. Acıma Duygusu Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Acıma duygusu değeri ile ilgili, eserlerde incelenip elde edilen bulgu ve yorumlar şunlardır:

Yasemen

Yasemen isimli romanda yazar acıma değerine sık sık yer vermiştir. Çünkü romanın tamamı acıklı bir olaydan oluşmaktadır:

“Fatma annesinin yüzünü yaralı düşündü, dayanamadı zavalılı annem, diye hayırlandı.” (Canat, 2011: 52).

“Fatma, sabrediyordu. Annesinin mantıksız direnişlerine tahammülü kalmamıştı ama ona acıyordu.” (Canat, 2011: 58).

Yazar acıma duygusunu romanda bulunan kahramanların karşılıklı diyaloglarıyla okuyucuya aktarmayı başarmıştır:

“Gözlerinden yaş boşalmaya başladı.” (Canat, 2011: 11).

“Yine Ömer’in gözleri dolmuştu.” (Canat, 2011: 14).

“Ömer’i şelkatle kucaklarken taktımadan edemezdi.” (Canat, 2011: 14).

“Fatma onun yüzüne bile bakmadı. Ömer ona kızmadığını sadece acıdığını hissetti.” (Canat, 2011: 20).

“Yasemen’in yalvarışlarını zorlukla yatıştırıp zorlukla evden ayırdı.” (Canat, 2011: 22).

“Ömer boynunu büktü. Kederli bakışlarını yere mihladi. Sevimli kızının yalvaran hayali gözlerinin önüne geldi. Yasemen’in çektiği çileyi düşündü.” (Canat, 2011: 23).

Romanda birçok değerin yanında acıma duygusuna da verilmiştir:

“Kocam boş geziyor dedin. İçki içiyor, kumar oynuyor, bize bakmıyor dedin. Yüreğimiz dayanmadı. Gidip yavrumuzu kurtaralım dedik. Gözün arkada kalmayacaksa kapım sana açık.” (Canat, 2011: 36).

Fatma Yasemen’den ayrılmanın acısını daha sonra yavaş yavaş anlayacaktır:

“Hüseyin Ağa dışarı çıktı. Fatma, Yasemen’in duvardaki resmini sandığa sakladı. Ondan ayrılmanın bu kadar zor olacağını bu kadar tahmin etmemiştir. Onu babasının kucağında uyurken hayal etti. Kalbinde ince bir sızımın başladığını gözlerinin bulandığını hissetti.” (Canat, 2011: 37).

Yiğit Mustafa

İnsanı insan yapan duygulardan biri de acıma duygusudur. Bu duyguya sahip olmayan insanların kalpleri taşlaşmıştır. Bakkal Seyfi de tam böyle karakterde bir adamdır:

“Bakkal Seyfi akıllı adam. Böyle her önüne gelen zavallıya acımadığı için dükkânı hızla büyüyor. Hayatta yükselmenin birinci şartı başkalarına acınamaktır.” (Canat, 2011: 11).

Sokakta kalan, yardıma muhtaç kişilerin acıma duygusunun da verdiği insani güçle her zaman yanında olmak gerekir.

“Zavallı kim bilir nereye gitti? Gidecek bir yeri de yoktur kim bilir?” (Canat, 2011: 25).

“Demek ki yavrum da eşkıya elinde şimdi.” (Canat, 2011: 123).

Acıma duygusu bazen insanın elinde olmadan ortaya çıkar:

“Acı kulaktan kulağa fısıldandı. Annesi ölmüş. Bu acı haber annemi hiç tanımayan bu kadınların bile seslerini titretiyordu.” (Canat, 2011: 89).

Nur Dağındaki Çocuk

Annede bulunan şefkat ve acıma duygusunu yazar, romanda dile getirmektedir.

“Ses tellerim acıyana kadar ağladım. Loş ışıkta gölgeci, solgun yüzüne baka baka ağladım. Ağlayan Ahmet’e sarılarak buruk buruk ağladım. Beni büyüten, beni canından çok seven, sıcacık öpen, tatlı tatlı okşayan, acılarımı dindiren, gözyaşlarımı silen canım annem. Açık kalmış gözlerini kapattım ellerim titreyerek. Yüzümü son kez yüzüne silmek için eğildim, hafif aralık karnış dudaklarında artık sıcak nefesi duyulmuyordu. Onu defalarca öptüm.” (Canat, 2011: 90).

Romanda hapse giren ve perişan halde olan başkahraman, zor durumda olduğu için hapistekilere ve özellikle kendine acımaktadır:

“Beni diğer mahkûmların bulunduğu, geniş bir odaya attıkları zaman 1981 yılının ocak ayına girmiştik. Oda da benden başka on sekiz mahkûm daha vardı. Hepsisi de perişan haldeydi. Ben ise hepsinden daha perişandım. Daracık pencerelerinden gelen kirlili ışıkla kollarımı ve ayaklarımı bir yıl sonra iyice görebiliyordum. Acınacak bir haldeydim. Bir deri bir kemik kalmıştım.” (Canat, 2011: 107).

Yaralı Serçe

Yazar roman kahramanlarının diyaloglarıyla acıma duygusunu anlatır:

“-Yaralı Serçe mi?”

-Biz öyle çağırırız bu delikanlıyı.

Soruyu soran yaşlı adam yüzüme şefkatle bakıyordu.” (Canat, 2011: 10).

“Otelin önünde küçük grup bir insan bizi uğurluyordu. Yaşlı adamın gözlerinden birkaç damla yaşım, güneş ışığında pırlıl pırlıl yuvarlanarak sakalina indiğini gördüm. Hemen içim dolmuştu.” (Canat, 2011: 15).

Yıldırım Reis acıma duygusunun verdiği güçle onca kötülük yapan esirleri bile serbest bırakıp canlarını bağışlamıştır:

“Şehitlerimizi toprağa verip, yola çıkmamız uzun sürdü. Esirlerin silahlarını alıp canlarını bağışlamıştı Yıldırım Reis.” (Canat, 2011: 22).

Romanda acıma duygusuna sık sık yer verilmiştir:

“Bir hafta önce esir alıp serbest bıraktığımız askerlerin, başındaki yüzbaşıydı bu. Esir düştüğü zaman takındığı acıklı hal gözlerimin önüne geldi. Arabanın önünde yan oturup, atın dizginini tutan Cafer’in ağladığını fark ettim. Onu teselli etmek için tesirli kelimeler aradım.” (Canat, 2011: 48).

Kahraman eserde yeri geldiği zaman acı çeken hayvana üzüdür ve ona acır:

“Benden başka hepsi arabadan atlayıp kendilerine birer siper buldular. Yatağın içinden hiçbir yeri göremiyordum. Zavallı at, yere yatmış debeleniyordu.” (Canat, 2011: 56).

İnsanların acılarını paylaşmak gerektiği eserde vurgulanan diğer bir düşüncedir:

“Saliha’nın uzun kirpiklerinden berrak gözyaşı damlaları peş peşe yüzüne iniyordu. Onu teselli etmek içimden gelmedi. Sebebini bilemedim: ama onun daha çok ağlamasını, hıçkırıkların kopuk kopuk ettiği cümlelere acıları yükleyip anlatmasını yürekten istedim.” (Canat, 2011: 62).

“Köyler, öksüz çocuklarla doldu. Köyler, yaralı yüreklerle doldu. Şehirlerde öyle. Ölüm Afgan halkının yanı başındaydı. İnsanlar, ölümle arkadaş oldu.” (Canat, 2011: 91).

Gül Yarası

Zorda kalan bir kişiye yardım etmek gerekir. Bu eserde de kahramanlarda yardıma muhtaç kişilere yardım etme eğilimi vardır:

“Ben acıyıp yanına aldım. Yoksa harcamp gidecekti zavallı.” (Canat, 2011: 36).

Fatma annesinin durumuna çok üzüdür ve ona acır:

“Zavallı annem. Ameliyat olup eski güzelliğine kavuşmak için her şeyini sattı.” (Canat, 2011: 73).

Bir Küçük Osmancık Vardı

“Bir Küçük Osmançik Vardı” adlı eserde de acıma duygusuna sıkça yer verilmiştir:

“Ayşe Kadın en az Fatma Hanım kadar ağlamıştı. Anne yüreğinin derin ıstırabını şimdi en iyi anlıyordu.” (Canat, 2011: 23).

“Birkaç saat sonra hava karacaktı. Bu ıssız dağ başında minicik yavrunun hali ne olurdu?” (Canat, 2011: 31).

“Masum bir çocuğu dağ başında bıraktıkları yetmiyormuş gibi, şimdi de zavallı genç bir kıza aynı yere bağlı bırakmışlar.” (Canat, 2011: 46).

“Ali, devamlı çocuğu terk edenlere söylendi durdu. Garip de ustasının öfkesine katılıyor, çok yazık bebeğe diyordu.” (Canat, 2011: 56).

Yasemen

Acıma duygusu insanın kalbinde devamlı vardır. İnsanoğlu üzücü bir olayla karşı karşıya geldiği zaman kendini tutamaz ve hemen gözyaşlarını akıtır.

“Zavallı adınlarla Ömer’in yanına geldi. Yere çöküp ayaklarına sarıldı. Bu acı manzara Ömer’in kız kardeşini ağlatmıştı.” (Canat, 2011: 63).

“Anneciğim, Senin yalnızlığına üzülüyorum.” (Canat, 2011: 66).

“Kızım, yavrum, incim benim. Neredesin şimdi.” (Canat, 2011: 70).

“Bulaşıkları yıkayan hizmetçi kadınlar acıyarak baktılar ona.” (Canat, 2011: 74).

“İri gövdeli, iri yüzlü ve kocaman bıyıkları olan ocakçı, acıyan gözlerle baktı ona.” (Canat, 2011: 83).

Acıma duygusu değerinin eserde insanlara değer vermek gerektiği, kimsesiz, öksüz çocuklara yardım edilmesi, insanlara, hayvanlara, zorda ve sıkıntıda kalanlara yardım edilmesi gerektiği şeklinde verildiği tespit edilmiştir.

3.6.29. Arkadaş Sevgisi ve Paylaşma Duygusu Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Arkadaş sevgisi ve paylaşma duygusu değeri ile ilgili, eserlerde incelenip elde edilen bulgu ve yorumlar şunlardır:

Kırımlı Murat Destanı

Eserde birçok değer yanında arkadaş sevgisine de yer verilmiştir:

“Mehmet, doktorun bakışlarında oynayan yabancı ışığı fark etmişti:

-Abimle görüşmemi temin edebilir misin?

-Ben abini o iğrenç yerden kurtarmaya çalışıyorum. Bana yaptığımız iyilikleri nasıl unuturum.

-Size ne iyilik yaptık ki?

-Ben yokken çocuklarıma yardımcı oldunuz, hem de çok nazik davrandınız.

-Onlar için fazla vakit ayıramadık.

-Sizler benim gerçek dostlarımsınız.” (Canat, 2011: 39).

Gerçek dostlar arasında samimi ve candan bir ilişki vardır. İhanete yer yoktur. Eserde bunun üzerinde önemle durulmuştur. Kırımlı Murat arkadaşları için ölmeyi göze alacak kadar arkadaşlıklarına çok fazla önem verir:

“Allah adına yemin ederim ki, biz davamıza ve arkadaşlarımıza ihanet etmedik.” (Canat, 2011: 49).

Nur Dağındaki Çocuk

Silah arkadaşı Ahmet'le tek yürek olan kahraman, onunla ölüme gitmeyi göze alır. Çünkü onları tek noktada birleştiren şey aynı davada ortak olmalarıdır:

Arkadaşla beraber ve birlikte olmayı yazar eserde şöyle anlatıyor:

“Ahmet benden yirmi metre kadar ilerde yere yüzükoyun yatmıştı. Kalkıp yanıma vardım. Elinden tutup ayağa kaldırdım. Tir tir titriyordu. Üşüyor musun? dedim. Korkuyorum, dedi, kasabaya gitmeyelim. Askerler bu tarafa gelip, bizi yakarlar. Askerler ana yola doğru giderler. Bu taraftan gelmezler. Kasabaya doğru koşmaya başladık. İlk evlere yaklaşıncaya silah sesleri duyduk. Ahmet: Şu eve

saklanalım, dedi. Saklanmamıza lüzum yok. Unuttun mu? Mücahitler hücum edecekti. Demek ki geldiler. Silah seslerini duymuyor musun? Ahmet'i adeta sürükleyerek meydana koşuyordum." (Canat, 2011: 70-71).

Gül Yarası

Gerçek dostlar birbirleriyle birçok şeyi paylaşır. Eserde arkadaşlık değeri ile paylaşma duygusu iç içe verilmiştir:

"Arkadaşlar haksızlık ediyoruz Fatma'ya." (Canat, 2011: 18).

"Onun iyi bir arkadaş olduğuna hiç şüphesi kalmamıştı." (Canat, 2011: 74).

"O gece iki arkadaş, birbirinden uzak kalan iki eski dostun aralarına giren yılları tüketmek isterecesine kendilerinden bahsetmeleri gibi uzun uzun konuştular." (Canat, 2011: 85).

"Paylaştıkça iyileştğini, güzelleştğini duyumsadı." (Canat, 2011: 85).

"Birbirlerini kucakladılar, kardeş olmanın sıcaklığında kalplerinin eridiğini duyumsadılar." (Canat, 2011: 86).

Yaralı Serçe

Eserde mücahitler ortak bir noktada birleşmiş ve her şeyi paylaşmışlardır. İçlerinden birisinin başına bir olay geldiği zaman hep birlikte birbirlerine kenetlenmişlerdir. Zaten arkadaşlık da böyle davranmayı gerektirir:

"Savaş anında yanı başımızda, biraz önce ekmeğimizi ya da suyunuzu paylaştığımız, konuşup dertleştiğimiz insan vurulup kanlar içinde yere uzanınca, karşınızdaki düşmana hinciniz tazelenir." (Canat, 2011: 33).

"Hem kalbiniz hem de vücudunuz yaralı. Bu ayrılık kaderini bölüştüğünüz arkadaşlarımızdan biri, bir anda sizi terk ediyor. Yüreğinize, gözlerinize ve hıçkırıklarınıza hâkim olamazsınız. Biz de aynı şeyi yapıyoruz. Karanlığın ortasından sabahın ilk ışıklarına kadar için için ağlıyoruz; yaşadığımız veya daha önce ağlamak fırsatı bulamadığımız acılara..." (Canat, 2011: 33).

“Dağlarda başlamıştı savaşım. Şimdi yine dağlardaydım. Yanımda dağlar kadar sevdiğim, dağ gibi dostum vardı: Yıldırım Reis.” (Canat, 2011: 142).

Yiğit Mustafa

Eserde arkadaşlık duygusu ile beraber paylaşmaya da yer verilmiştir:

“Bazen gece yarısına kadar sohbet ederlerdi. Sırrı, Mustafa’yı tanıdıkça değerini bir kat daha anlıyordu. Mustafa’nın anlattıklarıyla etrafını daha iyi değerlendiriyor, yaşadığı hayata bir anlam verebiliyordu.” (Canat, 2011: 15).

Mustafa patronuna pek fazla ısınamamasına rağmen Sırrı’yla yakın arkadaş olup onunla çok şey paylaşır:

“Osman Bey’in bürosunda, Mustafa’yla Sırrı yine böyle bir sohbete dalmışlar, vaktin gece yarısı olduğunu çok geç fark etmişlerdi.” (Canat, 2011: 15).

Arkadaşlar zor durumda kaldıkları zaman birbirlerine yardım ederler. Hayatlarını bile tehlikeye atabilirler:

“-Bırak arkadaşımı yoksa vururum seni.

“Osman Bey de silahını çekmişti.” (Canat, 2011: 50).

Sırrı ve Mustafa çok iyi arkadaşlıklar. Bu sevgide hiçbir art niyet yoktur. Mustafa ve Sırrı bir arkadaş olarak birbirlerini çok sevmektedir:

“Sevimli dostu, sevgili arkadaşı Sırrı’yı düşünüyordu. Onun bir gül yaprağı kadar hassas kalbi kim bilir nasıl yaralanmıştı. Gülfüşüyle havayı ısıtan, bakışlarıyla gönlüne huzur veren Sırrı, şimdi ne yapıyordu acaba? Mustafa’yı unutmuş muydu? Ondan nefret mi ediyordu? Kalbinin köşelerinde, silemediği kazıyamadığı bir sevgi kııntısı kalmış mıydı?” (Canat, 2011: 56).

Gerçek arkadaşlar birbirlerine hiçbir zaman kırlmaz. Sırrı ile Mustafa arasında çok iyi bir arkadaşlık olduğu için birbirlerine hiç kırlmaz. Bu durum romanın bütün bölümlerine yayılmıştır:

“Kendisini kardeş gibi sevdiğine inanmasa, bu sözünden dolayı Mustafa’ya gücenirdi sırrı...” (Canat, 2011: 88).

“Sırrı diye bir arkadaşı vardı. Çok samimi konuşuyorlardı. Belki onun haberi vardır.” (Canat, 2011: 121).

“Sırrı akşamdan gelmişti evine, aklı fikri Mustafa’da kalmıştı. Babasının ısrarına, ağırlaşan gözlerine rağmen yatmıyor, yatamıyordu.” (Canat, 2011: 134).

“Sırrı ağlamaya başladı. Bu büyük acıya dayanamazdı yüreği. Mustafa bir kardeşten de daha yakındı ona. Kimseden görmediği yakınlığı ondan görmüştü. Menfaatsiz, karşılıksız dostluğundan ne çok şey öğrenmişti.” (Canat, 2011: 139).

Gül Yarası

Eserde arkadaşlık değerinden sık sık söz edilir:

“Bak Fatma, televizyoncular gelince, sen de bizim gibi Mustafa Hoca’dan şikâyet etmezsen benimle arkadaşlığın burada biter.” (Canat, 2011: 7).

“Evet diye bağırın yalnız Semra olmuştu. Onun ‘evet’ demesi Zehra’dan başka kimseyi etkilememişti. Herkes biliyordu ki Semra, Zehra ile arkadaşlığını sürdürürebilmek için sürekli onu tasdik ederdi.” (Canat, 2011: 7).

Arkadaşlık her şeyi paylaşmaktır; fakat arkadaşlık gerçek olmayan yalan bilgileri paylaşmak değildir. Fatma’nın arkadaşları ona iyilik ettiklerini düşünerek yalan söylemişlerdir:

“Arkadaşlar haksızlık ediyoruz Fatma’ya. Kaç gündür dalıp dalıp gitmekten başka bir şey yaptığı yok. Bir sıkıntısını anlatıyor Mustafa Bey’e herhalde...” (Canat, 2011: 18).

“Bak Zehra, dedi Betül, senin hatırım için televizyonculara da, müfettişlere de bir sürü yalan söyledik.” (Canat, 2011: 18).

Fatma Ayşe adında çok iyi bir arkadaşla tanışır ve gitgide Ayşe’yle muhabbetini artırır.

“Çok garip, dedi Ayşe.

-Çok gariip, diye tekrarladı Fatma, gülümsediler.

O günden sonra Ayşe hemen her gün Fatma'nın yanına uğramaya başladı. Fatma'nın dürüst ve iyi bir dost olduğunu düşünüyordu." (Canat, 2011: 71).

"Ayşe için Allah'a dua etti Fatma. Onun iyi bir arkadaş olduğuna hiç şüphesi kalmamıştı." (Canat, 2011: 74).

Fatma'nın çevresindeki birçok samimiysiz arkadaşına rağmen Ayşe gerçek bir dost ve arkadaşır:

"Fatma'nın çalıştığı şirkette tanıştığı Ayşe orada konuşabileceği tek kişiydi. Fatma'ya karşı saygılı ve samimiydi. Sık sık Fatma'nın yanına uğruyor, bazen beraber eve dönüyorlardı. Zamanla iyice samimi olmuşlardı." (Canat, 2011: 79).

Fatma Ayşe'nin başörtüsü konusundaki hassasiyetini bildiği için bu konuda ona karşı son derece saygılıydı:

"Ayşe, Fatma'yı kucaklarken gözyaşlarına engel olamadı. Ayşe'nin başörtüsü konusundaki hassasiyetini anlıyordu. İnanmak iman ile yaşanınca taviz vermek basit bir şeymiş gibi gelemezdi insana. Ayşe'nin inancına sadakatini, yaşarken ki samimiyetini takdirle karşılıyordu." (Canat, 2011: 84).

Eserde arkadaşlık paylaşma duygusuyla beraber işlenmiştir. Arkadaşlar birbirleriyle sadece maddi yönden değil, manevi yönden birçok şeyi paylaşırlar:

"O gece iki arkadaş, birbirinden uzak kalan iki eski dostun aralarına giren yılları tüketmek istercesine kendilerinden bahsetmeleri gibi uzun uzun konuştular. İkisinin de kalbi birbirine açılmıştı. Fatma o güne kadar söylemediği duygularını açtı Ayşe'ye. Bir yarayı doktora gösterir gibi kalbinin gizli köşelerindeki dertlerini, hüznlerini dile getirdi. Paylaştıkça iyileştiğini, güzelleştiğini duyumsadı. Onu anlayışla, sevgiyle dinleyen Ayşe'ye, iyi ki varsın, dedi. İyi ki varsın, diye tekrarladı Ayşe. Birbirlerini kucakladılar, kardeş olmanın sıcaklığında kalplerinin eridiğini duyumsadılar." (Canat, 2011: 85-86).

3.6.30. Meraklılık, İsteklilik, Girişkenlik Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Meraklılık, isteklilik, girişkenlik değeri ile ilgili, eserlerde incelenip elde edilen bulgu ve yorumlar şunlardır:

Bir Küçük Osmançık Vardı

Yazar eserde merak değerine şu şekilde yer vermektedir:

“Fatma Hanım her zaman olduğu gibi, kapıyı açmadan önce pencereden baktı. Postacıyı görünce endişesiz bir merakla kapıyı açtı. İri yarı, postacı kılıklı adam hızla içeri girdi ve kapıyı kapattı.” (Canat, 2011: 6).

“Fatma Hanım onu yatak odasına götürüp, yatırdı. Onu üzmemek için, kendisine telefon edildiğini anlatmadı. Çok merak ettiği halde neler olduğu, Osman’ın nasıl kaçıldığını sormadı.” (Canat, 2011: 11).

Abdullah, kaybolduğu için çok meraklanmaktaydı ve sürekli oğlunu düşünmekteydi:

“Saat on olmuştu. Abdullah’ın içine müthiş bir korku düştü. Niçin telefon etmiyorlardı. Niçin oğlun filan yerde demiyorlardı?” (Canat, 2011: 36)

Yazar eserde insanların azimli ve girişken olması ve insanların umudunu tüketmemesi gerektiğini ifade eder:

“Ama telefon gelmiyordu. Osman’a kötü bir şey olmuştu? İstirap ve heyecanından habersiz insanlar arasında, saatlerce beklemişti.” (Canat, 2011: 36).

Abdullah oğlunun kaybolmasıyla ilgili ümidini hiç yitirmez ve sürekli Fatma Hanım’a teselli verir:

“Elimi ağlamaktan sarsılan omzuna koyarak:

Henüz ümitler tükenmedi, dedi. Mademki ölüsü bulunamadı. Demek ki yavrum henüz yaşıyor. Nerede, diye inledi. Fatma Hanım.” (Canat, 2011: 48).

Romanın kahramanı Kemal’in okuma mücadelesi roman boyunca ön plandadır. Kemal azimli ve girişken bir çocuktur:

“-Söylesene, oğlan nerede?

-Okula başladı Kemal dedi yutkunarak.

Kocasının öfkeli yüzünde bir sevicin izleri belirdi:

Kemal okula başladı ha, dedi.” (Canat, 2011: 64).

Yazar romanda meraklılık kavramını Şerife ve Fatma Hanım’ın yaşadıklarından hareketle vurguluyor:

“Garip traktörün motorunu susturmadan cevap vermedi. Aşağı inince:

Merak etme anne, dedi. Yanından ayrıldığımda mışıl mışıl uyuyordu. Rengi de düzeldi.” (Canat, 2011: 68).

“Şerife Hanım merakından, Garip’e art arda sormuştu. Garip uykusuz gözlerle bu sualleri cevaplamıştı.” (Canat, 2011: 69).

“Fatma Hanım endişeyle sordu:

-Durumu ağır mı Kemal’in?

Kemal hastanede yok. Ben sizden korktum. Bu adam niçin yalan söyledi.” (Canat, 2011: 73).

Şerife Hanım, çocukların gerçek annesi olmamasına rağmen onların öz annesiymiş gibi onlar için meraklanmakta ve tedirgin olmaktadır:

“Akşam biraz geç kalsalar Şerife Hanım bu iki oğulcuğunu merak ediyordu. İyi yürekli bu kadın onları, öz anneleri gibi seviyordu.” (Canat, 2011: 98).

“Zarife Hanım, olayın tesiriyle paniğe kapıldığını anlayınca sakinleşmeye gayret etti. Hikâyede Hüseyin’in hiç bilmediği annesini merak ediyordu.” (Canat, 2011: 115).

Romanın genelîne hakim olan temel unsur Anadolu halkının bağımsızlığa olan düşkün olması ve içinde bulunduğu duruma tahammül etmesidir:

“-Ne olur henî hemen ona götür. Nerde şimdi?”

-Onu bu akşam sana getireceğim.

-Akşamı bekleyemem.

-On beş yıl bekledin.” (Canat, 2011: 122).

Kırımlı Murat Destanı

Yazar romanda vatan sevgisi, özgürlük ve dini değerleri azimli olmayla beraber iç içe vermiştir:

“Kulaklarımda yarım kalmış bir ezanın nağmeleri, gözlerimin önünde kanlar içinde yatan bir şehidin hayali var. Esir bir milletin yaşadığı kara günlerin acısı yüreğime oturmuş. Bir şeyler yapmalıyız. Geçmiş günleri, uğradığımız haksızlıkları sayıp dökmekle günlerimiz tükeniyor. Bir şeyler yapmalıyız.” (Canat, 2011: 10).

Yaralı Serçe

Yazar eserde meraklılık değerini kahramanların karşılıklı konuşmalarıyla aktarmaktadır:

“Yıldırım Reis, tehlike olmadığını binaya serbest gidebileceğimizi söyledi. Koşmaya başlamıştım. Koştuğumun farkında değildim. Reis:

Çok mu acıktın Yaralı Serçe, diye arkamdan seslenmese belki de binaya ilk varan ben olacaktım.” (Canat, 2011: 8).

“Binanın kapısına varınca, bizim öncülerden başka otel sahibi ve müşterilerden meydana gelen küçük bir kalabalık tarafından karşılandık. Selamımızı alan bu insanların yüzünden endişe ve korku okunuyordu.

-Bakışlarınız bir acımın habercisi gibi ağalar. Bize söyleyin yüzünüzdeki ıstırahın sebebini, dedi Reis.” (Canat, 2011: 9).

Yiğit Mustafa

Yazar romanda meraklılık değerini de okuyucuya aktarmaktadır:

“Canım oğlum! Karakoldan telefon edince baban apar topar gitti. Meraktan öldüm. Neler oldu, bana da anlatın lütfen.” (Canat, 2011: 20).

“Mustafa, Sırrı’ya söylemek istediklerinin bir parçası olan sorusunu sordu.” (Canat, 2011: 46).

Gül Yarası

Yazar eserde bir olay anlatırken meraklılık değerini ön plana çıkarır:

“Fatma, merakla yaklaştı. Sadun Bey’e soru dolu gözlerle bakıyordu.” (Canat, 2011: 13).

“Annen merakla bakıyor. Müjdeyi verebilirsin, rol senin.” (Canat, 2011: 14).

“Neyi konuşacağız? dedi.” (Canat, 2011: 22).

“Asistanlığı sen mi aldın?” (Canat, 2011: 24).

“Anne ne oluyor anlatsana...” (Canat, 2011: 25).

““Ne söyleyecek acaba?” diye düşündü.” (Canat, 2011: 26).

“Anne ben bu kadı bir yerden tanıyorum diye Fatma merakla sordu.” (Canat, 2011: 36).

“Fatma’nın hiç tanımadığı kadınlar, genç kızlar onu hayranlıkla biraz da kıskançlıkla süzüyorlar, akla hayale gelmeyen sorular soruyorlardı:

“-Daha önce hiç oynadın mı bu sinemada?

-Annen hangi filmlerde oynadı?

-Artistlerle tanıştın mı?

-Bize de rol verirler mi?” (Canat, 2011: 27).

-Okumayı seviyor musun?

-Evet." (Canat, 2011: 68).

3.6.31. Atatürk Sevgisi ve Tarih Bilinci Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Atatürk sevgisi ve tarih bilinci değeri ile ilgili, eserlerde incelenip elde edilen bulgu ve yorumlar şunlardır:

Kırımlı Murat Destanı

Romanın geneline hakim olan temel unsur Anadolu halkının bağımsızlığına olan düşkünlüğüdür. Eserde Türk tarihinin önemli bir dönüm noktası olan Milli Mücadele döneminde yaşanan olaylar destansı bir havayla anlatılarak Türk toplumunun özgürlüğüne vermiş olduğu önem ön plana çıkarılmaktadır. Yazar 1917 Rus ihtilaline romanda yer vererek Anadolu halkının özgürlüğüne ne kadar düşkün olduğunu göstermektedir:

"Murat bir boşluğa düşmüş gibi hissetti kendini. Daha fazla konuşamadı. Milletinin yaşadığı acı tarih sayfaları, kanlı harflerle gözlerinin önünden geçti. 1917 ihtilali ile Rusya'nın kaderine el koyan Stalin ve uşakları, milyonlarca insanın kanı pahasına iktidarını güçlendirmiş, özgürlük, eşitlik, adalet sloganıyla geldiği iktidarı kan, yokluk ve gözyaşı üzerine yerleştirmişti. Stalin ve uşakları, zorba iktidarı için, en büyük tehlikenin Türkiye'den geleceğini düşünüyorlardı. İyi biliyorlardı ki bu millet bir defa şahlanırsa Rusya'yı kızıl emelleriyle birlikte tarihe gömerdi. Bu millet esaret kabul etmez bir iradeye, ölümden korkmaz bir inanca sahipti. Savaş meydanından kaçmaz, karşılarındaki gücün sayıca, silahça üstünlüğüne aldırılmazlardı. Bu özelliklerinin tek kaynağı Allah'a olan sarsılmaz imanlarıydı." (Canat, 2011: 14).

Türk milletinin tarihte önemli bir yere sahip olduğu, Türk milletinin esareti kabul etmediği, Türk Milletinin büyük iman gücüne sahip olduğu, eğer bu millet

şahlanırsa onu hiçbir gücün engelleyemeyeceği, gibi değerler eserde ele alınan diğer hususlardır:

“Bir oyun oynanıyordu Sovyet Rusya’da. Tarihın bile utandırdığı bir dram sahneleniyordu. Stalin’in rejisörlüğünü yaptığı bu oyunda oluk oluk kan akıyordu.. Müslüman kaniydi çoğunlukla akan... orak çekiç tiyatrosunun kırmızı perdesi her defasında; ağlayan, haykıran, katledilen insan yığınlarının üstüne kapanıyordu. Toprakları işgal edilen, hürriyetleri ellerinden alınan, akıl almaz işkencelere maruz bırakılan Müslümanlar, bu yenilgiyi kabul edip teslim olamıyorlar: komünizmi benimsemiyorlardı. Zalim ve mazlum arasında adaletin şaşmaz kılıcı gibi duran bu millet, esarete boyun eğerse, zaman durmalı ve güneş doğmamalıydı.” (Canat, 2011: 20).

3.6.32. Doğa Sevgisi Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Doğa sevgisi değeri ile ilgili, eserlerde incelenip elde edilen bulgu ve yorumlar şunlardır:

Yiğit Mustafa

Bu eserde mekân olarak doğa sık sık kullanılarak çocuklara doğa sevgisinin önemi verilmeye çalışılmıştır:

“Osman Bey, salonun geniş penceresinden, önünde uzanan bembeyaz manzaraya daldı, gitti.” (Canat, 2011: 115).

“Çukurdan uzaklaşması mümkün değildi. Akşam karanlığı da olsa bembeyaz karlar üzerindeki karaltıyı saklayamazdı.” (Canat, 2011: 7).

Bir Küçük Osmanlık Vardı

Romanda tasvirler ayrıntılı olarak yer alır. Yazar bu tasvirleri verirken çocuklara doğa sevgisini kazandırmayı ve çocukların doğayla bütünleşmesini amaçlamaktadır:

“Ayrıca meyve ağaçlarının bakımından, sebze yetiştirmekten de çok iyi anlıyordu. Gül Dede bu köşke geleli bahçe, bahçe olmuş, civardaki köşk sahiplerini kısıktırarak kadar güzelleşmişti.” (Canat, 2011: 63).

“Ders yılı bilmek üzereydi, Şerife Hanım ve Hüseyin yeni evlerinin bahçesini düzene koymuşlar, evin arkasındaki boşluğa çeşitli sebzeler dikmişlerdi. Girişte ve evin çevresinde bir metre genişliğinde beton dökülmüştü. Bu beton yolların etrafını demir parmaklıklarla çevirip, sarmaşıklerle donatmışlardı. Bahçe kapısına kadar, iki buçuk metre yükseklikte demir çubuklardan kemerler vardı. Sarmaşıklar bu kemerlerin üzerini kapatınca, yeşil bir koridor meydana gelmişti. Sarmaşıkların arasına dikilmiş asmalar da bu çubuklara doğru uzanmaya başlamıştı. Yandaki boşlukta etrafı güllerle çevrili, yıldız biçiminde, mermerden yapılmış bir havuz vardı. Havuzun yanında yine demir çubuklardan kemerlerle küçük bir çardak yapılmış, etrafı üzüm asmalarıyla donatılmıştı.” (Canat, 2011: 91).

“Çantasından çıkardığı bir anahtarla hemen kapıyı açtı. Geniş pencerelerinden Boğaz’ın güzel manzarasını seyredilen Abdullah Bey’in çalışma odasına girmişti.” (Canat, 2011: 7).

“Gül Dede, gülümseyerek başını salladı. Beraberce bahçeyi dolaştılar. Top top renk renk gülleri seyredip kokladılar. Abdullah Bey hayli ferahlamıştı.” (Canat, 2011: 74).

Yaralı Serçe

Romanda tabiatın çeşitli güzellikleri bünyesinde barındırdığı, doğadaki güzelliğin insana mutluluk ve huzur verdiği tespit edilmiştir:

“Ben de o geceyi, bahçeye gitme hayaliyle süsledim. Şırl şırl akan sularla yıkanacak, yemyeşil çimenlere uzanacak, bir demet kır çiçeği toplatıp onun kokusuyla ıstıraplarını unutmaya çalışacaktım.” (Canat, 2011: 34).

“Yatağa sırt üstü yatmış kâh güneşi, kâh yemyeşil ağaçları seyrediyordum. Gökyüzü masmaviydi. Parlak güneşe gözlerimi kısmadan bakıyordum. Sık ağaçların

altından geçerken yapraklar arasından süzülen ışık yeşile doyumsuz, bir canlılık katıyordu. Yapraklar taze ve ağaçlar pembeli beyazlı çiçeklerle süslüydü. Bu canlı tabiatın kokusunu ciğerlerime dolduruyordum.” (Canat, 2011: 45).

“Ben, önümüzdeki uçsuz bucaksız gibi görünen yemyeşil dünyaya dalıp gitmiştim. Gölgesinde durduğum ağaçtan tatlı tatlı kuş cıvılları geliyordu. Başka ağaçlardan bu seslere cevap verircesine kuşlar ötüyordu. Belki de kuşlar, tabiatın güzelliğini birbirlerine anlatıyorlardı.” (Canat, 2011: 46).

Nur Dağındaki Çocuk

Bu eserde de tabiatın güzelliğine yer verilir. Yazar doğanın tasvirini verirken eserdeki çocuk bu manzarayı zihninde canlandırır:

“Hemen toparlanıp yola koyulduk. Yüksek bir dağın eteğindeki, ince toprak bir yoldan gidiyorduk. Sağımızda yalçın kayalar, solumuzda kar sularının çoğalttığı bir dere vardı. Sabahın ilk ışıklarıyla bu güzel manzaraların arasındaki güzelliklere aldırış edemeyecek kadar sıkıntılı insanlardan oluşan kabilemizde yürüyorduk. Pırl pırl karlı tepeler, gürül gürül akan dere sanki hüznümüzün şarkısını söylüyorlardı. Hemen hiç konuşmadan saatlerce yürüdük. Yorgunluktan ayaklarımız kopacak gibi oluyordu. Güneşin yükselmesiyle beraber dağda eriyen karlar, toprak yolu vıcık vıcık çamur ediyordu. Hepimiz dizlerimiz kadar çamura bulanıyorduk. Arada bir durup gerilerde kalan kadınları beklerken, ben hemen yol kenarındaki taşlardan birine oturup dizlerimi ovuşturuyordum.” (Canat, 2011: 51).

3.6.33. Yaşama Sevinci Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Yaşama sevinci değeri ile ilgili, eserlerde incelenip elde edilen bulgu ve yorumlar şunlardır:

Bir Avuç Ateş

Yazar romanda yaşamının güzelliğini Abdullah'ın başından geçen olayları anlatarak işlemiştir:

“Abdullah, sabahın ilk ışıklarıyla kendine geldi. Durumu çok kötüydü. Alnındaki ve şakağındaki yaralar sızlıyordu. Dudaklarının şiştiğini, ağzının yara bere

içinde olduğunu hissetti. Gözleri yine kapanmıştı. Hiçbir yerini oynatamıyordu. Bağırarak istedi. Sesi çıkmıyordu. Vücudunun tek parça halinde olduğundan emin değildi. Bacaklarının, sol kolunun varlığını hissedemiyordu. Gözlerini zorla açmaya çalıştı. Pastu ışığı ve parça parça etraflı görebildi. Olanları tekrar hatırlamaya çalıştı. Beyni zonklıyor, zihnini bir türlü toparlayamıyordu. Çok yakından bir arabanın geçtiğini motor gürültüsünden anladı. Anlatılmaz hırıltılar çıkarabildi. Başını toprağa koyup kendini bıraktı. Dua etmeye başladı.” (Canat, 2011: 33).

“Burada ölmek istemiyorum;” diye geçirdi içinden. Peş peşe geçen arabaların motor seslerini duydu. İnsanlar çok yakınımdan geçiyor. Onları varlığımdan haberdar edemiyorum;” diye üzüldü. Başını zorlukla kaldırıp yukarı, yuvarlandığı yere doğru baktı. Oldukça dik bir yamaçtan yuvarlanmıştı. Ölmediğine hayret etti. Biraz uğraşa kendine mani olan çınardan kurtulur, yola kadar yuvarlanabilirdi. Bir yıldırım gibi gelen bu fikri aklından koymaya çalıştı. Böyle bir hareketin onu sağ bırakacağı şüpheliydi.” (Canat, 2011: 34).

Yaralı Serçe

Yazar romanda yaşamının güzelliğini doğa sevgisiyle beraber bütünleştirmiştir:

“İlk bir ilkbahar sabahıydı. Tatlı tatlı esen rüzgârın getirdiği dağ çiçeklerinin kokusu, aykusuz gözlerimi daha da ağırlaştırıyordu. Kendimi kayalardan birinin dibine atıp uyumak istiyordum.” (Canat, 2011: 5).

“Pırl pırl gökyüzünü seyrederek yaptığım bu yolculuk iki saat kadar sürdü.” (Canat, 2011: 30).

Kahraman doğanın güzelliklerini seyre daldıkça adeta kendinden geçer ve içi yaşama sevinciyle dolar:

“Uçsuz bucaksız bir vadide koşuyordum. Bütün sevdiklerim yanımdaydı. Üzüm çubukları, sarmaşıklar arasından rengârenk güller devşiriyordum. Anneme, babama, abime, hocama, Reis’e birer demet gül veriyordum. Beni sırayla kucaklayıp

öpüyorlardı. Gürül gürül akan bir şelalenin yanına geldik. Hepsı suyun altına girip yıkandılar ve suyu kana kana içtiler.” (Canat, 2011: 35).

Kırımlı Murat Destanı

Yazar, eserinde insanların şereflerini ve haysiyetlerini düşüncelerle yaşamaları gerektiğini, yaşamının güzelliğini, olumsuzluklar üzerinde fazla kafa yormamanın daha iyi olacağını dile getirir:

“Zavallılar! Demek, devrimin geleceğinden emin değilsiniz öyle mi? Siz hiç okumuyor, radyo dinlemiyor musunuz? Büyük lider Stalin’in her gün verdiği beyanatlardan haberiniz yok mu? Sizi nankörler sizi... Daha dün çiflik sahiplerinin kölesi olduğunuzu ne çabuk unuttunuz? Bugün Kolhazlar’da insanca yaşamaya kavuştunuz.” (Canat, 2011: 29).

Yiğit Mustafa

Yazar yaşamının güzelliğini böcekler aracılığıyla anlatır. Mustafa’nın yaşadıklarından hareketle yaşamının ne kadar güzel olduğunu vurgular:

“-Yaşamayı seviyor musun?

-Hayır, dedi Mustafa sertçe.

-Yalan söylüyorsun, dedi sakallı. Yaşamayı böcekler bile sever.

“Bırak çevrendeki olumsuzlukları kendine dert edinmeyi de hayatımı yaşamaya bak.” (Canat, 2011: 78).

Gül Yarası

Yazar burada bir olayı anlatırken yaşama sevincini ön plana çıkarır.

“Yaşamak tutkusu her şeyin önündeydi. Arzuları, zevk denilen şeyleri, hayalleri yaşamak ...” (Canat, 2011: 11).

Yazar yaşama sevincini, yaşamının önemini farklı boyutlarla dile getirir. Eserde insanların şereflerini ve haysiyetlerini düşüncelerle yaşamaları gerektiği anlatılır:

“İnsan kıymetli ve şerefli bir varlıktır. Ve şerefini koruyarak yaşamak zorundadır. Hataya düşebiliriz, günah işleyebiliriz; ama günah dolu bir hayatın projesini yapamayız.” (Canat, 2011: 31).

3.6.34. Komşuluğa Önem Vermek Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Komşuluğa önem vermek değeri ile ilgili, eserlerde incelenip elde edilen bulgu ve yorumlar şunlardır:

Gül Yarası

Bu eserde yazarın ön plana çıkardığı en önemli değerlerden biri de komşuluk değeridir:

“Betül’ün annesi on dakika içinde bütün komşuları eve toplamış, onlara ballandıra ballandıra Fatma’yı anlatmaya başlamıştı.” (Canat, 2011: 27).

“Fatoş Abla neredesin? Bütün mahalle seni arıyor. Fatma, köylü kızımın bu acı ikazıyla düşüncelerinden sıyrıldı.” (Canat, 2011: 71).

Komşuların karşılıklı dayanışma içinde olmasının gerektiği eserde ifade edilir:

“Kadının hiçbir geliri yoktu. Komşuların verdikleriyle geçiniyordu.” (Canat, 2011: 69).

Yazar komşuların özellikle kötü günde birbirlerinin yanında olması gerektiğini belirtmektedir:

Yaralı Serçe

Komşuların birbirlerini yalnız bırakmamaları ve birbirlerine zor günde yardım etmeleri gerektiği vurgulanmaktadır:

“İğnemî, sabaha karşı yaşlı ev sahibimin çağırdığı bir komşusu vurdu.” (Canat, 2011: 67).

Nur Dağındaki Çocuk

Yazar eserde komşuluğun önemini farklı boyutlarla işlemektedir. Komşuların birbirlerine ikramlarda bulunmaları, birbirlerine zor günlerinde yardım etmeleri gerektiğine dikkat çeker:

“İki gün iki gece evden hiç çıkmadık. Evde yiyecek hiçbir şey yoktu. Evdeki ikinci günün akşamı, öğretmenin eşi, ekmek, yağ, pirinç getirdi. Getirdiklerini bırakırken, Komşulara birer parça yiyecek dağıttım. Bunu da size getirdi. Beni bu dükkânda birkaç defa gören berber komşumuz, kapıya dikilmiş beni seyrediyordu. Çekinerek baktım adama. Berber dükkânına girerken bana da gelmem için bir baş işareti yaptı. Berber dükkânına girdim. Adam beni tıraş olacaktı gibi koltuğa oturttu. Param yok dedim. Canın sağ olsun komşum dedi.” (Canat, 2011: 47).

Bir Avuç Ateş

Romanda komşuluk değeri şu şekilde karşımıza çıkmaktadır:

“Oturduğu odanın ışığını yakmıştı. Pencereden dışarıyı seyrediyor. Ötünden uzanan sokakta çocukluğunu arıyordu. Şimdi çok değişmişti bu sokak. Toprak beton yığınları arasında kaybolmuştu. İnsanlar çok kısa zamanda değişivermişti. Eski komşuların çoğu değerliydi ve mahalleyi terk etmişlerdi.” (Canat, 2011: 7).

Komşuların birbirlerine karşı birlik ve dayanışma içinde olmaları gerektiği eserde vurgulanan diğer unsurdur:

“Eve geldiklerinde Mustafa Bey’in karısı ve kızı penceresi kırılan camları topluyordu. Ben gidip biraz yenmek hazırlayayım. Birlikte yersiniz, dedi kadın. Zahmet etmeyin ben hazırlarım, dedi Mehmet sıkılarak. Ne zahmeti oğlum. Komşuyuz şurada.” (Canat, 2011: 73).

Yasemen

Komşuların kötü günde birbirlerinin yanında olması, birbirlerini yalnız bırakmamaları, komşuların birbirlerine ikramlarda bulunmaları, birbirlerine zor günlerinde yardım etmeleri gerektiği eserde vurgulanan değerlerdir. Fatma ile Ömer sürekli tartışmaktadırlar ve Ömer eşine vurmasın, diye komşuları Ömer’e engel olmaktadır:

“Ömer tekrar yürüdü, Fatma’nın üzerine. Ama komşular vurmasına engel oldular. Safiye Hanım yalvarıyordu.” (Canat, 2011:11).

3.6.35. Özgüven Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Özgüven değeri ile ilgili, eserlerde incelenip elde edilen bulgu ve yorumlar şunlardır:

Yiğit Mustafa

Bu romanda üzerinde durulan bir diğer değer de özgüven değeridir.

Yazar Mustafa’nın yaşadıkları olaylardan hareketle güvenilir çocuğun nasıl olması gerektiğinin bir modelini çizmektedir:

“Şimdi sana özel bir görev vereceğim. Gözümün tutmadığı adamlara özel görev vermem, bunu da bilesin.” (Canat, 2011: 6).

Mustafa kendine duyulan güveni hiçbir zaman sarsmayan mert bir delikanlıdır:

“Mustafa’yı tanısaydınız böyle şüphelere düşmezsiniz. Hem dürüst hem de cesur delikanlıdır. Ben kendisine kefilim.” (Canat, 2011: 19).

Yazar güven duygusunu dürüstlük değeriyle beraber işlemektedir:

“Yanıyorsun Kemal Bey, Mustafa son derece ahlaklı bir delikanlı. Sırrı onunla dost oldu çok değişti. Bize daha hoşgörülü davranıyor.” (Canat, 2011: 40).

Mustafa ayrıca özgüveni tam bir gençtir. Sırrı’ya gelecek zararlara karşı tek başına mücadele etmeyi düşünecek kadar kendine güvenmektedir:

“-Sırrı’ya zarar verirlerse, İstanbul’u başlarına yıkarım onların.

-Ne yapacağız öyleyse?” (Canat, 2011: 117).

Kırmızı Murat Destanı

Yazar güven duygusunu eser aracılığıyla okuyucuya taşımaktadır:

“Molla Kasım bu gece, ölüm korkusunu yendi. Böyle yaşamaktansa, ölmek daha iyi hükümüne vardı. Şafağın ilk kıvılcımları ufukta oynamaya başlayınca yatağından kalktı. Her sabah, bir suç işliyormuş gibi gizlice aldığı abdestini bu sabah

kararlı hareketlerle aldı. Aynı kararlıkla sokağa çıktı. Kapısı mühürlenmiş olan küçük mescidin minaresine çıktı. Ezan okumaya başladı.” (Canat, 2011: 5).

İnsanların kendilerine güvenmeleri, karşısındaki insanlarla güven duygusu içerisinde olmaları gerektiği eserde tespit edilen değerlerdir:

“Mehmet ölkeden deliye dönmüştü. İvan ve arkadaşlarının alaylı kakhahaları sokakta çınlıyordu. İvan’ı dolduruşa getiriyorlardı.

-Yaşa ayı! Nasılda inlerine kapattın kedileri?

-Meydanı boş bulunca kendilerini aslan sanıyorlar.

Kapıya şiddetli bir tekmé indi. Murat gürültüye uyandı.

-Ne oluyor?

Mehmet yumruklarını sıkarak cevap verdi:

-Ayı İvan yine geldi. Kapıyı tekmeliyor.” (Canat, 2011: 68).

“Subay’ın emriyle önce on asker içeri girip tedbir aldı. diğer askerler kapıda nöbete durdular. Murat içeri alındı. General Murat’ı iyice süzdü:

-Murat Selimoğlu sen misin?

-Evet!

-Niçin devlete baş kaldırdın?

-Devlet anamı, babamı öldürdü. Devletiniz bir ihtilal bayramında kız kardeşimin ırzına geçti. En önemlisi imanıma savaş açtı.

-Sen devlete savaş açtın.

-Evet.

-Ve halk arasında ismin kahramana çıktı. Sen bunu istiyordun değil mi?” (Canat, 2011: 93).

Gül Yarası

Yazar, eserde güven duygusunun önemini hayattan kesitler vererek anlatır:

“O filmlerdeki kahramanlardan biri değildi. Nasıl isterse öyle hareket ederdi. Baktım ki olmuyor bırakırım” diye düşünüyordu.” (Canat, 2011: 16).

Fatma’nın etrafındakiler ona özgüven duygusu kazandırmıştır:

“Fatma ulaşılması zor bir şans yakaladığını anladığı için heyecanlanıyordu. Onu tebrik eden herkes Fatma’ya ulaşılmaz bir imkânı elde ettiğini hissettirmişti.” (Canat, 2011: 15).

Ulaşmak istediğı hayat sahte de olsa Fatma’nın gözlerini kamaştırmış ve kendine güveninin gelmesini sağlamıştı:

“Fatma kendine güven duyuyordu. Yapmak istemediğim şeyi yapmam, olmak istediğim biri olmam. diye düşünüyordu.” (Canat, 2011: 35).

Fatma bu sahte dünyanın gerçek yüzünü gördükçe bu sefer kendine güvenini kaybetmeye başlar:

“Bu nasıl bir dünyaydı böyle. Kendini koruyacağına dair özgüveni zayıfladı birden.” (Canat, 2011: 38).

Özgüven değerinin eserlerde şu kişisel nitelikleri yansıttığı tespit edilmiştir:

3.6.36. Sabırlı ve Azimli Olmak Değerini İlgili Bulgular ve Yorumlar

Sabırlı ve azimli olmak değerini ilgili, eserlerde incelenip elde edilen bulgu ve yorumlar şunlardır:

Kırmızı Murat Destanı

Yazar, sabırlı ve azimli olmak değerini birbirine yakın bağlamda kullanmıştır. Özellikle romanın sonunda kazanılan zaferi görmek çocuklara sabırlı ve azimli olmak duygusunu kazandıran bir durumdur:

“Murat öfkeyle içeri girdi. Burguthan’ın yakasını toplamak bu tavrın hesabını sormak istediğini duydu. Onun başına gelen felaketi hatırlayınca böyle davranmaktan vazgeçti.

-Başımız sağ olsun, diyeyim önce.

-Yaşlı kadın, odanın köşesine oturdu. Murat'ın yüzüne hiç bakmıyordu. Bakışları, yüz ifadesi buz gibiydi. Murat sabretmeye kararlıydı. Sesine hakim olmaya çalışarak konuşmasını sürdürdü.” (Canat, 2011: 55).

Eserde vatanseverlik ve sabırlı olmak değerlerinin beraber işlendiği tespit edilmiştir:

“Bu sabah Murat'ın canını sıkan İvan olmuştu. Elinde koça bir sepet, bidona benzeyen iri vücuduyla gelip Murat'ın karşısına dikilmiş saçmalamaya başlamıştı.

-Murat Bey! Bakıyorum halen vatanımı kurtaramadın.

Kalın dudakları arasından sarı ve sivri dişlerini göstererek İvan'ın gerdanı, kahkahasının ritmine uyarak sallanıyordu. Murat önce aldırış etmedi. Çekip gitmesini bekledi. İvan alaylı konuşmasını sürdürüyordu:

-Kahramanlıktan istifa mı ettin yoksa? Senin için ordu topluyor demişlerdi.

Murat sakın bir sesle cevap verdi:

-Sen benden daha irisin İvan. Vatanı kurtarmak sana yakıştır.

-Vatan benim değil ki...

“Adamın hır çıkarmak niyetinde olduğu her halinden belliydi. Murat içinden “La havle” çekiyor, bu yapışkandan kurtulmak için Allah'tan sabır diliyordu. İvan'ın yüzüne tükürür gibi bakıp içeri girdi. İvan peşinden bağıırıyordu.” (Canat, 2011: 66).

Romanın bir bölümünde yazar sabırlı olma değerini romanın kahramanı olan Murat'tan hareketle anlatmaktadır:

“Murat etrafında halkalanan dokuz kişiye karşı kısa bir konuşma yaptı, onları da sabırla dinledikten sonra:

-Önce, niçin mücadele edeceğiz? Bu sorunun cevabında birleşmemiz lazım. İnsanların ve topraklarımızın üzerine çöreklenen bu kızıl yılanı yok etmek için. Özgürlüğümüze kavuşup, inandığımız gibi yaşayabilmemiz için değil, Allah için kazanmaya çalışacağız.

Murat titremeye başladı. Kendine hakim olamıyor, garip ve manasız sesler çıkarıyordu.

Doktor ve subay onun karşısına oturmuş sigara içiyorlar, bu çırpınışı seyrederek zevkleniyorlardı.

Murat dişlerini sıkıp kendine hakim olmaya çalıştı.” (Canat, 2011: 133).

Yaralı Serçe

Yazar eserde sabırlı ve azimli olmaya ait ifâdelere yer vermiştir:

“Biraz daha gayret edelim. Bu tepeyi de aştık mı Herat Vadisi’ni görürüz.” (Canat, 2011: 5).

Yazar, eserde acılara, yokluklara, ayrılıklara, sefalete tahammül edilmesi gerektiğini, sabrın her türlü kötülükleri önleyeceğini ve sabretmenin zor olduğu ama sonunun güzel olduğunu anlatmaktadır:

“Böyle konuşuyordu Yıldırım Reis. Ama benim dizlerimde adım atacak derman kalmamıştı. Üç gündür geceli gündüzlü yol alıyorduk. Çok az dinlenmiştik, hiç uyumamıştık. Bend-i Türkistan Dağları’nda üç gündür tepelere tırmanıyor, tepelerden iniyorduk. Yıldırım Reis’in son tepe, diye gösterdiği yer kat ettiğimiz yollardan daha zor geliyordu bana.” (Canat, 2011: 5).

“Hiç kimsede bastığı yeri görecek, gördüğü yere basacak derman kalmamıştı.” Su! İlerde su var!..” Bu sesi duymasaydım, beni düşüğüm yerden kimse kaldıramazdı.” (Canat, 2011: 6).

“Ölenler, ağır yaralanıp köylere terk edilenler benden daha önemliydi. Bu ağrı beynimi parçalarsa, yüreğimi durdursa yine sabretmeliyim.” (Canat, 2011: 25).

“Sık dişlerini delikanlı. Şimdi müthiş bir acı duyacaksın. İnşallah duyduğum son acı olur. Dişlerimi sıkıp, duyacağım son acıyı beklemeye başladım.” (Canat, 2011: 26).

Yiğit Mustafa

Sabırlı olma düşüncesini yazar romanda yer yer işlemiştir:

“Cevap vermedi Mustafa. Başımı öne eğdi. Yere bakarak başka şeyler düşünmeye çalıştı. Patron, iltifat mı yoksa hakaret mi ediyor belli değildi. Her şeyde olmasa bile, çok şeyde sabretmek zorundaydı.” (Canat, 2011: 7).

“Sen kaygılanma. Hepsi yaptıkları kötülüklerin karşılığını görecek. Sabırlı olmalısın. Haydi, Allah’a emanet ol diyerek kadından ayrıldı.” (Canat, 2011: 111).

Nur Dağındaki Çocuk

Yazar eserde sabırlı olmanın getireceği olumlu sonuçlar okuyucuya aktarılmaktadır:

“Duvarın dibine yarı baygın düştüm. Omuzlarım, dizlerim ve başım ağrıyordu. Dükkânlardan birinin kapısındaki boşluğa geçtim. Askerlerin ayakları altında, oradan oraya yuvarlanan ekmekleri, yağ paketlerini ve meyveleri gördüm. Meydan askerlerle ve askeri araçlarla dolmuştu. Bütün dükkânlar kapalıydı. Bir

dükkanın kapı boşluğuna sığmamış, sabırla ortalığın durulmasını bekliyordum. Sonunda etraf sakinleşince zorla ayağa kalktum. Düşe kalka eve vardım.”(Canat, 2011: 44-45).

Gül Yarası

Yazar, sabırlı olma değerini okuyucuya kişilerin karşılıklı konuşmalarıyla vermektedir:

“Sabret dedi annesi.” (Canat, 2011: 12).

“Sabret biraz dedim ya.” (Canat, 2011: 13).

Aynı eserin diğer sayfalarında da sabırlı olmanın önemi vurgulanmıştır:

“Biraz sabret kızım, şirkete gideceğiz seninle, unuttun mu? Bugün hayatını değiştirecek bir sözleşmeye imza atacağız.” (Canat, 2011: 21).

“Nereye kadar sabredebilirim bilmiyorum, ama sabretmeliyim;” diye düşünüyordu. Fatma buna göre hareket ediyordu.” (Canat, 2011: 33).

“Bu durumda Fatma’ya düşen güzel bir sabırdı.” (Canat, 2011: 49).

“Fatma sabrediyordu. Annesinin mantıksız direnişlerine tahammülü kalmamıştı ama ona acıyordu.” (Canat, 2011: 58).

Bir Küçük Osmancık Vardı

Annesi ve babası Osman’ın kaybolmasına çok üzölmüşler; ama hiçbir zaman ümitlerini yitirmişler ve her zaman sabırlı olmuşlardır:

“Gerçi hiçbirinin ümidi tamamen kcsilmemişti. Osman kayıplara karışmıştı. Ama belki yarın veya bir başka gün kapı çalır onlara büyük müjde verilirdi. Buna inanmak, bunu beklemek lazımdı.” (Canat, 2011: 51).

“Hüseyin ise, hayatından çok memnundu. Okula istekle gidiyor, derslerine çok iyi çalışıyordu. Köy ilkokulunu bitirmesine rağmen parlak zekâsı ve çalışkanlığıyla arkadaşlarını geride bırakmıştı.” (Canat, 2011: 88).

Yazar diğer bölümlerde de azimli ve sabırlı olmayı çalışkanlık değeri ile bir arada vermeye çalışır:

Sabırlı olma ve çalışkan değerlerini bir arada verilmiştir:

“Hüseyin, teşekkür etti. Bir insanın yeteneği doğrultusunda çalışarak başarıya ulaşması çok güzel bir olaydı.” (Canat, 2011: 103).

Bir Avuç Ateş

Yazar eserde sabırlı olma değeri ile dîni değerleri bir arada vermiştir.

“Vallahî kardeşim ister inan, ister inanma. Ben, o pislikten kurtuldum. Oruç tuttum, irademi zorladım. Çok zor olduğunu biliyorum. Ama Allah yardım ediyor. Artık sigara bile içmiyorum. Allah’a şükür, yeni doğmuş gibi oldum.” (Canat, 2011: 43).

Yaralı Serçe

Eserde sabretmenin zor olduğu fakat sonunda güzel olduğu belirtilir:

“Biraz daha gayret edelim. Bu tepeyi de aşık mı Herat Vadisi’ni görürüz.” (Canat, 2011: 5).

“Gerçi çok şehit verdik dağlarda ama düşmanı da perişan ettik.” (Canat, 2011: 6).

“Sıvayı yoklarken iki yumruk büyüklüğünde bir taşı yerinden oynadığını fark etmişim. Canımı dişime takıp o taşı yerinden çıkardım.” (Canat, 2011: 79).

Yasemen

Romanda yer olan konuların çoğu sabırlı olma değerini desteklemektedir.

“-Sana belli ki birkaç soru soracak. Sabırlı cevap ver.” (Canat, 2011: 62).

Fatma ve Ömer zor günler geçirmektedirler. Yiyecek ekmekleri bile yoktur. Elden gelen işe bu vaziyete sabretmektir:

“Yasemen aç yattı. Şimdi uyanınca yemek ister. Bir dilim ekme yok evde. Tüpte de bitti. Sabretmek gerekir.” (Canat, 2011: 9).

Bu zor durum içerisinde Fatma evde huzursuzluk çıkarmaya başlar. Bu sefer sabreden taraf Ömer’dir:

“Ömer yumruklarını öлкеyle sıkımişti. Ağzını ve kollarını sabır ipiyle bağlamaya çalışıyordu. Yasemen olmasa bu evi çoktan terk ederdi.” (Canat, 2011: 25).

Eserde sabırlı olma değeriyle dini değerler iç içe verilir. Kadere boyun eğme düşüncesi vardır:

“Ömer ölkelenmemek için son gayretini gösteriyordu.” (Canat, 2011: 30).

“Ömer sabır taşıymış billahi.” (Canat, 2011: 44).

“Kendini bırakma Ömer. Çektiğin acıyı anlayamadığımızı zannetme. Bunun bir imtihan olduğunu bilmek ve sabır ipine sarılmak vazifemiz.” (Canat, 2011: 56).

Yazar eserde sabırlı olmanın farklı bir yüzü acılara, yokluklara, ayrılıklara, sefalete tahammül etme düşüncesini de dile getirir. Ömer zaman buldukça sohbetlere katılıyordu. Bu sohbet sırasında öğrendiği en önemli şey sabretmektir:

“Fırsat buldukça Ali Hoca’nın sohbetini dinliyordu. Bugünkü sohbetin konusu sabırdı. Ali Hoca’nın sesinin en tatlı tonuyla konuşuyordu.

Yalnız acılara, yokluklara, sefalete, ayrılıklara tahammül etmek.” (Canat, 2011: 57).

3.6.37. Vefalı Olma Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Vefalı olma değeri ile ilgili, eserlerde incelenip elde edilen bulgu ve yorumlar şunlardır:

Kıymılı Murat Destanı

Yazar eserde ahde vefalı olmayı Murat’ın hayatından hareketle ifade eder:

“Yedi yıl önce babasının cesedini de böyle götürmüşlerdi. O günleri yüreği burkularak hatırladı. Babası bir gece apar topar götürülmüş, aylarca babasından haber alınmamış, sonra bir sabah cesedi kapının önüne bırakılmıştı. Babasını kim nereye niçin götürmüştü? Kim niçin öldürmüştü onu? Bu sorular yıllarca beynini kemirip durmuş bir cevap alamamıştı.” (Canat, 2011: 8).

“Mehmet, ağabeyinin de kendi gibi aç olduğunu biliyor. son paranın da ilaca harcanmasını istemiyordu.” (Canat, 2011: 12).

Eserde vefalı olmayla ilgili olarak arkadaşlara ihanet etmeme, sözünde durma gibi hususlara yer verilir. Murat milletine karşı sorumlu olmayı ve vefalı olmayı bir borç bilir:

“Allah adına yemin ederim ki, biz davamıza ve arkadaşlarımıza ihanet etmedik.” (Canat, 2011: 49).

Murat ile Burguthan arasında gelişen sadakat duygusu ön plandadır. Çevresinde cereyan eden birçok olumsuz duruma rağmen Burguthan’ın arkadaşından ayrılması çok zordur. Murat ve Burguthan arasındaki dostluktan hareketle Burguthan arkadaşına karşı vefasını gösterir:

“Yavaş yavaş hava yumuşadı. Burguthan, din kardeşini kucaklayıp helallik almadan gitmedi. Giderken de:

-Bilirsin Murat ağabey bileğim zor bükülür. Eğer lazım olursa emrindeyim, dedi.

-Sağol Burguthan. Elbette lazım olacaksın. İkinci vakti işin olmazsa gel buraya.

Gelirim.” (Canat, 2011: 65).

Bütün olumsuzluklara rağmen Murat’ın ülkesine, milletine karşı vefasını göstermesi etkileyicidir:

“Murat önce köylülere seslendi. Zalimlere mücadele edin, namusunuz için, özgürlüğümüz için direnin.” (Canat, 2011: 87).

Nur Dağındaki Çocuk

Yazar eserde vefalı olmanın farklı bir boyutunu dile getirir. Bu da kendini değil karşısındaki insanı düşündürmektedir. Bu husus çocuklarda empati duygusunu geliştirmesi bakımından önemlidir:

“Kerim yavrım, dedi. Annem, dedim. Başın ağrıyor mu? Biraz çok yarılmış. Allah razı olsun ev sahibi kadından. Daha oradayken kanı durdurdu.” (Canat, 2011: 60).

Bir Küçük Osmanlık Vardı

Eserde merhamet sahibi olma ve arkadaşlara ihanet etmeme üzerinde durularak vefa değeri ön plana çıkarılır:

“Romantik iç odadan kahkahalar duymuş, sinirden deliye dönmüştü. Kendini sinemaya gütmekten alıkoyan Osmancığa uzun uzun baktı. Baktıkça kalbine merhamet sıcaklığı yayılıyordu.” (Canat, 2011: 20).

“-Niçin geldin buraya? Çocuğu ailesine teslim etmeye geldin değil mi?

Çocuğu bulsam ailesine teslim edip işlediğim günahın bedelini ödeyecektim.” (Canat, 2011: 43).

“Ayşe kadını kolundan tutup içeri aldı. Üç gündür kendisiyle beraber aç ve uykusuz duran bu kadın suçsuzdu. Acılarına yürekten katılmış, üzölmüş, ağlamıştı.” (Canat, 2011: 50).

Osmancık kaybolmuştur. Fakat Ali Usta onun kaçırdığından habersiz içindeki merhamet duyguları da kabarak onu kaçıranlara öfkelenir:

“Sabahın ilk ışıkları gelene kadar hiçbir yerde durmadılar. Yol boyunca Ali devamlı, bu çocuğı terk edenlere söylendi durdu. Garip de, ustasının öfkesine katılıyor, çok yazık bebeğı diyordu.” (Canat, 2011: 56).

3.6.38. İhtiyatlı Olma Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

İhtiyatlı olma değeri ile ilgili, eserlerde incelenip elde edilen bulgu ve yorumlar şunlardır:

Eserde bağımsızlıklarını kazanmak için Ruslar'a karşı mücadele veren Yıldırım Reis ve arkadaşları birçok olumsuzluklara rağmen ihtiyatlı davranarak hedefe doğru giderler:

“Duracak halim kalmadı, diye soğukça cevap verdi, İlhan.” (Canat, 2011: 7).

“Ben tedbirimi aldım. Şimdi seni kolayca atabilirim evden.” (Canat, 2011: 13).

“Ömer fırtınadan kaçmanın en doğru hareket olacağına karar verdi.” (Canat, 2011: 22).

“Hemen çevreyi arayın. Fazla uzaklaşmış olamaz.” (Canat, 2011: 39).

Tedbirli olmanın hayat içerisindeki önemi romanın kahramanı Yıldırım Reis'ten hareketle aktarılmaktadır. Yıldırım Reis bütün planları yapan ve komuta eden bir mücahittir:

“Yıldırım Reis Bend-i Türkistan Dağlarına doğru çekilmemizi emretmişti. Ruslar bizi uçaklar ve helikopterlerle takip ediyorlardı.” (Canat, 2011: 6).

“Köprüyü geçince Reis bizi ırmak kenarına mevzilendirip üç kişilik timi öncü olarak binaya gönderdi. Muhtemel bir tehlikeye karşı silahlarımızı hazırlanmamızı emretti.” (Canat, 2011: 8).

“Geceyi otelde geçirdik. Reis uzun bir süre plan yaptı. Herat, Afgan askerlerinin kontrolü altındaydı. Kasabalar ve köylerde mücahitler hâkimdi.” (Canat, 2011: 12).

“Ara sokaklardan dikkatlice geçtik, köşe başlarında bekleyip sokakların tehlikesiz olduğuna kanaat getirince, yürüyorduk.” (Canat, 2011: 48).

“Henüz iki adım atmıştık ki sokağın bitiminden bir araba farının ışığı geldi. Korkuyla geri çekildik.” (Canat, 2011: 48).

Yiğit Mustafa ihtiyatlı, tedbir almayı bilen ve olayları şansa bırakmayan bir karakterdir. Yazar romanda tedbirli olmanın önemini Mustafa'nın hayatından hareketle dile getirir:

“Mustafa telefonu kapatıp yerine oturunca bu sözdeki ihtimalleri hesap etmeye başladı. Bugün iş günüydü. Niçin bekletiliyordu? Osman Bey, dünkü olay için kendisinden mi şüpheleniyordu yoksa? Belki de yeni tedbirler almayı düşünüyordu.” (Canat, 2011: 42).

“Mustafa, takas için anlaştıkları saatten önce hazırlıklarını tamamladı. İki gündür annesi için telefon edemeyişi aklına takıldı. Kadıncağız meraklı hasta olmuştur, diye düşündü. Ona uğramak hem tehlikeli hem de vakit yoktu.” (Canat, 2011: 124).

Bir Küçük Osmançık Vardı

Abdullah Bey Osmançık'ın kaybolmasından dolayı yapacağı en ufak bir tedbirsizlik yüzünden oğlunu tamamen kaybedeceğini biliyordu:

Yapacağın en küçük bir hata ya da ihbar hayatın boyunca acı çekmene sebep olur. Anlaşıldı mı?

Kötü bir oyun bu, diyerek haykırır Abdullah Bey. Parayı almca telefon etmezseniz, oğlumun yerini bildirmezseniz?’’ (Canat, 2011: 14).

Garip’i bir gün yanına çağırıp:

‘‘Bak oğlum. Sizi üzerine kaydettirdim. Senin aklın yeter, bilirsin. Ama Hüseyin, bizi ana baba, seni de abi biliyor. Sakın ona gerçeği söyleme. Çünkü hayatı zehir olur, dedi.’’ (Canat, 2011: 67).

Tedbirli olmak hayatta çok önemlidir. Tedbir hayata başarı ve mutluluk getirir.

‘‘-Garip, ben hastaneye gidiyorum, dedi. Hüseyin ve çifilik sana emanet.

‘‘Şerife Hanım, Garip’i tembiledikten sonra kanyona bindi. Çifiliğin toprak yolunda bir toz bulutu bırakıp ana yola doğru gözden kayboldular.’’ (Canat, 2011: 69-70).

-Sizden bir ricam var Fatma Yenge, dedi.

-Estağfurullah Zarife Hanım; buyurun, dedi Fatma Hanım.

Zarife Hanım, onu heyecanlandırmamaya gayret ederek:

‘‘Bana, anne sevgisi üzerine yaşanmış bir hikâye lazım, dedi.’’ (Canat, 2011: 118).

3.6.39. Cesaret Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Cesaret değeri ile ilgili, eserlerde incelenip elde edilen bulgu ve yorumlar şunlardır:

Gül Yarası

Romanda yazar, cesaret değerini edebiyat öğretmenine yapılan kötülüğe dayanamayan öğrenciden hareketle vermiştir:

‘‘İnsan inandığı doğruları söylemekten elbette rahatsızlık duymazdı. Fakat sözlerinin çarpıtılması, iftiraya uğramak üzücü bir durumdur. Öğretmeni okuldan atılabilir, bir hiç uğruna hayatı alt üst olabilir. Öğretmenini şikâyet eden arkadaşları böyle bir iftirayla ne kadar kötü bir şey yaptıklarını hesap edemeyecek kadar düşüncesizdiler.’’ (Canat, 2011: 9).

“Mustafa Hoca okuldan alınıyor dedikleri zaman uykularım kaçmaya başladı. Bu suçluluk duygusunu hayatım boyunca içimden atamam. Ama yetti artık. Elinden gelse okulu savaş alanına çevireceksin. Ben gidip Mustafa Bey’den özür dileyeceğim. Sebepsiz yere suçladığım Fatma’dan da özür dileyeceğim.” (Canat, 2011: 19).

Yaralı Serçe

Eserde yazar, cesaret değerini romanın kahramanı olan Cafer ile aktarmıştır.

Cafer hem dedesinin öcünü almak hem de vatanını kurtarmak için büyük bir cesaretle düşmanla tek başına mücadele eder:

“Bizim bir orda on askeri sal dışı bırakmamız, karşı tepeden ateş edenleri heyecana ve cesarete getirmişti.” (Canat, 2011: 57).

Yazar eserde Mirza Ağa’nın karısı ve kızının davranışlarından hareketle cesaret değerinin önemini güçlendirir. Mirza Ağa’nın ve kızının herkesin korktuğu gündüz vakti savaş alanına gelmeleri şöyle anlatılır:

“O anda gördüğüm manzaraıyla irkildim. İki gölge sürüne sürüne aşağıya biraz önce sal dışı bıraktığımız askerlere doğru iniyordu. Kara çarşaflarıyla peş peşe iki gölge gibi aşağıya doğru sürünenler Mirza Ağa’nın karısı ile kızıydı. Benim cesaretimin yetmediği işe, onlar cesaret etmişti.” (Canat, 2011: 60).

Nur Dağındaki Çocuk

Yazar eserde cesaretin önemini mücahitlerin davranışlarından yola çıkarak verir:

“Mücahitlerin ise çoğu yarı çıplaktı. Bazen ot kökü toplayıp yiyorlardı. Hastalandıkları zaman ne ilaç, ne de doktor vardı. Elllerinde en basit piyade ve av tüfekleri ile bu düzenli orduya karşı koymaya çalışıyorlardı.” (Canat, 2011: 6).

Yiğit Mustafa

Yazar eserde Mustafa'nın savaş esnasındaki cesaretini dile getirir:

“Sen ne dersen de Mustafa, sarhoşluk tatlıdır. Ben korkak biriyim. İçince bir kahraman gibi oluyorum. Akluma eseni yapabiliyor, hatta ağlayabiliyorum. Bak buna cevap veremezsin, içki cesaretin kaynağıdır.” (Canat, 2011: 13).

“Sırrı hem korkuyor, hem de bu kadar korktuğu için, burnunun dibindeki silaha uzanamadığı için kendisine çok kızıyordu.” (Canat, 2011: 17).

“Kahramanımız takriben dört metre uzaktan bir anda parende atarak silahı alıp eşkiyayı zararsız hale getiriyor.” (Canat, 2011: 19).

Silahtan, düşmandan korkmayan Mustafa kendi hakkında yanlış fikirlere sahip olunmasından ve iftiraya uğramaktan çok korkuyordu:

“Mustafa silahtan korkmuyordu. Aklına, uğradığı bu iftiranın kötü neticeleri geldi.” (Canat, 2011: 50).

“Mustafa'yla göz göze gelince o da korktu. Bu ifiradan hissesine düşen beş yüz lirayı düşünüp teselli etti kendini.” (Canat, 2011: 51).

Mustafa kendine atılan iftiraya pabuç bırakacak bir kişi değildir. Çünkü hesabını veremeyeceği hiçbir şey yapmamıştır:

“Benim kimseden korkum yok, dedi. Çünkü hesabını veremeyeceğim bir şey yapmadım. Sizi inandıramayacağımı biliyorum artık. Onlara inandınız. Onlar tezgâhı iyi kurmuşlar. Çalıştırıp parayı aldılar. Ben yapayalnızım. Ama boynum eğri değil. Canım pahasına da olsa bu işi temizlerim.” (Canat, 2011: 53).

Mustafa eli kolu bağlı olmasına rağmen karşısındakine hâlâ kafa tutacak cesarettedir:

“Hayatında hiç eli kolu bağlı olmayan bir adamla dövüştün mü?

-Ne demek istiyorsun ulan. diye bağırđı Göbekli.

Mustafa zayıf yerini yakalamıştı.

-Senin gibiler her kavgada dayak yer. Dayak atabilmek için ille de rakiplerinin eli ayağı bağlı olsun isterler.” (Canat, 2011: 78).

“Elleri bağlı olmasaydı, Göbeklinin elinde de makineli olmasaydı, bunların üçünü de haklayabilirdi.” (Canat, 2011: 81).

Yazar eserde cesaretin önemini Mustafa'nın büyük bir cesaretle inandığı değerler için mücadele etmesinden yola çıkarak aktarır:

-Yavrum, Yiğit Mustafa'm. Seni kaybetmekten korkuyorum.

“Korkacak bir şey yok anne. Onların isteğine boyum eğersen beni ezerler. Asıl o zaman üstümüze gelirler. Anne ne olur bana inan.” (Canat, 2011: 82).

Bazıları ellerindeki silahla sahte cesaret oyunu oynarlar; fakat Mustafa'nın buna ihtiyacı yoktur. Onun her güçlüğe karşı gelebilen bir yüreği vardır:

“Öyleyse bu korku niye anne? Onlar, dünya için ölümü göze alıyorlar. Yalnız silahlarına güveniyorlar. Ben ise inandığım doğrular için mücadele edeceğim.” (Canat, 2011: 83).

“Oğlunun biraz önce söylediği kahramanca sözler, kulaklarında yankılanıyor, ona güven veriyordu.” (Canat, 2011: 84).

“Korku mücadeleden daha tehlikelidir, dedi Mustafa.” (Canat, 2011: 88).

Eserde cesaretin başarı ve mutluluk getirdiği de dile getirilir:

“Ümidinizi kaybetmeyin Osman Bey. Korku, panik getirir. Panik tehlikeye dönüşür. Cesaret, kuvvet getirir. Kuvvet, aydınlığa çıkarır. Önce korku duvarını aşmak lazım. İnsan ölüm korkusunu yenmeden, kahraman olamaz. Korku insanı pasifleştirir, elini kolunu bağlar.” (Canat, 2011: 88).

Mustafa'nın gücü ve cesareti ona zarar vermek isteyen düşmanları da şaşırtır:

“Sakallı üç yüz bin liranın hayaliyle patlayan bombayı hazmedemiyordu. Mustafâ'nın tahmin edebildiğinden daha kırmaz ve daha cesur çıkması panik veriyordu yüreğine.” (Canat, 2011: 126).

“Adamların yine üzerime gelirse, daha büyük darbeler vururum. Zaten elimdeki vesikalar, teşkilatınızı perişan etmeye yeter.” (Canat, 2011: 131).

“Cesaretin, gücün ötesinde bir şey var sende, onu anlayamadım. Ben devlet gibi devlerle savaştım. Burada gücümle ve siyasetimle oturuyorum.” (Canat, 2011: 137).

Kırıklı Murat Destanı

Molla Kasım'a göre ölüm korkusuyla yaşamak ölmekten daha zordur:

“Molla Kasım bu gece, ölüm korkusunu yendi. Böyle yaşamaktansa, ölmek daha iyi hükmüne vardı. Şafağın ilk kıvılcıkları ufukta oynamaya başlayınca yatağından kalktı. Her sabah bir suç işliyormuş gibi. Gizlice aldığı abdestini bu sabah kararlı hareketlerle aldı. Aynı karanlıkla sokağa çıktı. Kapısı mühürlenmiş olan küçük mescidin minaresine çıktı. Ezan okumaya başladı.” (Canat, 2011: 5).

“Hızlanan adımlarda tedirginlikler kayboldu. Yüreklere cesaret ve neşe geldi.” (Canat, 2011: 6).

Murat sevmediği bir işte çalışıyordu. Büyük bir cesaret gösterip işine gitmemeye karar verdi:

“Murat Kolhaz'da çalışıyordu. Günde on dört saat durmadan çalışıp ter döküyordu. Hem de inanmadığı, sevmediği bir devlet hesabına ter döküyordu. Bugün Kolhaz'a gitmemiştii. Başına ne gelirse gelsin bu gün Kolhaz'a gitmemeye kararlıydı.” (Canat, 2011: 15).

Murat'ın kardeşi Mehmet'e göre hiçbir şey yapmadan korkuyla yaşamak, yaşamak değildi. Sonu ölüme de gitse mücadele etmeye devam edecekti:

-Hayır, diye bağırdı Mehmet. Vatanım kızıl çizmeler altında çiğnensin, ben korkuyla yatağıma saklanayım. Şartlar ne olursa olsun, iman ateşini korumak zorundayız. Sonu ölüme gitse de..." (Canat, 2011: 26).

Murat inançlarına ve ruhuna aykırı

"-Murat Selimoğlu sen misin?

-Evet

-Niçin devlete baş kaldırdın?

-Devlet anamı babamı öldürdü. Devletiniz bir ihtilal bayramında kız kardeşimin ırzına geçti. En önemlisi devletiniz imanıma savaş açtı.

-Evet.

-Ve halk arasında ismin kahramana çıktı. Sen bunu istiyordun değil mi?" (Canat, 2011: 93).

Gül Yarası

Eserde ön plana çıkan cesaret değeri sıklıkla işlenen değerler arasındadır. Haklılığa dayanan her şeyi olduğu gibi anlatan çocuğun durumu olduğu gibi anlatılmaktadır.

"Gerçi benim kimseden korkum yok. Sordular ben de anlattım, Edebiyat öğretmeni ise bunu bilsin bunu anlatsın." (Canat, 2011: 18).

Gerçekleri itiraf etmek de cesaret işidir. Öğretmeni ve Fatma'ya atılan iftiraya dayanamayan öğrenci, cesaret örneği gösterip gerçekleri söylemeye karar verir:

"Ama yetti artık. Elinden gelse okulu savaş alanına çevireceksin. Ben gidip Mustafa Bey'den özür dileyeceğim. Sebepsiz yere suçladığımız Fatma'dan da özür dileyeceğim." (Canat, 2011: 19).

Yazar eserde anne sevgisiyle cesaret değeri arasında kalmıştır. Sonuçta anne sevgisinin ağır bastığı görülmüştür:

“Ayağa fırlamak “sizin göklere çıkardığımız annem, bir cesarkeş...” diye haykırmak ve bu değerlere inanmadığımı, başarı gibi görünen olaylardan utanç duyduğunu söylemek istiyordu. Bu cesareti kendinde bulamadı.” (Canat, 2011: 40).

3.6.40. Fedakârlık Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Fedakârlık değeri ile ilgili, eserlerde incelenen elde edilen bulgu ve yorumlar şunlardır:

Kırımlı Murat Destanı

Romanda fedakârlığın önemi vurgulanmaktadır. Yazar eserde Kemal'i sahiplenen ve büyük bir fedakârlık yapan ailenin durumunu bize aktarır:

“Ayşe Kadın tek kelime etmedi. Odasına çekilip saatlerce düşündü. Çok sevdiği Kemal'i burada rahattı. Ona öz çocukları gibi bakıyorlar, okutuyorlardı. Yalnız kocasını merak ediyordu.” (Canat, 2011: 63).

Yiğit Mustafa

Bu eserde yazar Mustafa'nın hayatından hareketle fedakârlığın önemini, insanların hayatta fedakâr olması gerektiğini yapılan fedakârlıkların unutulmaması gerektiği mesajını okuyucuya vermektedir. Mustafa'nın annesi oğlu için birçok zorluğa göğüs germiş ve birçok fedakârlık yapmıştır:

“Dile kolay bir yaşındaymışım babam öldüğü zaman. Yirmi yıl, tek başıma hayat mücadelesi vermiş annem. Beni bu hale getirebilmek için çalışmış, didinmiş. Üvey baba tokadı yemeyeyim diye yalnızlığa da, sefalete de göğüs germiş. Şimdi yorgun ve hasta. Öğrenimimi yarım bırakıp çalışmaya mecbur kaldım. Ne yapsam ödeyemem ananın hakkını.”(Canat, 2011: 29).

Nur Dağındaki Çocuk

Bu romanda yazar dayanışma ve fedakârlık değerlerini beraber işlemektedir. Çünkü Afyon halkı vatanlarını kurtarmak için hayatını feda etmekten kaçınmamıştır:

“Nurullah yatısı namazını kıldı. Kerim, loş fener ışığında Nurullah’ın uzayıp kısalan gölgesini seyretti. Bu temiz yürekli köy delikanlısına ısınmıştı. O da kendisi gibi acılıydı. Gerçi Afganistan’da acısız insan yoktu. Ülkeleri işgal edilince herkes tedirgin olmuştu. Düşman askerleri, masum insanları öldürüyor, köyleri yıkıyor, halkın malını yağma ediyordu. Bu haksızlığa “Dur!” demek için dağlara çıkıp mücadele edenler çok büyük zorluklarla karşılaşıyorlardı.” (Canat, 2011: 26).

Yazar aile birliğinin değerini vurgularken bununla beraber fedakârlık değerini de ele almıştır:

“Anneme, babama kötü bir şey olmasın da, aç kalmaya razıyım diye düşünüyordum. Yeteri kadar hırpalanmıştık. Abimin ölümü bizi çok sarsmıştı. O olsaydı, kendimizi bu kadar yalıtız hissetmezdik. Delikanlıydı, benden dört beş yaş büyüktü. Babamla omuzları denk geliyordu. Nasıl kıydılar abime? Ekmeğimizi yeyince anneme, hocamın tembihlediği gibi yeni bir iş bulduğumu, bazı tüccarların yakın köylerden alacaklarını toplayacağımızı, yanımda güvenilir bir büyüğün bulunacağını söyledim. Arada hocam olduğu için annem itiraz etmedi. Çünkü hocam çok sayardı.” (Canat, 2011: 32-33).

“Babamı görmeyi çok istiyordum. Bunun için her tehlikeyi göze alırdım.” (Canat, 2011: 34).

Kırmlık Murat Destanı

Yazarın romanda vermek istediği başka bir değer de fedakârlık değeridir. Mehmet hasta olmasına rağmen son paramın ilaca verilmesini istemeyen iyi ve fedakâr bir gençtir. Çünkü bu son para da ilaca verilirse abisi aç kalacaktır:

“Mehmet ağabeyinin de kendi gibi aç olduğunu biliyor, son paramın da ilaca harcanmasını istemiyordu. Alnında biriken terleri sildi. Kendini toparlamaya çalıştı. Sakin bir sesle konuşmaya başladı:

-Canım yemek istemiyor. Hem zannettiğim kadar hasta da değilim. Gel ağabey, yanıma otur.” (Canat, 2011: 12).

Yaşlı bir kadın avlunun kapısında ayağa kalktı:

Köye gelen mücahit gençlere orada bulunan köy halkı her şeyleri neleri var neleri yoksa vermeye hazırdır:

-Yiğitler, köyümüze hoş geldiniz. Neyimizi isterseniz, ak sütümüz gibi helal olsun, vereyim size.

Murat ayağa kalktı. Yaşlı kadına yaklaştı:

-Ver elini öpeyim ana.

-Eli öpülecek sensin yiğidim.

-Ne güzel söylersin. Adını bağışla.

-Adıma “Garip Ana” derler. Siz de öyle bilin. Erim de, üç yiğidim de öteye göçtü.

-Alfah rahmet eylesin.

-Âmin

Kırıklı Murat yanlarında bulunan Ayşe Kadın’ı Garip Ana’ya emanet eder:

-Yannızda bir kadın var. Kasabada başı belaya girdi. Alıp çıkardık evinden. Onun için güvenli bir el aradım, durdum. Sana emanet edeyim mi?

-Senin emanetin başım üstüne oğul, siz de kalın köyümüzde. Burada kimse bulmaz sizi. Şimdi yaz günü. İşte bulursunuz, aş da...

-Ayşe Kadın'ı barındırım yeter.

"Ayşe Kadının yanaklarından iki damla yaş süzüldü. Dilinin anlatamadığı kelimeleri bu iki damla yaşa yüklemişti." (Canat, 2011: 77).

Yaralı Serçe

Yazar eserde vatanını savunmak için mücadele veren kahramanların dilinden fedakârlığın önemini okuyucuya aktarır:

"Yıldırım Reis dahi başıma dikilip "kalk" dese ona,"canım sana feda olsun. Onu al götür ama şu perişan vücuduma müsaade et burada kalsın" diyecektim." (Canat, 2011: 6).

Vatanı için mücadele veren mücahit her türlü fedakârlığa hazırdır. Bunun için elinde kalan tek emaneti canını vermeye bile hazırdır:

"Ayağım hasta ayaklarım kopsa yine önemli değildi. Cemsenin arkasında tam yirmi mücahit vardı. On sekiz şehit toprağa verilmişti." (Canat, 2011: 24).

Şu anda ölümle pençeleşiyordum. Yemek için kuru bir ot verseler razıydim. En bulanık suları içmeye hazırdım. Üzerine uzanabileceğim bir şilte, şimdi çok değerliydi gözümde. Buradan kurtulup, güneş ışığına, temiz havaya kavuşabilmek için bir kolumu feda edebilirdim." (Canat, 2011: 78).

Bir babanın çocukları için gösterdiği fedakârlık da dikkate şayandır:

"Vatanım işgal altında... Kalbim savunmada

Direnebildiğim kadar direnceceğim.”

“Yazık etmişsin kızım. Bak benim senin yaşta kızım var. Liseye gidiyor. Ortaokula giden oğlum da var. Onların masrafına yetişmek için gecelerimi zindan ediyorum, okusunlar diye.” (Canat, 2011: 54).

Yasemen

Bu eserde de fedakârlığın önemi sık sık vurgulanır.

Ömer kızı için her türlü fedakârlığa katlanır. Hatta eşi Fatma ile olan tüm huzursuzluklarına bile sadece kızı Yasemen için tahammül eder:

“Yasemen’in kendisini bulamayınca üzülmeceğini bilse eve dönmeyecekti.” (Canat, 2011: 21).

“Zaten ayda bir hafta evde, üç hafta dışarıda çalışacağım. Bir hafta bu odada yatarım. Çamaşırlarımı bulaşıklarımı kendim yıkarım. Sen çocuğa iyi bak başka hiçbir şey istemem.” (Canat, 2011: 28).

Evine yeterince bakamayan Ömer kızı için kendine gelmek ve Yasemen için bir şeyler yapmak zorundadır:

“Yasemen’le sohbet ederken sigara dumanının doldurduğu odada, onun da zehirlendiğini gördü ve buna hakkım yok dedi. Sigaraya verdiği parayla Yasemen’e elbise ihtiyacını rahat karşılayabileceğini hesap etti.” (Canat, 2011: 35).

3.6.41. Sadakat Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Sadakat değeri ile ilgili, eserlerde incelenip elde edilen bulgu ve yorumlar şunlardır:

Yaralı Serçe

Romanın başkahramanı Kerim yetim ve öksüz olduğu için Yıldırım Reis, ona “Yaralı Serçe” adını verir. Yazar sadakat değerini romanda ana fikir olarak işlemiştir ve Yaralı Serçe Yıldırım Reis’e sonsuz bir sadakate bağlıdır:

“Bütün istediğim Reis’in yanı başında olmak, onunla yan yana mücadele etmekti.” (Canat, 2011: 12).

“Ninnilerle sallanan bir beşik gibi sarsıla sarsıla giden arabamın içinde yatağında sırtüstü uzanmış, gözlerini kapamış, Reis’ime tekrar kavuşmak için dua ediyordum.” (Canat, 2011: 55).

“Yanımda dağlar kadar sevdiğim, dağ gibi dostum vardı: Yıldırım Reis.” (Canat, 2011: 142).

Yiğit Mustafa

Sadakatin önemi bu eserde de vurgulanır. Yiğit Mustafa çok sevdiği dostu Kemal’in babasını aynı zamanda patronunu fedakârlık gösterip büyük bir felaketten kurtarır:

“Emanet sahibi olmamak gibi bir beceriksizliği hazmedemiyordu. Şirketin kasasını soyulmaktan kurtarmış, arabası soyulmuştur.” (Canat, 2011: 38).

Mustafa’nın fedakârlığı etrafındaki kişilerce yanlış algılanır:

“Hayır, ama fırsatı değerlendirip, ucuzca kahraman oldu. Senin güvenini, Sırrı’nın dostluğunu kazandı.” (Canat, 2011: 40).

3.6.42. Nezaket Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Nezaket değeri ile ilgili, eserlerde incelenip elde edilen bulgu ve yorumlar şunlardır:

Kırıklı Murat Destanı

Yazar eserde, insanların birbirlerini teselli etmelerinin önemini, birbirlerinin ihtiyaçlarını karşılamalarının gerektiğini ve kişilerin birbirlerine karşı nazik olmalarının önemini Mehmet ile doktor arasında geçen diyalogdan hareketle okuyucuya aktarır:

Mehmet doktorun bakışlarını hissetmişti.

-Abimle görüşmemi temin edebilir misin?

-Ben abini o iğrenç yerden kurtarmaya çalışıyorum. Bana yaptığınız iyilikleri nasıl unuturum.

-Size ne iyilik yaptık ki?

“Ben yokken çocuklarımıza yardımcı olduk. Hem de çok nazik davrandınız. Sizler benim gerçek dostlarımsınız.” (Canat, 2011: 39).

Yaralı Serçe

Türk halkının misafirperverliği bir anlamda nezaketinin bir örneğidir. Eserde de nezaketin önemi vurgulanır:

“-Otur garip çocuk. Köyümüz emniyetlidir. Korkmadan iç çayını.

Teşekkür ederim.” (Canat, 2011: 93).

Gül Yarası

İçinde bulunduğu pembe dünyanın büyüüne kapılan Fatma öğretmeni onu uyardığı halde yolundan dönmez. Fatma, öğretmenine duyduğu saygıdan ve nezaketinden öğretmenin söylediği sözlerle ses çıkarmaz:

Eserde nezaketin toplum içerisindeki önemi Fatma'nın hal ve tavırlarından hareketle şöyle dile getirilmektedir:

“Fatma havaya girmişti. Mustafa Bey'in pek doğru düşünmediğine karar veriyordu. Yine de nezaket icabı Mustafa Bey'in gönlünü almak, belki de kararındaki haklılığı pekiştirmek için, teneffüste ona yaklaşmış ve saygılı bir tavırla:

“Hocam, kusura bakmayın. Size, tavsiyelerinize uyamadım. Ama sonuçta memnunum, demişti.” (Canat, 2011: 25).

Toplum içerisinde teşekkür etmenin önemi eserde bulunan nezaket değeri ile ilgili başka bir yöndür:

“-Ne alırsın? diye sordu, Müdür Bey.

-Teşekkür ederim.

-Bir şey içmek zorundasın.

Çay rica edeyim.” (Canat, 2011: 62).

Kırmızı Murat Destanı

Yazar eserde iyilik, yardımseverlik ve nezaket değerlerinin hepsini bir arada vermiştir:

“Mehmet, doktorun bakışlarında oynayan yalancı ışıltıyı fark etmişti.

-Abimle görüşmeni temin edebilir misin?

Ben abini o iğrenç yerden kurtarmaya çalışıyorum. Bana yaptığımız iyilikleri nasıl unutturum.

-Size ne iyilik yaptık ki?

-Ben yokken çocuklarıma yardımcı oldunuz, hem de çok nazik davrandınız.

-Onlar için fazla vakit ayıramadık.

Sizler benim gerçek dostlarımsınız.” (Canat, 2011: 39).

Yiğit Mustafa

Müjgan Hanım ailesine karşı bütütk bir fedakârlık yapan Mustafa'ya nezaket gösterip ona teşekkür eder:

“Sonra Mustafa’ya yaklaştı. Aynı tavırla elini uzattı:

-Sana ne kadar teşekkür etsek az.

Mustafa, Müjgan Hanım’ın elini sıkarken:

Teşekkürle değmez efendim. Yapılması gerekeni yaptım.” (Canat, 2011: 21).

Osman ilk başlarda yanlış tanıdığı Mustafa’ya özrünü kabul ettirmek için çaba gösterir:

“Osman Bey, Mustafa’ya oldukça nazik davranıyordu. Bilmeden yaptığı haksızlıkla yaraladığı Mustafa’nın gönlünü alabilmek için elinden geleni yapıyordu.” (Canat, 2011: 71).

Bir Avuç Ateş

Yazar eserde nezaketsiz olmanın farklı bir boyutunu esere taşımıştır. Bu da kendi evinde asla misafire bağırılmaz düşüncesidir. Yazar Seyfi Bey’in iç hesaplaşmasında durumu bize aktarır:

“Seyfi Bey öfkeyle yerinden fırladı. Kendi evinde misafirine bağırmanın nezaket kurallarına uymadığını unutupermişti.” (Canat, 2011: 21).

Eserde teşekkür etmenin önemi sıklıkla vurgulanmıştır. Yazar bunu şöyle aktarır:

“Hemen telaşlanmayın, isterseniz dışarıda bekleyebilirsiniz. Bizim telefonu da alın, lazım olursa arayın. Teşekkür ederim.” (Canat, 2011: 38).

“Yaşlı kadın tuvalet çıkışında aynı soruyu tekrarladı. Mehmet gülümseyerek çalıştı. Teşekkür ederim teyze. Hiçbir şeyim yok. Annemi ziyarete geldim.” (Canat, 2011: 41).

“Ertesi gün Mehmet, Mustafa Bey’den babasının mahalleye geldiğini, kendisini sorduğunu öğrendi. İzmit’e gidip onları görsem iyi olur, diye mırıldandı. Mustafa Bey’e teşekkür edip yanından ayrıldı. Aynı gün öğleden sonra İzmit’e gitmek üzere yola çıktı.” (Canat, 2011: 85).

Bir Küçük Osmancık Vardı

Teşekkür etmek nezaketin bir boyutu ise insanların birbirinden müsaade istemeleri de nezaketin farklı bir boyutunu oluşturmaktadır. Yazar bunu kişilerin karşılıklı konuşmalarından hareketle aktarır:

“Bir ikindi vakti Şebnem geldi. Bitkin ve üzgün bir hali vardı. Hüseyin’le yalnız konuşmak için Şerife Hanım’dan izin istedi Şebnem Hanım.” (Canat, 2011: 100).

“-Yemek emreder miydiniz, dedi Rıza Bey.

-Teşekkür ederim, daha sonra belki alırım.

-Hiç değilse bir kahvemizi buyurun!

Elinizi öpeyim efendim. Çok utanyorum. Bugün bari müsaade edin abime gideyim.” (Canat, 2011: 49).

Yasemen

Yazar eserde nezaketin farklı bir boyutu olan alçakgönüllülük ve tebessümü kişilerin karşılıklı diyaloglarından hareketle bize aktarır:

“Selamünaleyküm. Hoş geldin, dedi Ömer gülümseyerek.” (Canat, 2011: 12).

“Şevki Bey kartını verdi. Ömer’de fabrikatör havası yoktu. Bu adam da Ali Hoca’yı dizlerinin üzerine oturarak dinliyordu.” (Canat, 2011: 25).

3.6.43. Kitap ve Okuma Sevgisi Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Kitap ve okuma sevgisi değeri ile ilgili. eserlerde incelenmiş olup herhangi bir bulguya ve yoruma rastlanmamıştır.

Gül Yarası

Yazar eserde roman kahramanlarından hareketle kütüphanenin ve kitap okumanın önemini okuyucuya verir:

“Kütüphanesinde, onu içinde bulunduğu boğucu havadan kurtarabilecek bir kitap aradı.” (Canat, 2011: 11).

“Divana uzandı kitabın rastgele bir yerinden okumaya başladı.” (Canat, 2011: 11).

“Osman’ın hediye ettiği kitapları kütüphane raflarından indirip masanın üzerine yığılmış, rastgele birini açıp okumaya başlamıştı.” (Canat, 2011: 46).

Yazar kitap okumanın bütün problemleri ortadan kaldıracığını ve kitaplar sayesinde insanın ufkunun genişleyeceğini ifade eder:

“Okudukça hayatı boyunca cevapsız birçok soru kendiliğinden çözülüyor, kafasında karanlık dehlizler birer birer aydınlanıyordu.” (Canat, 2011: 46).

Yazar insanın okudukça ufkunun gelişmesi, bilgi dağarcığının zenginleşmesi her şeyin okumakla gelişmesi ve insanın bilgi uğruna dilde bağımsızlaşması düşüncelerini şöyle vurguluyor:

“İşten ayrıldıktan sonra daha çok kitap okuyabiliyor, kendini geliştirmeye, ufkunu geniş tutmaya çalışıyordu.” (Canat, 2011: 86).

Yiğit Mustafa

Yazar eserde okulun ve kitabın önemini roman kahramanlarının karşılıklı konuşmalarıyla verir:

Mustafa kitap satan, aynı zamanda kitap okumayı seven biridir. Ondaki bu kitap sevgisi etrafındaki kişilere de örnek olur:

“-Kitap mı?

Sırrı'nın önündeki paketi göstererek, Mustafa sordu bu soruyu.

Evet. dedi Sırrı. Sayende kitap kurdu oldum.” (Canat, 2011: 45).

İnsanların okudukça bilgi değerlerinin zenginleştiğini, ufkunun geliştiğini yazar okuyucuya aktarır. Mustafa'nın içindeki kitap sevgisi ve kitap bilgisi çevresindekilerin de gelişmesini sağlar:

“-Anlıyorum Mustafa. Seni dinledikçe, verdiğin kitapları okudukça, daha aydınlık bir dünya görüyorum. Bir uykudan uyanıyor gibiyim.” (Canat, 2011: 89).

Mustafa kitap konusunda oldukça bilgilidir:

“Mustafa on dakika içinde bir sürü kitabın adını alt alta yazdı.

-Buyurun size liste. Zengin bir kütüphane sayılır. Zamanla daha da geliştirebilirsiniz.

-Ne kadar tutar bu kitapların fiyatı?

Tahminen yetmiş seksen bin lira.” (Canat, 2011: 74).

Eserin diğer sayfalarında da yazar kitap okumanın önemini sık sık vurgular:

“Mustafa, o günü Osman Bey'in evinde kitap okuyarak geçirdi. Osman Bey ikinci vakti gelen ustayla bahçedeki eve gitmiş fakat olup biteni Mustafa'ya anlatmamıştı.” (Canat, 2011: 103).

“Mustafa, daha önce okuma fırsatı bulamadığı bir kitabın sayfaları arasında, bu gece yapmayı düşündüğü işleri planlamıştı.” (Canat, 2011: 103).

Bir Küçük Osmanlık Vardı

Yazar eserde Fatma Hanım'dan hareketle kitap okumanın önemine dair mesajlar verir ve kitap okumanın kişiyi dinlendirdiğini vurgular:

“Fatma Hanım, ev işlerini henüz bitirmişti. Biraz dinlenmek, dinlenirken bir şeyler okumak istemişti. Yatırdığı Osman'a gözü ilişti. Yavrucak tatlı tatlı uyuyordu.” (Canat, 2011: 5).

Hüseyin kısa zamanda kendini geliştirmiştir. Kendini geliştirmesinde kitap okumasının büyük bir rolü vardır:

“Evlerinde hep Hüseyin konuşuluyordu. Bu hal Şebnem'i kızdıyordu. Köyden yeni gelmiş bu çocuğun, okuldaki başarısını da çok kıskanıyordu. Hele Hüseyin'in Kitaplık Kolu başkanı seçilmesine sinir olmuştu.” (Canat, 2011: 89).

Şebnem bir anlamda Hüseyin'in başarısını kıskanmaktadır:

“Bir ikindi vakti Şebnem geldi. Bitkin ve üzgün bir hali vardı. Hüseyin'le yalnız konuşmak için Şerife Hanım'dan izin istedi. Şerife Hanım:

-Tabii yavrum. Odasında kitap okuyor Hüseyin, dedi.” (Canat, 2011: 99-100).

Hüseyin evini küçük bir kütüphane haline getirmiştir. O küçük odasında kitaplarının sayısı bir hayli fazladır:

“Hüseyin'in çalışma odasının küçük bir kütüphaneden farkı yoktu. Yaz tatilinde son sınıf derslerine iyice hazırlandığı için şimdi üniversite imtihanlarına hazırlanıyordu.” (Canat, 2011: 103).

3.6.44. Alçakgönüllülük Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Alçakgönüllülük değeri ile ilgili, eserlerde incelenip elde edilen bulgu ve yorumlar şunlardır:

Yaralı Serçe

-İnan ben de çok acıktım, dedi.

“Gülümsedim. Saçlarını okşadı, o da gülümsüyordu. Kahr ve çatlak dudaklarında buruk bir tebessüm vardı. Benim zayıflığımı teselli etmek için böyle konuştuğunu biliyordum.” (Canat, 2011: 8).

Yazar eserde roman kahramanlarından hareketle alçakgönüllülük değerini verir. Yıldırım Reis mert olduğu kadar aynı zamanda alçakgönüllü bir komutandır. Mücahitleri başarıya ulaştıran başarının arkasında hep o vardır. Ama o bu başarısından fazla söz etmez:

“Bugün çok başarılıydın. Sen o tankın dereye yuvarlanışını görebildin mi?

-Göremedim. patlama olduğu zaman tepeye tırmanıyordum.

-Görmeye değerdin doğrusu. Tankın burnu önce havaya kalktı, sonra aşağı indi. Oturduğu kaya altından çekildiği için, takla atarak dereye düştü.

Plan sizindi. Başarı da sizindir Reis'im. Benim yaptığım çok basit bir iş.” (Canat, 2011: 23).

Yiğit Mustafa

Özür dilemek alçakgönüllü olmanın bir işaretidir. Yazar da alçakgönüllülüğün önemini vurgular:

Eserde özür dilemenin insan hayatındaki önemi şöyle işlenmektedir:

“Bey'im! Benim yüzümden kavga etmeyin. Gidiyorum, özür dilerim. Gelmemeliydim.” (Canat, 2011: 24).

“Rica ederim Osman Bey zor günlerdi ama geçti. Özür dilemenize gerek yok.” (Canat, 2011: 71).

Gül Yarası

Yazar, bu eserde alçakgönüllülüğün farklı bir boyutu olan insanların kırgınlıkları unutmaları gerektiğini ifade etmektedir:

“Biz sınıf arkadaşınız. Kırgınlıkları sürdürmenin lüzumu var mı? dedi.”

(Canat, 2011: 28).

Yasemen

İnsanların samimi davranmaları ve birbirlerine yakınlık göstermeleri alçakgönüllü olmanın bir ifadesidir:

“Vakur görünüşü altında yumuşak ve merhamet dolu bir kalbe sahip olan Ali Hoca'nın gösterdiği yakınlık biraz da moral vermişti Ömer'e.” (Canat, 2011: 15).

IV. BÖLÜM

4.1. Sonuçlar ve Öneriler

Bu bölümde, araştırmada elde edilen bulgulardan yola çıkarak ulaşılan sonuçlar ve bunlara yönelik öneriler anlatılmıştır.

4.1.1. Sonuçlar

Hasan Nail Canat'ın yazmış olduğu eserlerin çoğunda tarihî unsurların ağırlıklı olarak işlenmesi yazarın çocuklarla tarihsel bir bağ kurma gayreti içinde olduğunu gösterir. Hasan Nail Canat, tarihi kuru ve yavan bir dille anlatmamak için onu romanlaştırır. Bu yönüyle Hasan Nail Canat'ın eserleri çocuklara tavsiye edilebilir.

Hasan Nail Canat'ın romanlarında daha çok tarihî öğelerin ön planda olduğu sosyal ve kültürel değerler görülmektedir. Yazarın eserlerde sadakat, dostluk, özgürlük, birlik ve beraberlik, iyilik, insan-hayvan ve doğa sevgisi gibi değerleri sıklıkla işlenmesi itibarıyla sosyal ve grup değerleri bireysel değerlerden daha çok ön planda tuttuğu söylenebilir. Bireysel değerlerden de uyarılma, evrensellik,

iyilikseverlik ve güvenlik gibi değerlerin ağırlıklı işlenmesi yazarın değerler çerçevesinde ortaya çıkardığı kahramanın özelliğini yansıtmaktadır.

Hasan Nail Canat'ın eserlerinde kendi ayakları üzerinde durmayı başaran, toplumun haksızlıklarıyla mücadele eden ama aynı zamanda toplumla barışık ve iç içe olan kahramanı hayal eden değerlere yer verilmiştir.

En çok işlenen değerler sırasıyla din sevgisi, aile birliğine önem verme, kitap okuma sevgisi, alçakgönüllülük, sevgi, saygı, doğa ve hayvan sevgisi adil olmaya önem verme, duyarlılık, çalışkanlık, vatan ve millet sevgisi, dürüstlük, sorumluluk, temizlik, iyilik, yardımseverlik, okul hayatının değeri, acıma duygusu, arkadaş sevgisi, meraklılık, isteklilik, cesaret ve nezakettir.

Türkçe Öğretim Programı'nda yer alan değerler ile Hasan Nail Canat'ın eserlerinde yer alan değerler birbir örtüşmektedir. Hasan Nail Canat'ın romanlarının değerler öğretimi açısından zengin bir anlatım gücüne sahip olduğu; ancak değerlerin işlenme oranlarının farklı derecelerde olduğu tespit edilmiştir. Bazen bir cümlede dahi birden fazla değer olduğu da görülmektedir.

4.1.2.Öneriler

1.) Hasan Nail Canat'ın eserleri çocukların dil gelişimine katkı sağladığı için çocuklara okutulabilir. Hasan Nail Canat'ın romanları okul kütüphanelerinde bulundurulmalı; öğretmenler tarafından öğrencilere tavsiye edilmelidir. Türkçe öğretmenleri değerlerin öğretimi için özel bir çaba sarf etmeli, Hasan Nail Canat'ın eserlerini derslerde ve ders dışında öğrencilere tavsiye etmelidir. Hasan Nail Canat'ın eserleri değerlerin kazandırılmasında sadece öğrencilere değil, aynı zamanda velilere de tavsiye edilebilir. Hasan Nail Canat'ın eserleri Türkçe derslerinde ölçme ve değerlendirme noktasında öğrencilere proje ve performans görevi olarak verilebilir.

2.) Türkçe Öğretim Programı'nda yer alan değerlerle Hasan Nail Canat'ın eserlerinde yer alan değerler birbirine paralel olduğu için eserlerdeki metinler Türkçe ders kitaplarında yerini almalıdır. Edebi eserlerin temel materyal olarak kullanıldığı

Türkçe dersleri, çocuklara ve gençlere değer aktarımı için fırsat olarak değerlendirilebilir. Bu amaca ulaşmak için Türkçe ders kitaplarına seçilen metinlerin, çocuklara ve gençlere olumlu değerleri kazandıracak nitelikte olması gerekir. Ders kitabına alınacak metinler değerler öğretimi konusunda içerik bakımından zengin anlatım gücüne sahip olmalıdır. Bu bakımdan Hasan Nail Canat'ın eserleri Türkçe ders kitaplarına metin olarak girmelidir.

3.) Hasan Nail Canat'ın eserlerinde tarihî ve kültürel değerler etkili bir şekilde aktarıldığı için değerler öğretimi için sadece Türkçe öğretmenleri değil, bütün öğretmenlerle işbirliği yapılabilir.

4.) Türkçe Müfredat Programı'nda değerler öğretimine yönelik etkinliklere yer verilebilir.

5.) Türkçe Öğretimi Müfredat Programı'nda değerlere yönelik kazanımlar artırılmalı ve değerlerin öğretimi konusunda somut bilgiler verilmelidir. Değerlerin öğretimine yönelik bir etkinlik bankası hazırlanmalıdır.

KAYNAKÇA

Akbaş, O. (2004).Türk Milli Eğitim Sisteminin Duyuşsal Amaçlarının İkinci Kademedeki Gerçekleşme Derecesinin Değerlendirilmesi, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Aral D. (2008). Milli Eğitim Bakanlığı'nın Hazırlamış Olduğu 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Değerler Öğretimi Üzerine Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.

Aydın, A. (2000). Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi. İstanbul: Alfa Yayınları.

Aydın, M. (2003). Gençliğin Değer Algısı: Konya Örneği. *Değerler Eğitimi Dergisi*, Cilt 1, Sayı 3, 120-144.

Aydoğan, B. (2010). II. Kademe Türkçe Öğretiminde Ömer Seyfettin Öykülerinin İşlenmesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Bacanlı, H. (1999). Duyuşsal Davranış Eğitimi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Baydar, P. (2009). İlköğretim Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Programı'nda Belirlenen Değerlerin Kazanım Düzeyleri ve Bu Süreçte Yaşanılan Sorunların Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Bilgin, N. (1995). Sosyal Psikolojide Yöntem ve Pratik Çalışmalar. İstanbul: Sistem Yayıncılık.

Can, Ö. (2008). Dördüncü ve Beşinci Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitimi Uygulamalarına İlişkin Görüşleri, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Çakan, E. (2008). Ahmet Mithat Efendi'nin Hikâyelerinde Eğitim Değerleri ve Türkçe, Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Canat, Nail, H. (2011). Bir Küçük Osmancık Vardı. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Canat, Nail, H. (2011). Gül Yarası. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Canat, Nail, H. (2011). Bir Avuç Ateş. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Canat, Nail, H. (2011). Yiğit Mustafa. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Canat, Nail, H. (2011). Kırmızı Murat Destanı. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Canat, Nail, H. (2011). Yasemen. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Canat, Nail, H. (2011). Nur Dağındaki Çocuk. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Canat, Nail, H. (2011). Yaralı Serçe. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Cemiloğlu, M. (2004). İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi. İstanbul: Alfa Akademi Yayınları.
- Çengelci, T. (2010). İlköğretim Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitiminin Gerçekleştirilmesine İlişkin Bir Durum Çalışması, Doktora Tezi Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Dilmaç, B. (1999). İlköğretim Öğrencilerine İnsani Değerler Eğitimi Verilmesi ve Ahlakı Olgunluk Ölçeği İle Eğitimin Sınanması, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Doğanay, A. (2009). Değerler Eğitimi, C. Öztürk (Ed.). Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Duman, A. (2002). MEB İlköğretim 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı Üzerine Bir Değerlendirme. Milli Folklor, Cilt 7, Yıl 14, Sayı 56,150-155.

Erdem, A. Rıza. (2003). Üniversite Kültüründe Önemli Bir Unsur: Değerler. Değerler Eğitimi Dergisi, Cilt 1, Sayı 4, 50-55.

Ergin, M. (2000). Türk Dil Bilgisi. İstanbul: Bayrak yayınları.

Gökçe, B.(2008). Gülden Dayıoğlu'nun Çocuk Öykülerinde Değer Eğitimi ve Öykülerin Türkçeye Katkısı, Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.

Günay, D. (2001). Metin Bilgisi. İstanbul: Multilingual.

Günaydın, G. (2005). Doğan Kardeş Dergisinde Çocuğa Kazandırılması Hedeflenen Değerler ve Ortaya Çıkan Çocuk Modeli, Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.

Güngör, E. (1993). Değerler Psikolojisi. Amsterdam: Hollanda Türk Akademisyenler Birliği Yayınları.

İşcan, C.D. (2007). İlköğretim Düzeyinde Değerler Eğitimi Programının Etkililiği, Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Kağıtçıbaşı, Ç. (1981). Çocuğun Değeri –Türkiye’de Değerler ve Doğurganlık- İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.

Kaplan, M. (2000). Kültür ve Dil. İstanbul: Dergâh Yayınları.

Karashaş, E. (2009). Ömer Seyfettin'in Öykülerinde Çocuk ve Çocuk Eğitimi. Yüksek Lisans Tezi, Kafkas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kars.

Karatay, H. (2007). İlköğretim Türkçe Öğretmeni Adaylarının Okuduğunu Anlama Becerileri Üzerine Alan Araştırması, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Kaya, V. (2007). Cahit Zarifoğlu'nun Çocuk Kitaplarında Temel Değerler, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Koç, K. (2007) İlköğretim 7. Sınıflarda Okutulan Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi Dersinde Öğrenciye Kazandırılması Amaçlanan Evrensel Değerlere İlişkin Tutumlar Üzerinde Öğretim Sürecinin Etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.

Kuçuradi, İ. (2003). İnsan ve Değerleri. Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu.

Madge, J. (1965). The Tools of Science An Analytical Description of Social Science Techniques. Anchor Books Doubleday and Comp.

Meaney, M. H. (1979). A Guide For Implementing Values Education In The Primary Grades. PhD. Thesis. Seattle University.

Milli Eğitim Bakanlığı. (2006). İlköğretim Türkçe Dersi (6-8. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu. Ankara: Milli Eğitim Yayınları.

Özensel, E. Sosyolojik Bir Olgu Olarak Değerler. Değerler Eğitimi Dergisi, Cilt 1, Sayı, 3, 220-230.

Özgen, S. (2005). İlköğretim I. Kademe Türkçe Ders Kitaplarında Değerlerin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Özbay, M. (2002). Kültür Aktarımı Açısından Türkçe Öğretimi. Türk Dili, S. 602,170-180.

Somuncu, S. (2008). İlköğretim Yedinci Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Edebi Metinlerin Temel Evrensel Değerleri İçermesi Bakımından İncelenmesi Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.

Sönmez, H. (2011) Reşat Ekrem Koçu'nun Çocuklar İçin Yazdığı Eserlerde Değer Eğitimi. Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, Malatya.

Şen, Ü. (2007). Milli Eğitim Bakanlığının 2005 Yılında Tavsiye Ettiği 100 Temel Eser Yoluyla Türkçe Eğitiminde Değerler Öğretimi Üzerine Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Taşdemir, M. (2010). İlköğretimde Değerler Eğitimi ve Bu Değerlerin Alevi-Bektaşî Değerleri ile İlişkiliği. Türk Kültürü ve Hacı Bektaşî Veli Araştırma Dergisi, Sayı 51, 295-326.

Tepe, H. (2002). Değerler ve Değer Bilgisi. Bilgi ve Değer. Bilgi ve Değer Sempozyum Bildirileri. Ankara: Vadi Yayınları.

Tokdemir, Ahmet, M. (2007) Tarih Öğretmenlerinin Değerler ve Değerler Eğitimi Hakkındaki Görüşleri. Yüksek Lisans Tezi Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.

Türkçe Sözlük. (1998). Cilt I-II. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Yazım Kılavuzu, (2005). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Ek- 15: Özgeçmiş

T. C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü
Özgeçmiş

Adı Soyadı:	Emel SANDIKÇI	İmza:		
Doğum Yeri:	Konya			
Doğum Tarihi:	12/03/1982			
Medeni Durumu:	Evli			
Öğrenim Durumu				
Derece	Okulun Adı	Program	Yer	Yıl
İlköğretim				
Ortaöğretim				
Lise				
Lisans	Selçuk Üniversitesi	Türkçe Öğretmenliği	Konya	2004
Yüksek Lisans				
Becerileri:				
İlgi Alanları:				
İş Deneyimi:				
Aldığı Ödüller:				
Hakk Bilgi Alacağı Kişiler	Doc. Dr. Mehmet KIRBIYIK			
Telefon:	05055848118			
Adres	Hocacıhan 100. Yıl Mah. Alemdar Cad. Konak Sitesi 79/6 Selçuklu Konya			

